

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Zeus Lincolniae, Cat. Dracul
Antrop. Cas. et Cantor.

IANI PARRHASII LIBER
De rebus per epistolam quaesitis.

HENR. STEPHANI TETRASTICHON

*de hoc Iani Parrhasij alijsque quibus poe-
tas illustravit libris.*

*Si migrare animas aliena in corpora nostras
Veridico Salmius protulit ore senex,
Migrasse in latus Latiorum pectora Vatum,
Aut Vatem OEdipodis more fuisse reor.*

S. F. R.

ADIVNCTA EST
FRANCISCI CAMPANI
Quaestio Virgiliana.

ANNO M. D. LXVII
Excudebat Henricus Stephanus, illustri viri
Huldrici Fuggeri typographus.

HENRICVS STEPHANVS

LVDOVICO CASTELVETRO

S. P. D.

NITTO ad te mi Ludouice quasdam lucubrationum Iani Parrhasii reliquias, quæ si tibi æquè ac mihi placebunt, in munusculo munus ingens accipies: sin istæ nõ tãti apud te pretii fuerint quanti apud me sunt, at pretiosas vel ipsa donantis manus (vt spero) efficiet. Sed ego aut valde fallor, aut eas obuiis (quod aiunt) amplecteris vlnis: & quãuis nõ eo pumice teras quo sunt cæteræ, atq; adeo alicubi planè etiam rudes & impolitas, Parrhasii tamen esse recordaberis: id est, viri tam feliciter tãtâque cum læde in hoc scribendi genere versati vt nihil parum ab eo debeat expectari. Atqui (dicet aliquis) his eius scriptis leuiscula nonnulla permixta sunt. Id quidem certè & ipse fateor, & mecum fæcebuntur cæteri quoque qui Ianum amant & colunt: sed captus eorum quibus scribebat, rationem habuisse, & ad eum se accommodare voluisse: ac ne vllam quidem horum partem eo animo vt in lucem qualia sunt ederet, scripsisse eum respondeo. Ego tamen, quum vir optimus omnisque politioris doctrinæ studiosissimus Iouas ea mihi dans, simul etiam ius in ea omne dedisset, & de iis pro arbitrio statuere permisisset, in tenebris iacere velle, qualiacunque sunt, eius esse putauim quæ gloriæ Parrhasii inuideret: contra verò, luce donare, eius qui illi faueret. Etsi enim multos auctorum locos qui Iani ætate obscuri erant, nobis claros reddiderunt ea quæ postea reperta fuerunt æminicula, nihilo minoris propterea æstimandû est illius in explanandis quæ obscura tunc erant

acumen. Verum enimvero quid cum plerisque hominibus agas qui doctrinae famam ex doctissimi cuiusque vituperatione aucupantur? Quasi verò quicumque *μωμίσας* potest, idem & *μυμίσας* possit. Sed (vt nunc sunt mores) heroes etiam illi, Angelus Politianus, Hermolaus Barbarus, Budæus, Erasmus, alique plurimi, viles sunt hodie nonnullis qui tam de illorum scriptis, quam cæci de coloribus, iudicare possunt. At si nobis cum vituperatoribus illis negotium sit qui aliquo his in rebus præditi iudicio sunt, vnum fortasse & alterum locum ex cuiuspiam horum scriptis maledicentia suæ non sine magno fastu prætendent.

Quorsum hæc? rogas. Nimirum vt ostendam eo minus debere nobis mirum videri quod sordet hodie plerisque Parrhasius, & tanquam vnus è grammaticistarum grege in ordinem redigatur. Ad me certè quod attinet, tam procul ab eorum sententia absum, vt credam, si paucos aliquot è nostri seculi hominibus excepero, non inuenturum me quem non dicam cum Parrhasio, sed ne cum Beroaldo quidem aut Domitio Calderino in eodem scribendi genere committere ausim. Age enim tu quicumque Beroaldi aut Domitii scripta non vnus assis præ iis quæ hodie eduntur aestimanda putas, quid sine Beroaldo ac Domitio aliisque huiusmodi magistris scribi ab eorum posteris potuisse arbitraris? Quod si doctiores suis magistris (vt sæpe fit) euaserunt discipuli, an magistri propterea è doctorum albo eradendi erunt? Quod tamen de hisce duobus aliisque nonnullis fatebor, absit vt de Parrhasio itidè confitear. Hunc enim præ cæteris ferè omnibus qui poetarum commentariis illustrarunt, & varia doctrina & iudicio & ingenio & memoria valuisse, limaque exactiore

rum esse, persuasum habeo. At sunt qui hodie
multa præterea ad eorundem locorum explica-
tionem afferre possint, dicit aliquis. Hoc certe
mihi sit verisimile: quippe qui facile inuentis ad-
debat. Sed qui hodie addet res quæ à Parrhasio di-
ctæ fuerunt, aliquidem id faciat alicuius libri admi-
niculo qui in Parrhasii manus non venerat, hoc
illi acceptum minimè ferri debet: sine ingenio id
depromat, consideret quàm multa vicissim è suo
deprompserit Parrhasius de quibus ipse ne cogi-
tasset quidem vocem, & sine quibus hærendum
ei tanquam in salebris fuisset: atque ita curam
suam suppellectilem cum ampla Parrhasii supelle-
ctile comparans, suo se pede metiri discat.

Nonnulli verò, ne desit quod in Parrhasio car-
pere possint, consilium eius reprehendunt quo a-
nimam ad scribendos in Claudianum commen-
tarios appulit. Nam cur non potius aliquem pri-
mæ vocæ poemam sibi illustrandum sumpsit in-
quirit. Atqui non id agitur, an melius de litera-
rum studiosis meritis fuisset nauando Virgilii
poematis operam, sed quam bonam operam in
Claudio, qualiscunque poeta sit, nauaret. Quod
si reprehendendus sit hoc nomine Parrhasius, iti-
dem certè reprehensione dignus fuerit ille qui
sententiam enarrauit Lucilius. Quinetiam ad Græ-
cos usque scholiastas veniendum erit, vixitque
remendum doctissimo illi Parrhasio quod Apollo-
nem Rhodium nequaquam primas in poetâ ob-
noctem enarrare dignatus fuerit. At ego eum
qui illos hoc nomine vituperat, perinde facere di-
co ac si quis eum militem qui se fortissimè stre-
nuissimeque in prælio gesserit, strenuitatis forti-
tudinisque laudem sibi arrogare nō sinat quod nō
in prælio omnium celeberrimo talē se præstiterit.

Sed quid mirum si sordescunt hodie multis Parrhasii aliorumque quos antea nominaui scripta, sordescunt verò & multorum quos nostra hæc ætas doctissimos habet, quum iisdem bonam veterum quoque autorum partem contemptui esse videamus. Salustium & Cæsarem laudem in scribenda historia meruisse plerique fatentur : at Livio eam denegant, aut certè tanquam precario eam obtinere volūt. Nōnulli verò qui illū quoque ea participant, at Cornelio Tacito & Quinto Curtio ne vnciam quidem illius deberi putant. Sed ad poetas vt transeam, (ad quos vocare nos videtur institutus de Parrhasio, Beroaldo, Domitioque sermo) quis nescit plurimos esse qui Latium sextatū habuisse velint poetarum nomine dignos. Virgilium, Horatium, Catullum, Tibullum, Propertium, Ovidium. Esse verò & qui pauciores eo titulo insigniendos censeant. Quid quòd Ovidium ea etiam laudē spoliare vir quidam magni alioqui nominis voluit quam ante illum omnes vno ei consensu tribuerant. nimirum eius versus magis quàm cuiusquam alius, diuite vena fluere, ac modò non *ai nquēis* esse. Imò (inquit) vel hic versus quo suam De arte amandi opus auspicatur, coactus est, *Si quis in hoc artem populo non novit amandi.* Atqui si ita impingit in limine, si hic versus coactus est & malè tornatus qui totius operis primus est, & eius quidem operis in quo non solū magis quàm alibi vsquam ingenium illi in numero esse sed luxuriare etiam videmus, ecquid in cæteris libris non coactum esse suspicabimur. Hic verò operis pretium fuerit expendere quàm multa absurda emendationem carminis Ovidiani quæ læ reprehensor ille affert, consequantur. Ita potius (inquit) scribere debuit Ovidius, *Si quis in hoc populo leges non novit amandi.* vel, *Si quis in hoc populo morem,* &c.

Cum verò ita potius scribendum fuit? Quia dicendo
non cogitare debuit esse sibi necesse discere mē-
bra quæ sua coherent natura (vocat enim discēta
membra hoc & populo.) At ego tantum abest ut fa-
tear aliter scribere debuisse Ovidium, ut planè exi-
stimem, etiamsi *leges* aut *legem*, vel *morem*, dicere vo-
lueret, traiectione in illis quoque vsurum fuisse,
scribendo, *si quis in hoc legem populo*, non *si quis in hoc po-
pulo legem*. Nam præterquam quòd gratiorem auri-
bus sonum efficit hæc traiectio, carmen etiam ab
oratione soluta distinguit: ut eam à poeta quæsi-
tam esse, nedum ita cogente versus mensura irre-
pisse, existimandum sit. Si tamen refingendus
esset versus, quàm ineptum sit *artem* in *leges* aut *le-
gem*, seu *morem*, mutare, consideremus. Primum, nō
inscribitur liber De legibus aut lege amandi, seu
De more amandi: sed De arte amandi: quem titu-
lum & ab ipso poeta confirmari videmus. Deinde,
passim se præceptorem appellat, & se tradere præ-
cepta dicit: quæ non legem sed artē tradenti con-
sentanea sunt. postremo, in ea quæ statim subiun-
gitur comparatione,

Arte cūa neloque rates remòque reguntur,

Arte leues currus, arte regendus amor:

quod cogitari possit ineptius quàm mutando *arte*
in *legē*, vel *more*, dicere, *Legē cūa, &c.* deinde, *Legē leues*
currus, legē regendus amor. aut,

Morē cūa neloque rates remòque reguntur,

Morē leues currus, morē regendus amor.

Quinetiā interiectis duobus dūtaxat versib⁹ addit,
Me Venus artificem seneo profecit Amori. Alia præterea
tanquam ex abundanti ad refellendam emenda-
tionem illā asferre possem: sed ut putidam, libenter
missam facio. Quid verò quòd idem primos *Me-
taphoroscus* versus modis omnibus reprehēdit
in his tamē refingēdis ita cū Ouidio certat, ut nō x-

quo se det cāpo, sed versibus sex duos Ouidianos
adoriatur. Ego verò iustiùsne hīc quā illic repre-
hensus fuerit Ouidius, sagaci & emūctz tūz nari,
Ludouice κριτικῶτετι & ποιητικῶτετι, relinquo: hoc
tantū addo, Ouidiū, licet breuiter, nō tamē incō-
modē mentē suā expressisse vidēri: & vel id argu-
mēto esse puto, quod ego minimē alioqui in scri-
bēdo versu felix, hosce quatuor Latinos Græcis to-
tidē & penē ad verbū, inclusos, dilucidē tamē red-
didisse iudicatus sūm. quod certē fieri nō potuisset,
si incommoda breuitate vsus ille fuisset.

Καινωκ μορφωθέντα ἐέλδεται ἡ πορ αἰέδην
Σώματα οὐρανίδααι, οἱ τῶνδ' ἡλιαῖζατι μορφωθῶ,
Πρὸς μὲν εἰς τελέθειτε, καὶ ὅκ κόσμοιο γηέθλης
Μίσφα καὶ εἰς ἡμαῖς ἰπῶν μπρύετι εἰρμόν.

Hæc autē quū dico, nō ignoro, multa nō apud hūc
tātūm poetā (quod & ipse fatetur) verū etiam apud
cæteros legi quæ meliora fieri potuissēt. Sed quo-
modo si ipsimet ea suæ incudi reddidissent. Vt ta-
mē aliqua esse dem quæ nō reprehēdi solūm sed è
reprehenforis etiā incūde meliora exire possint, at
etiā atq; etiā attēdendū esse dico quid & cur répre-
hēdamus. Alioqui enim quod in præcipiti ira vsu
venire videmus, vt nimirū in inmeritos, euadēti-
bus interim qui culpam commeruerunt, eam ex-
pleamus, idem & in ardente illo præcipiti que re-
prehendendi studio contingat necesse est.

Verūm vt tandē ad Parrhasiū nostrū reuertar,
huius inquā aliorūmq; multorū scripta in tāto ve-
terū etiā cōtemptu, iacere, minimē mirādum est.
At ego cōtrā, quo minore apud huiusmodi homi-
nes in pretio Ianū esse video, tanto pretiosiorema
mihi esse fateor: & quoniā in eodē illū apud te lo-
co esse arbitror, gratū tibi (cui modis omnibus gra-
tificari cupio) munusculū nostrū fore spero. Vale.

LIANVS PARRHASIVS IO. LASCARI
Byzantio Gallorum regis apud sena-
tum Venetum legato s. p. d.

Is est mihi cum Politiano sinuosa, quæ-
que non nisi ab eo qui iuxta Græcè sciat ac
Latinè, decidi rectè possit. itaque te disce-
ptatorem (si per aduersariū liceat) elegi, quū
semo nostrorū multis abhinc annis adeo Græcè pro-
fecerit ut ipse Græcus homo Latinè: quāque Græcis
à Cicerone laudem questus est Apollonius ereptam,
tu cum palmisculo corrasam tibi tuisque vindicaueris:
in aliena lingua tantus, ut sapiētissimus Venetorum se-
natus eloquentiæ tuæ vi captus opes in Italia Gallorū
coalescere non indignè ferat. Vnam Byzantii nouæ-
que Romæ res amplificari per te daretur, ut à maiori-
bus olim tuis in sua rep. potentissimis. Hoc enim sa-
uus longeq; magis expetendum quàm exteræ genti re-
gnum cōtinuere. Quoniam verò per immanē Scytharū
dominatū non licet, hoc (ut ille dixit) Catone cō-
tenti, temporis seruiamus & Musis: in quarum collegio
quam principē locū teneas, accipe controuersiā tibi
iure debitā: quāq; soles libertate meliori causæ suffraga-
renā, quod est in me, nō appellabo. Verg. AEn. 2.

-superfissos complectitur artus:

Et iam Argina phalanx instructis nauius ibat

A Tenedo, sacro per amica silentia lune

Littora nota petens.

Hæc (ut omittam phalcras & superuacanea verborum
pigmenta) Politianus ita exponit: Equidem lunam hic
silentem pro minimè tum lucente acceperim. quod fue-
rit tempus Græcis obseruandum. Neque ita tamen in-
terpretor, ut ad viuum rescem, atq; ipsum deniq; lunæ
coram planè intelligam, quum nox tota tenebrico-
la nam hoc utique retellitur, quoniam poeta mox ait,
Obscuri per lunam. Nondum igitur luna lucebat quum
a Tenedo sub vesperam nauigabant: sed lucere tum

a. i.

coepit, quū iam urbem occupauerant. Non igitur ut sera fuerit aut pernox luna, tum nec lunæ quidem omnino coitus: sed tempus arbitror potius quamdiu illa non luceret. etenim plura quā videtur, nox apud poetas complectitur. In his Angeli verbis nōne fraus illa deprehenditur, quam inclementer ipse in Domitio infectatus est? ut nec absistat, nec planē congregiatur: ac ut sepia, quum iam teneri metuit, atramentum spargit, ita perplexē confusēque loquitur, ut intelligi nolle videatur. Nam quæ malum, nugatio est hæc? Non igitur sera fuerit aut pernox luna, tum nec lunæ omnino coitus: sed tempus arbitror potius quamdiu illa non luceret. Ambages istæ sunt, ambages. Explicandum denique est quota qualisque tum luna fuerit quum Troia capta: serāne an pernox, an silens. Ut enim horum aliquid fuisse necesse est, ita hæc omnia simul esse non poterant: ut sub vesperam silens esset & nulla, mox in tempesta nocte repentē luceret. Atque ut ita fuisse concedam, (¹) si per aliquam noctis partē conspicua luna fuit, silens certē non erat. Etenim silentium lunæ Plinius ab aliis interlunium vocari tradit ipsam solis & lunæ coniunctionem, quum penitus in aspectum non venit. Idque tum non fuisse, cum Vergilius indicat hoc hemistichio (quod ne Politianus quidem dissimulare potuit) *Oblati per lunam*, tum vetustissimus apud Græcos poeta Lesches Ascoteluri F. ex oppido Mitylenarum Pyrrha, qui Tullo Hostilio Romæ regnante paruum scripsit Iliada, cuius apposui carmen (ut contumaces suis saltem credant oculis) ab interprete Lycophronis & Eusebio mutuatum,

Νὺξ μὲν ἰν' ἡμιστά, λαμπρὰ δ' ἐπὶ πάλαι σελάνη, id est,

(¹) Nox erat in tempesta, nitebat & antea celo Luna. Non igitur erat silens, aut, qualem fingit Politianus, in coitu cōspicua, sed in orbem sinuata: quod euntibus ad opprimendum sopitos hostes aduersum tempus non est existimandum. nam Papinius in id genus infidiis ait,

-armataque Iuno

Lunarem quasiens exercitū lampada dextra

EPISTOLAE.

3

Pandis iter. Quo poetico colore propitios lunæ radios Argivis ab aere significat immisos. Ergo per silentia tacitæ lunæ Vergilius intempestam noctem voluit intelligi: quia tunc omnia tacent, ex quo Orpheus ait in hymno lunæ, *ἡσυχία χάρις*, id est silentio gaudens. M. Varro Macrobiusque & Censorinus hinc appellatum conticinium docent, id quod AEneid. 1111. per hæc à poeta pulcherrimè describitur,

*Nox erat, & placidam carpebant fessa soporem
Corpora per terras: sylvaque & sæna quierant
Æquora, quam medio voluuntur sidera lapsu,
Quam tacet omnis ager, pecudes præterque volucres:
Quaque lacus late liquidos, quaque aspera dumis
Rura tenent, somno posita sub nocte silenti
Læbant curas, & corda oblita laborum.*

Et in eodem libro,

*Poss' ubi digressi, læmæque obscura vicissim
Luna premit: suadentque cadentia sidera somnos.*

Et Leander apud Ovidium,

*Vada repercussa radiabat imagine lunæ;
Et motor in tacita nocte diurnus erat:
Nulla que vox & squam nostras veniebat ad aures
Præter dimota corpore murmur aquæ.*

In Tristibus verò,

*lunæque quiescebat voces hominumque canumque,
Lunæque nocturnos alca regebat equos.*

Martialis in ludimagistrum,

Non dum cristati rupere silentia galli. C. item Bal-

bani in descriptione noctis,

*Ipsa quies rerum, mundi que silentia terrent. Sed
expressius à Vergilio Statius in secundæ Theb. agens
de Mercurio & umbra Laii, transtulit,
Inde per Arcturum mediæque silentia lunæ
Arctus super populosque meat. Sopor obuium illi
Noctæ agebat equos, præpidusque assurgit honori
Numina, & recto decedit limite cali.* Euoluit à spi-

raculo Ditis, ipsiq; Tænaro circiter secundam (inquit)
vigiliam, nocte videlicet intempesta: quâdo dii terras in-

a.ii.

Letches pleno orbe lunæ Troiam captam cecinerit, & Martialis Valeriusq; Flaccus, & Statius Vergiliū metaphorastēs, intempestam noctem per silentia lunæ describant, idipsum tempus in quibus dixi Vergiliū versibus, autumo designari: lunæ verò, non noctis, ab eo dicta silentia, vt ostendat nitidissimam cælo lunam fuisse quum Troia capta est: quanquam luna pro nocte rectissime poni potest, quum luna sit (vt idem cecinit Orpheus) *νοκτὸς ἀγχαμα*, id est, noctis imago: & Vergilius AEn. 1111, *Pōst ubi digressū*, &c.

¹ Lege Plazar. in Camillo, Græcè 84, Latine 49.

² Horatius, Nox erat & cælo fulgebat Luna sereno Inter mi nota sidera. Lege Porphyrt. nam describit Horatius intempestam noctem.

³ Lege Pinc. in vita Nicæ, pag. 162. Corn. Tac. hist. primo. Iuxta aox sideribus illustris. pag. 13.

A IANVS PARRHASIVS GALEATIO
THYENAE O equiti Veicetino S. P. D.

T S I certò scio quòd hæc & longè meliora
domi tibi nascuntur: ac, si tuum candorem
cognitum non habere, suspicari non iniuria
possim te non inquirere sed percòtari: ma-
iorem apud me pluris esse boni viri nomen quàm
dodæ famam: satisfeciq; tuæ voluntati in ea quæ vo-
luntati inuenalem. Tu, siquid offendero, velut audendi
auctor, in me culpam præstabis: ego de euentu securus
esse testimoniū gratificandi studio iam metui. Ver-
ba in quæstionem vocati, sunt ii,

Nota magis nulli domus est sua quàm mihi lucus

Martii, & AEolijs vicinum raptus antrum

Valeant quid agant venti, quas torquent umbras

AEæm, unde alius furina deuchat aprum

Pellente, quantas saculetur Monychus ornos. His ego
(vt te resellendis aliorum præstigiis obtundā) Valeriu
Flaccum taxari, non absq; suspitione æmulationis au-
a.iii.

tumo, quum fuerint æquales, & utrque Vespasianorū principatu clarus, auctoritate tamen apud eos & grātia dispari. Quippe Iuuenalis odio Vespasianorū flagrauit; & quia cautiū in Domitianum plena velificatione grassatus est: cui contrā Flaccus in Argonautico statim per initia blanditur, à poetica facultate commendās, ad Vespasianum patrem, *-proles tua pandat Idumen.*

Namque potest. Eius itaque successu, popularique recitatione & plausu Iuuenalis offensus, locorum rerūque descriptiones, & (quod poetæ heroici præcipuū est insigne) numinum colloquia carptim saltuatimque conuellit, &, quasi subductis columnis, totum opus labefactare conatur. Etenim Flaccus luci Martis aliquoties meminit, ut illic,

*Martini ante Urbem longis iacet horridus annis
Campus. Item ex AEetæ persona ad Martem,
Tu quoque sacra rutilant quos Vellera quercu,
Excubias Gradine tene. presentia luco Arma tubaque
sonent.* Et hæc in lucum Martis ab Apollonio quoque Rhodio Ouidioque celebratum, satis. Per antrum vero Vulcani quis illa Flacci maleuolè petita non videat?

*Æquore Trinacrio, refugique à parte Pelori
Stat rupes horrenda fretis: quos in aëthera surgit
Molibus, infernas toties demissa sub Umbras.
Nec scopulos aut antra minor iuxta altera tellus
Cernitur. illam Acamas habitat, nudusque Pyracmon:
Has Ventis nimbisque domos Et naufraga seruat*

Tempestas. Obseruandumque quod ait *-iuxta altera tellus.* ad quod alludit Iuuenalis illo hemistichio,
-Æolijs vicinum rupibus antrum. Sed ut appareat hanc inuidiæ procellam in Flaccū à Iuuenale emissam; audi quid agant: idem consilii capient apud eum venti;

*Interea medio senum permissa profundo
Carbasa Pangea Boreas specularis ubi arce,
Continuò Æoliā Tyrrhenaque tendit ad antra.*

Quorum naturam fitumque persequutus, addit & Boetæ concionem,

*Pangea quod ab arce nefas, ait, Æole Vidi:
Grata nouam ferro molem commenta iuuenens,
Pergit, Et ingens gaudens dimat æquora Velo.*

*Nec mihi Libertas immo freta tollere harenæ,
Qualis etiam mundum vinculis & carcere clausus:
Hinc animus, struſtaque viri fiducia puppi,
Quid Boream sub rege vident. da mergere Graios,
Insanæque ratem. nil me mea pectora tangunt.
Tantum hominum compeſce minas, dum littora iuxta
Theſſala, nec dum alia viderunt carbaſa terra.*

Dixerat. at cuncti fremere intus, & æquora venti

Perſcere. Quid apertius & quidē agere, propriè con-
cionantis eſt, aut accuſatoris, eiſq; qui ſententiā dicunt
in ſenatu, ut ex Cicerone diſcimus & Livio. Verū ne
dubites in AEaci iudicio à Iuvenale Tartarū designa-
ri, de quo Valerius hæc Argonauticōn primo,

Cardue ſub noſtro rebuſque acciſa ſupernæ

Tartares ſedes aula patris, &c. Quæ in tanta notitia
prætermittere negligentia non ſit: accipe & Horatii in
eandem ſententiam carmen,

Quam penè ſuræ regna Proſerpina

Et iudeo autem vidimus AEacum.

Item Statii in ſecundo Sylvarum,

-ibimus omnes,

Nimue in medijs ſernam quatit AEacus ſumbræ. Ea-
dem ratione Iuvenalis Monychi dixit ornos, & Cen-
taurorum pugnam ſignificavit, quam Flaccus expreſſit
in Argonautis encauſtica pictura per hæc,

Perſe alia Pholoe, multoque infanæ Iaccho

Rhæci, & Atracia ſubita de Virgine pugne.

Crætes menſæque volant, aræque deorum,

Piculaque, inſignis ve ſerud labor: optimus haſta

Hic Peleus, hic enſe furens agnoſcitur AEſon.

Fert gravæ inuito viſtorem Neſtora tergo

Monychus. Quod ultimū Centauri nomen eo ma-
gis illaſtrem Valerii notam reddit, quo non apud aliū
ſæ temporis poetam facilè reperitur. Non expectas,
opinor, ut inde etiam tibi recitem quæ de velleris au-
to furto cecinit, quum totius id operis argumentum ſit,
quod non laborem aliis hæc probare, ſed apud te tan-
tum teſtari, ſtudium tibi meum non deſuiſſe, nec un-
quam deſuturum. Vale.

a.iii.

A. IANVS PARRH. BARTHOLO-
MAEO PAIELLO poetæ & equiti
Veitctino. S. P. D.

VETVS est adagium, cuius meminit & Apuleius, Vbi vber, ibi tuber. Ab eodem namque culmine voluptas & ei comes morbor sequitur, ut est apud Plautum. Quum lepidissimas Atticique salis elegias, & quæ mihi recognoscenda tua misisti carmina, cupidè lectitarem, videbar equidem mihi per amœna musarum vireta spatari: gliscerbâ gaudio quodd hodièque extarèt ingenia quæ cum quolibet antiquorum seculo certarent: agebâmq; (quod ipse mâdaueras) acerrimum censores. Nam collatis tuis Tibullique & Propertii locis, ad excitandos mitiores affectus excogitatis, in plerisque nutante trutina, non videbam cui potissimum palmam darem. Dùmque velut in adolescentiam reuolutus, eruditionem Propertii recôditam rimor, incidi in illum multorum naufragiis infamem suspectumque scopulum,

Et modo Thespisots mirantem subdita regno

AEquora, Misem proxima nobis lobus. hærensque; (ut ingenue fatear) in salebra, ad interpretes, ut ad anchorâ confugi: sed utrunque ex Domitii commentariolis aptû pendentemque stomachabundus abieci: cœpique egomet ipse mecû carmen expendere. Totus in iis eram nugis, & ecce tibi nescioquis (ut tû mihi visum) intèpestuè salutatis: me venit. & Cui sunt hæc (inquit) quæ tanto studio pertractabas? Vnici huius ætatis (inquâ) poetæ Paielli nostri. Tum ille suspirans, O prælagam mali mētem: quasi diuinaret haud ita multo post orba fore, parauit eis te tutorem. Tum ego abominatus tam triste verbum, Dii meliora, inquâ: nam Paiellus annis aded consitus non est ut aliquandiu sua gloria saluus frui non possit. Est ut dicis (inquit) & ipse Nestoris ætate dignus: ex aduersa tamen valetudine iacet medicorum iudicio penè conclamatus. Ad hæc ego obrigui, quodd hyeme proxima laterum te dolore vexatum, ceruissimo mortis

(vt Lucilius ait) nuntio, non eram nescius: verebárque ne recidisses in idem morbi genus, & quidem desperatus, vt vsu venit. Subibat miseratio reputantem te bonis artibus à teneris (vt Græci dicunt) vnguiculis intentum defraudasse genium, nihil vnquam voluptati concessisse: nunc, exhaustis omnibus animi corporisque laboribus, à summo Parnassi fastigio, quò tãdem vix euaseras, in tempestiuo obitu detrahi. Non iniuria sanè mihi moriēs Theophrastus accusasse naturam videbatur, quòd cernis & cornicibus diuturnam vitam, quorum id nihil interesset: hominibus, quorum maximè interfasset, exiguum dedisset. quorum si ætas potuisset esse longior, futurum fuisset vt omnibus perfectis artibus, omni doctrina hominum vita erudiretur. Argumento nobis erant iuuentutis tuz lusus, elegãtiz, venerésque celsissimæ: quanto potiora daturus esses in posterum si te facta non inuidissent. In hac acerbissima cogitatione dies aliquot absumpsi, nihil instituti memor: effémque forsitan adhuc in ea defixus, nisi audissem te magis ac magis in dies leuatum melius habere. Statim voto cum gratulatione soluto, Propertium resumpsi, quem in illo propemodum omnium luctu proieceram. Consultisq; mæna scripæis (vt nostri moris est) exemplaribus, in aliis inueni *Teßprotti*, in aliis autem *Teßproiti*: in nullo *Theßproi*, vt vulgò legitur. Et sanè quum Cynthia Baiis deducet, à Propertioque proxima Baiis loca describàtur, quæ tanta nominum similitudo poetæ blandiri potuit vt Theßprotos ingenti terrarum spatio diuisos ex Epiro transferret in Campaniam? nõ minus insulse quàm quòd idem fecit in Samosatis oppido Syriæ, Luciani sophistæ patria. Negas ergo (dicit aliquis) Campanos esse Græcorum colonos? et si verè possem, (si quidem non omnes è Græcia profectos ab opinatissimis auctoribus affirmatur) vt tamen vltro condonem, num propterea Theßprotos appellabimus? quum præsertim Græciæ finibus Epirotæ (quorundã sentëtia) non cõtineantur? At vobisq; fluuius Acherò, & Acherusia palus est. Sint & Puteoli, si placet, & ipsæ Baiz. eïne de causâ Theßproti regno subdita nuncupentur? Amnis Acheron, & Pan-

-huc & sub nocte silenti,

Quum superis terrena placent, tua turba relicto

Labeatur calo, miscebitque oscula iuxta. Bootes autem (de quo Manlius, *Arcturumque rapit medio sub peltore secum*) sub eadem noctis horas incipit apparere, & ante crepusculum matutinum definit. Propertius,

Non audis, & verba sinu mea ludere, quum iam

Elegant learij sidera tarda boues.

Iuuenalis,

Sideribus dubijs: aut illo tempore quo se

Frigida circumagunt pigri sarraca boote.

Qui suspicantur iter à Mercurio factum per arcticum circulum, (sub quo Crates tartarum statuit) indeque per lunæ globum, (quem silentem à Papinio dictum volunt, eo quòd umbrarum silentium sedes est: aut quòd infimus orbis lunæ grauissimo sono mouetur, ut est apud Ciceronem) obscuritatem in re clara affectant. Ut enim verum sit, οὐκ ἐπ' αὐτῆς καὶ εἰκασιν ἄλλαν, ποταμούς τε καὶ ὄσα ἐν γῆνι (ut Anaxagoras opinatus est, & Achilles Arati refert interpres) ipse certè Mercurius ex instituto terræ propius volat, ut AEn. 1111 poeta cecinit,

Hic primum paribus nitens Cylleus alii

Consistit: hinc toto præcepit se corpore ad undas

Misit, ani simili, quæ circum littora, circum

Pisces scopulos, humiliter volat æquora iuxta:

Haud aliter terras inter cælumque volabat,

Littus harenosum Libye ventosque secabat.

Ac ut nouo exemplo nunc demum Mercurius arua super populosque lunæ volet, umbra certè Laii, quam ab impiorum sedibus euocatam ad furiale ministerium deducebat, ut Eteocles violata fide, regni vicissitudine fratri non cederet: agere tam sublimem cursum non decet, ut orbem lunæ piorum manibus assignatum transgressa, diuina atque æterna, præsertim diuersissimè à destinato cursu, dira contagione polluat. Quin & auriga noctis Somnus & obuius Mercurio semita decedit: isque noctem per medium cæli spatium infra lunæ globum vehit, ut officio suo fungatur, mortalesque sparsio humore sopiat, ut est in fabulis. Itaque quum

Læthes pleno orbe lunæ Troiam captam cecinerit, & Martialis Valeriusq; Flaccus, & Statius Vergiliū metaphrastes, intempestam noctem per silentia lunæ describant, idipsum tempus in quibus dixi Vergiliū versibus, autumno designari: lunæ verò, non noctis, ab eo dicta silentia, ut ostendat nitidissimam cælo lunam fuisse quum Troia capta est: quanquam luna pro nocte rectissime poni potest, quum luna sit (ut idem cecinit Orpheus) *νοκτὶς ἀγάρη*, id est, noctis imago: & Vergilius AEn. 1111, *Pōst ubi disgressū*, &c.

- ¹ Lege Plutar. in Camillo, Græcè 84, Latine 49.
- ² Horatius, Nox erat & cælo fulgebat Luna sereno Inter maiora sidera. Lege Porphy. nam describit Horatius intempestam noctem.
- ³ Lege Plut. in vita Nicæ, pag. 162. Corn. Tac. hist. primo. Iam nox sideribus illustris. pag. 13.

A. IANVS PARRHASIVS GALBATIO
THYENAE O equiti Veicetino S. P. D.

T S I certò scio quòd hæc & longè meliora domi tibi nascuntur: ac, si tuum candorem cognitum non habere, suspicari non iniuria possim te non inquirere sed percòtari: matrem apud me pluris esse boni viri nomen quàm doctrinæ famam: satisfeciq; tuæ voluntati in ea quæ voluisti in Iuvenalem. Tu, siquid offendero, velut audendi auctor, in me culpam præstabis: ego de euentu securus officii testimoniū gratificandi studio iam merui. Verus in quæstionem vocati, sunt ii,

Nota magis nulli dominus est sua quàm mihi lucus

Martin, Et AEolijs vicinum raptibus antrum

Vulcani: quid agant venti, quos torquent umbræ

AEæcum, unde alius ferrine deuchas aurum

Pellente, quantas saculetur Momychus ornos. His ego (ne te refellendis aliorum præstigiis obtundā) Valerium Flaccum taxari, non absq; suspitione æmulationis a-

tumo, quum fuerint æquales, & utræque Vespasianorū principatū clarus, auctoritate tamen apud eos & grātia dispari. Quippe Iuuenalis odio Vespasianorū flagrauit; & quia causatius in Domitianum plena velificatione grassatus est: cui contra Flaccus in Argonautico statim per initia blanditur, à poetica facultate commendās, ad Vespasianum patrem, *-proles tua pandat Idæmen.*

Namque potest. Eius itaque successu, popularique recitatione & plausu Iuuenalis offensus, locorum rerumque descriptiones, & (quod poetæ heroici præcipuū est insigne) numinum colloquia carptim saltuatimque conuellit, &, quasi subductis columnis, totum opus labefactare conatur, Etenim Flaccus luci Martis aliquoties meminit, ut illic,

*Martini ante Urbem longū iacet horridus annui
Campus.* Item ex AEetæ persona ad Martem,
*Tu quoque sacrata rutilant quos Vellera quercu,
Excubias Gradine tene. præsentia lucco Arma tubaque
sonent.* Et hæc in lucum Martis ab Apollonio quoque,
Rhodio Ouidiſque celebratum, satis. Per antrum vero Vulcani, quis illa Flacci maleuolè petitā non videat?

*Æquore Trinacrio, refugique à parte Pelori
Sunt rupes horrenda fretu: quot in æthera surgit
Molibus, infernas toties demissa sub Umbras.
Nec scopulos aut antra minor iuxta altera tellus
Cernitur. illam Acamas habitat, nudusque Pyracmon:
Has ventis nimisque domos & naufraga seruat*

Tempestas. Observandūque, quod ait *-iuxta altera tellus.* ad quod alludit Iuuenalis illo hemistichio,

-Æolijs vicinum rupibus antrum. Sed ut appareat hanc inuidiæ procellam in Flaccū à Iuuenale emissā, audi quid agant: idem consilii capient apud eum ventis;

*Interea medio saxum permissa profundo
Carbasa Pangea Boreas specularum ubi arce,
Continuò Æoliā Tyrrhenaque tendit ad antra.*

Quorum naturam fitūque persequutus, addit & Boetæ concionem,

*Pangea quod ab arce nefas, ait, Æole Vidi:
Graia nonam ferro molem commenta inuentum,
Pergit, & ingenti gaudens domat æquora Velo.*

*Nec mihi libertas imis freta tollere bareni,
 Qualem eram nondum vinculis & carcere clausus:
 Hinc animus, struſſæque viri fiducia puppi,
 Quid Boream sub rege vident, da mergere Graios,
 Infernamque ratem, nil me mea pectora tangunt.
 Tantum hominum compeſce minas, dum littora iuxta
 Theſſala, nec dum alia viderunt carbaſa terra.
 Dixerat, at cuncti fremere intus, & æquora genti*

Perſcere. Quid apertius? ſiquidè agere, propriè con-
 cionantis eſt, aut accuſatoris, eiſq; qui ſententiã dixit
 in ſenatu, ut ex Ciccone diſcimus & Liuius. Verùm ne
 dubites in AEaci iudicio à Iuuenale Tartarũ designa-
 ri, de quo Valerius hæc Argonauticõn primo,

*Cardine ſub noſtro rebuſque acciſa ſuperna
 Tartares ſedet aula patrum, &c.* Quæ in tanta notiſſi-
 ma prætermittere negligentia non ſit: accipe & Horatii in
 eandem ſententiam carmen,

*Quam penè ſuræ regna Proſerpina
 Et iudæ autem vidimus AEacum.*

Item Statii in ſecundo Sylvarum,
-ibimus omnes,

Ibimus in medijs ærnam quatit AEacus umbræ. Ea-
 dem ratione Iuuenalis Monychi dixit ornos, & Cen-
 taurorum pugnam ſignificauit, quam Flaccus expreſſit
 in Argonautis encauſtica pictura per hæc,

*Parte alia Pholoe, multoque infans Iaccho
 Rhæcus, & Atracia ſubita de Virgine pugne.
 Crateres menſaque volant, araque deorum,
 Poculaque, inſignis & ſerud labor, optimus haſta
 Hic Peleus, hic enſe furens agnoſcitur AEſon.
 Fert graui inniſto viſtorem Neſſora tergo*

Monychus. Quod vltimũ Centauri nomen eo ma-
 gis illuſtrem Valerii notam reddit, quo non apud aliũ
 ſæculi temporis poetam facilè reperitur. Non expectas,
 opinor, ut inde etiam tibi recitem quæ de velleris au-
 rei furto cecinit, quum totius id operis argumentum ſit,
 egoque non laborem aliis hæc probare, ſed apud te tan-
 tum teſtari, ſtudio tibi meum non deſuiſſe, nec vn-
 quam deſuturum. Vale.

a.iiii.

A. IANVS PARRH. BARTHOLO-
MAEO PAIELLO poetæ & equiti
Veitctino. S. P. D.

VETVS est adagium, cuius meminit & Apuleius, Vbi vber, ibi tuber. Ab eodem namque culmine voluptas & ei comes morbor sequitur, vt est apud Plautum. Quum lepidissimas Articique salis elegias, & quæ mihi recognoscenda tua misisti carmina, cupidè lectitarem, videbar equidem mihi per amœna musarum vireta spatari: gliscerbam gaudium quoddam hodièque extaret ingenia quæ cum quolibet antiquorum seculo certarent: agebamque (quod ipse mandaueras) acerrimum censorem. Nam collatis tuis Tibullique & Propertii locis, ad excitandos mitiores affectus excogitatis, in plerisque nutante trutina, non videbam cui potissimum palmam darem. Dumque velut in adolescentiam reuolutus, eruditionem Propertii recoditam rimor, incidi in illum multorum naufragiis infamem suspectumque scopulum,

Et modo Thespis prot mirantem subdixit regno

AEquora, Miscent proxima nobilibus. hærensque (vt ingenuè fatear) in salebra, ad interpretes, vt ad anchoram confugi: sed vtrunque ex Domitii commentariolis aptum pendentemque stomachabundus abiecti corporis; egomet ipse mecum carmen expendere. Torus in iis eram nugis, & ecce tibi nescio quis (vt tui mihi visum) intèpestiuo salutari me venit. & Cuius sunt hæc (inquit) quæ tanto studio pertractabas? Vnici huius ætatis (inquam) poetæ Paielli nostri. Tum ille suspirans, O præfagam mali mentem: quasi diuinaret haud ita multo post orba fore, parauit eis te tutorem. Tum ego abominatus tam triste verbum, Dii meliora, inquam: nam Paiellus annis adeo confectus non est vt aliquandiu sua gloria saluus frui non possit. Est vt dicis (inquit) & ipse Nestoris ætate dignus: ex aduersa tamen valetudine iacet medicorum iudicio penè conclamatus. Ad hæc ego obrigui, quod hyeme proxima laterum te dolore vexatum, cerussimo mortis

(ut Lucilius ait) nuntio, non eram nescius: verebárque ne recidisses in idem morbi genus, & quidem desperatus, ut usu venit. Subibat miseratio reputantem te bonis artibus à teneris (ut Græci dicunt) vnguiculis intentum defraudasse genium, nihil vnquam voluptati concessisse: nunc, exhaustis omnibus animi corporisque laboribus, à summo Parnassi fastigio, quò tãdem vix euaseras, in tempestiuo obitu detrahi. Non iniuria sanè mihi moriēs Theophrastus accusasse naturam videbatur, quòd cernis & cornicibus diuturnam vitam, quorum id nihil interesset: hominibus, quorum maximè interesset, exiguum dedisset. quorum si ætas potuisset esse longior, futurum fuisset ut omnibus perfectis artibus, omni doctrina hominum vita erudiretur. Argumento nobis erant iuuentutis tuæ lusus, elegantiæ, veneresque castissimæ: quanto potiora daturus esses in posterum si te facta non inuidissent. In hac acerbissima cogitatione dies aliquot absumpsi, nihil instituti memor: effémque forsàn adhuc in ea defixus, nisi audissem te magis ac magis in dies leuatum melius habere. Statim voto cum gratulatione soluto, Propertium resumpsi, quem in illo propemodum omnium luctu proieceram. Consultisq; manu scriptis (ut nostri moris est) exemplaribus, in aliis inueni *Te sprositi*, in aliis autem *Te sproti*: in nullo *The-spro*, ut vulgò legitur. Et sanè quum Cynthia Baiis delectat, à Propertioque proxima Baiis loca describatur, quæ tanta nominum similitudo poetæ blandiri potuit ut Thesprotos ingenti terrarum spatio diuisos ex Epeiro transferret in Campaniam? nõ minus insulse quàm quidam fecit in Samosatibus oppido Syriz, Luciani sophistæ patria. Negas ergo (dicit aliquis) Campanos esse Græcorum colonos? etsi verè possem, (siquidem non omnes è Græcia profectos ab opinatissimis auctoribus affirmatur) ut tamen vltro condonem, num propterea Thesprotos appellabimus? quum præsertim Græciæ finibus Epirotæ (quorundã sententiã) non cõtineantur? At utrobique fluuius Acherò, & Acherusia palus est. Sint & Puteoli, si placet, & ipsæ Baiæ. eant de causa Thesproti regno subditi nuncupentur? Amnis Acheron, & Pan-

dofia ciuitas in Epeïro reddûtur, eiuſdémque nominis à Strabone , Liuióque & Trogo in Brutiis, vbi fatum fugiens incurrit Alexander alterius Alexandri auunculus. nemo tamen vnquam Theſprotos in Brutiis nominauit. Equidem ſuſpicor ex imperitia, *Te ſproti*, pro *Te Protei*, librarios apud Propertiû corrupiſſe. Proteus enim ab aliis ad inſulam Carpathó, ab aliis ad Pharon, ab aliis ad Capreas habere ſedem fingitur : de quo Siliî carmen extat VII. Punicorum,

Teleboi medio ſurgunt quâ regna profundo,

Pumiceæque procul ſedes, immanis in antro

Conſtat abrupto Proteus, ac ſpumæa latè

Cantibus obiecti eſſet carula Gates.

Hinc apparet vnde Propertius Puteolani ſinus, id eſt inter Capreas & Miſenum maris, penes Proteum regimen eſſe dixerit, in hunc ordinem, Ecquid, ô Cynthia, ſubit te cura noſtri, mirantè æquora ſubdita regno Protei, proxima nobilibus Miſenis, in ora Campaniæ, Vergiliî carminibus inclyto promontorio? quod aut ſyllabis obſequutus, numero multitudinis enunciauit, aut vt annexam quoque regionem ſignificaret, vt quum Circeſen dicimus, & Circeos. Ac nequis obſtare ſyllabarum diſenſum putet in paterno Protei caſu, Maronis adiecti teſtimonium,

Atrides Protes Menelam aduſque columnas. Sed & ipſius etiam Propertii,

Hæc eadem Perſes nobiliſq; uxor erat.

Vide quàm bellè te remunerem, qui pro terriſſimo poemate minutam parùmque cultam quæſtionem remiſerim. Sed veniam (ſcio) dabis, vbi ſuccurret, aliquando tua ſcripta tantum negotii factura poſteris, quantum nobis antiquorum. Vale.

A. IANVS PARRH. GALEATIO THY-
N A E O Quinti Comiti Veicetino S. P. D.

 nihil obstat aliud quominus illo Iuvena-
lis carmine, de quo pridie rescripseram, C.
Balbus obliquè sugilletur, vt ego sentio, nisi
quodd ornì non meminit: equidè facìle exi-
mam tibi scrupulum. Solent enim poetæ locos aliunde
sumptos in parodiis immutare, Martialis,

*Visit amatorem Nemesis lasciva Tibullum,
Intota iuuat quæ nihil esse domo: quum Tibullus,
eo pentametro Deliz, non Nemesi, blandiatur.*

Idem ad Flaccum,

*Risit Thasius equos, paupertatēque malignam
Reppulsi, & celeri iussu abire fugā.*

Accipe dimittai, & Satum maximum esto!

Tu licet, & nostrum, dixit, Alexin ames. & alibi,

Mæcenati Maro quum cæsaret Alexin. Satis autè
cōstat ex Apuleio Tiberiōque Donato, & aliis, Alexin
fictō nomine Pollionis amici puerum, non Mæcenatis,
à poeta appellatum. Ille ipse etiam Martialis alludens
ad Ouidii ex tertio de Arte præceptum,

Ride si sapias, (inquit) o puella ride,

Pelagum, puto, duxerat poeta. Nam suspicari vel ab
epigrammatibus, (vnde laudem non meruit Ovidius)
vel à Medea testimonium citari, quum neque numeri,
neque sententia tragicæ conueniat: & hoc in vniuer-
sam poëtas omnes (vt est in artibus) ab Ouidio mone-
ri Martialis innuat. accedit ad socordiam Propertius de
Vergili bucolico,

In canis & umbrosi subter pineta Galei

Tyrsum, & attritu Daphnin harundinibus. Apud
Vergili res agitur in ripa Mincii. Propertius inde sce-
nam transtulit in agrum Tarentinū iuxta amnem Ga-
lesum. Fugit enim, quantū poetis in hoc genere liceat,
eos qui præter historiam scripserunt in Tarentino se-
cessu bucolicum carmen à Vergilio lucubratum quod
Propertius hic intelligat. Horatius in odis,

-hand parauero

Quod, anaxus & Chremes, terra premam. Terentiana quidem persona Chremes est, & rei familiaris admodum diligens: infodisse tamen argentum non inducitur. At hoc ex commodo suo Flaccus affinxit. (1) Idem in arte poetica,

Vt nihil intersit, Damiſue loquatur, an audax

Pythias emuncto lucrata Simone talentum, (2) satis habuit argumento personisque tantum comicis indicare Terentium, quum cætera nihil ad eum. Nam qui librarii impostura ad Acronis Heleni nomen indignè & falsò obrepſit, ut in plerisque omnibus, ineptit. ubi docet Horatius verba agrestium satyrorum (quos à priscis tragicis induci pro choro moris erat) ita à tragicis differre oportere, ut ab ipsis satyricis comica, à Lucilio alterius generis poeta, præsertim quæ non probaret: non ab aliquo comico, vel ipso potissimum Terentio, cuius studiosum fuisse constat, exemplum mutaretur? At (inquiunt) Simonis & Pythiæ cōgressus apud Terentium non extat. Affirmo. sed & nomen Dami, & epitheton audax illi Terentianæ Pythiæ maximè consentaneum, nobis astipulatur. Daturque hæc, & maior etiam, poetis venia. nam quædam conferunt in eos qui nunquam scripserunt, modò non sint à materia in qua versantur, aliena. Nicæder in Theriacis ait, omnia quæ venenato morſu petunt, è cruore Titanum prodiſſe, Hesiodumque laudat auctorem: quia verisimile erat ab eo traditum: quum tamen ille prorsus hoc tacuerit, ut à diligentissimis apud Nicandrum grammaticis obseruatum proditumque est. Alexis apud Athenæzum *Dipnosophistôn* 1111, dedisse fabulam legitur in qua Linus ad se disciplinæ gratia deducto Herculi mandat ut ex auctoribus in conspectu positis, Orpheo, Hesiodo, Chæriilo, Epicharmo, Homero, sumeret quæcunque primum fors offerret ac ipse vellet: hoc enim pacto Hercules ingeniū detectum iri credebat. ille manum fortè coniecit in commentarium de re coquinaria: atque in eo genere studioſè versatum profecisse. Quis autem nesciat Hesiodum, Chærilum, Epichar-

nam, Homerum, Lino & Hercule posteriores? Ad vi-
vum refecanda nō sunt hæc apud poetas. En ipse quo-
que de Statio Iuuenalis,

Esuris, intactam Paridi nisi vendat Aganem. Id est,
ante editionem Thebaidos, quod Agaues in ea semel
iterum meminert. Ergo per ornos arborésq; Mo-
nychi, Centaurorum pugnam in Flacco designauit, ar-
nis de suo tantum datis, & inuidiosè per exaggeratio-
nem calumniâque portentosis. Arboribus enim soli-
dis, earumque ramis Centauros pro telis vsos, Apollo-
nis, eoque prior in Cænei fato Pindarus, ac vtrunque
sequutus ostendit Ovidius Metamorph. xii. per hæc ex
persona Nestoris,

*Vide ego Petreum conantem vellere terra
Glandiferam quercum.*

Et infra,

*Demoleon, inquit, solidòque renellere dumo
Arnosam primum magno molimine tensat.*

Et paulo mox,

*-Chthonius quoque Teleboâsque
Ense iacens nostro, ramum prior ille bifurcum
Gesserat.* Apud eundem Monychus exclamat,

*-nos semimari superamur ab hoste:
Saxa tra. ésque super, totòsque innoluite montes.
Dixit, Et insani deiectam viribus Austris
Fortè trabem nactus, Validum comiecit in hostem:
Exemplòque fuit, parvòque in tempore nudus
Arbori Orbrys eras, nec habebas Pelion umbras.*

Et Propertius de Milanione,

Ille etiam Hylas percussus vulnere rami,

Sancius Arcadiæ rupibus ingemuit. Hylæus enim
Centaurus à Papinio Thebaidos iiii, celebratur,

*Non aliter sylvas humeris Et viroque refringens
Pectore, montano duplex Hylæus ab antro Precipi-
ta.* ut in superiore Propertii ramum pro sagitta acci-
pere sit absurdum. Non dubito quin hæc alium te red-
dant, & omnes qui modò cogitent à Iuuenale poetam
huius temporis obliquè notari, nec extare quenquam in
quem magis illa cadant quàm Valerium. Vale.

- ¹ Staius Sylu. primo -cedant vitrea iuga perfida Circes
Dulichiiis vlulata lupis: quum non tradat hoc Homerus.
² Vt suprâ, Iratûsque Chremes tumido delirigat ore. quem
versum lege apud Horatium.

A. IANVS PARRH. GALEATIO THYENAE O SVO S. P. D.

ND vnum deerat (inquis) vt receptos auctores in ordinem redigas, & Acronem (si diis placet) à studiosorum manibus excutias. Ego verò Thyenæ summa veneratione veterum memoriâ semper, & nunc, siquando maximè, prosequor, quum non agnosco triuialium magistrorû nugas, vt Acronis: in cuius eruditionem præstâtémque disciplinam non cadunt errata, quibus scatent ea quæ circumferûtur in Horatium. Licebit (inquis) hoc ipsum de Seruio cæterisq; dicere: quos in ius à minimo quoque litteratore vocari cotidie videmus. Agere Seruii reliquorûmque causam nunc otium mihi non est: at Acronis ea commetâtia non esse quæ leguntur in Horatium, nisi certissima ratione docuero, nolim credas. (¹) Helenius Acron ætate sua grammaticus anxie doctus, accuratas in Teretium reliquit enarrationes, vnde testimonium Charisius identidè citat, antiquior aliquanto quàm Seruius. id quod inde colligitur, quòd quum grammaticos omnesque passim per quos profecerit (qui candor eius est) alleget, vnum certè Seruium non omisisset, si is ante se exposuisset opera Vergilii, quæ cum suis interpretibus frequenter habet auctorem. Vester Acron apud Horatium primo Sermonum, Denunciantes (inquit) litem, antestatos habebant, quibus præsentibus conueniebant, ita vt aurem illis tertio velleret. Sic (²) Seruius magister vrbs exponit. Ex his apparet Acronem, quem dicitis, Honorato fuisse posteriorem, quum Charisius aut æqualis Seruii fuerit, aut eum (quod vero propius est) vna vt minimû ætate præcesserit. Ad hæc (cur enim non suo potius eum gladio iugulemus?)

vester Acron in Flacci vita, commemoratis poetæ scriptis, hoc addit, Commétati in illum sunt, Porphyrio, Modestus, & Helenius Acron omnibus melius. Acronemne putas adeo stultum ut se tum illa prodentem cõnumeraret Horatii commentariis qui ante se claruerant? aut ineptè gloriosum, ut semet ipse cæteris omnibus anteponeret? At in eo multa sunt plena bonæ frugis. Et, si qua sunt, ab eis accepit quos initio recensuit. Idque faciliè concedet quisquis istius & Porphyrius inter se scripta contulerit. Deprehendet enim Porphyrius ab eo singula propemodum verba, nedum res, impudentissimè compilari. Quod in Iulio Modesto ac ipso Helenio Acrone accidisse, vana coniectura non esset. Vade igitur hic in Acronis nomen inuasit? à cupiditate librarii, qui primus impressit. Id quod in aliis quoque fieri videmus, ut in M. Catonis originibus, Beroso, Sempromio, Cor. Gallo, sexcætiis, vtitata fraus est, edendis operibus auctoritatem supposito specioso titulo conciliare. Denique vetusti codices Acronis inscriptionem non habent. Vale.

¹ Helenium citat Ælius Donatus in Eunuchio Terentii, dū poemam tuetur à calumnia criticorum de colore mustelino; per hæc, Ego autem Helenium sequor, qui rectè intelligit Terentium, &c. tametsi librorum negligentia apud eum mutatis syllabis adiectionum legitur. Ex quo satis apparet Ælium Donatum Charisio posteriorem, vel æqualem certe fuisse, quod Arnobii Celsi, Flauii Capri, Helenii Acronis, in Terentium commentaria alleget: Donati nusquam meminit, non vtiq; sceleris si prius edidisset. Citat & Cornutus in Persium. nam quod Persium Cornutus explanauerit, antiquissimus eius poetæ commentator, ostendit in illud, Quisquis è modo, &c.

In eod. in Probi grammatici commétatiis in primam Persii Satyræ, non illos qui Cornuti nomine circumferuntur, & quos Hermolaus ut Probi citat x i. cast. Plin. in verbo Barba: sed alios longè maiori cura ac ingenio compositos. In iis ita scriptum legimus, Curas Acroni propriè dicere videtur, quæ si vtiq; exercerentur, virtutis locum obtinent: si in superuacuum, detridæ. Ex quibus apparet, Acronem Probo fuisse vetustiorē. Itē Cornutus in illud, Fratres inter ahenos, Acronē citat.

² Lege Seruianum in v i i Æn. in illud carmen - postquam alta quærant: ubi ait, auctor Hebrus, tu lege, Acron Helenius.

A. IANVS PARRH. LVCAE BONFIO Pa-
tauino S. P. D.

DVABVS horis Veicetiz fuimus apud ho-
spitem tuum Galeatium Thynczum: tam-
que me comitate elegantiaque morum ce-
pisti, vt te non minus amem geramque ocu-
lis, quam si tecum vixissem. Viget in te Liuii lactea vis
eloquentiz, viget humanitas, viget vrbana cōsuetudo,
quæ te conciliant omnibus, & imprimis amplissimo
patri Marco Cornelio cardinali, Byzantinōque pon-
tifici, quodque longè pluris est, humanarum diuina-
rumque rerum peritissimo, qui tuo consilio operaque
maximis in rebus vtitur. Itaque per has vindemiarum
ferias quum meas lucubrationes in vnum quasi corpus
redigerem, iucundissima tui memoria statim subit, cui
merito, quod in Amoribus Ouidii præter aliorum sen-
tentiam videor obseruasse, nuncupem. Id est huiusmo-
di ex lib. III,

Flumina deberent iuuenes in amore iuuare:

Flumina senserunt ipsa quid esset amor.

Inachus in medsa Bithynide pallidus isse

Dicitur, & gelidus incaluisse & adu. In hæc mul-
ti multa: nemo (quod equidem sciam) bene. nam neque
Bithyniz vel Bithynidis Inachus amnis est: neque Bi-
thynis Argiuorum regio, quod quidam comminiscun-
tur. alioquin à Pausania, qui vel omnes Græciæ lapides
illustravit, omissa non esset. Ego (ne te diutius morer)
ita castigandum reor,

Inachus in Melia Bithynide pallidus isse Dicitur.

Nam Melia nympa fuit, vt Callinachus ait, ex qua
Neptunus Amycum suscepit Bebryciæ regem: de quo
longum carmen extat Apollonii Argonauticorum se-
cundo. Ex hac Inachus AEgialeum sustulit, à quo Pelo-
ponnesus AEgialea dicta, vt in Homerum refert Didy-
mus. Affirmare non ausim eadēne sit an altera, ad
quam inquirendam pater Oceanus Caanthum puellæ
fratrem

hunc miseris, eius filium: qui delatus in Boeotiam, cum Meliam raptori Apollini non potuisset eripere, absumptus est eius templum, quod Ismenium postea vocatum Pausanias auctor est, incendere: unde sagittis à deo cõfixus, tumulum habuit in margine fontis Maris consecrati, ubi Cadmus illum serpentem portentosa magnitudinis interfecit. Apollo ex Melia Tænerum genuit & Ismenium: à quo nomē amnis accepit, quum Ladon antea diceretur. Vtuncq; mater ex Inacho Melia Bithynis ab Apollonio etiam appellatur. eius carmen est hoc,

Ἰσμενὶς ἱερὰν τὰ βόων, αὐλὴν τ' Ἀπόλλωνος
 Ἰσμενίου βασιλῆος ἀγῆτορος· οἷν πόλε τιμῶν
 Τίοντι Πάριον δ' αὖτις γυνὴν ἱερὴν ἰωνοβόισα
 Ἰσμενίος Μελίη.

LIANVS PARRH. AVGVSTO BALDO
 Patauino S. P. D.

ENE habet Auguste, quòd quem propter ingenium præstantemque disciplinam vel inuiti amare cogeremur, cum te geras ut amemus etiam libenter. Etenim quum Deum Chalcondylen, secundum Deum parentemque colas, ab eoque plus eruditionis in ipsis tuis pendebis haussisse te prædices, quàm à cæteris omnibus in ipsa Græcia: meque tum in soceri honorem, tū mea in te impulsus obseruantia diligas, aliquam vigiliarum meam particulam tuo iudicio subiiciendam putavi. Nam, quæ tua auctoritas est, omnes idem quod tu, vel respiciet vel amplectetur. Ouidius Metamorph. II. Ocythoes filix Chironis in equæ speciem mutatione descripta, quòd ea deorum cõsilia mortalibus enuntiaret. In qua fabella quum suo more lasciuiisset, adiecit,

-Vixque vagi crimes per colla iacebant,
 In dextrâ abiectæ iubar: pariterque monata est
 Es vox & facies: nomen quoque monstra dederunt.
 b.i.

Hoc alii sic exponunt . nam *Εὐίππη*, id est equa, fuit appellata . Iulius autem Pollux , lib. 1111, inquit, *Εὐίππη* ἡ *Χαίρωνος*, ὑπὸ *Ἀλκίνοῦ* εἰς ἵππον παρ' *Εὐριπίδου*, id est, Euippe Chironis filia in equam versa apud Euripidem. Unde constat Ovidium dixisse *-nomen quoque monstræ dederunt* : quoddam amisso priore nomine vocata sit Euippe . Emendandum apud Higynum puellæ patrísque nomen est in Equi signo sic , Euripides Euippen Chironis filiam dicit : & quæ notiora sunt quàm ut à nobis oporteat indicari . Cum nostræ castigationi sententiæque si tu vir utraque lingua doctissimus accedes , obrectatorum fannas floccifaciam . Vale.

A. IANVS PARRH. BARTHOLOMAEO
LEONICO S.

NON excidit mihi, Leonice, quàm benignè nos in vrbe salutaueris : itémque Venetiis anno superiore, priusquam Veicetiam concederem. Viuit, & quandiu viuam, viuet illius officiosi congressus tui memoria : nec vnquam cogitandi finem faciam quo pacto possim testari quàm carus mihi sis . Itaque qualemcunque nactus occasionem , vltro arripui : locumque ad te defero Ouidii ex diris in Ibin , in quo cum cæteris mihi non conuenit, ut vtriusque linguæ peritissimus, illinc an ego ad historiarum fidem ipsumque poetæ sensum propius accefferim, diiudices. Ouidii carmen est hoc,

Fæta tibi occurrat pastro populari in arno

Sisque Paphagæ causa leena neci. Vbi Domitius, Paphagus (inquit) Ambraciæ rex quum incidisset in leenam catulis stipatam in hortis suis, ab ea est dilaniatus. Id ipsum tradunt & alii, ex vetere (ut aiunt) interprete. Cui quantum credas ipse, nescio: ego certè, cur credam, nihil habeo, quum penè plura in eo de-

prehendatur errata quàm verba. Historia apud AElia-
num de animalibus lib. xii. legitur hunc in modum,
(¹) Phayllus Ambraciz tyrannus fuit: hunc obuia
casu leena discersit: Ambracienses eam consecraue-
runt ut suæ libertatis auctorem. Quæ si vera sunt, (ut
esse putare debemus) ex AEliano,

*Surgue Phayllæ causa leena necesse, emendandum
videtur. Vale.*

¹ Phayllus. Huius nominis alterum lege apud Pausaniam.

A. IANVS PARRH. PAVLÔ
VENIENTI S.

NON recussem quin ingratus habear si ma-
ximis etiam in rebus officium abs te meum,
tot iustissimis de causis tibi debitum, desi-
derari patiar. Et tu tantulam rem cunctan-
ter a me petis? Accipe quod in (¹) Ouidium de Bro-
teo volebas: & quidem cum scœnore. nam sequentia car-
mina declarauimus, ab aliis (nisi fallor) haud intellecta.
Domitius in Broteo fucum facit. historia alia est hæc:
Brotus, non (ut ipse vocat) Broteus, indigena fuit, ac
tertz filius, ut scribit Eucemerus: ut Hesiodus, AËthe-
ris & Auroræ. Natus hic erat immortalis, sed cum tan-
tum lacis odium cepit ut nouo exemplo omnium
primus vitam cum morte commutarit. Vnde Græ-
cè *Ἀπρίης* id est mortalis, ab eo dictus homo. Mirum
quod ante pedes historiam quodammodo positam
Domitius & alii post eum non viderint. In his enim
versibus,

Inclususque necem canea patiari, &c. ille

(²) *Non profectura cōditor historia,* Chœrilus in-
telligendus non est, sed Callisthenes, quem Alexander,
Philippi F. infimulatum insidiarum, propter Perficæ sa-
b.ii.

lutationis interpellatum morem, vel quodd ei consuluisset ne frustra affectaret ab Atheniensibus appellari dominus: abscessis autibus ac naso labiisque, & truncatis crudeliter membris, deforme ac miserandum spectaculum reddidit: & cum cane in cauea clausum ferrea; ad metum cæterorum circumferebatur, donec Lyfimachus audire Callisthenem solitus, tanti viri misertus, non culpæ, sed libertatis pœnas pendentis, ei venenum dedit in remedium calamitatum. quod adeo offendit Alexandrū, vt Lyfimachū obiici ferocissimo leoni iuberet. Hæc Trogus & Suidas: in cuius monumentis, consumptus à pediculis ex quorundam sententia traditur. cuius fatum Theophrastus impatienter adeo luxit, vt edito Callisthenis nomine libro, laudaret illam sententiam, Vitæ regis fortuna, non sapientia. Seneca, Callisthenes (inquit) Alexandri crimen æternum, quod nulla virtus, nulla bellorum felicitas redimet. Quæ cædes eo maiorem inuidiam conflauit Alexandro quodd etiam condiscipulatu apud Aristotelē familiaris illi fuerat, & ab ipso ad prodēda memoriæ acta eius accitus, vt idem scribit Trogus. Hinc Ouidius ait,

Non profecture conditor historie. Nam nihil ei profuit Alexandri res illustrasse. Vale.

¹ Ouid. in Ibin, Vtque ferunt Broteum, &c.

² Is qui collectanea fecit historiarum, scribit hunc in modum, Βροτίας κυνηγός τῶν τῶν Ἀσθμῶν ἐκ ἐπιμυῶ· ἐλθεῖ δὲ ὡς εἶδ' ὑπὸ πυρός· ἵ παθὼν ἡμῶν δὲ ἐν γυναικὶς ἱθαλλοῖς πῦρ ἑαυτὸν. Id est, Broteas erat venator: is nullo honore Dianam dignabatur: aususque est dicere, nullam sibi noxam ab igne offerri posse. itaque furore correptus in ardentem rogam se præcipitem dedit, & petiit.

³ Lege Laertianum in vita Aristotelis.

LIANVS PARRH. FRANCISCO PON-
CHERIO archidiacono Transuigenensi S. P. D.

VNQVAM dubitavi plerofque fore, sci-
licet eos malefciolos, præstigiosos, negli-
gendos, & Latinas (vt appellare soleo) fe-
bres, qui nõ aliter eructationes apud te suas
venditare poffe confiderent quàm fi noſtram præce-
ptionem, certam illam quidem, & tibi ex animo tradi-
tam, ſubuertere conarètur. Hos equidem vno icu no-
minatione proſtraherem, niſi indignos arbitrarer qui-
bus à bonis maledicatur: inſuſos, hallucinabundos,
iſque ſimiles qui noctu per tenebras ambulantes ap-
prehendūt quicquid occurrit: albas prorsus lineas quæ
in albo lapide nihil ſignant, nullumque diſcrimen fa-
ciunt hoc an illud rectius, vt qui ſutili vel nullo iudicio
ſunt. Architrænium neſcio quæ ſequuti verſificatorum
poſtremum, contra omnem vetuſtatem ſtant: audèntq;
affirmare, Pariſium quam dicunt urbem, à C. Cæſare
conditam: quum nec eo nomine dicta ſit, Cæſarèque
in Gallia bellum gerente, opibus & ciuium frequen-
tiam floureret, vt hæc eius ex ſexto Commèntariorum
verba teſtantur. Concilio Galliarum primo vere (vt inſti-
tuerat) indicto, quum reliqui præter Senones, Carnu-
tes, Treuiròſque, veniſſent, initium belli ac defectionis
hoc eſſe arbitratus, vt omnia poſtponere videretur, cõ-
clum in Lutetiam Pariſiorum trãſfert. Item ſeptimo,
Labienus (inquit) eo ſupplemento quod nuper ex Ita-
lia venerat, relicto Ag èdici, vt eſſet impedimentis præ-
ſidio, cum quatuor legionibus Lutetiam proficiſci-
tur. Id eſt oppidum Pariſiorum, quod poſitum eſt in
ripa fluminis Sequanæ. Strabo, Pariſii (inquit) ad Se-
quanam ſiti, in ipſo flumine colunt inſulam, urbemque
Lutetiam. Vibius etiam Sequeſter, Sequana fluuius
Galliarum Lutetiam Pariſiorum circumfluit, & inſulam fa-
cit. Lutetiam præterea Mela Pomponius & Plinius &
Ptolemæus appellant: urbiſque ſitus & nomen antiquæ
b.iii.

suffragatur historiarum . nam Parisii confines erant Senonibus, ut scribit Cæsar , hodièque sunt, ut ipse testis es optimus. Itaque caue mi Poncheri, ne inauspicatis istorum vocibus aures patefacias, & à priore sententia deducaris. nam nec à nobis aliquid audisti dediscendum, nec à Cæsare conditore Lutetiarum quicquam laudis accedet, quum sua vetustate suisque censeatur bonis, imprimisque Stephano Poncherio pontifice, patruo tuo nunquam satis laudato, & te qui per eius vestigia pleno gradu adolescens incedis. Vale.

A. IANVS PARRH. PETREIO ACULEO
Bononiensi s. p. d.

APULEIUM, Petreie, non improbamus, ut maleuolè quidam iactant. Etenim philosophus ætatis suæ fuit acutissimus, & in familia Platonica ferè princeps. Vnde Macrobius admiratur eum lusisse fabulas Milesias, epistola quadam Seueri principis ad senatum non sine felle perstrictas. Quum ille næniis (inquit) quibusdam anilibus occupatus, inter Milesias Punicas Apulei sui & ludicra litteraria consenesceret. Et hoc est, Aculee, quod etiam nos offendit, esse quosdam qui neglecto Cicerone, bonas omnes horas in eo dicendi genere collocent quod Apuleius in ludicris affectatum, non auderet in seria transferre, quum sit Asiaticum, molle, ventosum, nec nisi lasciuiis & iocosis accommodatum. Videas aliquos non Apuleii, quod ipsi videri volunt (alioquin eum sectarentur in potioribus) sed insolentium exoletarumque vocum molestissimos amatores, (quibus se duntaxat antiquarios ostentant) orationes & commentaria Milesia dictione contexere, non minus ineptè quàm si sordida planipedis humilitate tragoediæ fastigium velint attollere. Sed ad rem venio. De magorum nonnibus in Apuleii defensione, nihil habeo quod rescribam cum cæteris in commune. Nam Demogorgon pro Danu-

grante substitui nō placet: quum Damigeron Pythagoricus rerū naturam scrutatus sit, & inde magus eximarius: vt omnes eiusdem sectæ philosophi, si Tyazoo credimus Apollonio. Testimonio Damigeronitæ videtur is qui rei rusticæ collectanea Græcè fecit, adiungitq; ferè semper Democrito, Sotioni, & Apulcio. Demogorgona inter magos à Lutatio memoratum non meminim: nec Demogorgon, sed demiurgos apud eum legi debet: quo nomine rerum omnium opifex Deus accipitur apud Platonē. Nefas verò, nefas, inter magos Ioannem Christi discipulū nominare: quum (¹) Numerius ille Pythagoricus in tertio libro, *Ἰαννὴς καὶ Ἰαμβρὴς Αἰγύπτου μαγιστράδης, αὐτὰς αὐτὸς ἵπλους μετ' αὐτὰς κριθίντες ὡς ἐπὶ ἰατρῶν ἐξελαινομένην ἐξ Αἰγύπτου. Μισαφὸς γαὶν τῷ Ἰαννῶνι ἐργασαμένη, αὐτῶν γινώσκων θεοὺς ὡς αἰσθῆσαι δύνασθαι τὰ, καὶ παραστῆσαι αὐτῶν ὡς τῷ πλάθεις τῷ τῶν Αἰγυπτίων, ὅπως ἦσαν*, id est, Iannes (inquit) & Iambres AEgyptii erant magis artibus adeo præpotentes vt Musæo Iudæorum duci, viro Deo maximè coniuncto, soli resistere posse à cœcis AEgyptiis indicati sint. De Palamede Syphacæque quòd alii nihil inuenerint, non mirum, *non omnia possunt omnes*, eminentissimus ait poeta. Tu pro Syphace scribe Sisyphus ex Polyxeno Macedone: qui Strategum in primo, Sisyphum AEoli filiū (²) omnium terrarum fuisse prodit ex Homero. Nam de Palamede quis dubitet, quum dolos Vlyssis detexerit? Vlyssis, inquit, qui apud Homerum gloriatur omnes ab se mortales animi verusutia superari. Sed iniquus es, qui credere rationem cogis antiquitus institutæ promissionis, & nunc etiam publicæ. Lutatius autumat AEgibio nomen inditum quòd esset à capella educatus: id ei fide non crederem, nisi grauis apud Græcos auctor Oron adderet originationem vocabuli sic, AEgisthus à verbo *βῆ*, quod est lacto, atque *αἴ*, capella, velut *αἴγιο*, adiectique *ε*, littera, *αἴγιος*. Vale.

¹ Inscr. de prępar. Euang. lib. i x.

¹ *Legit Erasmus in proverb. Sisyphi artes.*

A. IANVS PARRH. LVDOVICO IMANO
physico & medico S. P. D.

N VRENE redarguatur Aretinus interpres
Aristotelis, à me quæris. Ego, qui salutem
penè tibi debeam, si spectanda voluntas
est, quum per te non steterit eam mihi re-
stituere, si genus acerbissimi morbi curationem reci-
peret: à me impetrare statui, quod facturus alioqui non
videbar, vt de viro seculi sui doctissimo deque aliorum
iudicio iudicem. Verba sunt Aristotelis Eth. 7, *ὁ θεὸς ἔκαστον φιλοκρίτης ὑπὸ τοῦ ἰχθὺς περιελκόμενος, ὃ ὁ καρκίνος ἐν τῇ
ἀλσὶνι Κερκύωνι.* Hæc Aretinus hunc in modum trans-
tulit, Ceu Theodectæ Philoctetes à serpente percussus:
vel Carcini in Alope Cercyon. In quibus error Areti-
ni nullus apparet, præterquam si librarii culpam præ-
stare iniuriæ cogatur. Nam qui ea verba transferenda
censent, Carcini vel cancri cauda Cercyon, auditate
mordendi dentes in plaga reliquerunt. Aretinus enim
rectè & ex historia, Aristotelis extulit sententiam. Nam
quemadmodum Philoctetes Theodectæ fabula dicta
est, ita à Carcino tragico poeta Alope, ex nomine puel-
læ Cercyonis filiz, quam Neptunus compressit: vnde
natus Hippothoon, à quo Atticæ tribum Hippotho-
ontida appellatam Atthidos secundo scribit Hellanicus,
& Euripides. meminit & Lycurgus in eo cui titulum fe-
cit De sacrificio. Hoc igitur argumento tragediam
docuit Carcinus: de quo Diodorus per initia sexti Bi-
bliothecæ, Carcinus poeta Tragicus, &c. In mo-
numentis Suidæ de Carcino poeta iocose plura le-
gere volentibus in promptu sunt. Ictu sanè cancri per-
cussus Cercyonem tradit nemo. Nam quos leonis o-
culos Aristoteles *χαρπονδς* appellat, equidem sentio pa-
rum commode expressos aspectu gratiosos. Lucilius e-
nim Tharreus & Sophocles apud Apollonium *χαρπονδς*

(aspiciunt) auroram dixit ab eius splendore quo aer illu-
minatur. Glaucum enim & χαρυνόν inuicem ponuntur,
& utrunque pro splendido. Igitur Aristoteles oculos
leues χαρυνόν id est glaucos & cæcios, appellauit. inde
Cassius, *Cassio Veniam obuius leoni*. Viden'quo me
delecteris? ut in alienam messem iniecta falce periclititer
i philosophis tuis explodi, nisi tu qua polles inter eos
auctoritate me tuearis. Vale.

A. IANVS PARRH. VINCENTIO MA-
CRO phyfico & medico S. P. D.

 VIDNI placeã mihi Macer, abs te vtriusq;
linguæ peritissimo acerrimæque iudiciû phi-
losopho nostra commendari? (¹) Decreue-
ram, quod in hortis Columellæ collegerã,
domestico contentus vsu, venum non exponere: sed
tu probando effecisti ut aliquid esse mihi videatur. Itaq;
sub auspiciis inter alios manipulares in aciem prodeat,
& hostis ad terrorem compositum vultum minasque,
ut doce, pati discat intrepidè. Columellæ carmen est,
(πικρί) hoc,

Nunc Veniat quatuor oculis inimica corambele. (²)
Quam vocem qui nõ percipiunt, aut emendant chamæ-
drys, aut corymbe, quasi racemum ferulæ Columella
designat, in eoque multa parum necessariò disputant.
Ego rancorem defendo lectionem, coramblénque à Co-
lumella agrestem brassicam metaphrasticis appellatã
scania. (³) quam partim cramben partim raphanon
Græcè vocant. Eadem metaphrasi Theocritus vitur
in Syrige: qui Μακρονίδιασιν Τυλμαχον Vlyssis filiũ di-
xit & AEschylus in Agamemnone leonis catulos δριόυς
intelligi voluit ἰσπας id est, teneros adhuc & paruulos,
de eo quòδ ἰσπας Græcè ros est. Eadem ratione Flac-
cus Horatius camelopardalin commutatis verbis ex-
pressit,

Diuersum confusa genus panthera camelo. Nam

crambe nomē accepit ex eo quodd hebetat visum, quasi *παράμειπτε ὄψα, ἢ ἀμείνονα τὸ διαπαίνειν*, vt apud Suidam legimus. Vale.

- ¹ Lege Columellæ hortulum. nam noua adieccimus.
- ² Eadem ratione Plin. hist. nat. duodecigesimo impetus pituitæ dixit impetigines, Impetus pituitæ in facie butyro illito colluatur.
- ³ Lege Athen. 234.

A. IANVS PARRH. TATIO CON-
NIGERO S. P. D.

N E M P E vt apertius ad te scribam quorsum tendat illud adagium Martialis, vt ipse putas, alteri ad te epistolæ insertum. Atqui (si nescis) Martialis illa non est, sed hominum consensu recepta sententia: de qua Spomsiac^{on} 1, Plutarchus hæc *Μισία μέμνηται συμποτῶν* Procille, id est, odi memorem compotorem, quibusdam dictum placet in conuiuii magistros non ingrati nimios, & qui blandè pelliciunt ad potandum. Nam qui colunt Siciliam Dorienteses, arbitrum bibendi vocant *μέμνηται*. Nonnulli prouerbium monere putant, obliuioni danda quæcunque dicuntur & fiunt in vino. Quo argumento maiores nostri *λίσθην*, id est obliuionem, *τάρβην*, id est ferulam, Libero patri, consecrauerunt, quodd non oporteat eorum seruare memoriam quæ per vinum committuntur. Habes ex Plutarcho prouerbii vetustatem: quod Martialis in vsum reuocauit. Eius exemplum situ sequutus esses, plus (mihi crede) laudis habuisses. Vale.

A. IANVS PARRH. ARCHANGELO
CLARAVALLENSI S. P. D.

ME verò tuo iure potes & debes omnia, Archâgele, expectare, cū propter studiorū societatem, tum quodd Mediōlani (in qua vrbe honestissimo loco natus es) humanissime me complectebaris, & es (vt audio) futurus apud archidiaconum Poncherium meum: cuius amicos & familiares omnes amem colāmq̃ necesse est, si memoris & boni viri nomē retinere velim. Quod in Pōporio Mela te remoratur, id aliquando nobis etiam negotiam fecit: donec tua causā locum diligentius expensum correximus. nam si legas in Cretæ descriptione, Mulus famigerata fabulis, aduentu Europæ, Pasiphaes, Ariadnæ amoribus, Minotauri feritate fatōque: Dædalū operibus & fuga, tum statione atque morte: quod vltimum de Dædalo traditur, erit præter historiā. Quippe Dædalus in Lycia, non in Creta fato functus est, quum cum coluber aquaticus ex amne Nino in paludem, quā commeabat, egressus momordisset: vt Alexandr apud Stephanū refert, & Hermolaus castigat Plin, lib. v. vt mirum sit hunc apud Melam librariū lapsū ab eo non animaduersum. Tu mea sententia lege, Tali statione atque morte. Talus enim æneus fuisse dicitur opus Vulcani, Minoi dono datus ab ipso Deo vt insulam Cretam custodiret: tantæ velocitatis vt eam ter in die obiret, vt canit Apollonius Argon. tertio. Quem Myrzas appellere prohibentem Medea potionatū vertit in furem, atq; extinxit: vel (vt alii scribunt) quum promississet immortalem facere, refixo extractōque clauo quo fatalis in eo vena comprimebatur, effuso sanguine extinxit. Alii malunt à Præante Philoctetæ patre ligatū in calce cōfixum. Simonides ait in Sardinia verfarum, antequam migraret in Cretam, ibique multos ab eo neci datos: qui quoniam contracto ore perirent, inde Sardonium risum in prouerbiū venisse. Rhada-

manthus orci iudex in deliciis habuit Talum, vt canit Ibycus. Sed hoc nihil ad te, cui satis est scire Talú Creatæ custodem fuisse, quem Medea veneno vel fraude sustulerit: id quod Mela Pomponius intellexit. Vale.

A. IANVS PARRH. IO. BIFFO
sacerdoti s. p. d.

RECTE sentis illum Papylo nasutiorē nasci nihil habere: prorsusque non Gellium, sed esse: quippe qui bardum sapiat, omniāque ea de succidia id est cornucopiæ transcripserit quæcunque dictauit in Senecam: præter ea quæ Britanno nescio cui, malo illi quidem sed eius veteri poetæ expositori, surripuit. Alterum verò Græcarum literarum non imperitum iure miraris illud ex Hippolyto, *Talus erat quum placuit hosti Theseu,* ad Ariadnam referre, quæ Thesei forma semel capta, nihil in eum hostile cogitauit. Equidem de Minoe dictum puto, quem Teneus Chius auctor est & reperit Athenæus, inimicitias aduersus Athenienses deposuisse Thesei amore inductum: quo potitus (inquit) ei Phædrâ matrimonio filiam iunxit, vt Phædra dicat Hippolytum referre Thesei vultus eos quibus Minos captus est. Hæc ad te pluribus scribere supersedeo, quum pro tua eruditione & ingenio facile rem percipias. Vale, & Ianum tuum ama.

A. IANVS PARRH. ANTONIO MORETO
s. p. d.

NON recuso quin insimulari cõtendas eum qui Mediolani Ciceronis opera publicauit, nisi vel iniquissimo iudici probauero, nullâ ferè paginâ vitio carere. Sed ne verbis agere videamur, ad rem statim veniâ. In Academicis ita ha-

tem, Vt Democritus in profundo veritatem esse diuer-
 sam cui non apparet legendum esse deเมอร์sam, vel ex
 ipso Lactantio qui inde locū mutuatus est? Itē de Le-
 gibus primo, Prudentissimē Q. dicis. nam quæ à me ad-
 hæc dicta sunt, nec Lycurgi leges, neque Solonis, neq;
 Charondæ, neque Seleuci, neque nostras XII tabulas,
 neque plebiscita desiderant. Nō dubito quin hic intel-
 ligas esse reponendum Zaleuci, quem Locrensisibus de-
 esse leges, ex Strabone Valeriōque Maximo & Eusta-
 thio sciunt omnes. Eius ad Lucilium Seneca meminit,
 & infra Cicero, Quod idem & Zalcucum & Charon-
 dam fecisse video. tametsi illic etiam Zeleucum perpe-
 ram suo more impressit. Equidem pudenter hoc ad te
 eruditam & perhumanum virum: sed tamen alii hæret
 in eo quod de tabellaria lege, Excitabat flens in sim-
 pulo, ut dicitur: Quū Fluctus excitabat in simpulo, pro-
 verbum, significet in parua re maximam turbam face-
 re. Quam verò commodè periodū mutauit ex proce-
 pto de Officiis? Sequimur igitur hoc quidem tempore
 & in hac quæstione potissimū Stoicos, non ut inter-
 pretes, sed ut solemus, è fontibus eorum iudicio arbi-
 trioque nostro, quantum quoquo modo videbitur, hau-
 nemus. Quum vetusti codices adhuc veram seruent le-
 ctionem, Quotocunq; modo videbitur. Leue offen-
 sulum quod adiciam, sed non negligendum: quum
 grammatici tradant Ciceronem à verbo quod est im-
 plicor, implicatum, non implicitum, protulisse: ma-
 neque scripti codices habeant, Quæ quatuor quan-
 quam inter se colligata atq; implicata sunt, non impli-
 citæ. At in etymo fidei, qualis est? Fundamētum iusti-
 tiæ est fides, dictorum conuentorūque constantia
 & veritas. Ex quo, quāquam hoc fortasse videbitur cui-
 dam durius, tamen ut videamur imitari Stoicos, qui
 studiosè inquirūt vnde verba sint dicta, credamus, quia
 in quod dictum est, appellatam fidem. Vide quā fla-
 gitiosè Ciceroni personam simulatoris induat, Ut vi-
 deamur imitari Stoicos: ac si ad ostentationem se com-
 pararet. quum scriptum reliquerit, Audeamus imitari
 Stoicos. In illo verò sum æquior quòd commune

sibi cum multis est erratum. Hinc rhetorum campos de Marathone, Salamine, Plateis, Thermopylis, Leuctris, Stratocle. Hinc Decii, hinc Cn. & P. Scipiones. Antiquitatum exemplaria castigatius, Thermopylis, Leuctris. Hinc sunt Cocles, hinc Decii. Nō Stratocles. nam inter exempla fortitudinis Horatius Cocles à Valerio Max. ponitur, & ab ipso Cicerone paradoxo primo, per hæc, Quæ vis Coclitem contra hostium copias tenuit in pōte solum? quæ vis patrem Decium, quæ filium deuotos immisit? Et Vergilius in Culice,

Hic Fabij, Decijque, hic est & Horatia Virtus. vt qui Stratocle pro Stratocle reposuerit, ostentandi ingenii materiam frustra captauerit. Inuertit & honestissimū dicēdi genus, in iis, Ne quid temere, ne quid crudeliter fiat: extremo verbo otiosè addito. Nam Cicero ita dixit, Ne quid crudeliter, vt Terētius in Andria, Ne quid nimis. Et infra, Cleombrotus iniuriā timeas. Itane, si quid saperet, vnquam deprauasset? quum fidelia Ciceronis habeant exemplaria, & sensus exigit, Cleombrotus iniuriam timēs. Ignarum penitus historię, & Ciceronis parum studiosum prodit eum quod addā, Præclaræque est æquabilitas in omni vita, & idem semper vultus, eadēque frons: vt de Isocrate idēmq; de C. Lælio accepimus. Atqui de Isocrate nemo tradit, sed de Socrate, vt Gellius in Noctibus Atticis, & ipse Cicero in Quæstionibus Tusculanis. Sed age videamus an in ea philosophiæ parte quæ differendi rationem continet, eum se præstet quem iactare solet. Agens Cicero *πρὸς τὴν ἀρετήν*, id est de decoro, quū diffinitionē præmisisset, ad speciem transit, hunc in modum, Quæ autem subiecta pars generi est, eam sic diffiniuit. At noster iste dialecticus ita trāsposuit, Quæ pars subiecta est eius generi. Forsan alicubi diligentior hanc iniuriā deprecatur: immò sui similis hallucinabundus & somniculosus, pandiculantibus semper oculis nisi quum nummum contempletur. Quum docet Cicero quo pacto constare in perpetuitate vitæ possimus, Nobismet ipsis ad hanc (inquit) rationem quā maximam vim natura habet: fortuna, proximam. Vtriusque omnino habēda

datio in eligendo genere vitæ, sed naturæ magis. mul-
 tiorum & firmitior est & constantior natura quam for-
 ma: ut fortuna nonnunquam, tanquam ipsa morta-
 lis, cum immortalis natura pugnare videatur. Adhibe
 quæso cum hac veteri sinceræque lectione suam: & in-
 telleges, in quo peccatum est. nam sana mente tum fuisse
 videri non potest, quum Ciceronis hæc verba, Quæ
 cum natura occultauit, eadem omnes, qui sana mente
 sunt, remouent ab oculis, interpollant, Qui sani sunt
 bene. Nam cui non risum sed lacrymas non excutiat,
 eo recidisse rem litterariam ut vix idonei impressores
 adeant omnia ex libidine mutare: ut ecce de Catulis,
 qui optimè uti lingua Latina putabantur, Ut exquisito
 iudicio putares uti beneficio litterarum, quanquam lit-
 terarum & alii. Videre licet in eius exemplaribus erasum
 Beneficio, quasi minimè necessarium, quum sensus in
 eo vertatur. Et paulo post quam *obsequer* verborumque
 consonantiam minus apto loco fecit? Et quoniã omnia
 persequimur (volumus quidem) dicendum est qualè ho-
 minis honorati & principis domum placeat esse. Cice-
 ronius verba non sunt, sed hominis planè minutuli, cor-
 ruptiorisq; veræ lectionis, quæ erat huiusmodi, Et quo-
 nam omnia persequi volumus quidem certè, dicen-
 dum est qualem, &c. At ea saltem quæ natura magna
 sepe intelligimus ex parvis, in promptu posuit, exactè
 tenet: Ex oculorum obtuitu, superciliorum remissione.
 Quæ Cicero scripserit, Ex elevatione superciliorum, aut
 relaxatione, aut contractione. Quod usu discere potuit,
 & Plinius testimonio. Nam contiguo penè loco ne grã-
 marum eam quidem rationem seruat, Ut siquid dede-
 cet in alios, vitemus & ipsi. Quum vetus omnis exẽpla-
 ri fides habeat, Dedeceat in illis: & ita dicendum cõpi-
 taliter quoq; magistralli videat. Restituere Ciceroni (cre-
 do) voluit ea quæ iam detraxerat, addita de suo clausula
 non minus friuola quam superuacanea. In quibus (in-
 quit) videndum est non modò quid quisque loquatur,
 sed etiam quid quisque sentiat. Hæc tamẽ Cicero: qui-
 bus impressor iaculauit, Atq; etiam qua de causa quod
 quisque sentiat. *Omnino laudat*, id est, similiter cadens in

Cicerone nemo quasi notaret. In id tamé aliena negligétia cur incurrat? ut híc, Sordidi etiá putantur qui mercantur à mercatoribus quod statim védant. Antiqua lectio castior, Sordidi etiám putandi, &c. Consule aures, quarum iudicium superbissimum putat Cicero, nec dubitabis. Iterum ferulæ manum subiiciat oportet is qui toties offendit in disciplina grammaticæ. Nam quid ita scripsit, Totúmque ludum talaré: quum talarium vetustí codices habeant, & ita Cicero dixerit, ut alibi? Ne in talario quidem ludo turpior confessus. Nam sicut à parte pedis talo talaris appellatur vestis, ita à talo, quum significat ἀγρέζαλον, talarius fit. Ita est ut dixi: quæ non percipit, aut adiectione, aut detractio, aut transpositione corrumpit. In calce primi negat communitatem vitæ atque societatem à natura orrá. Deinde subdit hæc, Quod si omnia nobis quæ ad cultum victumque pertinent, quasi virgula diuina (ut aiunt) suppeditarentur, tamen optimo quisque ingenio negotiis omnibus omiſſis, se in cognitione scientiæ collocaret. Addit iste de suo verbum Præditus optimo quisque ingenio: quasi aliter sententia non staret. Hæc ex multis ad te pauca, ut nimio plus homuncionis amorì tribuentem vúlſa aure excitaremus. Alia vel per te deprehendes, ut in iis humanioribus studiis aliquandiu cum laude versatus, vel ex nostris ad amicos obseruationibus: ex quibus intelliges me nihil odio dedisse. Vale.

A. IANVS PARRH. HIERONYMO PLE-
GAPHTAE Veicetino, familiæ prædicato-
rum Priori S. P. D.

RE C T E coniciſcis, Hieronymè, latentis aliquid historiæ subesse Iuuenalis illi carmini,
-cophino fanoque relicto,
Arcanâ Indea tremens mendicat ad antro
Interpres legum Solymarum, Et magna sacerdos. Ut
omittam de cophino fœnóque satis vndique iactato,
non

tenabre Iudæa sacerdos, ad aurem mendicat arcana: cum soleant alii palam stipem rogare, ut Irus apud Horatium: & Roma in cliuo Aricino, aut in ponte, ex Ovidio; (1) Seneca, Martiale. Sed Iudæa sacerdos opem petebat à matronis quæ defecerat in Iudæam religionem, quod frequenter & à pluribus etià viris esse factum, (2) Corn. Tacitus, auctor est & Dion. Itaque quum non decorum, sed opificis omnium, vnicique & veri Dei nomine stipem peteret, id palam facere non audebat: & Romanorum metu qui deos patrios negligi indignissime ferebant, & ne consecrantes suas proderent atque in discrimen adducerent: acerbius in Iudæos animaduertentibus tum Romanis, quod inde Christianorum secta pullulabat eo tempore vulgo inuisa. Faciunt & ad ritum magicæ damnatæque artis, (3) catelli extra Pausanias, Ovis (inquit) hædique & vituli extra passim consuebant haruspices, etiam suis apud Cyprum: canis autem nemo, nisi Thrasybulus augur & vates arcano peculiarique quodam ritu. Diis ergo manibus euocandis ab haruspice Commageno rem diuinam factam debemus accipere, nam canes Hecataë mactabantur, ut canit Sophron. Ideoque Iuuenalis adiecit,

Interdum & pueri faciet quod deferat ipse. Patrabat infanticidium quod indicio suo postea detegat, ut propositum præmium delationis assequatur, id quod à delictorum complicibus hodie quoque fieri videmus. Arbitror esse verum quod aliqui dicunt, vos etiam philosophos in concionibus ad populum lectione Iuuenalis adiuuari, quod virique vitia castigatis. hinc in eo genere tantum præstas, quod causarum cognitione iusque pontificum cum dicendi copia coniunxisti: nec unquam rimari desinis etiam minima, modò quicquam conferre possint instituto. Non: tantæque cum laude versaris in iis etiam nostratibus, ut cæs æquipares quorum proprium munus hoc est, & se grammaticos aut rhetoras, aut poetas profitentur. In (4) libraria tecum sentio libripendæ accipiendam, quæ pèsâ paratur inter ancillas, ex Vlpiano. Sed & (5) Taurea matronæ nomen à feritate tauri non est, ut quidam putant, sed lori. Tarquinius Superbus

c.i.

(ut est apud Eutropium) primus apud Romanos excogitavit vincula, aureas, fustes, latomias, carceres, cœpedes, catenas, exilia, strigalia. Quæ totidem verbis in Eusebium suum transtulit Hieronymus. Vitur ea voce Turranius Rusticus in Iosephi lib. secundo. Præfeti (inquit) militum curabant comprimere tumultum: & pugnaces quosque comprehensos aureis vlciscebantur & vinculis. In quibus tamen equidem malim scribi, contumacissimos quosque, quam pugnaces, ex proprietate Latini sermonis. Vale.

1. Lege Augustinum de Civit. Dei lib. 7. 1. ex dictis Senecæ, ex eo libro quem scripsit De Superstitione.

2. Cor. Tac. h. st. lib. x x 1. Pellimus quisque specieis religionibus patris, tributa & stipendia dangebant. unde auct. Iudorum. Et infra. Transgressi in mores eorum idem usurpant.

3. Extra. Catelli. Lege Io. Gram. in Hom. de genere auspicionum.

4. Libraria. Lege Erasmi 39. in prou. Penium persolvere.

5. Lege Sueton. nam Taurea, familia Romæ fuit.

I A N V S P A R R H. T. P H A S D R O L a-
teranensi canonico.

ut potius inscribā quicquid id est inquisitionis, quam tibi T. Phædre: quæ certa disciplinarum ratio non ad honestissimū modō sacerdotiū, sed euexit ad splendidam quoq; Palatinæ bibliothecæ curationem: quēq; ex omnibus maximē scio censoris & amici animo nostra lecturum. quum præsertim, præterquā quod optimo iure tibi debetur eius studiosissimo, quæcunq; ad illustrandum Plinii pertinent, alius nemo libros habeat unde hæc hausimus: ut me non mentiri possis apud eos affirmare, si qui nihil extare credunt quod ipsi non viderint. Hermolaus in C. Plinii glossematis in verbo cluere, Clipeū (inquit) à cluendo, id est pugnādo, peruersa grāmaticorum subtilitas tractū existimat: quum tamē dicitur hoc est à scalpēdo carlandōq; deducatur, imaginibus in scuto contineri solitis, ut x x v. lib. docuit: unde fit ut clypeum, non clipeū, scripsisse videatur. Hæc Hermolaus interpretatione verborū Plinii parū recta: quæ quò sa-

claus expēdas, adieci. Scutis (inquit) qualibus apud Tro-
iam pugnatum est, continebantur imagines: vnde & no-
men habuere clypeorum, nō (vt peruersa grāmaticorū
subtilitas voluit) à cluendo. Origo, plenam virtutis fa-
ciē reddi in scuto cuiusque qui erat vsus illo. Quæ sa-
pe Plinius inseruisse de industria videtur, vt ex inscrip-
tionibus suis, grāmatices, in quem lapsus erat, errorē
corrigeret. In secundo nanq; dubii sermonis, ait, indi-
finitio genere clypeū dici, sed littera differre, vt imaginē
per y clypeū dicamus, à γλῦψω (quod est cælare) dictū:
pugatorium verò, per u à cluēdo. Quam differentiam
Platō Caper agnoscit. Clupeū, (inquit) αἰσίδα: clipeū,
ornamentum dices. etsi aliis apud eum syllabis depraua-
ti præceptio est. & Pollio Trebellius, Illi clipeus aureus,
vt grāmatici loquuntur) clipeum aureū senatus co-
muni iudicio in Rom. cutia collocatū est. (¶) Suetonius
Triq. in Domitiano, Senat' adeo lætatus est vt clypeos
& imagines eius coram detrahit; & ibidē solo affligi iu-
beret. Id ipsum Corn. etlā Fronto sentit in Differentiis no-
minū verborūq; , per hæc, Clipeus armōrū: Clipeū
imaginis. Hoc autē discrimē Fl. Sospitro Charisio dis-
plicet, propter cōmunionem i & u litterarum. nam &
maximus & marinus, & optimus & optumus indiffe-
renter dīstīntur: existimāq; clipeum masculino genere in
significatione scuti ponendū: neutro, quū significat ima-
ginē. sed Asinius pro imagine clipeum masculinē di-
xit. Clipeus prætextæ imaginis positus: & Latiū in si-
gnificatione scuti, neutrali sexus: & Pomponiū in Ca-
pitolio ait, Clipeū in medio fixum est. Ex his effi-
ciunt, & imaginē & scutum clipeum dici, sed aut genere
aut scriptura differre: & scutum quidē clipeum vocatū
nō à cluendo, id est pugnando, sed à clypeis, id est ima-
ginibus quas habebat expressas. Igitur originationi quā
Merulam sequutus Hermolaus attulit ἀντι γλῦψω, lo-
cus in scuto non est apud Plin. Excute intelligentiam
nam, & de tota re statue. nam integrum tibi esse volo
hoc aut edere, aut suppressere. Vale.

¶ Lige Suetonii Caligulam, & Macrobi. de scommatibus M. T.
Ciceronis in Qu. 7.

A. IANVS PARRH. HIERONYMO BUR-
GO Veicetino cognomento Paradoxo.

DELECTOR ingenio tuo Paradoxo, quod
se non effert ad ostentationem, sed (vt fauili-
la cinereque obrutus ignis) intra pectoris
mû penetrale vigilat. Apud me dum vide-
ris abesse, tum potissimû hauris omnia: domi dum la-
uas, dum cœnas, aliisq; naturæ requisitis operam das, à
nobis audita ruminas: ruri nunquam voluptatibus a-
deo te permittis, vt aliquam sine linea diem transire pa-
tiaris. A pugillaribus ad aucupium: vnde statim ad Mu-
sas. alterum testantur aues, alterum, ad me missæ lit-
teræ. Equidem te sum solitus appellare Paradoxon, nō
tā quod Paradoxa Ciceronis habeas in numerato tan-
quam digitos, quàm quod præter meam omniûmq; o-
pinionem proficis. Alere pro mea virili parte conabor
hunc ardorem discēdi tui: nec ex iis quæ summo la-
bore comperta mihi sunt, aliquid te vnquam celauero.
Tu velim de quibus hæsitās, audacter à me petas: vt nu-
per illa () Iuuenalis, ad quæ paucis accipe. Testudinē
facere, Cæsar, Liuius, Annæusque, Florus, & nostri, di-
cunt, Græci *εὐρααρίζω*, quum sarcinis & impedimentis
in medium coniectis, equites & leuis armaturæ milites
eodē recipiuntur, ac scutis armati in lateribus ad agmi-
nis quadrati speciem dispositi cōtinent alios in officio:
quibus autem clypei sunt ampliores, & ipsi locantur in
media acie, clypeisq; supra caput elatis & se tuētur &
alios. Ipse verò clypeorum tam perpetuus tenaxq; ne-
xus est vt videre non sit aliud quàm clypeos: ab icubus-
que telorum defenduntur omnes. Eam testudinē tan-
tæ firmitudinis esse scribit in Octauio Dion, vt homi-
nes interdum supergrediantur, & equi currusque (præ-
sertim si fiat in angustis) agi possint: vnde dicta testu-
do, quod imperuia telis & validissima sit. *Εὐρααρίζω*,
id est testudinē facere, Geographiæ tertio Strabo po-
nit pro eo quod est conspārē: & ita videtur acci-

per Iuuenalis,

-respice primum,

Es ferreare viros: faciunt hi plura, sed illos

Defendit numerus, iunctaque vmbone phalanges. id
est multitudo & conspiratio, quod pluribus idem nolle
itemque velle est. Ideoque statim subdit,

Magna ius et molles concordia. Vale.

Iuven. - sed illos Defendit numerus, iunctaque vmbone
phalanges. Lege Erasmus, 227.

L I A N V S P A R R H. B E R N A R D I N O

L E O N I C E N O S. P. D.

E V R V M licetiosius litteratoris & acerbæ stel-
laturæ, nomen ac inuidiâ subire: sed durius
optimè de me tibi merito quicquid negare,
in eo præsertim studiorum genere quod e-
go profiteor, & à teneris annis ad hanc ætatem te de-
lectar. Proinde quod efflagitasti in Ouidii Sappho, pau-
cis explicabo, cur iis non accedam qui duobus illis ver-
sus,

Nec mihi Pierides subeunt, Dryadæque puella:

Nec me Thepsiadum cetera turba iuuat: pro Pie-
rides Pyriuo substituunt. Et primò quidem, quod ami-
ca Sapphus appellata Pyriuo non est, sed Gyrinno: ut
ostendit is quem Græci vocant etymologicon, allata
nominis ratione, inquit, Γυρινώ, ὄνομα κύριον Λοσιᾶς κόρης,
ὡς τῇ παραμένει πρὸς τὸ Γυρίνιον, ὃ δὲ τοῖς τὸν βῆτραχον. Γυρινώ
αἰετὶς Ἐρετώ, καὶ πλεὺς Κλαῶ καὶ Κλειώ, id est, Gyrinno, vir-
ginis Lesbiz proprium nomen, inditum per abnomina-
tionem, ab eo quod est γυρίνιος Græcè, Latine rana: ut
αἶνος Erato, cleos Cleo & Clio. Citat Hephæstio Sapp-
phis AEolicū carmen, in quo Gyrinno scribitur, ἀμορ-
φή τῆς ἀπαλᾶς Γυρινώ. Deinde quod in patria historia
Mytilus ait melos esse dictū à Lesbiiis virginibus quæ
ἐκ Μυτιλῆ vocaretur, et antiq; solitz in luctibus ire ad la-
c.iii.

mentandum mortuos. vnde inualuisse consuetudinem
vt nenix quas caneabant, mēle vocarentur. has nēpe vir
gines ē Melia, vel vt est apud , Meloente Lesbi
loco esse, vbi etiam Apollo colebatur. Lege Stephanū.
Itaq; illud Ovidianæ Sapphūs equidem non muto. nam
vetusti codices habēt *Pyrrhiades*, ab oppido Lesbi Pyr-
rha: & *Meliæque puella*, à Melia: de qua (¹) Strabo, &
Ptolemæus lib. iiii. de situ Asiæ minoris. Valc.

¹ Vide Strab. pag. 162. Theophr. in hist. plantarum, pag. 123. &
Arist. de gen. animal. lib. iiii. cap. x.

A. IANVS PARRH. HIERONYMO
THYENÆO S. P. D.

NON extorquebis à me Thyenæ quod te
cupere declaras, vt cōfutandis aliorum sen-
tentiis eximā diem. Quid enim oportet hac
inuidia laborare, quū cuiq; satis esse debeat
sua proderet? Quare quod in Iuvenalem requiris à me,
sic habeto. Tu qui ingenio vales, & assiduitate studiorū
consequutus es vt adulcēscens eruditione plerisq; maio-
ribus natu nō cedas, hanc nostram cum cæterorū cōpo-
nēs expositionibus, odio vel gratiæ nihil dabis: quāmq;
magis ad rem facere iudicabis, eam sequere. Lauronia
apud Iuvenalem ita molles exagitat,

*Vos lanam trahitis, calathisque peracta refertis
Vellera: vos tenui pregnantem flamine fusum
Penelope melius, leuius torquetis Arachne;*

Horrida quale facit residens in codice pellex. id est,
anus algore confecta tremulæque. Nam quas vxor an-
cillas olim suspectas habuisset vt pellices, quum per ab-
sentiam vel obitum viri licebat, ad caudicem vinctas ini-
qua pensā trahere cogebat in compedibus, id quod
ab amica Propertii, quam defuncta Cynthia superdu-
xerat, in Petalen factū queritur vmbra Cynthiæ, quod
eius tumulum fertis redimisset:

*Nostraque quod Petasæ tulit ad munuscula torulos,
Cedebat immundi vincula sciris annis.*

Eademque superius expositoluerat,
Es graviora rependit iniqua pensa quasillo.

Garrula de facie si qua loquuta mea est. Hippo-
damia Briseis apud Ovidium, modò non deferatur ab
Achille, pollicetur operam suam in lanificio strènuam,
Nos humiles famuleque tua data pensa trahemus,
Et monument plenas flammis nostra colos.

Exagitet ne me tantum tua, deprecor, Exor:

Que mihi nescio quo non erit equa modo. Suspe-
ctam pellicatus ancillam notat apud Tibullum Sulpi-
cia, nisi me fallit ratio,

Satis cura toga potius, pressumque quasillo

scortum, quam Serui filia Sulpitij. Quòd si me-
moriam placet illic intelligere, quoniã togæ meminit,
hic annis gravem prostibulam licebit exponas. In Apu-
leii defensione, quid sit robur ex Verrijo iam olim didi-
ci: sed hic ita convenit ut quod minimum. Vale.

A. IANVS PARRH. AMBROSIO PA-
GNANO Mediolanensi S. P. D.

 *quia Mediolanensis, & quia bonarum li-
terarum studiosus, & quia Thyenari nostri
familiaris es, amo te plurimum: neq; abs te
amari certò scio. Proinde liquid est quod ef-
ficere tua causa possim, tantum innue: nullam feres à me
repulsam. Quòd quidam negant apud Iuvenalem Sca-
tiniam legem sortitam nomē à C. Scatinio, qui Marcel-
li filium corrumpere tentavit, accusantēque Marcello
patre damnatus est, ut tradit Valerius: apud me tanti
non est ut à pristina verāque sententia deiciat. Ut enim
condonem, leges appellationem ab iis qui tulerant, ple-
nèque sumere, sic equidem Scatiniam ab eo qui pri-
mum damnatus ea fuit, exemplo Græcorum vocatam
contendo. Nam quum Laus OEdipi pater omnium*
c.iiii.

primus inter homines intulisset stuprum Chrysippe Pelopis filio, lex eiusdem formulæ cum Scatinia, Laia ab eo dicta est. eius meminit Plato. Superiora accepimus ex Dositheo, Athenæo, Euripide. Nā de quibus in Antopium Cicero Scatinis legibus, alia cauebantur, ut apud eum demonstrabo. Non dubium quin ad mollicitē referatur effœminatē loquentis,

Es per Iunonem dominus iurante ministro. Fl. enim Solipater agens de prouerbis, Mediusfidius per Iouem, vel fidem filiumue Louis (inquit) Herculem: quæ iuratio propria virorum, ut scœminarum AEdopol, Ecastor, & Iuno. Denique Titinnius in Scatina, quum molliculum reprehendere vellet adulescentulum, *At, quæ pol ædepol* (inquit) *fabulabar?*

— nunquamne reponam?

Reponere significat parem gratiam referre, siue bonā, siue malā: translatione sumpta ab iis qui mutua celebrant inter se conuiuia. Cicero ad Lentulum primo, Cur Vatiniū laudārim, peto abs te ut id à me ne in hoc reo, neue in aliis requiras: ne tibi ego idem reponā quum veneris: id est exprobrem. Seneca in Thyeste, *Sceleri debetur modus, quum facias scelus, non ubi reponas.* Ex quo Iuuenalis,

— nunquamne reponam,

Vexatuo toties ranci Theſeide Codri id est, nōne eadem recitandi molestia alios afficiam, quā mē illi.

Frontonis platani cœnæ, & que marmora clamant

Semper. Assidua poetarum recitatione, vel edidicerunt inculcata toties, & effutunt. In eundem ferè sensum M. Tullius ad Torquatū, Sed in ea es vrbe in qua hæc vel plura & ornatiores parietes ipsi loqui posse videantur. *— assidue rupte lectore columnæ,* dixit, ut alibi de Statio, *— quum fregit subsellia & versu.* Martianus item Capella, Non absque iis qui perturbantes pectora sensusque cunctorum, cognoscentium quoque perfregere subsellia. (1) Qui credunt Arabarches à Iuuenale fictum nomē, falluntur. Etenim M. T. ad Att. lib. 11, Velim te ex Theophane respicere quo animo sit in me Arabarches. Hæc in præsentia succurrūt ad

et quæ requiris. Siquid in posterum melius, imparti-
re. Vale.

Iuven. Ægyptus atque Arabarches. ad Ioseppum referri de-
bet ex Iust. Hieronymi. nam statuam meruit, &c.

LIANVS PARRH. TAMISIO LEONI-
CENO S. P. D.

QUANTVM sustineas oneris, & quàm nõ
desidendum tibi sit vt Nicolao patruo di-
gnus euadas, illo qui solus hac ætate reuo-
cauit orbem disciplinarum, sic vt in pluri-
mis et æquo cum C. Plinio contendat, hinc te sentire
Leonicene perspicio, quòd præsens auditorium meum
frequentas: absens, per epistolam consulis. Age, quoties
modis in aliquem nodum quem per ætatem non pos-
sis exolvere, refer ad eruditissimos quosque. De me ve-
rò non tam tibi polliceare doctrinam, quæ per exigua
est, quàm studium, quod abs te desiderari nunquam
patet. Itaque de Iuuenalis ex Satyra. 1. 1, versibus audi
quod sentiam,

*Es quomodo cepit Græcorum mentio, transi
Gymnasia, atque audis facinus maiorem ab ille.*

Strobus occidit Baram, delator amicum,

Discipulumque senex, ripa nutritum in illa

Ad quam Gorgones delapsa est penna capalli. Phi-
losophi disputabant in gymnasiis. Vitruius Archite-
ctus 11, de Aristippo Cyrenaico, Rhodum contem-
dit, & rectè gymnasium deuenit: ibique de philosophia
disputans, muneribus donatus est. Ipsum verò verbum
transire, non in eo tantum ponitur quod est præterire
& nullum facere, sed etiam demigrare. Tib. Donatus in
via Mironis, A Cremona Mediolanum, & inde paulo
post Neapolin transit. Et quum propositam materiam
liberè abundèque pro facultate tractatam putamus, &
ad sylum conuertimus, transire dicimur. M. Cicero,

siue Cornificius, siue M. Gallio potius is est qui Rhetorica scripsit ad Herennium, De exordio satis (inquit) dictum: deinceps ad narrationem transeamus. Et infra, Nunc ad confirmationem & confutationem transeamus. Idem libro quarto de exornationibus, Transitiō vocatur quæ quum ostendit breuiter quid dictum sit, proponit item breuiter quid sequatur. Itaque Iuuenalis ex Vmbritii persona, Quatenus (inquit) incidimus in mentionem Græcorum, missa turba, veniamus ad ipsos philosophos. Hoc enim significat, Transi gymnasia, nō (ut quidam putant ineptè) Prætereamus egratamina gymnica: de quibus antea ne verbum quidem fecit vllum.

-atque audi facinus maiori abollet: id est, Stoici philosophi, sanctioris, opinione vulgi, familiaris sectæque.

(²) *Stoicus occidit Baram, delator amicum.*

Discipulumque senex. Attende inuidiosam accusationem. Stoicus, à professione. nam P. Egnatius auctoritatem Stoicæ sectæ præferebat, habitu & ore ad exprimendam imaginem honesti exerciti, ut est apud Tacitum. Nō, auctor necis fuit, sed occidit, dixit: & discipulum, cui paternam pietatem debebat.

-ripa nutritus in illa

Ad quam Gorgones delapsa est penna cæballi. A patria crimen exaggerat. Hac autem periphrasi Tarson aspersit, urbem Ciliciæ clarissimam: quam Tarsos quandoque dictam ponit Stephanus *παρὰ τὸ ταρασθῆναι*, quod est exicare & stagnare: propterea quod aqua quum deflueret omnis in vnum locum, quod mare nunc est, omnium primus Taurus mons apparuit. Dionysius autem Thrax in iis quæ de Rhodo scripsit, à casu Bellerophontis appellatam Tarson autumat. nam tarsos est pedis pars: & antiqui, condita ciuitate, Bellerophontæ claudicationis extare monumentum voluerunt. Alexander cognomento Polyhistor ait inde nuncupatam quod Pegasus in eo loco *ταρσόν*, id est plantam, fregerit: Bellerophontesque errauerit in campo cui nomen Aleus à re factum. Meminit & Apher Dio-

urles in Periegesi. Vides à casu Pegasi Tarso nomen
~~aditum~~: quod intelligit Iuuenalis, innuens Egna-
~~nam~~ fuisse Tarsensem, non (vt somniant alii) Bœo-
~~tiam~~. Vale.

¹ Lege primum de Orat. Cic.

² Lege Neronem Dionis.

A. IANVS PARRH. VINGENTIO

IAMCHINO S. P. D.

AVDAS epistolam ad Tamisium meam,
 quatenus ad gymnasia philosophorum: de
 Tarso ampliandum arbitraris, eo quòd
 emphasis in eo tanta non sit quàm si nutritus
 in Hecicone dicatur, in contubernio Musarum. Sed
 heus tu? quis vnquam, rogo te, quenquam honore ver-
 borum sic extulit, à studio litterarum commendans, vt
 in Helicone Parnassòque, & aliis Apollini Musisque
 consecratis montibus educatum dicat? præsertim
 Stoicæ familiæ philosophum, cui non adeo gloriæ sit
 Athenis, nedum alibi, natum esse, quàm vbi sui do-
 gmatæ auctor Melitus habuit incunabula. Bœotios ab
 liberalitate morum suos appellatos ex prouerbio Pin-
 dæri etiam consistitur: & exercendo corpori tantum
 intentos, historia tradit Satyri: qui miratur Alcibiadis
 ingenium versatile, nationumque moribus accom-
 modatum, quòd in Ionia luxu diffliueret, in Thessalia
 ædendis agitandisque equis non concederet Aleuadis,
 in Læonia Spartanos animi fortitudine vafritiæque su-
 peraret, in Bœotia Thebanos in suis gymnasiis. Ipsam
 verò Tarsos antiquissimam ciuitatem fuisse, Ioseppus
 affirmat, & à Tarso filio Iaphet ædificatam: Cilicis-
 que ab ea omnes vetusto nomine dictos esse Tar-
 sos, opulentissimam & principem urbem significante

vocabulo. Philologus Eratosthenes ait incolas Tarfi post hominum memoriam primos instituisse, fructus, antequam corrumpere, exiccatos in hyemis usum condere. Sed multo magis ad rem quod Alexander in successione inde fuisse Chrysippum scribit, antistitem Stoicæ sapientiæ clarissimum. Ex quo tanta Iuuenalis indignatio,

*- ipsa nutritus in illa, &c. nutritus ita dixit ut illic,
Vsq̃ue adeo nihil est quod nostris à infantia calum*

Hausit Auentini, bacca nutrita Sabina? quum Romanum se vellet ostendere. qua ratione Vergilius alumnus terræ, filium terræ, Tityon appellauit. Vale.

A. IANVS PARRH. BRUTORICIO
Ticinensi s. p. d.

VT in amysside, quum frequenti auditorio Horatii carmina anno superiore interpretarer, à Domitio Porphyrione discederem, grammatico aliqui doctissimo & eloquente, potissimum nos impulit eius addubitatio. Sic enim de ea differit quasi quid propriè sit, incertum habeat, ac in medio relinquat. (¹) Ego verò certissimis fretus auctoribus, (²) amyssidem potionis genus esse dico quod vno haustu sumebatur: & inde nomen, *παρὰ τὸ μὴ μίαν*, quòd opus est aperto ore bibere, diuque non respirare, nec labra cōprimere: vel *παρὰ τὸ ἀμὲν πρὸς χάρις τῆ διακινύου*, quòd eam necesse sit totam pariter ebibere citra animæ reciprocationē, perinde ac *αἰνὸς*, id est, vno ducta spiritu: quæ Thracum peculiaris erat, ut Athenæus Dipnosophistā x scribit, & Callimachus his elegis,

*Αὐτὰρ ὁ Θρηάκιον μὲν αἰνὸν καὶ δὲν ἀμυσιν
οἶνον ἔμιν, ἀλλὰ φησὶ ἰδὲ τοῦ πρῶτου.* id est,

*At quoniam patulo non gaudet amysside haustu
Threscio Bacchi, q̃ pocula parca placent.* Mos apud Romanos inualuerat ut exonerati stomachi gra-

salutem à balneis amystin, id est, vno ductu multum
bibere, deinde vomere. id quod Erasistratus
probat, quasi oculis noxium, ventrem quoque si-
tere. Hanc in Romanis matronis consuetudinem re-
prehendit Iuuenalis illo versu,

- tandem illa Venit rubicundula, totum

OEmophorum siccans, plena quod tenditur Vrina,

Admotum pedibus: de quo sextarius alter

Ducitur ante cibum rabidam facturus orexum. Ita-

que si certiora tibi videor historiam sequutus & ma-
gis idoneos auctores, abs te peto, qui natalium ingenii-
que claritate, & doctrina gratiaque non minus in vrbe
Roma Patavique vales quàm Ticini, ne patiaris im-
pediri nos infirmulari quòd aliquid ausi sumus in-
dicare. Vale.

Lex Athenarum, 289.

Folians esse vesté putabat aniytidem, epist. pag. 130.

L I A N V S P A R R H. B A S I L I O. C H A L-
C O N D Y L A E D E M E T R I I F.

S. P. D.

NIHIL æquè mihi probat adolescentium
studia, quàm quum dubitant & maiores na-
tu cōsulant. Itaque laudo propositum tuum,
quòd quæ salebrofa tibi videntur, in Græ-
cis ad patrem, in Latinis, ad me refers: in utrisq; ad or-
natissimum virum Lascarin. Gloriarì sanè merito po-
tes, abs te deprehensum latentem in herba anguem
quam suspecta nemo habuit. Animadvertisti penè puer
ineptum sensum, si quis illud Iuuenalis,

- Et sic porro

Filiosam turpi Veturæ producere turpem, ita acci-
piat, matri inhonestæ vtile esse obscœnis alere filiâ mo-
ribus. Itaque, quum per te scieris errorem vitare, quid
sequaris, accipe. Producere, nō alere Iuuenali, sed pro-

ficere significat, ut (*) Ciceroni, Asconio, Septimio
Terentiano, Lactantio, Plauto: cuius illa sunt,

Andronicus dedit mater produxisti filiam. Origo ver-
bi Græcæ nam ait dicunt *apokalypsis*, non (ut Hermo-
lanus interpretatur) *quæritur*. Id quod ex Theophrasto, Pla-
tarcho, Athenæo, & Aristotele discas, ex V. Ethicorū,
manifesta Aretini hallucinatione, quæ fugit *apokalypsis*,
Latine productionem esse. Iuvenalis ait anui, quæ tur-
piter integram suam ætatem iuventutemque duxit, vtile
esse, producta (id est clām prostituta) filia questum fa-
cere. Vale.

* *Leg. Cic. ad Att. lib. 1.*

A. IANVS PARRH. LVDOVICO ZVFFA-
T O physico & medico S. P. D.

NRE laudas acumen ingenii Hieronymi
Nogarolæ, quodd carmen illud ex sexta Iu-
uenalis Satyra,
*Nullū crimē abest facinūsq; libidinū, ex quo
Paupertas Romana perit. hinc fluxit ad Histros,
Et Sybaris colles, hinc & Rhodos, & Miletos: cmen-
dandum censet.* *hinc fluxit ad istos* Et Sybaris colles. ut in hunc
sensum loquatur, Ex opibus fluxit ad istos colles, id est,
verbum Romam, Sybaris & Rhodos, & Miletos. nam
molles Histros fuisse, friuolum sit ex illo Pompeii suspi-
cari quodd histriones inde sint appellati: quum Breuiar-
ium quod ipse fecit ex Verrio, deinceps alias aliasque
barbarorum manus, iniquo Latinæ linguæ fato, pas-
sum sit, & Liuius Valeriusque Maximus & Tacitus a-
liunde deducant. Ego quoque Nogarolæ sequutus
exemplum, quando non magis Aristotelis, Hippocra-
tis, & Galeni, quam nostrorū studiosum te video, eius
disceptationes, multis frustra tentatos, ad te deferro:
hinc fluxit ad istos Et in aggerem satum.

Quæ mundi longum ostendit cervicibus arcum,

Capsulas ætæ phalæa delphinorumq; columban. Phalæa Nonius ex Ennio turres ait esse ligneas. At quæ locum poeta designet, adhuc nemo prodidit. (1) Hic Dionis habet hunc in modum, Quum videret Agrippa Circensibus ludis aliquos in peragendis missilibus errore spaciolorumque numero decipi, delphinos in circo posuit, ac ad oui speciem machinas & ædificia, quibus indicaretur quoties quis decursus circi spatium, ambit que meta, rediisset ad calcem. Constat ergo phalæa à Iuvenale vocari *monda d'ours ou d'oiseaux*, hoc est, ad oui speciem machinas, & delphinos in circo positos ab Agrippa. Sed & illud inferius,

Trans eo suppositos, & gaudia vota que sepe

Ad porcos decepta lacus. In vrbe lacus erant ad excipandas vndique sordes, ut ostendit P. Victor & Livius, de censura Catonis & Valerii Flacci. Lacus (inquit) sterneridos lapide tegendosque curauerunt. (2) Aelius Donatus in Adelphos Terent. in illud, *Apud ipsum Lacum*, scribit hunc in modum, Credibiliter addidit Lacum. nam Varro docet semper lacum portis additum, & ob usum iumentorum introeuntium & exeuntium, & præterea ut aduersus hostilem ignem portis de proximo subueniretur. Hæc ille. Ad inuentum Nogarolæ nondum propius accessi: proinde accipe & hanc appendicem pro corollario,

Mordeat ante aliquis quicquid porrexerit illa

Quæ peperit: timidus prægustet pocula papas.

Fingimus hæc, autum satyræ sumente cothurnum,

Scilicet egressi finem legemque priorum,

Grande Sophocleo carmen bacchamar hiatu,

Manibus ignotum Rutulis caloque Latino.

Nos vltimam & ani. Sed clamat Pontia, Fecit,

Confiteor: puerisque meis atonita paravi.

Quæ deprensæ patent: facinus tamen ipsa peregi.

nam præterquam quod in papa, puerorum cibum ridiculum sit intelligere: quum Papas apud Syracusios, & adiecto p, Pappas, patrem significet, (ut est apud Suidam) Iuvenalisque ita altorem & pueri custodem voca-

stitueret significat, ut (*) Ciceroni, Asconio, Septimio Tertulliano, Lactantio, Plauto: cuius illa sunt,

Andiscentē dicto mater produxisti filiam. Origo verbi Græca. nam illi dicunt *ἀπαλίσκου*, non (ut Hermolaus autumat) *ἀπαλίσκω*. Id quod ex Theophrasto, Plutarcho, Athenæo, & Aristotele discas, ex V. Ethicorū, manifesta Aretini hallucinatione, quæ fugit *ἀπαλίσκω*, Latine productionem esse. Iuuenalis ait anui, quæ turpiter integram suam ætatem iuventutemque duxit, vile esse, producta (id est clam prostituta) filia quæstum facere. Vale.

Legit Cic. ad Att. lib. 1.

A. IANVS PARRH. LVDOVICO ZVFFAT
TO physico & medico S. P. D.

IVR E lãdas acumen ingenū Hieronymi Nogarolæ, quod carmen illud ex sexta Iuuenalis Satyra,

Nullicerme abest facinusq; libidinis, ex quo Paupertas Romana perit. hinc fluxit ad Histros,

Et Sybari colles, hinc & Rhodos, & Miletos: cmendandum censet.

hinc fluxit ad istos: Et Sybari colles. ut in hunc sensum loquatur, Ex opibus fluxit ad istos colles, id est, urbem Romam, Sybari & Rhodos, & Miletos. nam molles Histros fuisse, frivolum sit ex illo Pompeii suspicari quod histriones inde sint appellati: quum Breuiarium quod ipse fecit ex Verrio, deinceps alias aliisque barbarorum manus, in quo Latinæ linguæ sato, passum sit, & Liuius Valeriusque Maximus & Tacitus aliunde deducant. Ego quoque Nogarolæ sequutus exemplum, quando non magis Aristotelis, Hippocratisq; & Galeni, quàm nostrorū studiosum te video, eius de poetæ versus, à multis frustra tentatos, ad te deferro:

Plebeium in circo positum est & in aggeri satum.

Que modis longum ostendit cernicibus auron,
Cepulas arese phalae delphinorumq; columbas. Phalas-
 am Nonius ex Ennio turres ait esse ligneas. At quæ
 locum poeta designet, adhuc nemo prodidit. (1) Hi-
 laria Dionis habet hunc in modum, Quum videret A-
 grippa Circensibus ludis aliquos in peragendis missili-
 bus errore spaciòrumque numero decipi, delphinos
 in circo posuit, ac ad oui speciem machinas & ædifi-
 cia, quibus indicaretur quoties quis decursis circi spa-
 cii, ambitusque meta, rediisset ad calcem. Constat ergo
 phalas a Iuvenale vocari *non dñ dñcuplūgūz*, hoc est, ad
 oui speciem machinas, & delphinos in circo positos ab
 Agrippa. Sed & illud inferius,

Transco suppositos, & gaudia vota que saepe
Ad percos decepra lacus. In vrbe lacus erant ad ex-
 cipendas vndique sordes, vt ostendit P. Victor & Li-
 tuius, de censura Catonis & Valerii Flacci. Lacus (in-
 quit) sternendos lapide tegendosque curauerunt. (2)
 Aelius Donatus in Adelphos Terent. in illud, *Apud s-*
psum Lacum, scribit hunc in modum, Credibiliter ad-
 didit lacum. nam Varro docet semper lacum portis
 additum, & ob vsum iumétorum introeuntium & ex-
 euntium, & præterea vt aduersus hostilem ignem por-
 tis de proximo subueniretur. Hæc ille. Ad inuentum
 Nogarolæ nondum propius accessi: proinde accipe &
 hanc appendicem pro corollario,

Mordeat ante aliquis quicquid porrexerit illi
Que peperit: timidus prægullet pocula papas.
Fingimur hæc, altum satyra sumente corbunum,
Scilicet egressi finem legemque priorum,
Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu,
Montibus ignotum Rutulis celoque Latino.
Nos Etinam & ani. Sed clamat Pontia, Fect,
Confiteor: puerisque meis aconita parauis.

Que deprensa parent: facinus tamen ipsa peregi.
 nam præterquam quòd in papa, puerorū cibum vridicu-
 lum sit intelligere: quum Papas apud Syracusios, & ad-
 iecto p, Pappas, patrem significet, (vt est apud Suidam)
 Iuvenalisque ita altorem & pueri custodem voca-

uerit : à Pontia duos veneno necatos esse filios ipsi cō-
miniscūtur. Vectii Bolani vxor ea fuit: Crispinum eiūs-
que fratrem , quos Bolano pepererat , è medio tollere
mala potionē tentauit:indiciōque detecta,pœnas dedit,
vt in V.Syluarum Papinius auctor est , & hic apertissi-
mè Iuuenalis ostendit.

-*sed clamas Pontia, Fecisti. Confiteor:* habita scilicet
in quæstionibus. *puerisque meū aconita parauit,* id
est, non dedi. nam statim sequitur, *Quæ deprensa*
patent. Nam quod ait, *-facinus tamen ipsa peregi,* ad
voluntatem refertur & consiliū patrandi sceleris. Ha-
bes epistolam verbosius ad te scriptam. Nam, quū non
liceat ad elegantem Bruti quondam , nunc tuum , la-
conismō aspirare , qua sola possum rerum copia , di-
ctionis infestuitatem compenso. Vale.

² Lege Varia Cassiodori lib. 3. epist. 11. Varro in Logistorico,
quod inscribitur Cursus de deorū cultu, Tres aræ sunt (inquit)
in citico medio ad columnas in quibus stant signa.

Lege Val. Probum in Bucolica Maronis, in illud, Nanque ca-
nebat uti, &c.

³ Lege Claudium Suetonii.

A. IANVS PARRH. ALEXANDRO MA-
CRO S. P. D.

NON placet, Alexāder, in prima Heroidum
Nafonis epistola

*Sive quis Antilochum narrabat ab Hecto-
re visum,* mutare cum Politiano,

Sive quis Amphimachum. Fuit is quidem Cteati fi-
lius (vt ait) inter Græcos ab Hectore in acie cæsus , vt
Iliados xiii canit Homerus: quum Nestoris filius An-
tilochus à Memnone sit interēptus , vt est apud Quin-
tum. Nihilominus antiquā receptāmq; lectionē tucor.
Etenim Penelope matronali quadā simplicitate vertit hā
storiā: cui⁹ admodū studiosas à Iuuenale carpi videmus.

114

*Ille tamen grauior, quæ quum discernere cupit,
Laudas Vergilium, peritura ignoscit Elisa.
Commistis Vates, & comparat: inde Maronem,
Atque alia parte in trutina suspendit Homerum.*

Et infra,

*Non habeat matrona, tibi quæ iuncta recumbit,
Docendi genus, aut curtum sermone rotato
Torqueat enthymema: nec historias sciat omnes:
Sed quædam in librâ & non intelligas. Hinc Ovi-*
dius ex OEnone persona dubitando dixit,
Ille de patria Theſeus (nisi nomine fallor)

Nescio quæ Theſeus abstulit arte sua. Nec tan-
tum comici, sed omnes qui versantur in dramático scri-
bendi genere, sententias & verba personis adscribunt:
ut Plautus in Truculento, Non saluo, minus Latinè
posuit ex persona rustici: Terentiûsque, Emoriri. apud
quem tamen Atticus adulescens, Emori cupio, dixit, ut
Ælius Donatus obseruauit. Et Theocritus, cùmque
scoputus in Bucolicis Maro, multa dicunt aliter quàm
res habet, ad exprimendam rusticam simplicitatem:
quod Seruius etiam notauit. Itaque nihil mirum si Pe-
nelope non exactè narrat historiam: quæ non ex nun-
tio, sed incerto rumore collegerat, in belli tæroribus
plerumque vano. Statius Thebaidos tertio, de comita-
m Martis,

-at Vigil omni

*Pama sono Varios rerum succineta tumultus,
Autemlas curtum, &c.*

Et paulo mox,

Facta infecta loqui.

Vergilius,

Tam fæti prænique tenax, quàm nuntia Veri:

Ouid. Metam. xii,

*Atria turba tenet: Veniunt leue vulgus, cunctque:
Mixtaque cum Veri pariter commenta vagantur.
Nulla rumorum, confusaque Verba volutant.
E quibus hi vacuas implent sermonibus aures,
Hi narrata ferunt alio: mensuraque fæti
Crescit, & auditur aliquid noui adsicit auctor.*

d. i.

*Illic credulitas, illic temerarius error,
 Vanæque letitia est, conſternatioque timores:
 Seditroque recens, dubioque auctore ſuſurri.* Plora
 ad eandem ſententiam Silius: quæ tranſcribere ſuperſedeo, quum res uſu percipiat. — à Memnone viſum, ne legamus, ipſa ſyllabæ ratio refragatur. Vale.

A. IANVS PARRH. TAMISIO
 RITIO S. P. D.

EXIGIS à me, Maronis ex Culice verſus, in quibus incallum ſe plerique omnes torſerunt,
*Atq; ſtinâ Veneri, nec tantum grata Diane,
 Venatus eſſes Virgo ſectata Virorum,
 Gnoſci neu Partho contendens ſpicula cornu
 Dicteas ageres per gramina noſta capellæ:
 Nunquam tam obnixè fugeres Minon amoris,
 Præceps æria ſpecula, aut de montibus iſſes.
 Unde alii fugiſſe ferunt: Et numina Phocæ
 Virginis aſſignant: alii, quo notior eſſes,
 Diſtynnam dixere tuo de nomine lunam.* Quæ numina Phocæ ſint, explicari viſ. Equidem vt fortasſe verius, ita libentius, aut Aphææ legerim (nam Britomartin non modò Cretenſes vt deam colunt, ſed ipſi quoque AEGINENſES, & Aphæan cognominant: quòd ea quum ſe præcipitem dediſſet, auguſtioris forma apud eos apparuerit. auctor Pauſanias. In Aphæan Pindarus in AEGINENſium gratiam, ſacrum carmen edidit) aut Rhocæ. AELIANUS enim de hiſtoria animalium xii, Apud Cretam in templo Rhocæ Dianæ, quod appellatur, canes in rabiem verſi, quum vim morbi ſentiunt, ex edita ſpecula in caput ſe ſtatim præcipitant in ſubiectum mare. Itaque tui iudicii ſit, Aphææne potius an Rhocæ per complexionem, reponas. Vale.

A. IANVS PARRH. ANTONIO GALOTO S. P. D.

IN Moreto plures mendæ faciles animadu-
uersu. nec mirum quodd hoc vnum te penè
puerum, & musarum tyronem, quum me
veteranum quoque exercuerit, etiamsi vi-
uocaret:

Contrahit admixtos tum fontes, atque farinas

Transversat durata manu: liquidoque cocto

Interdum grummo spargit sale. Nam quid coactum
est, & grumus sal, si quis exponat, operam non luserit.
In epistome Verrii, quam Festus utinam non fecisset,
est, Coctum à cogendo dicitur, quia cohercetut
ut ad utilitatem vascendi producat. (1) Fl. Caper in
orthographia, coactum, non coctum, dicendum præci-
pi: in quo ostendit idem esse coactum quod coctum.
(2) nec multo post affert hoc ex Lucilio,

Lactantia coacta cum melle bibi. Quauis utrobi-
que locus inuertitur apud eum, Coactus & Coctus, pro
Coactum & Coctum, & Coacta pro Coacta circumscri-
buntur. Grumus autem sal opponitur trito. nam gru-
mi sunt alii & c. (si Charisio credimus): estque nomen
absolutum: quanquam Vergilius adiectiue poetico iure
posuit. Vale.

¹ Legit Plin. nat. hist. li. 33, cap. 4.

² Licit ab v. c. lib. 111, Nihil prætet arma, & quod coacta a
manu fuit cibi, militi ferte licuit.

A. IANVS PARRH. M. MARCELLO
PICO S. P. D.

Aiste Culicis argumentum percipere, sed
vbi res gesta sit, à me scire velle. paucis ex-
pediam. Pastor à culice seruatus est in Thef-
salia iuxta Thebas cognomento Phthioti-
cas quod indicat Maro per hæc,

d. h.

*Condensat pastor pecudes cogebat in Umbram
Et procul aspexit lupo residere virenti
Delic dñe tuo: quò quondam vitta furore
Venit Nyctelinum fugiens Cadmeu Agane,
Infandas scelerata manus, & eade cruenta.*

Lucanus v. i. Pharsalidos,

*Atque olim Larissa potens: Vbi nobile quondam,
Nunc super Argos arant: Veteres Vbi fabula Thebas
Monstrat Echionias: Vbi quondam Pentheos exul
Colla caputque ferens supremo tradidit igni,
Questi quòd hoc solum nato rapuisset, Agane.*

Vir- den' vt Lucanus Vergilio concinit, Agauen post cæ-
dem Penthei, nondum remisso furoris impetu, ex fuga
Thessaliam petiisse: quum resipuisset, iustis filio perso-
lutis, ex nomine veteris patriæ Thebas còdidisse? Quæ
si venissent in mentem litteratoribus alioqui doctissi-
mis, nec ii putarent in Bœotia casum culicis accidisse,
nec illi ambigerent cur Echionias Thessaliæ Thebas
Lucanus appellasset. Vale.

A. IANVS PARRH. EVANGELISTAR
BLADARIO Veicetino poetæ S. P. D.

VASI parum pudenter à me factum quidā
mussitant, quòd ab A. Gellio viro anxie do-
cto, tot exemplis auctoritatibusque septo,
discefferim in illo Vergili,

Munera lætissimæ Dei. quum ipse die legat. In
quo sensu, quum sit ab eo luculentissimè traditum, ne
toties inculcetur, omittam: contentus asserre nudas ra-
tiones quibus adducor vt veterem publicamque lectio-
nem tuear, id est, *Dei*. Mittuntur AEnæ socii ad clas-
sem xx tauri, ceterum sues, centumque oues & totidem
agni: in vsumne (rogo te) vnus die? Vix quinquaginta
navium classarii naualisque socii tantum obsoniorum
vno die absumpserint, nedum septem quæ solum sa-
pèrerant AEnæ naues. quarum omnem multitudinē,

feram ceruorum carne,visceratione ferina,paulo antè
 lauerat. Et quid opus est poetæ præscribere modum
 ritus, in aliena præsertim liberalitate & munificentia?
 Num medici personam sustinet, & Troiani tunc ægro-
 tabunt? An officio promi condique fungitur: an potius
 obsonatoris? Ostendant apud eum, vel alium quæmuis
 aut Græcum aut Latinum poetam, comparem locum:
 & herbâ do. Cur autè nihil ad eos vini? nisi fortè cre-
 dimus heroicis temporibus omnes abstemios fuisse.
 Sed extat apud Homerû vini laudatio, Troianique hoc
 ipso loco,

-fusique per herbam

Implentur veteris Bacchi, pinguisque ferina. Qua-
 re non quàm disertè disputetur de genitiuo nominum
 quæritæ declinationis à Gellio, sed inspiciendum quid
 ad rem maximè faciat, & utrum magis decorum: cuius
 retinendi summum poetis esse studium, ne Cicero qui-
 dem tacuit. Equidè per *munera letitiamque Dei*, peri-
 phrasticè; accipio vinû, quod Liber inuenit. Inde Silius,
Bacchi dona volans. & Propertius ad Liberum,

Fumera sanabunt vel, tua dona, malum. Letitiam
 verò, quòd vinum nobis (vt ait Homeri gener, is qui
 Cypria cecinit, Stasinus) ad discutiendas tristes animi
 curas ab diis immortalibus datû. quod etiam Plato sen-
 sit. Apuleius, Prima cratera ad sitim pertinet: secunda,
 ad hilaritatem. Laberius, *Ebriolati mentem hilaram ar-*
ripimus. & Pythiis illa Terentiana ad Chremetem, qui
 se vino victum fatetur, *Certè tu qui dem pol multo hila-*
rior. Valerius Max. Memorabilem lib. vi, Oris (inquit)
 còu ualis hilaritatem deposuit. Et Macrobius, Vbi mo-
 destus edendi modus cessare fecit castimoniam fercu-
 lorum, & conuiuialis læticia minusculis poculis orieba-
 tur. Sed quid ego testibus non necessariis vtor? vnus
 Heciodus satis est,

-ἔν' ἑμφακερ ἀφ' ἁλίστης,

Ὅα δ' αὖν ὄντες δ' ὠν' αἰδρίαι χέμεν καὶ ἄχθος. Id est,

Munera quæcumque Bacchi vinum traxere colorem,

Quæ mœres hominû pariterque hilarantq; grauantq;.

& ipse Vergilius infra,

d.iii.

Adfus letitie Bacchus dator. Itaque fateor ab A. Gellio dissentientem, meis auditoribus affirmasse legendum,

Munera letitiâq; Des, per familiarē poetis ipsiq; Vergilio figuram: vt dicat à Didone missum Troianis vinum, quod animos hilaritate letitiâque diffunderet. In hac interpretatione si tu tuique similes, id est eruditissimus quisque nobis applauserit, loquacium nebulonum rabiosa murmura cōtemnam. Sin minus, etiamsi vulgò in cælum tollatur, equidē mihi non placeam. Scis illud Democriti, Vnus mihi pro populo, & populus pro vno. Vale.

A. IANVS PARRH. ALEXANDRO
PORTO S. P. D.

QUID est cur cælum ac terras isti misceant? A. Gellium redarguere Ianus audet? Huius quantum mali. notantur ab eo Varronis, Plutarchi, Annæi Cornuti, Hygini, Cassellii Vindicis, Sulpitii denique Apollinaris errata. Nec Cicero, Seneca, Plinius, Vergilius, aliique præterea multis famæ relinquuntur: & eorum vicem nemo dolet. Ipse quoque Gellius à quibusdam quasi *κατέλας*, & orationis affectatæ studiosus incessitur à nonnullis, ac si quædam parum verè peritéque præceperit: & omnes dissimulât. At nunc demum extra aleam Gellius: nunc vt Ajax ferro, sic ipse moribus impenetrabilis à Iano perstringitur. Quanto facerent æquius & se magis dignum, si non ætates auctorum, non personas, non speciosa nomina, sed res, & non à quo, sed quid asserretur, expenderent. Ac ne quicquam se profecisse credant huiusmodi tragædiis, aut à consilio pro virili parte iuandæ rei litterariæ me deiectum, rursus in Gellium Maronis & Apollinaris agam nomine. Nam quum Cassellius Vindex in illis Vergiliū versibus è lib. vi,

Sylvius Albanum non pen, sua posthuma proles,

Quem tibi longæno serum Laninia coninx

Educat Sylva regem regumque parentem, posthumum prolem non significare qui patre mortuo, sed qui postremo loco natus sit, existimaret: Apollinaris Sulpitius cum iure redarguens, ait, longæuo, non senī: (significatio enim esset contra historię fidem) sed in longum iam ævum & perpetuum recepto, immortalique facto. Anchises enim qui hæc dicit ad filium, sciebat cum quam hominum vita discessisset, immortalem atque indigetem futurum, & longo perpetuoque ævo potiturum. Quæ quum recitasset Gellius, Hoc (inquit) Apollinaris argutè. Sed aliud tamen est lōgum ævum, aliud perpetuum: neque dii longævi appellantur, sed immortales. In quo non tantum Sulpitio facit iniuriam, quem per calumniam reprehendit, sed etiam Vergilio, quem reliquit indefensum. Sed ignoscant eius mænes. in longæuo perpetuus etiam aliquando significatur: ipsi que dii longævi dicuntur. AEschylus in ea fabula cui titulum fecit *Εὐλαϊνὴ Θυσία*, ait, *Διὸς ἱερὸν εἶδος ἱεροῦ σφραγιστὶ τοῦ ἀποβίου θεοῦ.* Id est, Inuisum manibus signum, mortalibusque & longævis diis. At AEschylus poeta Græcus est. Quasi verò Vergilius à Græco fonte multa rerum vocabula non detorserit, idque permissum non doceat Horatius in arte poetica. Sed hæc à me sibi scripta refractarii non autument. Assensionem vulgi non capto: satis sunt mihi pauci. satis es vnus, in quo summa nobilitas amplissimūque patrimonium penè vincuntur ab ingenio præstantique eruditione. Cui, si cum Sulpitio, mecūque videbitur ex AEschylo, longæuus apud Vergilium pro deo perpetuūque poni posse, Vergilius Aristarchi virgē, molestissimōsque criticos, Apollinaris A. Gelliam valere iubebit, egoque omnes invidos. Vale.

d.ūti,

A. IANVS PARRH. IO. BRVNO sacerdoti
Veicetino S. P. D.

IS negotium tibi factum in illo Maronis
AENEID. II,

*Vadimus immixti Danaï, haud numine
nostro:* quum ipse exposuisses, mea sen-
tentia, sub externorum deorum tutela tum fuisse Tro-
ianos, quum Græcis insignibus ornati per urbem ca-
ptam incensumque vagarentur. An aliud AENEAM, eiús-
que socios aliquandiu tutos ab hoste præstitit, quàm
quòd Græcos erant mentiti? Certè non. Ergo tum non
à diis Troianorum patriis, (quos ab hostibus euocatos
ab se descivisse iam questus erat AENEAS) sed à tutelari-
bus hostium diis adiuuabantur, habitu specièque Græ-
corum simulata: nō quòd dii fallerentur, sed homines,
qui Græcos arbitrabantur, & quasi sociis parcebant ho-
stibus. Ergo qui dii Græcis, iudem, donec in ornata
Græco latuerunt, AENEÆ sociisque propitii fuerunt.
Itaque versabantur in hostium agmine, non suo, id
est Troiano, sed alieno, id est Græco, numine. AELIUS
DONATUS illud ex Adelphis apud Terentium, *Plebem
primulum facio meam*, exponit, Mili fauentem: & sta-
tim subdit, Vt à contrario Vergilius, *Vadimus immixti
Danaï, haud numine nostro*. Quid si quis interpre-
tetur, haud nostro, id est aduerso? *Meos*, OVIDIUS ex
persona Phyllidis Heroid. II, posuit pro fauentibus,

Protinus ipsa meos anguror esse deos.

Et in Sappho,

Non agitur vento nostra carina suo.

Horatius in Epodis,

*Aut ille centum nobilem Cretam Erribus
Ventis iturus non suus.*

Tibullus quoque,

Audiat auersa non meus ante Dem. Vt propter
eventum parum prosperum, eadèque sociorū sequen-
tiam, dicat AENEAS, aduersantibus & iratis diis in medios

hinc se coniecisse. Nam de scutis historiam suo more commentus est Honoratus: audiendusque Nonius nō d, qui Maronis hac auctoritate falsus, in numine ornam quandoque significari, perperā prodidit. Vale.

LIANVS PARRH. IO. GEORGIO TRIS-
SINO Veicetino S. P. D.

RISPVS Passienus (vt est apud Senecā)
dicere solebat, quorundam se malle benefi-
cium quā iudicium, quorundam iudicium
quā beneficium : ego verò abs te vtrunq;.
Etiam à quo potius accipiam beneficium quā ab eo
qui potest, animoque tam liberali largoque confert, vt
(ex sententia Publii Syri) beneficium accepisse ducat
quā digno dedit? Idque me acceptū tibi referre, quòd
optimi ciues tui, te referente, ducentenis annuis, insti-
tutendz iuuentuti suæ me conduxerunt, quanta merce-
de nullum ante me rhetorem : tantoque habent in ho-
nore, vt neque Mediolani frequentiam, neq; vrbis Ro-
mæ magnitudinem, neque Campaniæ secessum am-
plius desiderem. Iudicii verò quod argumētum maius?
accessisti serus ad studia literarum, ex indulgentia parē-
tum, qui filio timebant vnico, in spem successionis &
maximarum opum clarissimæ familiæ suscepto. Dii bo-
ni quā citò non modò Latinam, sed etiam Græcam
vorasti linguam! verius hœlluo librorum, quā M. Ca-
to. Reuocasti vetus exemplum Luculli, quod in Acade-
miis à Cicerone memoratur, & à Plutarcho. Prædi-
catem Demetrium socerum, (qui tam falli nescit quā
mentiri) virum minimè blandum, sæpe audiui, neminē
ex eius auditoribus adeo breui tantum profecisse: quod
mihi planè esse experiebar ego Mediolani, siquid abs-
trusius occurrebat apud auctores. Et nunc absentem
consulendam putavi de quodam sensu Iuuenalis, aut
ab omnibus aliis aut à me non percepto. quorum alter-
utrum te iudice faciliè mihi persuaderi sinā. Iuvena-

lis ex tertia satyra carmina sunt hæc,

-laudare paratum,

Si bene ructauit, si rectum minxit amicus,

Si trulla inuerso crepitum dedit aurea fundo. omniū primū vetustorum codicum fidem sequutus emendandum reor *-si lectum minxit amicus*, id est, triclinarem culcitram: quod ebriis, in longo præsertim conuiuio quis nescit accidere? Brutii gentiliter vsurpant, opulentos quum lectum commeiunt, ex adulatione sudasse dici. Sed inter idiomata Fl. Sosipatri inueni, Commeio lectum. Diomedis etiam manuscripti codices habent Commeio culcitram, non (vt impressi) commuto. Sed Horatius apertissimè rem declarat Sermonum primo, *Commixxit lectum potus*. Deinde, cui nausæa non faciat ille crepitus (vt Plautus ait) polentarius? ad quem referunt excitatum cottabo sonitum: de quo lege (quæso) quod attulimus ex Athenæo, Suida, Polluce, cæteris: μόχque, si videbitur, explode. (¹) Cottaborum lusus inuentio Sicula: quippe quem Siculi excogitauerunt: ipsa quoque latage Siculum nomen est, eaque liquorem significat ex portione reliquum, quod in lusu cottabi in summum caput elata ac inuersa manu eiiciebant. A Thessalis & Rhodiis appellatur latage cottabus, id est reliquum quod è poculo eiectum resonat. Item cottabus in potu victori propositum præmium vocabatur. Hinc Euripides,

Πυκνὸς δ' Ἰκαλλὸν Βακχείου τοῦρύματι

Κάρα γέροντος τὸν βάλλοις ἢ εἴποι

Εγὼ τοτάχμην, ἄλλα κινάδων διδάς. id est, Crebris ictibus

Bacchici senis impetebant caput: egoque eram constitutus vt ei qui destinatum locum feriebat, imponere corollā, dato in præmium cottabo. Cottabus item dicebatur vas in quo latagæ ponebantur. Accensos etiam quosdam cottabos nuncupabant, κατάκτους, id est, lucernas quæ suspensæ dimittebantur. Eubulus, Τίς αὖ λάβοιτο τοῦ σικελοῦ κῆτος θύμιος; Ἄνω γὰρ ἄσπερ κινάδιον ἀρόμην. id est, Quisnam siculū capiat vt dimittat? est enim in sublime eleuatum, ceu cottabion. Antiphones, Κινάδων τὸ λυχνίον ἐστὶ πρόσχη τὸν ποῦν· ἀλλὰ μὲν πῶς τιναῖ ἔχον.

τῆς τῶν πόντων ; ἔγω δὲ δ' αὖ καὶ ὅσον αὐτὸν κότλας : ἄφες ἐπὶ τὴν
 σκευὴν. πῶς τούτῳ τοῦ περικείμενου αὐτῷ τὸ μικρὸν πινάκιον ἀθήσεται ;
 πῶς ἐς τὴν πλάστιγγην ὁ ἀρατὴν γίγνεται ; πῶς δὲ εἰσιν αἱ τῶν
 γὰρ τὸ τοῦ μόνου αὐτοῦ, ἐπὶ τὴν μάτην πρῆνται, καὶ ἴσως ἐς τὴν
 ἰδέσθαι. ὅπως τοῦ κότλας ὁρίσασθαι καὶ μάτην τις ἀσπασθὲν οὐκ αἰσθάνεται ;
 id est, Cottabus est lucernula: adhibe mentem . ex cot-
 tabo victor oua quinque referes in praemium . Quo pacto
 ego ostendam, cottabo in staterem dimisso. Quenam?
 hincne dicis superimpositam parvam lancem? hic sta-
 ter est: hinc victoria contingit. Quomodo quis hoc in-
 telligat? si tantum detrusi, in manemque impacta inge-
 tem crepitum ediderit. nunquid cottabo manes ali-
 quis assistit ut minister? Idemque paulo post, inquit,
 Antiphanes - δὲ ἡ κρατὶς πῶς διακρίνεται. Οὐδὲν τι μικρὸν
 ἔχει καὶ μὴ πολλόν. Επεὶ αἰσθάνεται τίνα τρόπον ; διὸ βλάπτει.

Τούτῳ δὲ Πλάτων, ὡς ὕψος σφόδρα ; Οὕτως ποτὶς τῶν ἀλλ' ἔγω
 πῶς σκευὴν. Οὐκ αἰσθάνεται αὐτὸς, ἀλλὰ μόνον. Ἀσπασθὲν
 καὶ γὰρ δὲ σφόδρα τὴν χεῖρ' ἀνυψώμενος Πλάτων τὸν κότλας. id est ;
 Oportet in cuncti similitudinem contrahere digitos: in-
 fundere verò non multum vini. Quid tamen postea? aut quo-
 modo dimittes? Animaduertere. Sic. O Neptune, quam
 vehementer excitatus est crepius? ita fac. Atqui egone
 funda quidem id assequi possum. At discere, quippe opus
 est admodum contracta manu, libratæque ad perpen-
 diculum eicere cottabon. Apud Platonem praecipitur
 Herculi cottabo lusero, ut dicitur in manu habere manus, ap-
 pellabantur etiam ἀπ' ἀκτύλου ὁρίσασθαι, id est, à flexi iactura
 cottabi, quod in eius lusu dex:ra manus incurrueretur.
 Aliqui tradunt ἀκτύλον esse poculi genus ex quo quidam
 cottabi nominantur ἀκτύλοι. Superior in lusu cottabi,
 capiebat praemium oua atque bellaria. Alterum ludige-
 nus est in trulla aqua plena. In aqua inania vascula flui-
 tant: hæc iactis ex poculo reliquiis, sub aquam detru-
 dere cottabant. qui immerfisset altius, erat in honore. Eu-
 nypides, πῶς δὲ κότλας ἀρατῆς, id est, multus cottaborum
 sonitus. Hæc ex Athenæo. Deinceps ex Suida. Cottabi
 lusus erat huiusmodi: potionis aliquid in æneas phia-
 lis, quæ ἀκτύλος vocabantur, iniiciebant: unde si soni-
 tus reddebatur, argumentum erat in amore puerorum
 potiores esse. Cottabus autem appellabatur ex poculo

reliquum, quod iis illidebant phialis. Athenienses cotabato ludebant ita: Baculo humi depaſto, tranſuerſum alterum imponebant, examine in trutina libratum, ne vnquam conſiſteret, ſed alternò motu putaret. In cuius extremis cornibus ſingulæ lances vtrinque lineis appēdebantur. his autem ſingulis lancibus ſingulæ ſuberant aqua plenæ trullæ: quas ſuppoſito vertice ſuſtinebant ænea ſigna inaurata duo. idque faciſtabant in cōuiuiis. Itaque ex colluſoribus exurgens aliquis phialam mero plenam ſuſtinens, eminus vna ſuperfuſa, atque continenti iactu, quantum erat in phiala vini, in ſubiectam lancem ex alto demittebat, vt ea ſubito vini caſu prægrauata, ſub aqua latentis ſtatuz verticem percuteret. Victoria penes eum ſtabat qui vinū ſic iniiciebat vt nihil inde efflueret, maiorémque crepitum excitaret: iſq; omnium iudicio putabatur ab amica amari. Dicebatur autem ſub aqua latens ſtatua manes. Et ſtatim, Κότταδος λάταξ, χαλκῇ φιάλῃ, ἢν μάλιστα τοῦ δείπνου ἐτίθεσαν ἵν' αὖ πεπληρωμένην. ὅτα εἰς μικρὰ πόλ' ἡμαῖς ἀλλοῖς, δὸτ' ὕψος ἐρίπ' ἔν. ἐπὶ τῷ φόβῳ δὸτ' ἰαλίστα ὅς ἰχθελίτ' οὐκ ἔσται. ἱππὸν δὲ ὁ μάλιστα φόβον ποιεῖ, καὶ μινθοκοκκίαν καλῶντο οἱ τοῦτο ἐργαζόμενοι. Id eſt, Cottabus eſt ænea phiala quam mero plenā in medio cōuiuiο ſtatuebāt: indēque modicis poculis hauſtū merum, à ſumma aure librata manu iaciebant vt ſonitum redderet: quem quo maiorem quis excitabat, eò magis laudabatur: quique hoc faciebant, μινθοςκοκκίαν vocabantur, id eſt, ex cottabo temulenti. Iulius item Pollux de verbis idoneis ad Commodum Cæſ. x, (i) Quem delectat (inquit) in potu ἀποκλύζειν, id eſt ſingulare, καὶ ἐξομῆν, id eſt euomere, (quod plerique omnes ἀντικλύζειν dicunt) huic apta peluis eſt ad excipiendum quod exuberante potu deſluit. Etenim λαχάνη (id eſt trullam) vas appellant in quod reiicitur, vt vocat in Horis Cratinus, Μὴν βδ' ἔλ' αὖ γ' ἔχει: πλοῦτον ταχέως τις καὶ λαχάνη εἰς αὐτὴν χέεται, id eſt, Singultūne concutitur? actutum aliquis offerat huc trullam. Polyzelus in Mimo Tyndarei, Λαχάνη γὰρ ἀρῶνται μὲν ἐκ ἀποτί- λει, ἐκ ἐξομῆς, ἐκ πλῆθους, id eſt, In trulleo primū lauabis, vomes, implebis. Itaque vas hoc, λαχάνη, id eſt trulleū, propriè dicitur. Licet & λέβητα καὶ

καλῶν (id est peluim peluiculamque) vocitare. καὶ φων
 quoque (id est scaphâ) dixit Aristophanes in Anagyro.
 Hæc Pollux: quem redarguit is quem Græci nuncupât
 ὠπταλῶ-καὶ, hunc in modum, κοτταβίζω, vti cottabo di-
 cunt Artici, non (vt ætatis nostræ quidam prodiderunt)
 comere. Cottabus in medio discumbentium positum
 vas erat vino plenum, in quo aliud minoris formæ va-
 sculû fluitabat: in hoc oportebat ita reliquum potionis
 mittere vt deprimeretur. idque erat indicium, vel vxori
 vel liberis esse carum. (1) victor in præmiû tollebat ex
 tritico vel sesamo, coctôq; melle confectas placentulas.
 isq; crepitus αἰτάξ vocabatur. Huc & illa Ciceronis ex
 prima Thusculanarû schola pertinet, Quû (2) Thera-
 menes coniectus in carcerē x x x iussu tyrannorû, ve-
 nenu vt sitiens obbibisset: reliquû sic eiecit vt id resona-
 ret. quo sonitu reddito, ridēs, Propino (inquit) hoc po-
 culû Critæ. Et Plinii x x i i i i. nat. hist. De Nouellio
 Tricongio, Nihil ad elidendum in pauimentis sonum
 ex vino reliquisse. Et Horatii ex i i. Carminum, *Mero
 iuge, pauimentum superbo, Pontificum potiore cæni.*
 quod accepit ex illo Græco incerti auctoris, qui cõtem-
 ptus à Cornelio,

ἔλαμψεν φυχῆ. πεπταλῶσμεθα· μὴ δὲ βιάζου·
 Εἰς ἰδραφὸς τίχνης κείμει ὑπ' ἀργυρίης.

- 1 Lege interpretem Aristophanis circa calcem, & Erasmus
 137, & Plautum 301, & Suidam 303. Sed in primis lege que
 Iamæ excerptæ ex historia confusanea.
- 2 Lege Pollucem lib. 10.
- 3 Lege Athenæum. 228. ex Theophaſti test.
 Item 288. ex auctoritate Bacchylidis, &c.
 Item 293. pag. ex Harmodio & Hegesandro.
 Item pag. 357.
- 4 Lege Val. Max. cap. de fortitudine, agentem de Theramene.

A. IANVS PARRH. VINCENTIO

TARSIAE S. P. D.

REMITTERET aliquid de iudicio suo Lucilius, & qui Lucilio subscripsit, Cicero, si viverent hac ætate: iuuentutemque Constantinam bonarum artium studiis cum quavis Italia civitate certantem viderent. Adhuc etiam post illud inexpiabile Romanorum in Brutios odium, iusque victoriæ crudeliter & superbe exercitum, florent antiquæ domus armorum rerumque gestatum gloria clarissima: & in iis vestra, virtute, diuitiis, honoribus in Brutiiis nulli posthabenda. De Brutiiis extat historia Trogi Pompeii gravissima, altius eorum repetens originem, magis ex fide (mea sententia) quam Strabo: qui tamen ut vera tradiderit, auctor generis pastor Asylo propudiosior non erit. Hermolaus Byzantius in breuiario Stephani, Brettus Tyrrenorum civitas, à Bretto, quem genuit Hercules ex Baletia Baleti filia: quam qui colunt, appellantur Brettii: terraque, Brettia. Sed ne quis ambigat an iidem Brettii sint & Brutii, legat Eustadium: cuius in Dionysium Punicum verba, Latine quidem (nam quid oportuit Græcè?) subieci: Lucani & Brentii per n, vel Brettii per geminatum t, pertinent ad usque Leucopetram. Et infra, Lucani vocabulum sortiti sunt à Lucio quodam: Brettii ab eiusdem nominis Herculis filio. Geographus autem refert ita dictos eo quod à Lucanis descississent, Lucanorum lingua transfugas significante vocabulo. Vides ut Brettios appellant Græci quos nostri Brutios? Id quod indicant ex ære argenteoque & auro vetusta numismata, ex altera parte cum inscriptione *ΒΡΥΤΙΟΣ*, ex altera *τῶν Βρυττῶν*. Nam quantæ fuerint olim Brutiorum opes, ut omittam quæ Liuius Valeriusque Max. in oppugnatione Thuriorum, Trogiusque narrat, argumento sit ad Alexandrum Philippi Orientis domitorem in extremos Asiae fines missa legatio, ut est apud Arrianum: idque quod ab Antiocho

scribitur, vniuersam Italiam, Brutiam prius appellatam, deinde Oenotriā. Nec te moueat, apud Stephanum red di Breton urbem Tyrrhenorum. nam (') Tyrrheni maris accolae omnes appellare Tyrrhenos Graeci solent: ut in Strabone Pausaniāque non indiligens lector animaduertet. inde Sostrotus regem Tyrrhenorum dixit AEolum: vel quod AEolias insulas in conspectu Siciliae Tyrrheni tenuerunt, ut *aristoteli* primo Palaeophatus auctor est. Hinc apparet infulsē & inuidiosē nouam nominis rationem à Sipontino excogitatam. Nam neque moribus obscenis Brutii sunt, nec inde dicti: sed à Brutia muliere, ut Trogus, vel Herculis & Baletiae filio, ut Stephano placet & Eustathio. Nam si litteraturam spectare volumus in etymis vocabulorum, Sentinates sui perbellē deduci possent à sentina, atque à conuenarum parco vitae genere, & colluuiōe. Sed dii meliorem nobis mentem quā ut animi perciti insanias imiter, & alicui nationi conuiciū faciam, Sipontini Narnenses & alios Italiae populos incessentis exemplo. Quanto praestaret in excutiendis accuratius antiquorum scriptis, & non in effundenda publicē priuatimque bile, bonas horas impendisse? nam toties à compitalitio quoque litteratore in ius non vocaretur. Bilinguem pro fallaci (inquit) accipimus: hoc vitium ad mentem referentes. unde Brutii Italiae populi Lucanis vicini bilingues appellati sunt, & Graeciloqui dicti. Cetera nimirum est inuidia: maledicendi cupiditate non vidit ire se praecipitem. Si Brutii bilingues appellati sunt, quia fallaces, cur Graecē loqui dicti? Pompeii verba etiā in veteris exemplaribus vitata, penitus inuertit. Bilingues (inquit Festus) Brutace senii dicti, quod Brutii & Osce & Graeciloqui dicti sunt. Sunt Italiae populi vicini Lucanis. Siquid habuisset ingenii vel studii, veram lectionem deprehendisset hanc, Bilingues Brutii ad Cosentiam dicti: quod Osce & Graecē loquerentur, &c. In illud Horatii, *-Cannusini more bilingui*, Porphyrio ait, Quoniam vtraque lingua vsi sunt, sicut per illum omnem tractum Italiae quem magna ex parte Graeci incoluerant: ex quo Magna Graecia nomen ac-

cepit. Ideo ergo Brutios & Græciloquos & bilingues dixerunt. Hæc Porphyrio: etsi mutatis apud eum syllabis impressor excuderit. Nam si bilinguis in vitio tantum ponitur, quid de Massiliensibus dicendum, quos ait Varro trilingues esse, quod Græcè, Latinèq; & Gallicè loquantur? At eorū mores à Strabone, Plauto, Valerioque Max. commédantur. Sed ignoscendum omnia tractanti. Oppido quàm obscura lingua erat Brutia. Illud verò fidem proverbio fecit, Bis pueri senes. Si Pompeii verba non expendit, ab Acculeo nostro hypodidascalo notatū. Domuncula, parua domus, quæ domuscula vocatur, & domuncio. Apuleius, Iam verò nec larem requiro, nec domuncionem paro. Verum nec à domo domuncio diminutivum fit, & Apuleius domuitionem, non domuncionē, frequentissimè protulit, ex Domo & Eo duplicato nomine. Pacuvius in Hermiona, *domuitionem dedit*. Lucil. libro xxvii, Domuitionis cupidi, imperium regis penè imminuimus. Apud Pompeium librarii vitio legitur, Lingulaca piscis, & mulier auguratrix. Id ipsum transfudit in suum cornucopiæ: quum castigari debeat, argutatrix. Amatoriè legit apud Ovidii Sappho, atq; ex interpretatione Græci nominis exponit Erato. Quid quod amuletum deducit ab amula, quum Fl. Sosipater hunc in modum præcipiat, *Φυλακτήριον* quod Græci appellant, amolitur Latinè dicimus. nam & Varro Divinarum xlii dixit, Siue amoliendo, id est, infringendo vim mali, siue æmulatione. Notavit Hermolaus in eo falsam nominis rationem: sed non litteraturam: quippe non Amuletum per u & e, sed Amolitur per o & i, scribendum. Voluminis instar efficiam, si pergam congerere eius errores. Et audet ineptè gloriari, omniū Græcorum qui iam quingentis annis in litterarum studiis floruerunt, errorem ab se deprehensum? quod Aristotelis Aelianique & Plinii verbis inter se collatis, ostendit γάλακτος esse mustelam, non felem. Non inficior αἴλαρον esse felem: quod eo prior Charisius institutionum Græmaticarum primo docuit, Feles, AEluros, Felis. Et Hyginus in Astronomico: tametsi quidam catum scribant in eo

in ridiculū. Sed & γαλῖ pro fele ponitur. Homerus in
Batrachomyomachia,

Με γὰρ ὁ γαλῖς γαλῖς ἀνδρῶν ἀλγῆς, id est,

Mis ausus quendam fuscante periculū fele. Elab.

Softratus elegorum scriptor in Tiresia ait, indignatio-
ne Veneris in anum mutatum Tiresiam beneficio Gra-
les vnius Gratiarū (secundum quam de præstantia for-
mæ licet dederat) in Creta Arachnum quendam inuenisse
amatorē : qui quum gloriaretur habere rem non cum
Tiresia, sed cū Venere, ab irata dea esse versum in ga-
len, Tiresiam verò in murē, animalia inter se inimica.
Nihil in iis dici potest quin gale felē significet. At vide
quā contumeliosus in Verrium, quem Pōpeius rede-
git in epigramā. Quod Festus (inquit) Pompeius scribit,
saperdā genus esse pessimi piscis, vbi legerit ipse dicat.
Atqui si ipse nō potest, annis ab hinc mille vita functus,
equidem pro eo dicam, ne tantus vir immeritō obstri-
giletur. Archestratus Syracusanus, siue Gelous, is qui
ventris eorūmq; quæ sunt infra ventrem, gratia, orbē
terrarum peragrauit, in Hedypathia quam versibus he-
xametris ab eo compositam Q. Ennius in inscriptione &
argumento imitatus est, vnde testimoniū citat Apuleius
(etiāsi titulus in eo perperā scriptus Hedusphagetica)
P) Σαπέρδ, δὲ ἰνέτω κλέσσει μετὰ Ποντικῷ ὄψῳ, id est,
Saperdam iubebo procul valere Ponticum obsonium.
Quid ita, nisi quia pessimus piscis Archestrati palato for-
debat præ thynno Siculo quem iam laudauerat? Inde
etiam Persius,

Et quid agam? rogat arbiter Saperdam aduehe Ponto,

Castoreum, stupras, &c.

Ineptus equidem sum qui
tam minutatum hæc in Sipontino, quem senem Domi-
tius admodum iuuenis in Plinio castigando cōuicit hal-
lucinarum locis amplius nulle, & in vertendo Polybio
insipientissimum. Hic enim (si nescis) quem Broteum vo-
cat & Fidentini præceptorem. Vale.

¹ Lege Lycophironem, & eius interpretem circa calcem. neq;
Tythenos appellabant omnes Italos.

² Lege Athenæum, pag. 198.

A. IANVS PARRH. ANTONIO CAESARIO Cōsentino S. P. D.

DETERREOR Ouidii carminibus abs te propositis, exéplóq; Themidis & Thebanorū, ingenio nimis indulgendo, offensam numinis, id est doctissimi cuiusq;, incurram: meūque agrum, id est vigilias, non vna vulpes, sed certatim multæ populētur. Nam quæ sapiētia est hæc, male malum periculum fortasse facere, quàm fateri se nescire quod omnes nesciant? Atqui ita valeam Cæsari, vè me potius officium quàm trahit ambitio, ne tua causa noluisse videar id quod à me primum petieris. Itaq; iacta sit alea, atque Ouidii versus ex v i i Metam.

Carmina Naiades non intellecta priorum

Solunt ingenis: Et præcipitata iacebat

Immemor antæquam vates obscura suarum,

Scilicet alma Themis, exponamus ita. Philochorus auctor est⁽¹⁾ tres olim nymphas Apollinis nutrices Parnassum tenuisse, quibus erat nomē Thriis: vnde Græci sortes appellauerunt thrias. Alii dicunt (vè Didymus refert, & Parrhæus in collectaneis adagionum) Minervā diuinationem per sortes inuenisse, quæ quum Delphico præponerentur oraculo, Iuppiter in gratiam Apollinis abrogauit iis fidem. Itaque rursus Apollinem consulentibus Pythia respondit

Πολλὰ προσέλω, πῦρος δὲ το μέλιτος ἀδύπε, id est,

Sortes, q; plures, vatum sed copia parua. qui versus vice prouerbiū iactatur. Apud Pausaniam sic inuenio, specus in Bœotia fuisse⁽²⁾ Sphagidiō Cithæronidibus consecratum nymphis, quæ prioribus seculis oracula reddebant. Aut ex iis aliquas intelligit Ouidius nymphas, aut certè adhuc incomperta historia. Vale.

¹ Lege Homeri hymnum in Mercurium, circa finem.

² Lege Plut. in Aristide pag. 141. vbi de Sphragidiō nympharum antro.

L. IANVS PARRH. ANDREAE PV-
LIANO Consentino S. P. D.

NON E fuerint Acrisii, alter, Argiuorum
rex & Danaes pater, à Perseo, frustra decli-
nata fati necessitate, ictu disci necatus: alter
(ut est apud Ouidium) Iouis filius & Vlyssis
avus, à me requiris. Dicam quod sentio, nec plus apud
me respectus alienæ famæ quàm veteris amicitiae vale-
bat inter nos à teneris annis institutæ: quum tu præser-
tim Consentinos instituas meos, quibûsque non nisi
selectissima quæq; tradi velim: quod abs te pro tua vi-
ri parte fieri, vel ex eo mihi persuaserim, quod abstru-
si poetarum sensa (qui Ciceroni videntur alia quadam
lingua loquuti) si tuo Marte non assequeris, ad amicos
reverti. Apud Ouidium x. Metam. (¹) Vlysses in con-
dome Græcorum de se prædicat hunc in modum,

-sed enim quia retulit Atax

Esse Iovis pronepos, nostri quoque sanguinis auctor

Insuper est, totidemque gradus distamus ab illo.

Nam mihi Laertes pater est, Acrisia illi,

Insuper hunc. Aristoteles in Ithacensium rep. Ce-

phalum Deionei F. quum Telebois imperaret insulis, ab
se postmodum Cephalenis, aliquandiu carente liberis
oraculum soluisse ex responso, cum versa corpus miscuif-
se, quam mulierem sors obuiam dederat: utrum geren-
tem feram divinitus in hominem esse mutatam, matu-
ròq; partu enixam, *Ἀρκεσίον*, id est Arcesium Laerta pa-
trẽ, sic appellatũ *ἄρκος*, id est *ἀρκος*, ab versa. Sic Ari-
stoteles. Herodianus ait ab *ἀρκος* verbi futuro, quod est
κίρκω, dictum prius *Ἀρκέσιον*: deinde interiecta *ι* per di-
phthongũ *Ἀρκεσίον*, id est Arceisũ. Diomedes agens de
Nomme, *Hic accidit* (inquit) agnomen aliqua virtutis
transitus quæsitum, quod *ἰσχυρὸς* Græci dicunt, quo
cognomina discriminantur: ut est Vlyssi agnomen *Πό-
λλος* nam prænomen est (ut ait Ibycus) Vlysses: nomen

c.iii.

Acrisiades, &c. Tu castiga, Agnomen est Polyides (ita nanq; agnominatus est Vlysses à perspicaci solertia rerumque prudentia) & nomen est Arcisiades. Apuleius De deo Socratis, ex Accii Philocteta de Vlysse, *Inclute parua pradite patria, nomine celebri, Claròque potens pectore Achivi clasibus auctor. Graius Dardanij genibus Vlsor Laertiade.* Nouissimè patrè memorat. Cæterù omnes laudes eius viri audisti: nihil sibi nec Laertes, nec Anticlia, nec Arcissimus vindicat. Et hic Arcisius emendandum, per te perspicere iam potes. Eustathius in Homerum genealogià Vlyssis ordinat aliter, hunc in modum. Cephalo Deionei natus est Celeus: ex quo Arcesius, Laertæ pater. Hinc apparet ex historiæ fide verius apud Ovidium legi, *Nam mihi Laertes pater est, Arcisium illi.* Nec impedit ex Ioue non esse Arcisium. Artificiose mentitur hoc Vlysses ex commodo suo: quod ab oratoribus & Cicerone factum testis est Asconius. Vale.

A. IANVS PARRH. CRASSO PEDACIO Consentino S. P. D.

IT hoc *aristophanes*. ut enim ciconis patribus ætate confectis alimenta, sic ego tibi parem studiorum gratiam pro virili parte referam: tametsi nulla satis referri potest, ut inquit Plato. Tu me puerum literis imbuisti: tu, quasi Pythagoras, ex ore totiusq; corporis filo optima de me concepta spe, pollicebaris euasurum, quatenus utinam, priusquam fato concedâ, liceat euadere. Sed quantumcûque sum, secundum deos & parentes tibi debeor. Itaq; non grauabor ad te scribere quæ de latentibus historiis in vi. Metamor. à me petisti. Versus Ovidi sunt hi,

Altera Pygmæ fatum miserabile matris

Pars habet: hanc Iuno inest certamine Vellam

Esse gruem, populi que sui indicere bellum. Matrôna fuit è Pygmarum genere, nomine Gerana, aded præ-

formam ut à suis popularibus pro numine coleretur, quo tantopere sibi placuit ut caelestium deorum cultum negligeret, imprimisque Dianæ & Iunonis. Igitur irata dea in turpem gravis speciem eam convertit, hostemque & infensam Pygmæis esse iussit, à quibus diuinos honores assequuta. Ex hac & Nicodamæna testudo terrestris est. Hæc apud Athenarum Dipnosophi non nono Bæus. Ab Ouidio non otiosè dictum *maris*, sed ut ostenderetur etiā peperisse. Eadem ferè Aelianus de hist. animalium lib. xv. nisi quod addit, apud Pygmæos deficere virili regum stirpe, principatum ad Germanam devolutum, quæ non modò Dianam Iunonemque præcipuè contempserit, sed & Minervam atq; Venere: quàmque abiisset in gruem, continenter in Pygmæos exercuisse bellum quod decretis ei diuinis honoribus perniciem maturassent. Vale.

A. IANVS PARRH. ALEXANDRO
THYENÆO S. P. D.

VIDIVS VIII. Metamor. in apri Calydonii venatione commemorat heroas vel à Meleagro accersitos, vel qui sua spòte cupiditate laudis aduenerant illuc: & carmē hoc legitur,

Actoridæ que pares, & missus ab Elide Pileum. in quo nonnulli Menetion intelligunt Patrocli patrem: quidam Menetion & Iron filios Actoris, ex Apollo et eius interprete. In qua sententiarum varietate quærens à me quid ipse sentiam. Ego verò (ut ingenuè tecum agam) neutrum probo. Nam periphrasis est insolens & inepta, Venit Actoridæ pater, id est Menetius, ex quo natus est Patroclus Actoris nepos. Irus autè Menetius, quos Actor genuit, pares, id est gemini, non fuerunt. Itaque satius est accipere Creaton & Euryton, quos Neprunus ex Moline puella suscepit, etiamsi putabitur Actoris, ut Mnascas Patarcus auctor est. Hæc. l. lo. c. ii.

merus Actoridas appellauit: recentiores, à matre Molionas. Homerúsque tantum geminos fuisse dixit, Hesiodus, & Aristarchum sequuti, *disquæ*, id est ex duplici natura concreto corpore, fabulatur. Ibycus item Rheginus addit hoc amplius, ex ouo editos, ut de Tyndaridis rumor est: atque eiusdem fuisse ætatis, æquali statura, corporisque habitu, similitudine denique indiscreta, utrumque ex argenteo ouo prodiisse. Quibus Hercules apud Pacuuium minatur interitum, per hæc,

Habeo ego ista qui distinguā inter vos geminitudine. nam quum præstantissimæ fortitudinis essent, & aurigandi periti, castibus Herculem superauerunt in Olympico certamine. ex quo natum prouerbum, Nihil Hercules aduersus duos, ut in collectaneis Didymi Tarchæique repperi. Quos nactus Hercules ex Elide cunctes in ludos Isthmiacos ad spectaculum, sagittis confixit in agro Cleonæo, causatus in acie contra se stetisse quum bellum gereret aduersus Augeam Eliensium tyrannum, propter abiuratam sibi purgati stabuli mercedem, ut est apud Pindarum & Pausaniam. *Pares* igitur Ouidius intelligi voluit geminos, ut Vergilius in Iuuenilibus de Castore & Polluce, *Germanisque pares*. Neque satis eruditè (mea sententia) scribitur & exponitur, *Emissus ab Elide Pileus*. Non enim Pileus, sed Phileus Augex filius Eleorum tyranni celebratur ab Homero: qui orta inter se & patrem simulate, Dulichium secessit, ut refert etiam Strabo, Pausanias, & Eustathius. Causam Porphyrius affert apud Homerum, quod is testimoniū dixit in patrem pro Hercule, querentem abactum sibi armatum quo tempore stabulum purgauit. Ouidius autem ab Elide profectum ut indicaret à patre nondum descivisse quum Calydonius aper à Meleagro cæsus est. Agnosco pluribus egisse tecum quam tua postulet humanitas & eruditio: sed hoc ideo factū scias, ut habeant alii tua causa historiam paulo remotiorem. Vale.

A. IANVS PARRH. IO. BAPTISTAS
MORELLO Consentino S. P. D.

N GENTIOSSE (inquis) & eruditè rimatus
es apud Ouid. veram lectionem vi. Meta-
morph. hoc versu,

Gariúsque Deorda serpens: inuidia nõ
fit insequentem quoque nobis explicare. Blandus es (ve
video) puer, & bellè concinnas aream: sed non omnis
tardus transenna lumbricum petit. An si semel argutia
non malè cesserunt, iterum quoque tentandæ sunt? At-
qui nihil est quod te fugiat. Erras nisi putas longè plura
esse quæ nesciam quàm quæ sciam. Sed quia nõ impro-
bus in querēdo fuisti de Bisarūda, quæ me fatigare po-
tasset, experiar desiderio tuo satisfacere,

Te quoque mutatum toruo Neptune innemco

Virgine in AEolia posuit. Arne fuit hæc AEoli filia,
quam Neptunus compressit: vnde natum Bæotum ca-
vit Euripides & Euphorion, ita nominatum quod pa-
tores à matre iram verita paternam, boum fimo obuo-
latum inuenerunt. Vnde accensa poetarum licentia fin-
xi, à Neptuno in tauri specie genitū: à quo Bæotia no-
men accepit, vt Nicocrates autumat: et si Castor à præ-
mii Cadmo boue mauult. Huius in Bæotia cognominē
omnem celebrat Homerus, appellatque *Ἄλκυον*, id est
vidiam, ex interpretatione Papinii. Puellam vocabulū
sortitam sentit Eustathius ab ouium copia. Theseus Co-
nachorum tertio commemorat Arnen præterea
nympha. n Neptuni nutrice, quæ quum Sinuessa prius
appellaretur, hæc de causa nomen mutauit: Acceperat
alundum à Rhea Neptunum: quem querenti Saturno
ἐμάρπησεν, id est inficiata, esse Rheæ: & inde dicta Ar-
ne. Vale.

e.iii.

A. IANVS PARRH. IAC. VARRONÆ
Cremonenſi. S. P. D.

SCRIBIS inuitum te nobis affiduo docendi munere districtis aliquid noui laboris iniungere: sed quum diu frustra commentarios expectasses eorum qui iam per annos viginti parturiunt (quoto tempore bis elephati pariuſ) ad me referre decreuiſſe de quibuſdam locis Auſonii non ſatis omnibus obuiis. Equidem mi Varro, ſi temporis anguſtias in his vindemiarum ſeriis excuſare non poſſum, poſſem tamen ægri tudinem qua grauiter & diu laboro. Sed tanta eſt vis amoris erga te mei pluribus iuſtiſque de cauſis inſtituti, vt poſſe neceſſe ſit etiam quod nō poſſum. Quod in monosyllabis deprū te remoratur,

Nec genus hoc domum Larunda progenitus Lar, habet vitium, caſtigandumque eſt, *Nec Genium domum.* Lar enim, familiaris (vt diſcimus ex M. Catone, Plauto, Ouidio, Columella, Plutarcho) domorum cuſtos eſt, ex Lara matre, vel (vt eſt apud Laſtantiū) Larunda.

Designat Ibyci poetæ fatum carmen inſequens,

(¹) *Ibycum ſi perijt, ſindex fuſt alimolans grus.*

Is enim quum iter faciens incidiffet in latrones, elatis in cælum oculis, conſpicatūſque ſuperuolantes grues, obteſtatus eas eſt vt ſuam vlcicerentur necem. Poſt aliquot annos, quum latrones inter ſpectatores in theatro ſederem, viſis fortè gruibus, Ecce (inquiunt) Ibyci grues. Iſ ad magiſtratus delatis, comprehenſi latrones & in quæſtionibus habiti, pœnas homicidii dederunt. Inde prouerbiū natum in eos qui præter opinionem ſupplicium luunt, Ibyci grues, à Didymo Tarrhazōque traditur.

Illud autem,

(²) *Tergora diſc clypei accommoda qua faciat glus,* eruditionis eſt, non ingenii. Nam glus & gluten eiſdem ſignificationis duo verba ſunt, nominatiui tantum terminatione diſtātia. Fl. Solipater, Hæc, inquit, glus glu-

nis, alii gloriæ dixerunt. In gripho ternario, qui affectu obscuritatis est,

-seruclara instanti Eoi

Signa canit serus deprenso Marte satelles: (3) Alector intelligendus Martis comes: quem quum pro foribus Vulcani reliquisset, ingressus ad Venerem, iussum obseruare ex officina aduentum fabri dei: isque forano victus, in causa fuisset vt Mars in amplexu Veneris à viro deprehenderetur, exiliens ex sedibus Mars, quum adhuc sopitum offendisset, in gallum gallinaceum verum, à Græcis alectora denominatum: qui quo tempore Marti signum daturus erat antelucio, ter canit. Hi Romanam fabulosam perstringit Aristophanes, eiusque narrat interpretes, & Lucianus Samosatenus, & alii. Penè oblitus eram quod ex eodem gripho primùm pegeras,

Tres Ope progeniti fratres, triu ordine parca,

Vesta, Ceres, & Iuno. secus muliebre, sorores. Historiz grammaticæque ratio demonstrat emendandos esse hunc in modum versum,

Tres Ope progeniti fratres, tres ordine parca. nam Tres in accusatiuo tantum dicimus. & quanquam numerus in parca arrideat, antiqua tamen suique lectio est *parca*. refertur enim ad Vestam Cererem & Iunonem: quas vocat *muliebre secus*, id est, foeminei sexus deas. Etenim Secus (vt in Catholicis inquit Prob*) duas res significat: aduerbium separandi (vt *Hand secus ac insu factum*.) & sexum. Sallustius, Virile ac muliebre secus. Plautus in Rudente, *Virile secus nunquam illam habui*. Ammianus Marcellinus Rerum gest. xvi, Egressi, promiscuè virile & muliebre secus sine ætatis villo discrimine trucidabant. Illud autem quod incompertum plerisque omnibus ais,

Tri primas Thracum pugnas tribus ordine sellis

Iunoda patri inferias misero sepulso, planissimum tibi reddam. Liuius ab v. c. lib. xvi, D. Iunius Brutus (inquit) munus gladiatorium in honorem defuncti patris edidit primus. Valerius item Max. Memorab. ii, Gladiatorum munus primùm Romæ datū est in foro

boario, Ap. Claudio, Qu. Fulvio Coss. dederunt M. & D. filii Bruti, funebri memoria patris cineres honorando. Thraces autem gladiatorum genus esse docet Verrius. Instauratos ter ludos intelligi voluit in quo ait, *-tribus ordme sellis.* (1) Vale.

- 1 Ibycus ut perit. Lege Erasum.
- 2 Lege Polybium de re militari.
- 3 Lege Erasum 108, & Luciani Alestryonem 168. & Libanii Dyscolon. 68.
- 4 Lege Probi Catholica, pag. 23. & Nonium de dubiis generibus, qui dissentit à Probo, pag. 14. & Priscianum de generibus, pag. 39.
- 5 Adde & illud, -medicum quod Iapyga dicunt. & emenda, vel Iafona ex Pindaro, vel, -medicumque quod Apida dicunt, ex Io. Gram. Homeri interprete in verbo Apis, pag. 7.

A. IANVS PARRH. ALBERTO BAR-
BARANO S. P. D.

IN Ouidii diris in Ibin duos hos versus,
Mens quoque sic furis. Vecors agitetur,
Et illi
Vnum qui toto corpore vulnus habet. idq;
 de Marsya dictum Domitius interpretatur (ut etiā tibi videtur) incommodè: quum Marsyæ direpta pellis vno vulnere sit: & eius alio loco meninerit Ouidius hunc in modum,

Nudaque direpta pateant tua viscera pelle,
Vt Phrygium cuius nomina flumen habet. Hic Ajax Telamonis filius intelligitur in armorum iudicio victus ab Ulyssē & in furorem versus, ut integro tragediæ argumento docet Sophocles: è nostris, Pacuvius & Ovidius Metam. x. ipseque pentameter ex antiquis exemplaribus emendandus est, *Vnum eis toto corpore vulnus erat.* Ajax enim ferro dicitur fuisse impenetrabilis præter sinistram latus quod obiecto clypeo tegebat, vel (ut alii tradūt) iugulum. Nam quum Telamon eius

parum nihil liberorum suscepisset, ab Hercule petit ut
viretur eius hospitio, peractaque re diuina, à patre so-
bolem sibi impetraret. Inter preces igitur Herculis, ad-
volans aquila prosperum fecit augurium, tum Hercu-
les Telamoni, Puerum suscipies, (inquit) ei que nomen
impones Actos, propter aquilæ auspiciū. Itaque na-
tum Aiace m, die lustrico vocauerūt Acton, id est Aquila-
m: deinde, mutatis syllabis, Aiace m: quem mox Her-
cules adulescentem tergo leonis inuoluit, absque cor-
poris parte quam dixi, ubi leonis pertusa pellis erat in-
usum gestandæ pharetræ. Fabulam perstringit Lycop-
hron in Alexandra, quiq; in opere consummando suc-
cessit Homero, Quintus. (1) Historiæ fides habet
hoc, Ajax armorum scientia atque agilitate corporis
excellens, è multis præliis intactus & sine vulnere re-
uersus, ubi adaglo gladio latus transuerberauit, aut iu-
gulum soluit: inde locus fabulæ datus est, has tantum
corporis partes habuisse ferro impenetrabiles. Nō du-
bitio quin hæc expositio amœnissimo ingenio tuo vi-
deatur argutior. Ut enim facile deprehendit errorem,
ita quoque percipiet veritatem. Vale.

1 Lege Palæpiarum de Cycno.

A. IANVS PARRH. NICOLAO fa-
cerdoti Veicetino S. P. D.

ON ab re suspicaris Oreamum Leucothææ
patrem ab Ouidio minime designari per
hæc in Ibin,

Vique patrem Samem, condas se Phæbus

in 1714

Tartarus quod nata fecerat ipse sua. nam Psama-
tes, ut libentius, ita fortasse verius, equidem legerim.
Nam Crotopus Argiuorum rex ubi rescuit Psamatem
eius filiam ab Apolline vitiatam, atque matrem iam ef-
fectam, acci dedit, ut Thebaidos primo canit etiā Papinius.

Vnde Apollo indignatus, Crotopum suis consecit telis. Illud autem prope calcem,

Obstructisque famem patriarum lumine testis,

Ut legem pœnæ cui dedit ipsa parens, nihil ad Eurysthenem pertinet, à Domitio malè pugnasse confictum, & à matre perire inedia coactum, sed ad Pausaniâ Lacedæmoniorum principem: quem compertum prodicionis, quum fugisset ad ædem Mineræ quæ χαλκίοπος appellatur, ephori statim, ne posset exire, valuas eius ædis obstruxerunt, testumque sunt demoliti, quo facilius sub dio interiret. Dicitur eo tempore Pausaniæ matrè vixisse, eamque iam magno natu, postquam de scelere filii comperit, in primis ad filium claudendum, lapidem ad introitum ædis attulisse. Sic Pausanias, quum semianimis de templo elatus esset, confestim animam efflauit. Historiam scribit Probus AEmilius, Macedo Polyznus, qui mulieri Theano fuisse nomen ait. Vale.

A. IANVS PARRH. MODESTO sacerdoti
Veictino S. P. D.

AIN tu Romæ quoque, vbi ingeniarum artium studia florent, omnes ad vnum rhetoras accedere Domitii nugis in illud ex Ouidii diris in Ibin?

Aut, vi Acarnides insutus pelle iuuencti,

Turpiter ad dominum præda ferare tuum: Hermiânque intelligere nescio quem commentitium, qui ab Acarnanibus quondâ obsessus & captus, insutus sit pelle iuuencti, & ad victorem in contemptum delatus. Atqui manuscripti codices habent *Atarnides*: & ita legendum videtur ex historia Pausaniæ, qui refert in Messeniâ, Atarneum locum esse in obiecta Lesbœo continenti, quem Medorum rex Chiis dono dederit, quod ii Pætyen hominem Lydum, qui supplex ad eos confugerat, ei dederant. Hunc igitur Ouidius Atarniden vocat à loco quem Chi in præmium prodicionis acce-

perat. Insutus autem iuueni pelle est ad ludibrium:
quod in Christianos exercuisse Neronem refert Tacitus:
Percutibus (inquit) addita ludibria, ut ferarum ter-
gis confecti, laniatu canum interirent. Vale.

A. IANVS PARRH. LYSIO CAPRAE
S. P. D.

HYLAM vocas, incassumque quæris Ibyci
Sham quam Mars amauerit, Illicen à Domi-
tio ficto appellatam nomine. nam neque
ipsa neque pater usquam legitur: & Ovidius
in diris in Ibin non Lydia, sed *Luxda* scriptum reliquit,

Luxda se scopulo ut virgo misit ab alio,

Dixerat iunxit qua mala verba deo. nam desi-
gnatur Aglauros Cecropis filia, quæ Mercurium acce-
dentem ad Hersen prohibere tentauit, immixtaque à
Pallade inuidiæ atro luore suffecta est. Fabulam scribit
Ovidius Metamor. 11. Pausanias addit ex historia, Mi-
neruam apud Cecropis filias Erichthonion deposuisse,
cum interdicto ne depositi curiosæ essent: Pandro-
sumque in officio fuisse, reliquas duas, Hersen & Aglau-
ron, quoniam cistam resignauerant, viso Erichthonio,
furere coepisse, & ex arce, quæ maximè præceps locus
erat, se deiecisse. Sed Ovidius totam rem contulit in A-
glauron, quæ luore pallebat, & Mercurio conuicium
fecit hoc,

Hinc ego me non sum nisi te motura repulso. Non
est igitur cur te labor inquirendi diutius auocet à ve-
natione & ruris voluptate, cuius gratia urbem reli-
quisti. Vale.

A. IANVS PARRH. HIERONYMO
CHIERIGATO S. P. D.

VIVE (si mihi credis) Hieronyme, & quoad per indictas autumnī ferias abes à molestis vrbis & scholæ, relaxa animum, dàque operam sobriæ voluptati. Nam *post oriamasor Virtus est*, vt noster ait Papinius: & tu per ætatē satis profecisti vt verendum non sit ne ad eloquentiam Nicolai patris euadas. At siquid interea in manū summis, ex iis velim quæ iam didiceris & per te faciliè percipias, ne nodosæ quæstiones amœnitatem quietis tuæ corrumpant: vt illud (*) Ouidianum fecisse certò scio, quod anxios sollicitosque aliquandiu nos habuit. Non enim designatur Heraclia Hieronis filia (quam tunc ex Lilio nihil ad Ouidium facere deprehendisti:) sed Deidamia quam genuit Pyrrhus Epeiri rex: ex Polyzno Macedone, qui Strategematon VII. scribit huc in modum, Deidamia Pyrrhi filia, quum occupasset Ambraciam, necem Ptolemæi per insidias interempti vltura, deprecantibus bellum per legatos Epirotis, arma deposuit, his conditionibus vt honores maiorum acciperet. ad hæc vtrunque data fide decepta est. Nam conspiratione Epirotarum quorundam facta, Nestor vnus ex Alexandri stipatoribus in eam percussor immisus, quum deiectis in terram oculis offendisset, maiestate matronæ percussus, infecta re discessit. Interea Deidamia ad ædem Dianæ confugit quam vocant *Æphra*. Summissus itaque rursus Milo, qui matrem Philoteram dicebatur interemisse, armatus in eam grassatus est. Illa verò exclamauit, O matris interfector, eadem cæde cumulas? Hæc dicentem in ipso deæ templo iugulauit. Polyzno subscribit Pausanias in Messeniæcis ita: Deidamiæ Pyrrhi filiz liberi non fuerunt: sed post eius obitum, rerum regimen ad populum translatus est. Filia fuit hæc Pyrrhi Ptolemæo nati, eo quæ genuit Alexander, is qui patrem habuit seniore Pyrrhum.

Trogus autē Pompeius historiarum xiiii. de Olympiade Alexandri Magni matre, Audito Cassandri adventu, diffusa Macedonibus, cum nuru Roxane & nepote Hercule in Pydn. m. urbem concessit. Proficiscēti Deidamia ⁽¹⁾ Aëacidæ regis filia, & Thessalonice principū matronæ (speciosus magis quàm utilis grex) sacre comites. Idē lib. duodetrigesimo, Olympias (inquit) filiis regnum tradiderit: & in locum Pyrrhi fratris defuncti Ptolemaeus successerat: qui quum hostibus intrasto exercitu obuius processisset, subita morbi vi correptus, in itinere decedit. Olympias quoque non magno post tēpore, gemino funerum vulnere afflicta, agrum spiritum trahens, non diu filiis superuixit: quum ex gente regia sola Nereis virgo cum Laodamia sorore superesset. Nereis nubit Geloni Siciliæ tyranni filio: Laodamia autem, quum in aram Dianæ confugisset, concursu populi interficitur. quod facinus dii immortales assiduis cladibus gentis, & propē interitu totius populi vindicauerūt. Nam sterilitatem famēmque passæ, & intestina discordia vexatæ, externis ad postremum bellis penē consumptæ sunt: Miloque Laodamiæ percussor in furorem versus, nunc ferro, nunc saxo, in summa dentibus laceratis visceribus, xii die post ipsam interijt. En ut Trogus non ab aliis modò, sed à se diuersus it. ut enim Deidamia filia fuerit Aëacidæ regis Epirotarum, non Pyrrhi, quod apud Polyænum & Pausaniam: certē duobus nominibus appellata non est, Deidamia scilicet & Laodamia. Nā quod aliam Trogus non accipiat in Laodamia quàm Deidamia, fati genus arguit, ædēsque Dianæ in qua patrata cades est, & Milo percussor: ut apud Trogum puellæ nomē esse deprauatum, suspicari liceat ex aliis mendis quibus vberum scatet, incuria temeritatēq; librariorum qui omnia violāt: scribendūque videatur Deidamia: quam Ouidius intelligit, etiamli deæ nomen (obsequutus, ut puto, carmini) mutauit, & pro Diana Cererē dixit. Val.

¹ Ouid. In Ibin, Natæque ut Aëacidæ, &c.

² lege Plutar. in Pyrrho.

A. IANVS PARRH. TAMISIO MERCAT-
TORI S. P. D.

ROGASTI Mercator vt explicarem quæ
Næra sit in Ouidii Corinna à Xantho &
Peneo fluminibus amata. Morem gessi non
inuitus, quum te litterarum ardore flagran-
tem, nostrique studiosissimum cernam. Sed antequam
de re, pauca de verbis apud ipsum poetam de industria
deprauatis à correctoribus, in antiquis enim codicibus
ita loquitur,

Nondum Troia fuit lustræ obfessa duobus,

Quum rapuit Gulmus Xanthe Næra tuos.

Et paulo mox,

Te quoque promissam Xantho Peneo Creusam,

Phthiadum terræ oculuisse ferunt. Qui verò for-

mis excusa Nasonis opera primi vulgauerunt, quum
superius amatam legerent à Xantho Næram, non pu-
tauerunt in sequenti versu Creusam conuenire, quum
Xantho promissa fuerit, & utrobique castigandum cõ-
suerunt Næram: quando Næra nihili nomen huic
loco non quadraret. Hesiodi quoque testimonium eo-
rum fouit errorem, qui Næram commemorat, &c.
Ego verò mordicus institutum meum, licet à multis
improbatum, teneo, vetustorum codicum fidem tuen-
di. Nam quauis & ipsa quandoque vacillet, in pluri-
bus tamen veræ lectionis integritatem seruat, vt in hoc
Ouidiano. Pindarus enim poeta lyricus vnus è nouem,
canit in Pythionicis, Oceani filium Peneum ex Creu-
sa Naia terræ filia genuisse Hypseum: cuius & Eurybie
fuerit Cyrene. Vbi interpretes hæc ad verbum scribit,
*Κλυτα, ἡ καὶ Ναια, γὰρ ναιε ὄρεα ἔχουσι τὸν Τηβὰ τὸν πάλῃ καὶ Κυ-
ρήνην*, id est Creuta, quæ & Naia, terræ filia, peperit Hy-
pseum patrem Cyrenes. Ex his apparet Creusam fuisse
binominem, quippe quæ & Naia dicta sit & Creusa:
Peneo nuptam, quum Xantho desponsa iam fuisset.
Itaque nos in priore versu corrigimus, *Quum rapuit*
Gulmus

Vale Xantho Naia tuos, est Creusa, quæ Naia trisyl-
labræ appellabatur. In sequenti verò, *Te quoque pro-*
missam Xantho Penes Creusam, quæ eadem cum Naia
fuit, ut ostendimus. Vale.

A. IANVS PARRH. N.

S. P. D.

LIBET Horatiano carmine gestientis ani-
mi lætitiâ declarare. *Audire dei mea vo-*
ta, *Audire dei*, id est, ille rerum omnium
opifex, cuiusque personam qui sustinet inter
homines, Leo decimus, & vtriusque diuinitatis parti-
ceps heros noster Michael Syluius: per quem factum
komus ut ipse Pontifex max. in tanta negociorum mo-
le me respiceret ætate diuinoque morbo iam confectum,
vixque commoda mihi tandem decerneret in ocium
litterarum secessuro. Quod si idem legatus, auctor meæ
tranquillitatis, operam dederit ut à nostro principe nõ
tam meæ fortunæ, quæ extremè misera vel glebam sit
acceptura, quàm ratio suæ dignitatis habeatur, ut ab
Alexandro dictum legimus, qui negauit sibi conuenire
parua dare: certè siquid ingenii, siquid eruditionis in
me, siqua dicendi commoditas est, id omne effundam
prodèdis iis quæ tot annorum varia lectione comper-
ta, conquisita, collectaque mihi sunt, in vsum studiosæ
iuentutis: nec absque grata atque honorifica mentio-
ne eorum qui nobis ad ea facultatem suppeditauerunt:
ut siquem fructum posteritas inde percipiet, acceptum
referat Põifici primùm max. deinde Syluiio nostro, per
quem conciliata mihi Pontificis voluntas est. Expõ-
nere verò tecum liceret qui tãtula de re me obiecta-
ris, ac si non essem in ære quoque tuo. Cunctatus ad te
scripsi, quod non habebam quæ magnopere proba-
rem. Nihilominus, quando sic vrges, officium prius
opinionem doctrinæ ducendum putauit. Itaque paucis ex-
pono.

pediam quid in mentem veniat. Inter ambigua ~~non~~ in re, sed in verbo posita, Cicero memorat in secundo de Oratore, Scipionis Aphricani dictum ex Lucilio. Quid Decius, nukulam an confixum vis facere? inquit. In quo obseruanda potissimum duo: Decius, Atticula esse vocarium nominatiuo similem: vt apud Maronē, *-fecer arma Latinus habeto*. sed & maculam, non nukulam, legi in vetustis exemplaribus. Est autem macula, etiam retis, & confixū, reticuli genus ex admodum densis aut nullis penē maculis. Vnde iocatus est Aphricanus in Decium, festiuē rogitans an vellet puellam pertrudere necne. Nunc ad asellum. In hoc (inquit) genus coniiciuntur proueria: vt illud Scipionis, quum Asellus omnes prouincias stipendia merentem peragrasset gloriaretur, Agas asellum. Scio quas tragœdias apud Martialem quidam excitarint, & Agas asinum, non animam, legendum contēdere, obsceno execrandoque sensu, qui nullo pacto conueniat Aphricano Ciceronis. Itaque mihi quidem videtur ~~ἀπλῶς~~ eleuata aselli iactantia adnominatiōe & adagio, quo dicuntur agere asinum intempestiuū: vt honeste permittēdo prohibeat Aphricanus, Agas asellum. vt apud Terentium Byrrhia (tameñ nonnulli corrigunt) Agis asellū, id est ineptē gloriaris. Hæc habui in propositas abs te quæstiones. ea si non impleuerunt aures, ascribito difficultati, quæ nec (sicut omnes alios) absterruisset, nisi tanti te fratremque tuum facerem vt necesse mihi rear etiam quæ nesciam scire.

A. IANVS PARRH. N. S. P. D.

P A P I N I I carmina de quibus ambigebas,
hæc sunt,
Quid referam alterna gemino super aggre-
re mensas,
Aloentesque lacus altisq; in gurgite fontes
Tēque, per obliquum penitus qua laberis amnem,

Martia, Et audaci transcurri flumina plūbo? Anio fluvius è lacu Velino per Tyburtinorum fines influit in Tyberim: vt Vibius Sequester, eoque prior Strabo; refert: hinc hodiēque dictus Tybero (Pareusius antiquitus appellabatur:) ab Anio demum Thuscorum rege (qui rapta Romamq; asportata Salia eius filia à Caneto, dolori impar, in præterfluentem se præcipitavit) Anio transnominatus est. Historiam scribit Aristides Mæsius, & Alexander Cornelius ille cognomēto Polyhistor, De rebus Italicis tertio. Sed ipse Vibius amnū inditum vocabulum sentit ab Apollinis filio Anienē: nisi fuerit idem cum superiore Thuscorum rege diversa declinatione prolarus. Ad Anienem via Tyburtina flumen Albula redditur à Vitrūvio architecturæ lib. v. i. i. quas Albulas alii pluratiuē nuncupant; à multiplici scaturigine, quæ potu natatūque varīa morborū genera curant, vt ipse prodit Strabo. Pausanias in Mæseniacis ad hanc sententiam Græcè scribit, Ad urbem trans Anienem latice occurrūt albi: quos vbi primū quis ingreditur, horrescit: deinde plusculum ibi moratus, q̃a æstuat ac siquid igneæ calfactoriæque potionis hauserit. Martialis,

Ite ad Herculēi gelidas quæ Tyburis artes,

Canaque sulphurei Albula fumat aqua. & alibi;

Quod sicæ redolet palus harena,

Crudæque nebulae quæ Albularum.

quas hīc Papius per *albentes* intelligit *latius*, & superius illo *verba*, *Rides ambelantes Viresno fluminis nymphas*. Sequētia carmina pertinent ad aquam Marciam, quæ quondam vocabatur Aufcia, fons ipse Picēnia: oritur in ultimis montibus Pelignorum: transit Marso & Fucinum lacum: mox specu merſa, in Tyburtinū se aperit; nouem milibus passuum fornicibus instructis producta. Primus eam in urbem ducere auspicatus est Anens Marcus vnus è regib': postea Qu. Marcus rex in præteritis, restituit M. Agrippa. Hæc ex x x i. nat. hist. C. Plini, Iulioque Frontino de aquæ ductibus. hinc Scauri ad hanc ipsam versō sermone, Quid (inquit) o Martia, te commemorem, quæ subterraneæ

meatu, demersaque sub Anienis altum gurgitem, laberis, & transis per amnem obliquum, id est, transuersum. Naso,

Stultus, ab obliquo qui quam discedere possit,

Pugnat in aduersas ire natator aquas. Vel ad aquarum respexit anfractus. *Et audaci transcurrere flumina plumbo,* trans Anienem fluvis. id quod accidere quibusdam etiam ductuum formis idem Frōtinus auctor est. *plumbo*, stanneis tubis & canalibus, *audaci*, quod tantis aquarum vorticibus se credit. Hæc habui quæ super abstruso Statui loco rescriberē: quæ nisi boni consules, equidem per se placitura non spero. Litteras ad AEsculapii nepotem (cur enim Peregrini mei verū decus ornamentumque non agnoscam?) quas his annexui, perferendas ex fide velim cures. eadem quippe opera tibi deuinxeris vtrunque nostrum. Vale.

A. IANVS PARRH. N.

S. P. D.

E I X. I N' ego tibi, si Papinium pergeres excutere, nullum fore inquirendi finem? Vix absoluto superiore, ecce iam scirpus alius occurrit: & ego opto quidem, sed non spero, semper OEdipodem præstare, quum tu præsertim nonnunquam roges ea quæ etiam me torquent: ut hoc, *Terge pater blandæque videt Concordiæ sulcu*, Domitius autumat ædem Martis à tergo statuae sitam: cuius extare mentio videtur apud Tranquillum in Diuo Iulio. Destinabat (inquit) Martis templum, quâsum vsquam esset, extruere, repleto & complanato lacu in quo naumachiae spectaculum ediderat. Ac ne dubites intelligere Suetonium de templo Martis, quod erat in campo Martio, nona vrbis Romæ regione, ex descriptione P. Victoris, audi verba Cocciani Dionis à nobis in Latinum versa: Naumachiam dedit non in mari, sed continenti, inducta per fossam aqua in excavatum in

*campo Martio locum . Quare si pater accipiendus est
 Mars (vt Domitio placet) ad ædem Martis vltoris re-
 ferre satius est, inter Angusti Traianiq; forum in pro-
 ximo sitam : nisi quis ad ædium sacrarum rationem
 repperisse dicat. Amabât enim veteres in altum templa
 educere, vt quàm longissimus eorum prospectus esset:
 quod in æde Veneris quam Romæ fecit, quum non
 ferasset Hadrianus, ab Apollodoro architecto per epi-
 stolam reprehensus est. Alii quum Martis ædem in cir-
 co Flaminio extra muros, aureumq; equû Domitiani,
 tam longè diffitos, non putent inter se mutuo conspi-
 cibles, accipere templum Iani malunt quod in foro
 Romano redditur à P. Victore. Nam Iani propria ap-
 pellatione pater est, vt ostendit Ouidius in Fastis, Macro-
 bius in Saturnaliis, & Lyricus poeta Septimius, *Iano
 pater, Iane tuus, diue biceps, bisformis*. Ego tutius ar-
 bitror interpretari templum Vespasiani, quod in foro
 Romano secundum Pauli basilicam fuisse cõstat ex eo-
 dem P. Victore. Nam Vespasianum consecrauit Titus,
 vt Minius iunior in Panegyrico testatur : id quod ipse
 moriens optare & vaticinari visus est his verbis, *Iâ deus
 ho. Sensit enim Papinius, à tergo, id est pone eque-
 stem statuam, fuisse templum D. Vespasiani patris eius,
 id est Domitiani: quod mox ab ipso Domitiano, fratre
 consecrato, Vespasiani & Titi nuncupatû. Sed vt Ti-
 ti non memineris, est ratio. nam Domitianus infidias
 viventi Tiro struere non cessauit: & fato functum nul-
 lo præterquam consecrationis honore dignatus est, &
 sæpe etiam carpsit obliquis orationibus & edictis, vt
 Tranquilli docet historia. Sed & Concordiæ ædícula
 supra Græcostasin recensetur à P. Victore, templo Ve-
 spasiani proxima, id est inter Capitolium & forum: vbi
 Senatum antea fuit, in quo magistratus solebât cum
 senioribus deliberare: vt Nicolstratus in eo refert ope-
 re quod inscripsit De senatu habêdo, Marcusque Var-
 ro de ling. Lat. ad Cic. primo. Vale.**

f.iii.

A. IANVS PARRH. N. S. P. D.

Nisi te supra quàm dici potest amarem, non equidem tantum laboris inuidiæque tua causa subiissem. Nam quid oportet hominem tot aliis rebus melius vacaturum, poeticis quæstionibus impendere bonas horas, ut offendam? Quos? inquis. An ignoras adhuc esse qui non Domitium propter studia litterarum, sed studia propter ipsum diligant, quique errare cum eo malint quàm cum cæteris bene sentire. Non mentior: extant aliqui muris eius Manibus ita addicti, ut quasi iurauerint in verba, Domitii existimationem per æqua & iniqua tueantur, imperitiæque damnent omnes qui transuersum (ut aiunt) vnguem discedunt ab eius quibuscunque traditionibus. Vtunque cadet alea semel iacta, statui nihil hoc in genere tibi denegare. Prosequar igitur, ut efflagitas, enodare versus ex prima Statii Sylua, *-te signa ferente, Et minor in leges iret gener, Cæsar castris*. Im quos ipse Domitius hæc, *Te signa ferente*, si tu fuisses dux in castris Cæsarianis, *gener*, Pompeius, *iret minor in leges*, in fœdera tua veniret, *Cæsar castris*: Cato (inquit) abiret ex castris: quod non fecit victo Pompeio. nam conatus est reliquias Pompeianas colligere & comparare in Cæsarem. Hæc ille: quæ Politianus (ut quidam prodiderunt) improbavit. Sed quum suam sententiam (quod ego sciam) non aperuerit, ego te meam non celabo. *-te signa ferente*, si bellum ciuile gestum tuis esset auspiciis, id est si Iulii Cæs. personam sustinuisses. Non enim poeta committeret ut ducem Iulii Cæsaris, arrogantissimum principem vocaret, ut exponit Domitius: nisi fortè parum sanè luculenter in Cæsarianis ducem castris intelligi voluit eum qui administraret totam belli summam, quique esset in exercitu cum imperio. *minor in leges iret gener*, Pompeius inferiorem se gereret, multumque de dignitate sua remitteret, ac iniquas etià conditiones abs te oblatas acciperet: quod

offerente Tulio Cæs. non fecit. Offerebat autem Pompeio Cæsar has conditiones, vt Pompeius iret in Hispaniam, delectus qui essent habiti, & præsidia senatus, dimitterentur. Auctor in epistolis ad Tironem & ad Atticum Cicero. — *Et Cato castris.* non placet intelligas, ipse M. Cato discederet ab armis: immo, si tu copias in urbem duceres, vt olim Cæsar, vltro M. Cato veniret in tua castra, nec turpe duceret sub te stipendia facere: quæ Domitiani laus est maxima. Nam bello ciuili Pompeiano quum alii ad Cæsarem inclinarent, alii ad Pompeium, solus Cato fecit aliquas suas & reip. partes, & neutrum sequutus est: vt epistolarum duodevicesimo scribit Seneca, vtrunque enim improbabat, vtrunq; exarmabat. Hanc tulit de vtroque sententiam, Si Cæsar vicerit, moriar: si Pompeius, exulabo: sibi que & victo & victori constituerat quæ constituta esse ab hostibus iratissimis poterant. Perijt itaque ex decreto suo: quod affirmat etiam Cicero de Offic. primo, per hæc, Differentia naturarum tantam habet vim vt nonnunquam sibi ipsi mortem alius consciscere debeat, alius non debeat. nō enim alia in causa M. Cato fuit, in alia cæteri qui se in Aphrica Cæsari tradiderunt. Atqui cæteris vitio datum esset forsitan si se interemissent, propterea quod eorum vita & mores fuerant faciliores; Catoni autem quum incredibilem natura tribuisset grauitatem, eamque ipse perpetua constantia roborasset, semperque in proposito susceptoque consilio permanisset, moriendum potius quā tyranni vultus aspiciendus fuit. *Iret ergo* (Papinius inquit) *Cato castris*, id est, ferrum Catonis in ciuili bello purum & innoxium pro te bonas & nobiles edidisset operas.

A. IANVS PARRH. N. S. P. D.

ET SI statueram nulla posthac edere commentaria, cum pluribus aliis magnisque de causis, tum propter impudentissimos quosdam plagiaros: à quibus ad verbum tran-

f.iii

scriberes cognitu dignas ab interpretationibus in Claudianum nostris, ac in suas annotationes, auctore dissimulato, referri, sæpe mecum stomacharer: tamen in tuam Papiniique gratiam, consilium mutassem si scissem te eius eruditione tantopere delectari, ne nunc abstrusa tot eius sensa vellicatim carptimque enuclearem. Verum nec ipse vnquam præ te tulisti præcipuum aliquod huius poetæ studium, nec ego diuinare potui quid acturus esses. Itaque debet imputare tibi si quis apud hunc ipsum poetam desiderabit alia. Nos enim satis in præsentia duximus ad ea tantum rescribere quæ tu poscebas. Arion Adrastæus ab Adrasto possessore nactus epitheton est, Argiuorum rege: de quo Homerus Antimachusque & Euripides, è nostrisque Papinius in Theb. plura. Pausanias in Arcadicis fabulosam narrat historiam. Ceres amissam filiam, &c. Lege Apologiam Iani. Ex hoc ergo Neptuni compressu rumor est ipsam Cererem peperisse puellam (cuius nomen initiat tantum notum, nefas est in vulgus efferre) & equum Arionem: indeque hippion, id est equestrem, Neptunum in Arcadia primò cognominatum. Quod affirmare videtur Homerus in Iliade, quum dium vocat Arionem Adrastræ celerem diuinæque stirpis equum. Sed & in Thebaide canit Adrastum ex clade quam Thebis accepit, Arionis ope elapsum: quem *κυανόχαιρον* (id est cæruleum iubas) appellat, innuens ex Neptunogenitum. Sed Antimachus terram ei tribuit matrem. quò licet Homericum trahere, nam diuinæ stirpis esse potest ex tellure editus, & inde cæruleas (id est terræ concolores) habere iubas. Aiunt Herculem copias in Augeam ducturum, ab Oncio qui Thelpusæ impetabat in Arcadia, Arionem accepisse: eòque in acie vectum domuisse Elidem: mox Herculem dono dedisse Adrasto, quod significat Antimachus, Adrastum vocans Arionis tertium dominum: nam primum fuit Oncii, deinde Herculis, postremò Adrastræ. Quintus autem, qui scripsit Iliadem exorsus à fine Homeri, fingit Arionem ex Zephyro & Harpyia natum, Adrasto muneri à Neptuno largitum. Vale.

A. IANVS PARRH. ANTONIO AMI-
TERNINO.

VIS vnquam credat, vt aliis in rebus sic & in litteris, extare quosdam qui tãquam Phalarides aut Dionysii tyrannidem sibi vendicent, famãmque per æqua & iniqua captatam, non studiis honestisq; contentionibus, vt par esset, sed conuiciis ferroque barbaricè tueri malint? Exponis hoc anno Papinium, poetam sanè celeberrimum, & ob exactam rerum notitiã, suũmq; peculiare dicendi genus, non omnibus satis obuium. Cuius ego studiosus quum semper fuerim, ea de causã cœpi te prius amare quã nosse: adesse quum praelegebas, laudare conatus, amicè de te sentire & loqui, multòque magis fortasse quã decuerit. Nam (vt ingenuè tandem fatear) sic non ineptè quædam visus es enarrare, ita non parũ multa offenderunt: quæ, non obscuro candoris argumento, ad te statim derulimus, quò aliquo nobis pacto satisfaceres. Tu verò, quum id aut nequires aut nolles, ad notas artes conuersus, cœpisti maledictis incessere, clamare, iurgari, minari, quocunque momẽto nos nostraque lacerare, summittere qui clãm monerent necem mihi, ni cederem, maturari. Hæc ego quũ non secus ac debui negligerem, nouo quodam commẽto, inuidiæ tabulam proposuisti: quasi verò aut ego inuidus, aut is tu scis cui boni inuideant. Quare ne sciens fallaris, monendes mihi es Amiternine: memineris te in ea vrbe profiteri in qua bonis quibusque locus, & is industriæ fauor semper fuerit, vt oppressa iam libertate grãmaticus sibi quidam Tib. Cæsarem ex oratione reprehendere, affirmãtque Capitoni id esse Latinum, & si non esset, certè futurum, respondere permiserit, Capitonem mentiri, quodd Cæsar auctoritatem dare posset hominibus, verbis non posset. Nos autem fortuna simul & mente non ita excidisse vt in tanto doctissimo rum prouentu (Marsos dico, Volscos, Sulpitios, Phar-

dros, Flaminius) te, qui nihil ad eos, obtrectandum præcipuè sumpserimus: non est quòd eo nomine metuas Amiterne, nò, est. Ames licet tua sine rivali, quando eiusmodi sunt quæ vel mediocriter eruditis placere non debeât. Quod ne falsum putes, rationes cur ita videatur adiecimus. Ad hæc si pro re nò pro libidine respòdebis, lis intra parietes còtinebitur, nec erit cur aliquius errata bibliopolæ cognoscât: sin minus, ad æquiores iudices provocabimus, quorum suffragio damnatus pueris propinabitur irridendus. Vale.

Age iam videamus an aliquid in te sit cur Ianus inuideat. De litteris autè loquor: nam in cæteris (puto) non prouocas. Tydeus apud Statium in 11. Theb. Palladem sic adorat,

-sive Aonia dinertis Itone,

Lata choræ, seu tu Libyco Tritone repexæ

Lota comæ: qua te hūgo temone flementem

Intemeratarum Volucer rapit axæ equarum. In istis versibus nullam subesse historiam suspicaris: at Harpocratio grauis inter Græcos auctor, sic ait, Minerva quam *inwla* (id est equestrem) vocant, Neptuni filia fuit ex nymphea Polyphæ, quæ patrem habuit Oceanū. hæc (vt in primo de Europa Mnaseas refert) currum princeps effecit: unde & Hippiz nomen. Meminit & Iseus in Calydonem. Hactenus Harpocratio. Cui verò dubium quin de hac Papinius intelligat, quam & inuchi bigis, & in Tritone abluī dicit: eam velut digito signans quæ Neptuni quoque filia, & ad Tritonē impensò in Libya coli traditur ab Herodoto? quanquam cum reliquis de matre non conuenit. Quid quòd adiectiua quibus necessariò loca separat, tanquam superuacua, non exponis? Iton enim (sic autem malo quàm quod ipse in recto Itone) ob id Aonia dicitur, vt à Theffalica discernatur, cui nomen Itonus Amphityonis filius dedit: vt scribit Armenidas in Thebaicis. à qua & Itonia Pallas nominatur. Sed illud non omitendum, quòd Plutarchus in amatoriis narrationibus & interpretes Apollonii, Itoniæ Palladis templum non, vt Papinius, Itone, sed in Coronea Bœotiz reddūt: nisi

Non possum non satis ridere si quando venit in mentem quam topere te suspexeris quod per id armē quod in 1111 legitur,

Digitized by Google

in Latinis aduertere. Diomedes enim grammaticus in eius rei mentionem sic incidit. Quo (inquit) tempore aduētante Xerxe in Græciam, omnes deserta Laconia, metu barbarorum perterriti, in diuersas partes fugisse creduntur, quum virgines timore laterent: ex hoc euenisse ut eo die quo solitus erat chorus virginum Dianæ Caryatidi hymnum canere, nemo ad solenne sacrum inueniretur. Tunc itaque pastores in urbem conuenerunt, &, ne ritus sacrorum interromperetur, pastoralis carmine composito, deæ honorem celebrauerunt. Huc usque Diomedes. Sed illud, arbitror, te decepit, quod in vulgatis codicibus Curiati corruptè legitur: quod erat officii tui deprehendere, si grammatici modò nomen, quo maximè tibi places, retinere volueris.

An ob id forsan æmulabimur, quod pubem Martiā, propter Hermionen Martis filiam, Thebanos autumas: quum dubio procul à Sparti sint potius, quos Cadmi socios in vrbe condenda Pherecydes & alii scripserunt: præsertim quando Palæphatus draconem, de cuius dentibus enati finguntur, non (ut alii) famulum, sed Martis filium prodat: nec de patre Hermiones vniuersi consentiant. quippe Idomeneus & Ephorus ex Electra & Ioue natam, ac è Samothracia à Cadmo raptam volunt. Nec, si Martis omnino filia sit, ab ea Thebani Martii nominentur: à qua non omnes ducebant originem magis quàm à serpente, de quo diximus: ad quem Thebanorum plerique genus referebant. Inter enim terrigenas ab interprete Euripidis Pelor, Echion ab Ouidio, & Creon à Timagora; Creōtis illius auus, qui post Eteoclen regnavit, & alii ab aliis memorantur: quorum familiæ diutissimè Thebis floruerunt. Pudet refellere quod in his versibus,

Angue ter excusso, & flagranti prania iuxo

Tisiphone dux pande viam, per anguem, serpentibus crinitum caput intelligis: quum de serpente poeta manifestissimè dicat, quæ à Furia gestari aliubi sic indicat, *-Vino manus aera verberas hydra.* Sed nimis vrgeo. nam quis hæc in Amiternino reprehendat? Ad illa iā venio quæ sine iuuetutis iactura sileri nō pos-

Sane cuiusmodi hoc est quod subiiciam,

hunc iuxta cumulo minor ara profunda

Erigitur Cereri. Profunda Ceres non magis à matre Proserpina videri debet, quàm quòd esse Luna creditur quæ sub terris serpit, ut Varro docet: quod etiam proserpere vetusti dicebant. Cur autem Cererem Vergilius lunam vocet, pluribus argumentis ostendit Macrobius. Profundam verò Cererem Proserpinâ dici, sic ut paulo pòst ab hoc ipso poeta Iunonem Stygiam, & à Claudiano profundam quoque Iunonem, quis non videat? Perperam, qui de Cerere simpliciter exposueris, cum ob alia nò pauca, tum quòd ex ritu sacrorum nec Cereri nec item Telluri (quam per Cererem vis intelligi) in euocationibus manuum veteres faciebât. Quod ut concedam de Tellure, quasi non poetas sed mysteriorum interpretemur, quid sibi vult epitheton malè seriatum Profunda, quum nudo Cereris tantum nomine Tellus appellari potuerit: quippe quum non alia Ceres quàm Tellus putaretur, ut ex Varrone recitat Augustinus? At quid absurdius (inquis) quàm tris aras, quarum antè ius Hecates nomine Proserpinæ consecrarat, velut ab oblito poeta in vnâ redigi? Sed heus tu, Proserpinam Hecatenque (quod mox ostēdemus) non eandē semper Græci habebant: quos (ut in multis) hic Papias sequitur. Ararum quoque non bene abs te subducta ratio, sub calculum denuo reuocanda est, ut ex impari, quem piaculariter constitueras, par numerus efficiatur. Quod ita denique cadet, si nostra sententia tres Hecates, totidē Furiis, Plutoni ac Proserpinæ singulæ statuuntur, ut octo omnino sint: id genus sacris numerus accommodatus, quem adeo maiores nostri observabant, ut propter diēs pares, inferis Februarium, Ianuarium propter impares, superis attribuerint. Quia & viri etiam doctissimi ob eam præcipuè causam contendunt à Sibylla Deiphobum increpari, quòd sua præsentia imparem apud inferos numerum constitueret: indeque ab eo dictum, *explebo numerum, reddarque mebris.* Tantum abest ut impar numerus infernis sacris adhibeatur. At scubi secus inuenias, aduerso mox

euentu piaculum committi cognoscito. Sed hæc non parum multa propter eos qui prauas, quibus inhærent, opiniones reuelli sibi à pulmone non patiuntur. Nunc ad promissa festino, Cererem scilicet & Proserpinam non eandem videri. Sed locum non negligendum, cuius Stygiæ Iunonis mentio nos admonuit, prius exponamus. Papinii versus hi sunt,

-Stygiæque feneros

Iunonis thalamos & massa cubilia cerno. Plutarchus in libro de Dædala Platæensi, Iunonem refert ab Eubœa, in qua educata sit, ab Ioue raptam, in Cithærone delictisse in thalamis quos opacos de industria mons ipse substrauerit; ac inde nocturnam Iunonem vocitari. Prudenter ergo Papinius Iunonis eubilia, quæ Mantō iuxta videbat, ad inferos transtulit, & Iunonis Stygiæ vocabulo Proserpinam nominauit, alludens ad historiam quam retulimus. Quod ipse videre non potuisti qui Græca tãquam nauteam stomacharis. Locuples (arbitror) testis est Hesiodus, is in Theogonia Hecaten non esse Proserpinam, sed aliam, dicit, ex Asterie Perseôque Astrei fratre natam, cui Iuppiter arbitrium in elementa concesserit: vnde & Hecate à multiplici potestate sit appellata. Hinc patronymicum figurauit Ouidius, *ibat ad antiquas Hecates Perseidos aras*: quam alii aliter interpretentur: pro quo possessuum Papinius vsurpauit.

-tu separe cætu

Elysios Perseæ pias, virgaque potens

Nobilis Arcas agat. Nam tu (cui Persee legi placet, ac de Mercurio, vel eius patre Libero; exponi) tota penitus via, quod aiunt, erras. Quippe (vix omnia quod aures non consulis, quarum iudicium superbissimum Cicero putat) nec Perseus Liber vnquã dictus est; nec per ætatem dici omnino potuit. Is enim vno vel paulo minus tuo priusquam hoc nomine Persæ vocarentur, inter homines esse desierat. Siquidem vel eadẽ qua Perseus tempestate, vel etiam paulo supra clarior, vix testatur Eusebius in temporibus. Constatque ex Herodoto Persen, eius de quo loquimur filium, Persis à se nomẽ dedisse, quum Cephæes antea vocarentur. Ac, vt non

temporum ratio refragetur, nunquam profectò Liber ab his potius populis adusque Cyri ætatem, qui longè post fuit, ignobilissimis (ut tradit Trogus) quàm vel ab Indis vel à Thracibus, claris & à se victis gentibus, nomen adoptauisset. Quod ut etiam condonemus, quid quæso Baccho cum manibus; qui tam non commune quippiam cum iis habet; ut quum Iouis beneficio matrem esset ab inferis reducturus, Polyfimni, impuri cuiusdam hominis, usus opera dicatur, & cum eo pepigisse, ubi Semelen reduxisset (dicam autè quod refert Hyginus) mercedem se daturum qua nihil sibi deperiret: mortuòque inter ea Polyfimno, deum promissi memoriam, sicut fureculum instar mentulæ formauisse, alutæque contactum per obscena sibi inmisisse: ex quo & Enorchis sic appellatus, ut legimus apud Lycophronem. Isne igitur manes compellere putandus est, qui, ut aditum ad inferos disceret, conditionem stupri non recusauit? Ad Mercurium verò referre, cum præter historiam est (nā ubi quæso legitur Bacchi filius) tum nec ordinis ratio, nec ipsa Latinitas patitur. Quid enim loquutionis hoc esset, Tu Persee nubilus Arcas agat Elyfios: ubi nec verba suas habent voces, nec illæ rursus inter se congruunt? Eadèmq; res bis inculcaretur, non minus ridiculè profectò quàm quod facete subsannat Aristophanes, Commoda tu mastram, vel, si libet, arcam panariam. Miror autem cur in hac tantum parte Lactantium probes, in cæteris adedò abs te neglectum ut ne nomines quidem nisi quum vellicas. Sed concedamus & hoc tibi, ut in gratiam cum auctoribus pro tuo còmodo redeas: tantum confessa non neget, Lactantii commentarios deprauatos adeo luxatosque, ut ne ipse quidem qui scripsit, si modò reuiuiscat, sine coniectore sit apertus. Agamus igitur coniecturis, quando tibi sic libet, homini imperioso & à quo discrepare contumacia sit. Sed quid tandem Lactantius? Nubilus (inquit) infernus. imperat autem Mercurio & Libero ut animas piorum euocet. Quare autem Persea Hecate, ratio est. Vidène quàm nihil pro te Lactantius affert? Persea hi oportere, luce clarius ostendit, & de Hecate (quod

nos dicebamus) intelligendum. Nam ubi legitur, Imperat Mercurio & Libero? per sanctè deierem, non Libero, sed Liberæ ab eo scriptū fuisse: quo nomine Tullius in 11 de Deorū natura Proserpinam vocat his verbis, Hunc dico Liberum Semele natum, non eum quē nostri maiores augustè sanctèque Liberum cum Cere & Libera consecrauerunt. Lactantius igitur Liberā pro Hecate posuit, vulgatiore illa cōsuetudine, qua nostrorum plerique Hecaten Proserpinamque confundunt, & alteram pro altera ponūt. Sed elaberis Proctu, negāsque animas euocare ad Hecaten pertinere. Vide quā tutum tibi sit vehementem deam ab antiquo iure detrudere. An, quæ potest alios lucis Avernīs præficere (quod Vergilius autumat) manibus imperare non poteris? Illud etiam abs te libens quæsierim, manifeste plus an digitus in hominis corpore polleat. quod si dubio procul manum responderis, dubitandum non est quin fateri cogaris non minus Hecaten quā Proserpinam iuris habere, quæ pars eius suprema crederetur. id quod his versibus indicat Lucanus,

Persephone, nostræque Hecates pars Ultima, per quam

Manibus & mihi sunt tacite commercia lingua. Per

Proserpinam manes Erichtho elicit: cur non per Hecaten Tiresias? At si per hæc (inquis) Hecate manes iubetur emittere, cur eam se paulo pōt minatur euocaturū? Excidisti iam causa. confugis ad officias: nihil proficis: manifestò te mēdacii teneo. Tiresias loquitur apud Statium, *Scirem turbare Hecaten ut te Tymbæe Gereret.* Quæ (rogo) euocationis hic mentio? ni tu qui turbas & confundis omnia, turbare & euocare idem existimas: quod eruditi non probant. Certè Forokuiensis Hieronymus, vir academix primarius, qui disciplinarum orbem solus hoc tempore concinnauit, nostræ opinioni subscripsit: cuius iudicio tantum tribuo ut iam quid ipse quidue tui complices sentiant, non laborem.

Apollineas verò Therapnas cur Statius appellet, rā nescis quā non exponis, &c.

A. IAN.

A. IANVS PARRH. N. S. P. D.

HETIS vt iudicium meum tibi non inuideā super illo Statii versu de quo litteratores inter se digladiantur, *innotora tueri*, &c. Volūtatī tuæ morem gessi. pluris enim tuā gratiam facio quā similitates eorum quos ater calculus offendet. Vlpianus de fugitiuis ait, Notæ verbo etiam cicatrices continentur. Has (vt mea fert opinio) Statius intelligit. Macrobius Saturn. 11, Saxo in expeditione percussus, ac notabili cicatrice in fronte deformem, nimium tamen sua opera iactantem, sic leuiter castigauit Augustus. At tu quum fugies (inquit) nūquam post te respexeris. Plin. hist. nat. v 11, L. Sicinius Dentatus quinque & quadraginta cicatricibus aduerso pectore insignis. Et infra de Manlio Capitolino, Cicatrices aduerso pectore exceperat. Idem de M. Sergio, Secundo stipendio dexteram manum perdidit, stipendii duobus ter & vicies vulneratus est: ob id neutra manu, neutro pede satis utilis, dextram sibi fecit ferreā, eique religata præliatus. Itaque cæteri (vt ipse pergit) victores hominum fuere, Sergius vicit etiam fortunam. quod animi robur in Sertorio Sallustius expressum voluit, Cominus faciem suam ostendebat, aliquot aduersis cicatricibus & effosso oculo: quo dehoneſtamēto corporis maximè letabatur. Quidni maximè letaretur, Antigono, Macedoniq; Philippo Amyntæ filio, & Annibali, maximis ante se ducibus in ea gloria par: vt obseruauit etiam Plutarchus. Etenim cicatrices etſi corpus dehonestant, vt argumenta virtutis indicque fortitudinis, apud omnes glorioſe sunt: extra meretricibus quibus post pretium forma tantum placet, vt AELius Donatus in Terentium non minus verè quā facit dixit. Imprudenter igitur & effeminate nescio quis umbratilis apud A. Gellium rhetor alienas vires ex imbecillitate sua metitus, insolens & immodicum petuit dehonestamento corporis letari: non facturus

si cogitasset aliquanto plus esse, quodcunque corporis membrum fors auferre velit, vltro oggerere, vt de cætero honestè vitā traducat (id quod de Philippo Demosthenes ait) quàm periculo laborèque iam defunctum, testimonio virtutis insignique strenuitatis exultare. (²) Nā prætæritæ cladis, eius præsertim quam fructus adoret comitatur, iucunda recordatio est. Metus autem malique expectatio, quantacunque laudis & præmii spe proposita, pungit & animum lancinat. Ergo mixta notis belli dixit ora, vulnerum vestigiis & cicatricibus insignia: placidam verò pacem gerentia, quia Domitianus (auctore Tranquillo) pulcher ac decens fuit, vultu modesto, ruborisque pleno: quo se contra pudorem muniens (vt in Agricola scribit Tacitus) offensas fronte lætus, pectore anxius excipiebat. Hanc igitur oris ex arte compositam fictamque serenitatem Papinius quasi veram laudem memorat & hic & infra,

Discitur è vultu quantum tu mitior armis;

Qui nec in externos facilis senire furorēs,

Das Casti Dasque fidem. Domitianus enim commendari se verecundia oris adeò sentiebat, vt in senatu aliquando sic iactauerit, Vsque adhuc certum animum probastis ac vultum. (³) Cæcilius autem Secundus in mentione Domitiani sic ait in Panegyrico, Superbia in fronte, ira in oculis. Et Philostratus aspectu truce se tradit in vita Apollonii: vt hi dederint aliquid odio, vel illi gratiæ. Quid autè si dignitatem voluit intelligi? Vir enim pulcher Aristoteli videtur is qui militiæ labores ferre possit, itaque iucundus aspectu sit vt etiam terreat.

¹ Lege Latinum Plutarch. De fortuna Alexandri.

² Lege apophthegmata Plutarchi.

³ Lege Manilii versus in illa mathematica ratione Maronis in illud carmen, -quum Iuppiter æthere summo Prospiciens, &c.

A. IANVS PARRH. N. S. P. D.

VICTARIS, vt video, cum Papinio: mallem cum hydra: certior victoriæ spes esset. ita quæstiones ex quæstionibus, difficultatibusque ex difficultatibus, mendæque ex mēdis oriuntur, vt vix vna hominis ætas iis explicandis corrigendisque suffectura videatur. Ego verò, quando tibi lubet vna eadēque opera me tēque exercere, pro mea virili parte conabor aperire quæ cunctanter ab aliis adita sunt: quale est, *-hinc obuia limina pandit. &c.* AEdem D. Iulii designat in ea fori parte excitatam vbi trematum fuerat eius corpus, vt Appiani refert historia. P. Victor, Urbis octaua regione, forum Rom. rostra pop. Rom. ædis victoriæ, templum Iulii Cæs. Valerius Max. memorabilium primo, Tuas aras tuâq; sanctissima templa, diue Iuli, veneratus, oro, &c. Corn. item Tacitus, agens de T. Iunii cæde, quæ facta ad Curtiæ lacum in foro est, Antè ædem (inquit) diui Iulii iacuit primo ictu in poplitē. Vitruuius architecturæ lib. xii, de sacris ædibus, Pycnostylos est cuius intercolumnio vnus & dimidiatæ colūnæ crassitudo interponi potest: quemadmodum est D. Iulii, & in Cæsaris foro, Veneris. Nec D. Iulii ædes eadē cum basilica Iulia accipienda. AEdes enim post eius interitū dicata est, vt indicat Appianus: etsi Dion consecratū scribit in vita, Antonio quasi sacerdote & flamine sibi instituto, partim adulatione Cæsaris asseclatū, partim ab iis qui inde ei studebant inuidiam conflare. Basilicam viuens ipse publicauit, vt in ratione temporum demonstrat Eusebius: quam Vitruuius architectus (vt ipse prædicat lib. v.) dimensus est, & ex arte faciendam curauit. Eius meminit in Caligula Suet. Quir. & nummos non mediocris summx ē fastigio basilicæ Iulix per aliquot dies sparsit in plebem. Dubium, Iuliamne porticum, quam statuit in ipso foro P. Victor, hanc appellarit, an aliud ædificium. Iungebatur autem basilica foro, ad eamque grag. ii.

dibus erat ascensus, in qua parte ius dicebatur: inferius autem negotiatores esculenta poculentâque & id genus alia habebant, & sues etiam venales. Vitruvius architecturæ v, Basilicarû loca iuncta foris, quàm calidissimis partibus oportet cõstitui, ut per hyemem sine molestia tépestatum se cõferre in eas negotiatores possint. Et paulo post, Vti qui apud magistratus starent, negociantes in basilica ne impedirét. Seneca, Fremitu iudiciorum basilicæ resonât. Apud Plautum nota parasiti magnifica verba, quibus infortunium minatur in basilica morantibus, ob immunditiem tetrûmque odorẽ quæ saginantur animalium, si molesti in via sibi fuerint. In basilica verò Iulia causæ centumviraes agebantur. Cæcilius Secundus, Epistolarum lib. v. Descenderam in basilicam Iuliam, auditurus quibus proxima comperendinatione responderem. Et alibi, Si quando transibis per basilicam, & voles scire quomodo quisque dicat. Idem lib. v i, Quadruplici iudicio bona paterna repetebat. Sedebât iudices c & l x x x. tot enim quatuor consiliis conscribuntur. Ingens utrinque aduocatorum numerosa subsellia præstantium corona latissimum iudicium multiplici circulo ambibat: ad hoc stipatum tribunal, atque etiam ex superiore basilicæ parte, quæ fœminæ, quæ viri, & audiendi quod difficile, & visendi studio, imminebant. Quintul. Inst. or. x i i, Certè quum in basilica Iulia diceret Trachalus primo tribunali, quatuor autem iudicia (ut moris est) cogerentur, atque omnia clamoribus fremerent: & auditum cum & intellectum, & (quod agentibus cæteris contumeliosum fuit) laudatum quoque ex quatuor tribunalibus memini. Martialis epigrammatum v i. de filio Reguli,

*Iam clamor, centumque viri, densumque corona
Vulgus, & infans Iulia testa placens.* vbi Domitius non minus forè lapsus est quàm in illud ex epigr. v. ad patrem Regulum, *Et laudant Catulo vilia templa senes.* In altero, præter historiam, Capitolini Iouis ædem suspicatur, quum poeta basilicam Iuliam designet, in altero Iulia templa, pro vilia supposuit impro-

visum : quum doleat Martialis apud homines ætatis
 sue, vitio malignitatis humanæ, ita vetera esse in laude,
 præsentia in fastidio, ut optima quæque temporū suorū
 posthabeant etiam contemptissimis antiquis operibus:
 idque probat exemplo templi Iouis à Domitiano ma-
 gnificentiùs instaurati, quum bellis civilibus arsisset : i-
 psam tamen præ vilibus Qu. Catuli templis, id est, cura
 Catuli restituito Capitolio, sordere. Sedem Iouis opt.
 max. vouerat Tarquinius Priscus rex bello Sabino, iec-
 eritque fundamenta spe magis futuræ magnitudinis
 quā quod modica adhuc pop. Rom. res sufficeret : mox
 Seruius Tullus, sociorum studio, deinde Tarquinius
 Superbus capta Suetia Pometia, hostium spoliis extru-
 xere. Sed gloria operis libertati reseruata, pulsus regi-
 bus Oratius Puluillus iterum Cos. dedicauit, ea magni-
 ficentia quam immensæ pop. Rom. opes ornarent po-
 tius quàm augerent. Iisdem rursus vestigiis situm est,
 postquam interiecto quadringentorum quindecim an-
 norum spatio L. Scipione, C. Norbano Coss. flagraue-
 rat. Curam victor Sulla suscepit, neque tamen dedica-
 uit. hoc est solum felicitati eius negatum. Luctatij Ca-
 tuli nomen inter tanta Cæsarum opera vsque ad Vitel-
 lium mansit. Hæc ex eodem Tacito. Sed ut ad insti-
 tutum redeam, Papinius ea periphrasi, *hinc omnia li-
 mina pandis*, &c. ædem significat : illo verò carmine
 quod sequitur,

At Laternæ passus hinc Iulia templa tuentur, ipsam
 Iuliam basilicam. nam templum nomen est loci etiam
 non sancti. siquidem Curia Hostilia (auctore M. Varro-
 ne) templum erat, & sanctum non erat, ut basilica item
 huius. Basilica autem, Græca dictio est *δορυ βασιλειαν*,
 quod & regem significat & eos qui ius dicunt: quos in-
 cédunt Hesiodus quasi *δωροφύλους*, id est munerum vo-
 ratores. Nec me fugit apud Iuvenalem tradi à Pro-
 bo (si modo Probi sunt expositiones quæ circumferun-
 tur in Iuvenalem) Licinium C. Cæsaris libertum, quū
 curioni Galliarum ab Augusto præpositus, eas spo-
 lissæ, ad extinguendam qua flagrabat inuidiam, basi-

licam sub nomine C. Iulii condidisse. Sed hanc historiam Dion aliter enarrat.

Pungit (inquis) & illud me Papinii: quippe quum sentiam non ab re festinandi voluptatem dici, tamen explicatum nō habeo cur. Aetas tua fatit ut ignoscam si quid apud auctores obuium te fugit. nondum enim potuisti omne scriptorum genus excutere: secus in dialogo Corn. Taciti de claris oratoribus deprehendisses hanc sententiam, Extemporalis audaciz atque ipsius temeritatis vel præcipua iucunditas est. nam in ingenio quoque, sicut in agro, quanquam alia diu serantur atque elaborentur, gratiora tamen sunt quæ sua sponte nascuntur.

Sum pollicitus, & præstabo, nunquam plaris estimationem meam quam tuam eruditionem facturum, minoremque personæ, quam sustineo, rationem quam ætatis tuæ habiturum. Quare velim pergas à me vel inima quæque inquirere. Non enim committam ne tibi studium satisfaciendi non probem. Quicquid amissa temporis occasione frustra fit, serò fieri dicitur. Tibullus,

Hæc serò renouatur amor seroque iuuenta,

Quam vetus infecit cana senectæ romæ. Papinius

Thebaid. primo, *Serò memor thalami.* Martialis,

'Cras vives? hodie iam vivere Posthume serum est. quoniam maturius oportuit. Ad eandem penè sententiam Papinius, Quid quodd hæc serū erat continere? id est, integrum mihi non erat ea iam cōprimere, quum illa vos certè, quorum honori data sunt, haberetis. id est, penes vos essent quorum nominibus inscripseram. Quod non minus esse videri vult, quam si in vulgus exissent. in quo gratiam colligit, dum simulat se tantum de eorum iudicio, quantum de cæterorum omnium, laborare. Et illud in extrema propè epistola dissimulandum non est, Et tu fortasse pro collega mētieris, id est fidem falles, & affirmabis esse biduo scriptam, quò mihi gratificeris socio studiorum. quod in epithalamio prædi-

ex, per hæc,

(1) *-tecum similes iunctaque Camena*

Stella mihi: multumque pares bacchamur ad arai.

Affectavit autem, Pro collega, dicere, quia poetarum collegium Romæ fuit: quod Ovidius ex Ponto Elegia quadam alloquitur. Eius meminit exemplorum libro tertio Valerius, agens de fiducia Accii poetæ: Is (inquas) Iulio Cæsari amplissimo ac florentissimo viro in collegium poetarum venienti nunquam assurrexit.

! Legit quæ Ian^o deinde dictavit quæ Sylvas Romæ proficeretur.

Argumentum Papinianæ Sylvæ quam fecit in equum maximum Domitiani, quod desiderabas, accipe. Domitiani principatu fuit ingens Dacorum motus: eoque formidolosior quod Decebalus eorum rex imperatoris artibus instructissimus nullum rei bene gerendæ vacuum tempus abire patiebatur. Interim Domitianus autem deliciis emollitus, inter exoletorum puellarumque complexus dies totos & quàm longæ noctes erant eximebat: iisque ne aliquandiu careret, bellum per legatos administrabat, donec binis acceptis cladibus, ipse profectus est: quæque eius erat ambitio, hoste vix viso, laureas ad senatum litteras misit, quibus victos iam Dacos nuntiabat. Continuo patres, quoscumque arrogantissimi principis elatus animus honores affectare posset, vix pro se quisque certatim decernere. Videres toto orbe Romano tot ex argento aurumque positas imperatoris effigies, ut iis ferendis humus vix sufficeret. Historiæ partem narrat Dion. In hac igitur omnium publica assentatione, S. P. Q. R. equestrem statuam præcipuæ magnitudinis genio Cæsaris erexit, ut ipse Papinians innuit,

Vire perpetuum populi magnique senatus

Munere. in qua laudanda Papinius tanta maiestate animis assurgit, ut auditoris animum statim præcellat, ac tamque rapiat admirationem qua se teneri percontando simulat,

g. iij.

Laudo propositum, quòd anxie subtilitérque rimaris omnia. nam dum vocas in dubium quæ pro comperitis habentur, assequeris vt in iis etiam quæ sunt in questione, non dubites. In illum Statii locum, Postero die quàm dedicauerat opus, tradere iussus sum: præcipui nihil (vt ingenuè fatear) attuleram priusquam tuæ litteræ nobis aurem vellerent. nunc in mentem veniūt hæc: Imperatores aliquando statuas imaginésque & aras toto orbe Romano consecrari sibi iubebant: vt de C. Cæsare Philo scribit, & Ioseppus: quod ingétium calamitatum causa Iudæis obstinatè repugnantibus edito, fuit. Confutat & Tertullianus in Apologetico conflatam Christianis inuidiam quòd Cæsaris genio nihil honoris impenderent, eiúsque statuam nullo cultu prosequerentur. Extat ad Traianum Cæsarem Cæcilius Secundus nō inelegans epistola, qua testatur in Bithynia Christianos ab se coactos imagini Cæsaris thure & vino supplicare: quod admodum facit ad vltimum primæ Syluulæ versum,

-tuusque

Latui huius domo videas dare thura nepotes. Et hoc ex ritu religionis. nam principis genio libabant, vt indicat etiam Persius vltima Satyra,

Dūs igitur genioque dūci centum paria ob res

Egregiè gestas induco. Quin & principum statuarum numen habere credebantur & genium: apud quas & vota suscipiebantur & victimæ mactabantur, vt alibi demonstrauimus. Cæcilius Secundus ad Traianum, Simili reuerentia Cæsar, non apud genium tuum bonitati tuæ gratias agi, sed apud numen Iouis opt. max. pateris. Ipse quoq; Papinius hoc ipso libello luce clarius ostendit inesse colosso genium, sic,

-infectaque pondere tanto,

Subter anhelat humus, nec ferro aut are laborat,

Sed genio. negat enim ferri & æris oneri terram cedere, sed ipsius Domitiani genio, id est numini, quod inclusum statuarum sustineret, imparem. Dedicauerat autē Domitianus ipse statuam, quia Pontifex maximus: vt historia Tranquilli tradit & Dion, atque perculsa sub eius imagine vetera numismata testantur.

Latii fori (de quo Sylua prima Papinius) apud alios
erre mentionem, verissimè negas. non enim suo no-
mine, sed obsequutus carmini, Latium pro Romano
dixit, ut in epithalamio Stellæ, septem colles vrbis Ro-
mæ Latios,

*Vnde sacro Latii sonuerunt carmine montes: & hac
ipsa prima Sylua,*

Cedat equum, Latia qui contra templa Diones

Cæsares stat sede fore. Latium quoq; pro Romano
Ovidius in Fastis posuit, *Tempora cum causis Latium
dixisset per annum.* P. Victor in vrbis octaua regione
forum Romanum statuit, & in eo æneum Domitiani
equum, quæq; præterea Statius ædificia celebrat. Dio-
nysius Antiq. Rom. 11, Marcusque Varro Romani fori
meminit, & Tacitus agens de ratione proferendi po-
merii. Sed & Pausanias Hæcæmæ primo, Romanum forū
cum cætera spectatu dignum fuisse refert, tum maxi-
mè quòd esset ære tectum: quod Ammianus etiā Mar-
cellinus in rebus Constantii Cæs. ambitiosè describit.
Lege Ammianum.

Quum non conveniat inter ætatis nostræ gramma-
ticos, accipien dūmne sit apud Papinium, cælo peractū
opus, laboratum artificiosè (quippe cælum sculptoris
instrumentum est, Ausonius,

Bacula sum cælo genitoris facta Myronis

Æreæ: nec factam me puto, sed genitam. nec mul-
to post, *Talem fecerunt forrea cæla deam.*) an ex ære
elapsum: ne priori sententiæ pedibus accedam, facit
(inquis) insequens verbum, Fluxit, aptius è cælo demis-
so signo quàm polito. Sed historiam quæ mihi suffra-
getur, adhuc non inueni. Video quòd tēdas. Ego verò,
quod sup iure poeta finxit imperatori blandiens, ut nō
magis ex historia quàm tu vel quivis alius affirmare
potum, sic ausim contendere allusum esse ad Mineræ
cūpiem: de qua Apollodorus ad hanc sententiā Græ-
cè scripsit, Atene illum, quum præniam bouem sequu-
re, illum ex oraculo cōdidisset, deos orasse ut aliquod
argumentum darent, id est augurium signūque, fu-

turæ felicitatis: tum de cælo Palladiū cecidisse in quendam Phrygiæ locum, cui Diodorus & Dion ex eo casu Pefinunti factum nomē autumant. Herodianus in Cōmodi rebus agnoscit quidem vocabuli rationem, nec agrum Phrygiæ Pefinuntem negat ex eo dictum: sed Cybeles, id est matris deūm, non Palladis, imaginem delapsam tradit. Numa quoq; Pompilio regnante, scutum breue (quod ancile Verrius ait appellatum, quia ex utroque latere erat recisum, ut summum mediūq; eius latus pateret) è cælo demissum, Dionysius Antiq. Rom. 11. Plutarchus in Quæstionibus, & alii prodiderunt. Itaque nihil alienius à Papinii mente quā de mortali quicquam fabro suspicari. Vult enim aut opus diuinum videri, id est Palladium (nam Pherecydes vniuscuiusque manibus hominum non facti simulacri commune nomen esse Palladium censer) aut, quod est proximum, à Vulcano vel à Minerua fabricatum: ut maiori reprehensione digni sint à quibus accusatur Honoratus quod Palladium pro ancili posuit.

Lege annotat. Beroaldi. 19.

Ad poeticam tendis, ut video, qui fabulas anxie requiris. Anima namque poeticæ (si credimus Aristoteli) fabula est. Equidem pro mutua nostra beneuolētia reuertar ad omissum grammatici studium: tibi que, quod optas, de Castoris equo breui expediam. Stefichorus in funebribus Pelis ludis ait Harpagum & Phlogeum, quos equarum velocissima Podarge peperit, à Mercurio Castori dono datos: Exalithum verò & Cyllarum à Iunone. quanquam in vulgatis Suidæ collectaneis historia legatur inuersa. Septem colles Urbis (ut simul ad ea rescribam quæ proxima petebas epistola) sunt qui reddant hos, Tarpeium, AEsquilinum, Palatinum, Cælium, Auentinum, Quirinale, Viminale. Verrius autem de verbis antiquis duodeuigesimo, Palatiū, Veliam, Fagutalem, Suburrā, Cermalum, Oppium, Cispium: in quibus solenni die (quod inde Septimontium vocabatur) agi solitam rem diuinam scribit Antistius Labeo. Sed ne posthac aliquis ambigat (ut non

bulos audio) diuersane fuerint ea loca quibus institutum Septimontium solene est, an septem colles à poetis memorati, Plutarchi verba subiecinus ex ætatis Romanorum. Septimontium diem festum Romani trāsfigunt, quod septimus vrbi collis attributus, & Roma septicollis facta est. Quare quum Septimontium celebraretur ob inclusum pomeriis & muro cinctum septimum collem (quod ex Plutarcho iam constat) hostisque caderentur in enumeratis ab Antistio Labeone collibus, apparet eos esse quos ex Verrio recitauimus, operamque ludere qui veluti incompertos adhuc indagant.

Aetas tua facit ut asses etiam per puluerem quarete non erubescam. quamobrem controuersas & obscenas apud Papinium voces, ut petis, aperiam. *-Siculis an conformata camini Effigiem.* sunt qui corrigant, Effigies: ego vetustam publicamque lectionem tueor, id est *Effigiem*, ut moles effigiem conformata synecdochicis accipiat.

Exhaustis armis, post bella. Vergil. *-que bella exhausta cecubat*, id est peracta. nam qui positis armis exponunt, insequenti carmine refelluntur, *-magnoque superbit Pondere*: quod inermi Marte non esset.

Amplius, maiori cum dignitate, quæ & amplitudo dicitur. Est autem temporis & qualitatis aduerbium. Lucilius Satyrarum primo, *Quo pacto populum atque urbem seruare potis sit Amplius Romanam.* quod adeo prolixum temporis spatium significat, ut quotiescunq; iudices indicare volebant se adhuc audire velle, dicerent, *Amplius*: itaque negotium differebant. vnde hodieque (ut ait Sospater) ampliari iudicium, differri dicitur.

-ingenis propellit Strymona flatu. Hoc ait quia vehementior in equo spiritus est. vnde verbum trahitur Hippacare, quod est animam crebro celeriterque deducere. Lege Pompeii de verbis antiquis ex Verrio breuiarium septimum.

Da Caris Dacisque fidem, Carros & Dacos in fœ-

duſ accipis. Claudianus, *Rupiffent elementa fidem*, id eſt violato naturæ foedere, rerum pacem perturbaffent. In hunc etiam ſenſum pax his aut illis à pop. Rom. data legitur apud Liuium.

-*Laterum paſſum*, id eſt ſpatia, quæ tractus alibi vocat, *At laterum tractus ſpatioſique peſtora ſernat.*

-*tacita face*, non quia ſub cinere ſeruaretur, (vt quibuſdam placuiſſe video) ſed quòd æternum ignem Veſtæ virgines in operto cuſtodiebant, vt AElu Dionyſii & Plutarchi docet hiſtoria. Ex quo tacitam virginem dixit Horatius quæ ſilentium præſtare cogebatur, id eſt ſacra non vulgare: *dum Capitolium ſcandet cum tacita Virgine pontifex.*

Dextra ſetat pugnat. Eruditè ſanè Politianus hunc locum declarauit ex Fabio Quintiliano. nam eſt habitus in ſtatuſ pacificator qui inclinato in humerū dextrum capite, brachiòque ab aure protenſo, manum inſeſto pollice protendit: qui quidem maximè placet iis qui ſe dicere ſublata manu iactant. Adminiculatiorem Politiani ſententiam reddit & hoc ex xxxiiii. nat. hiſt. C. Plinii, de Cephiffodoro, Fecit & concionantem manu elata: & illud C. Cæſaris, Ac tametiſ dextris humeris exercitus animaduertebatur: quod inſigne pacatum eſſe conſueuerat: & Pausanias Eliacorum primo de ſigno Iouis Olympii, τὴν ὀρθὰν τῶν χειρῶν ἀποτέτορ, id eſt elata altera manu. Hoc habitu Romæ ſpectatur ad ædem Lateranam equeſtris ſtatua, cuius perſona in incerto eſt. aliqui ſuſpiciantur Antonini Pii. Quid autem ſi referatur ad ſignum victoriæ, quod ipſa Domitiani ſtatua dextra manu ſuſtineret antiquo more? cuius in Verrem Cicero meminit, Inſiſtebat in manu Cæceris dextra ſimulacrum pulcherrimè factū Victoriæ. Et Valerius, agens de neglecta religione, Memorabiliū primo, Dionyſius (inquit) Victoriæ aureas, quæ ſimulacrorum porrectis manibus ſuſtinebātur, tollebat, & eas ſe accipere non auferre dicebat. Simulacrum præterea Nemefis ornatum ſigillis victoriarum legimus in Suidæ collectaneis: vt dicat Papinius hoſtē coherceri metu victoriæ quæ inſiſteret in dextra Cæſaris. Ab armis

enim facile detertere poterat omnes imperator qui victoriam in manu haberet. Nam quod statim sequitur, *Ienam Tristona Virgo Non grauat*, ex historia est quā rectauimus ex Suetonio, Dione, & Philostrato. Pallas enim Domitiani familiare numen erat, vt Fabii verbis var. Ideoque Papinius ait, *Non grauat*, quasi Domitiani manus libenter & facile Mineruam ferret.

Et secta prætendit colla Medusa, Cens stimuli accendit equum. Qui duobus his versibus vnum sensum putant includi, non explicant vt equus accēdi posset aspectu Medusæ, quæ ponē stabat in clypeo vel ægide Palladis. Ego verò Mineruam sic in laua colossi statuo vt Domitianum spectaret, equus autem transuersis oculis & in Gorgona flexa ceruice suspiceret, vt equos in AEsquiliis intuemur. id quod innuunt illa poetæ verba,

As somipes habito animosque imitatus equestres,

Acriter attollit vultus. Estque Hesiodi æmulatio, apud quem Pallas inscensō curru Herculis ægidem quatiens, ad cursum iugales incitat, *Εγὰρ ἐπεὶ μέγας ἦν θεὸς γυναικὸς Ἀθήνη, Αἰγὶδὶ ἀνὰ στήθεσσι*, id est, *Hos dea concussio celeres agit impete Pallas, AEGida concutiens.* Neque verò quicquam refert vtrum Prætendit (vt plerique omnes) an Prætendens (vt quidam) scribatur. *ἀνὰ στήθεσσι* enim transire cōcessum poetis est, vt sæpe Papinius hoc in opere facit, ac in odis Horatius. Alii tamen illud hemistichium, *Cens stimuli accendit equum*, distinguunt à superioribus, vt descripto iam situ Palladis, ad ipsam Domitiani statuam redeat, ab eaq; equū velut admotis calcaribus incitari ad cursum dicat: vt paulo mox, *-cursumque minatur.* & statim, *-vniūsq; per armos Impetor:* & *-sancū calcaribus ilia latè suffectura patens.* In quo summa laus artificis, qui sensus expressit. M. Tullius in Hortensio, Nam cum omnis solertia admiranda est, tum ea quæ efficit vt inanima quæ sunt, viuere & spirare videantur. Ammianus Marcellinus rerum gest. x x v i, de Valentiniano Imp. iam designato, Eo (inquit) vt expeditius loqueretur, brachium exertante, obmurmuratio grauis exoritur, conrepantibus centuriis & manipulis, confectum impera-

torem alterum declarari. Et paulo post, Quod Valentinianus magis præ cunctis ne fieret extimescens, elata prosperè dextra ut princeps fiducia plenus, ausus increpare quosdam ut seditiosos & pertinaces, cogitata nullis interpellantibus absoluebat. Lege Ausonii griphum ternarium, ubi de Musis agit.

Indiget (inquis) aliqua luce & illud ex eadem Papinii prima Syluula, *-Vacua pro cessite terra Aenea captivæ crimem tegit Ungula Rheni*. Utinam cæteras ex hoc opere tenebras excutere tam faciliè liceat atque hoc quicquid est caliginis. Imagines amnium qui domitas irrigant terras, in triumphi pompa præferri solitas, ex Ouidio constat & Propertio. Domitianus itaque deuictis ab se Germanis, & Germanici sibi nomen ascivit, & eorum fluuium Rhenum sub equi sui pedibus ex ære fundi, quasi domitum triumphatumque, iussit. Attilas Hunnorum rex (ut est apud Suidam) expugnata populosissima Insuorum ciuitate Mediolano, quum sortè conspicatus esset in picto quodam pariete Romanos imperatores auratis innixos solis, & fœda cæde prostratos Scythas ad eorum pedes iacere, accersito pictore mandauit ut se coloribus inductis effingeret in sella, Romanos autem Cæsares onustos arcis nummorumque receptaculis, effundere in eius pedes aurum. *-Vacua pro cessite terra*. *Areæ* definitio, quæ propriè locus est vacuus, ut ait Verrius. *Areæ* ergo solique vicem præstabat æneo Cæsaris equo Rheni genius: quippe cuius efficti caput impositis pedibus equus Domitiani premebat. Imaginem quoque fluminis, id est aquas ex ære conflatas, intelligere nihil impedit.

Quid est (inquis) *Oprassèrque nono similem se ponere templo Atticus Elei senior Iouis*? an in æde recens & tunc primum constructa? quasi dicat, omnia templa Phidiae sorderent si tuam locaturus esset imaginem, vellètque aliud augustius ædificari: quod in Iouis signo neglexit. An potius aliud habes argutius? Equidem quàm sit argutum quod habeo, non satis intelligo: sed ad rem magis

omnino fore sciō. Fuiſſet (inquit) in votis Phidiz te for-
mare, & imaginem tuam, ſimilitudine ex membris ex-
preſſa (quam Græci vocant icona) ſtatueret in templo
Flauiz gentis abs te nuper erecto. Nā Domitianus (au-
ſtore Tranquillo) domum ſuam, quæ fuit vrbis ſexta re-
gione ad Malum Punicum, conuertit in templum Fla-
uiz gentis: id quod à Papinio nouum dicitur. *Atticus*
ſenior, Athenienſis Phidias ætate grandis, ipſe enim ſe-
nem caluum, id eſt ſui oris ſimilem ſpeciē, adeo artifi-
cioſe inſcluſit in clypeo Mineræ, quum inſcribere non
liceret, vt ea conuulſa, tota operis colligatio ſolueret-
ur: vt inter naturæ miracula refert Ariſtoteles & M.
Tullius in Thuſcul. Elei verò Iouis à poeta ſenior ap-
pellatus, quodd Olympium in Elide Iouem fecit: cuius
pulchritudo adieciſſe aliquid etiā receptæ religioni vi-
detur, vt ait Fabius. adeo maietas operis deū æquauit.
Nam vultum Iouis propemodum ex ipſo cælo petitū
liniamentis eboris amplexus eſt, Homerici carminis e-
xemplum ſequutus, vt apud Valerium Max. Macro-
biūmque interrogatus ab amico reſpondet. Apollo-
nius ille Tyanæus apud Philoſtratum refert ipſum Phi-
diam, quum Iouem ſculpiſſet Olympium, Deū cum cælo
horis que & aſtris animo cōcepſiſſe. Ex quo Propertius,
Nec Iouis Elei calum imitata domus: id quod ad Rabi-
rium templi Flauiz gentis architectum tranſtulit Mar-
tialis, *Aſtra poliūmque tua cepiſti mente Rabri*. Nā quod
ſequitur, *Vix lumine feſſo Explores quā longius in*
hunc deſpectus ab illo, alludit ad etymum coloffi: quem
Græci tractū volunt *πυρὰ τὴν κορυφὴν τῆς ὁδοῦ*, id eſt ab he-
betando viſu, quodd oculi caligant in ſpectanda tanta
altitudine. Eſt autem ſenſus, A Egre quis ad laſſitudinē
intenta acie metiatur quā iaceat hic infra illum. Cæ-
ſar in Commentariis, Vt erat à Gergubia deſpectus in
caſtra. Quid ſi dicat? Vix explores, id eſt obtutu com-
prehendas, quā intendere oporteat aciem hunc equū
contemplanti, ab illo, id eſt præ illo, & comparatione
alijs equi Cæſaris. quaſi dicat, equus Cæſaris vno o-
culi iſtu perluſtrari totus poteſt, hic autem vix lon-
go obtutu.

Non displicet emendatio Politiani,

- *ma mīa*

Ora Taras, sua fidereas imitantis a flammis

Lumina consēpto mallet Rhodos aspera Phæbo. Taras enim Neptuni F. ex indigena quadam nympha fuit. sub huius imagine, delphine vehenti, Tarentini nummum percutiebant, in quo effictus erat Taras dorso delphini insidens: vt in Tarentinorum rep. scribit Aristoteles, & Pollux repetit *Onyxiar* lib. nono. Taras amni nomen ab se dedit & oppido, quod in ora Calabriae Tarentum nostri vocāt. Huc olim Spartani, Phalanto duce, coloniam miserunt, vt ortam domi seditionem comprimerent. Historiam refert Trogus. Apollinem consulenti Phalanto data dictio, fatales dari sibi sedes vbi sereno cælo pluuia maderet. Itaque diu frustra vagatus, oraculi successum desperauerat: longumq; errorem pertæsus, humi consedit, ac in gremio coniugis AEthrae, quæ virum sequuta navigationis comes erat, impar mœrori ceruicem deposuit. Illa, seu proprio seu mariti dolore tacta, flere cœpit, vberibusque lacrymis eius os rigare: quibus ille excitatus, ambages oraculi deprehendit. AEthra enim, quæ Latini nominis interpretatione sudum serenumq; significat, erat in matrimonio Phalanti, quæ suis lacrymis virum madefecit. Hæc ex Pausania. Taras autē Græcus casus est, à quo genituum Tarantos enuntiauit Hesiodus, *-ἰὶ τῆ ἀλ-
βὼν Τάραντι.* nec me fallit hoc carmen ab aliis ad Euthydemum referri, qui de conditura Græcæ scripsit. Intelligit autem Neptuni statuam, de qua Lucilius (vt aiunt) apud Nonium meminit, & Plinius in hist. Nat. *Mitæ* autem pro quieto ponitur & ocioso. Papinius Thebaid. primo, *-mitæmque Corinthon* *Lingust.* Et in Syluis, *-dilectæque mitæ* *Terra Dicærebes.* Item, *Parthenope, cui mīe solam trans aquora vecta* *Ipsæ Dionæa monstrans Apollo columba.* Silius octauo, *Sarni mīæ opes.* ex interpretatione Papinii, cuius carmen est, *Ante Pompeiani placeant magnæ ocia Sarni.* Quodd autē Tarentini per ocium lasciuirent, Horatius & Iuuenalis, ac epistola quadā Cicero testatur, & Strabo, & ante hos, historiæ

historiarum lib. 11, qui Tarétiuorum vocem fuisse narrat, Ceteros natos esse ad laborem, se verò ad indulgendum genio. Neque verò si Politiani censurâ probò, vetustam vulgatamque lectionem protinus expungo, quum facile defendi possit, *-tua mihi Ora Tonans.* Etiam quia videbar inuidiosum superbumque & impium fore si diceret, Eius tuam porius imaginem quàm Iouis opt. max. vellet, (quod statim de sole liberius effudit) ut sententiâ modificaretur, ait, Ipse Iuppiter effigi tua specie mallet, id est similitudine ex tuis membris expressâ, quàm quali positus est à Phidia. Nec ineptè quis ad Alexandrum referat, cui sub habitu personique Iouis imaginem positam Pausanias auctor est Eliacorum primo: (*) quod in aliorum quoque more fuisse demonstrauimus in Lucani Genethliaco. Blaudius ergo Papinius Domitiano, Iuppiter (inquit) intus hinc mallet effictus esse tua quàm Alexandri specie. Minus autem perpetuum Iouis epitheton est, ab eius stella filuari: de qua Cicero De natura deorum, Vitruiusque & Græcus auctor Cornutus plura. Lucanus, *-natus in alto Iuppiter.*

Vltimum Syluæ carmen, *Latius hinc domo Videam dare stura nepotes*, esse legendum, non Lætiuz, ut Huic in duas syllabas dissoluatur, idoneus in eo genere Præstantus est auctor. Vbi Lætiuz actiuz significationis est, ut apud Horatiû, *Latius intetis populo Quirini.* Sic Felix Verg. *Latius scilicet, nostrumque senes quacumque laborem.* Videtur autè *dare stura nepotes*, ex historia dixit. Domitianus enim suas etiâ statuas honorari sacrificio volebat. Cæcilius Secundus ad Traianum, Ante quidem ingentes hostiarum greges per Capitolinum iter magnæ fuit parte, velut intercepti, diuertere via cogeabantur, quum lauffimi domini atrocissima effigies raro victimarum dolore coheretur quantum ipse humani sanguinis profunderet. Coccianus item Dion ex historia refert, *matrem familiam à Domitiano duci iussam, quasi commisso piaculo, quòd ante eius imaginem se nudasset.* Aliorum quoque populariû statuas ita P. R. honorabat. Ceterum De officiis 111, agès de C. Mario, Omnib' vicis

Non displicet emendatio Politiani,

-*ma misit*

Ora Taras, tua fidereas imitantia flammæ

Lumina concipere mallet Rhodos aspera Phæbo. Ta-

ras enim Neptuni F. ex indigena quadam nympha fuit. sub huius imagine, delphine vehenti, Tarentini nummum percutiebant, in quo effectus erat Taras dorso delphini insidens: vt in Tarentinorum rep. scribit Aristoteles, & Pollux repetit *Ὀμπρυσίων* lib. nono. Taras amni nomen ab se dedit & oppido, quod in ora Calabriae Tarentum nostri vocāt. Huc olim Spartani, Phalanto duce, coloniam miserunt, vt ortam domi seditionem comprimerent. Historiam refert Trogus. Apollinem consulenti Phalanto data dictio, fatales dari sibi sedes vbi sereno cælo pluuia maderet. Itaque diu frustra vagatus, oraculi successum desperauerat: longumq; errorem pertæsus, humi consedit, ac in gremio coniugis AEthrae, quæ virum sequuta navigationis comes erat, impar mœrori ceruicem deposuit. Illa, seu proprio seu mariti dolore tacta, flere cœpit, vberibusque lacrymis eius os rigare: quibus ille excitatus, ambages oraculi deprehendit. AEthra enim, quæ Latini nominis interpretatione sudum serenumq; significat, erat in matrimonio Phalanti, quæ suis lacrymis virum madefecit. Hæc ex Pausania. Taras autē Græcus casus est, à quo genituum Tarantos enuntiauit Hesiodus, *-ἵη ἑλάνθων Τάραντ.* nec me fallit hoc carmen ab aliis ad Euthydemum referri, qui de conditura Græcè scripsit. Intelligit autem Neptuni statuam, de qua Lucilius (vt aiunt) apud Nonium meminit, & Plinius in hist. Nat. *Misit* autem pro quieto ponitur & ocioso. Papinius Thebaid. primo, *-misitque Corinthon Linqust.* Et in Syluis, *-dilectaque misit Terra Discarehes.* Item, *Parthenope, cui misit solam trans æquora vecta Ipse Dionæ monstrans Apollo columba.* Silius octauo, *Sarni misit opes.* ex interpretatione Papinii, cuius carmen est, *Ans Pompeiani placeant magni ocia Sarni.* Quod autē Tarentini per ocium lasciuiarent, Horatius & Iuuenalis, ac epistola quadā Cicero testatur, & Strabo, & ante hos, historiarum

historiarum lib. 11, qui Tarëtinorum vocem fuisse nar-
 raz, Cæteros natos esse ad laborem, se verò ad indul-
 gendum genio. Neque verò si Politiiani censurâ pro-
 bo, vetustam vulgatâque lectionem protinus expun-
 go, quum facile defendi possit, *- tua misti Ora Tonans.*
 Etenim quia videbat inuidiosum superbûmque & im-
 pium fore si diceret, Ellis tuam porius imaginem quàm
 Iouis opt. max. vellet, (quod statim de solè liberius ef-
 fudit) ut sententiâ modificaretur, ait, Ipse Iuppiter ef-
 fangi tua specie mallet, id est similitudine ex tuis mem-
 bris expressa, quàm quali positus est à Phidia. Nec ine-
 pte quis ad Alexandrum referat, cui sub habitu perso-
 næque Iouis imaginem positam Pausanias auctor est
 Eliacorum primo: (*) quod in aliorum quoque more
 fuisse demonstrauimus in Lucani Genethliaco. Blati-
 dens ergo Papinius Domitiano, Iuppiter (inquit) in
 Elide mallet effictus esse tua quàm Alexâdri specie. Mi-
 nis autem perpetuum Iouis epitheton est, ab eius stella
 fulturis: de qua Cicero De natura deorum, Vistruuius-
 que & Græcus auctor Cornutus plura. Lucanus, *- ante
 motu in alto Iuppiter.*

Vltimum Syllulæ carmen, *Letus hinc domo Videam
 dare thura nepotes*, esse legendum, non Læti, ut Huic
 in duas syllabas dissoluatur, idoneus in eo genere Pri-
 stinus est auctor. Vbi Læti actiue significationis est,
 et apud Horatiû, *Letus interstis populo Quirini*. Sic Felix
 Verg. *Et felix, nostrumque leues quæcûque laborem*. Vi-
 deam autē dare thura nepotes, ex historia dixit. Domitia-
 nus enim suas etiâ statuas honorari sacrificio volebat:
 Cecilius Secundus ad Traianum, Ante quidem inge-
 ns hostiarum greges per Capitolinum iter magna sui
 parte, velut intercepti, diuertere via cogeabantur, quum
 itruissimi domini atrocissima effigies tâto victimarum
 dolore coheretur quantum ipse humani sanguinis pro-
 fundebat. Coccianus item Dion ex historia refert,
 matrem familiâ à Domitiano duci iussam, quasi com-
 misso piaculo, quod ante eius imaginem se nudasset.
 Aliorum quoque populariû statuas ita p. x. honorabat.
 Ceterum De officiis 111, agēs de C. Mario, Omnis vicis
 h. i.

Statuz factz sunt: ad eas thus & cerei. quid multa? nemo multitudini vnquam fuit ceterior.

* Lege Plutarchi moralia, vel Eliani variam historiam.

Questus es apud me per epistolam, præter affectatâ Papinio ostentationem remotæ disciplinæ, syluamque historiarum quæ suapte natura pariunt obscuritatem, plerunque negocium tibi facere quorundam grâmaticorum nugas, annotationum commentariorumq; titulo vulgatas, in quibus poetæ carmina pro se quisque certatim lancinant, utque aliquid afferant noui, longè diuersa tradunt: adulescētiumque mentibus implicatis ac malè digesta sententiarum varietate confusis, eorum studia, quibus se consulere profitentur, impediunt: ut in hoc ex epithalamio Stellæ versu, *Cessent mendaces obliqui carminis astus*, aliis magicas artes accipiētibus, aliis insulsiſſimè maledicentiam, quibusdam verbosa disputatione fescenninos. A me verò petis ut inter eorū discrepantes opiniones diiudicem. Quanquam video quid oneris inuidiæque nobis imponatur, in hoc etiam abs te vinei patiar, nō tam præstandi fiducia, quàm tibi, quæ semper amicissimum sensi, quicquam negandi verecundia. Non expectas (arbitror) ut ineptias aliorum refutē, sed (ut antea feci) meam tibi sententiā, quàm breuissimè liceat, absoluam. Fortunatianus in chris ait, Orationis ductus esse quinque, simplicem, subtilem, figuratum, obliquū, mistum: quos omnes, & in his obliquū, diffinit hunc in modum, Ductus obliquus est quū periculum prohibet apertè agere. Suet. Tranquillus in Domitiano, Defunctum nullo, præterquam consecrationis, honore prosequutus est: sæpe etiam carpsit obliquis orationibus & edictis. Ipseque Statius Theb. 11, *O. li quasque preces*. Appellat ergo Papinius obliquū Stellæ carmen, elegiacū quo celebravit Asterida. sic enim Violantillam transnominauit à se, quasi dicas Stelleidem. *Cessent* igitur, id est tandē desinant, vel (ut ego per anadiplosin legerem) cedant, id est abeant, faciliant, & valeant *astus mendaces*, id est callida cantio quæ verum.

puellæ nomen infamiae periculique metu tegebat.
curramus obliqui, quod aliò tendebat quàm prae se fer-
 ret: quippe quod Asterida decantabat, quum Stella ha-
 beret in animo Violantillam. qua de re Papinius infra,
-nam docta per Urbem

Carmena qui iuuenes, quæ non didicere puella?

Et paulo post,

Asteris & Vatis totam cantata per Urbem;

Asteris ante dapes, nocte Asteris, Asteris ortu.

Quid, malum, Fortunatianus in chriis? an Chirii For-
 tunatiani titulus exëplarium fide suffultus vni Parrhasio
 sordet? Quid ni, quum falsus, auctorisq; non suus, imperi-
 tia quorundã qui post annorum aliquot curricula desi-
 deratum restituerunt, in vulgus exierit? Antiqui codices
 habent chriæ Fortunatiani. Quid autem chriæ sint, ex
 Hermogene Aphthonioq; & Diomede; cæterisq; scri-
 ptoribus artium, discito, ne multas tibi impleam pagel-
 las. etsi Fortunatiani inscriptio latius aliquanto diffun-
 ditur, aliæque plura cõplectitur quàm quæ chriæ pro-
 priè significat, vt opus ipsum declarat. Chirii verò præ-
 nomẽ, inusitatũ iuxta Latinis & Græcis est. Arbitrariũ
 tamen hoc & in medio relinquamus, vt integrũ tibi sit
 opinionem multorum sequi, mihi meam. Nũc ad rem
 venio quã scire optabas. *Asteris ante dapes, nocte Aste-
 ris, Asteris ortu.* Mira amplificatione tempus in speciem
 diuisit, ne si diu noctũq; tantũ diceret, angustum bre-
 uẽque spatium videretur. *Ante dapes*, tempus ante pran-
 dium cœnamque significat. nam quod in vsu veterum
 fuit etiam prandium, testatur Hippocrates, Aristoteles,
 Herodorus, Cicero, Athenæus, Macrobius, Eustathius.

Non grauabor ad illa minora me dimittere, quæ si
 negligas (vt inquit Fabius) ad maiora nõ erit locus. Ita-
 que quod scire vis, *Ille saluti amor*, in Epithalamio Stel-
 læ perperam scribitur, emendandũque est, *Ille solutus*
amor, id est in concessus ac illegitimus: eòq; iã præmisit,

Fama tace, subit leges & frenâ morior dir.

Paulo post, *amplexum tandem satiare posito*

Connugis. Haud ignoro quid habeant quo se tucant-
 tur ii qui sic legunt, & exponunt. Vt enim Vergilius ait,

h.ii.

-refectisque per herbam

Disponunt enses, & senta latentia condunt, & -mentemque labantem impulsit, eadem ratione dictum voluit à Papinio, satiare petito pro eo quod est Satiare & potire coniugis amplexu. Sed quum verbi quod est Satio, passivum Sator in usu sit, & inde participium Satiatus, auctoritate Iuuenalis notissima, Et lassata viri, nodum satiata recessit, ac an Sator actiue significationis in forma deponetium reperiat, haud sciam: vide ne castior veriorque sit illa lectio,

-amplexum tandem satiare petito

Contigit, & duras pariter reminiscere noctes: ut hoc exemplo defendatur ab Aufonio damnatus imperitiæ litterator, qui Reminisco rectè dici putabat, ut Revertor & Reuerto. frequens apud Ciceronem. Sed hæc admonitio, non lex est: ita tamen ut indubitatè Petito corrigas, siue Contigit automas esse scribendum, siue Coniugis.

Hanc propter intam Pasnalogi tremantem

Currere, & OEnomai frastus audire sequenti. Huius (inquit) gratia curule certamen OEnomai incundum fuisset intrepidè, quanquam tremendæ leges erant. OEnomai enim procos Hippodamiae, quoscunque consequbatur, intremebat. Omnium primus in eo certamine cecidit Marmax, ut Eliacorum et Pausanias auctor est. Eius equæ fuerunt Eriphæ ac Parthenia, à qua Parthenias Elidis appellatus est amnis, iuxta quem ab OEnomao tumulata est, pertæso quod infantes equas unâ cum Marmace trucidasset. Epithimides Hesiodusque, & utrisque suffragatus in Olympionici, & Threnis (id est neniis) Pindarus, ab OEnomao modestim filium procos curuli certamine superatos extinditque narrant hos, Mermnen, sic enim vocant quædam Pausanias Marmaca Hippothoum, Pelopem Opitium, Eurymachum Acarnanem, Eurylochum, Automedonem, Alium, Chalconem, Tritoromum, Alcahoum Parthaonis F. Aristomachum, Crocalum. Sed alios alii substitunt, ego receptiorem sum sequutus historiam.

Te potius præferecheri Etonia biga. Libet hic ego

Prensam legerim, vel Pressa biga. nam, pressa nulla ex parte quadrat. Maritum Veneris imitatione Pindari Martem vocat, ut ille *τίον Αρροδίτας* in Pythioniciis.

Hunc egomet tota quondam sibi dulce pharetra

Improbis & densa trepidantem cuspide fixi. non dubium quin hic pro quondam reponi *Quoniam* debeat, ut per parenthesin Cupido dicat, idcirco Stellæ græce vulnus infixi, quoniam tibi dulce, id est gratum fuit.

Properandi studio Papinius offundit aliquando te-
nebras acutissimæ Lyncei imperuias aciei: nisi putas
tibi caliginosum videri, *mibi dulcis imago Profi-*
lunt: immo etiam nonnullis qui in litteris ætatem con-
tinerunt & doctrinæ nomine gloriantur. Accipit enim
duas expositiones, utraq; eruditam. *mibi dulcis ima-*
go, id est Violantillæ facies, in qua mihi placeo, quia de
me plurimum salis habet & elegantiz. (Venus infra ad
Violantillum,

Non ideo tibi tale deus, Vultusque superbas,

Mæque dedo, viduas ut transtulit per annos.)

mibi profuit, id est maturè adoleuit, id est mihi in-
crementum velox accepit: ut homines in eius ore for-
mæque meum munus admirentur, & potestatem sen-
tiant & colant. Alii referunt hoc ad speculum quod or-
nante se Violantilla Venus ex aduerso sustineret: in quo
proficiebat, id est resultabat, imago Violantillæ. Dona-
tus in Terentium, Causa inspiciendi speculi, emendatio
vultus est: effectus, formæ per imaginem resultatio.

Quæsi dicat Venus, In hac ego comæda adeo laboravi
ut colmetæ vicem præstarem. Quid autem de quo

proximè consulis? *-celse procul aspice frontis honores,*

Suggestumque comæ. nonne non modò tuam sed eorū
quoque notitiam præterit à quibus inexplicatus ad hanc
diem relictus est, quum plausum caperent ex friuolis?

Annoque matronæ crines ad verticem capitis conuolu-
tos habebant, ut hodie quoque aliquot in locis: eos tu-
tulos appellabant, ut auctor est M. Varro, quòd hoc
fiebatur tucendi capilli causa: siue quia tutissimum dicebatur

h.iii.

quod in vrbe est altissimum, id est arcem. Iuuenalis Satyra vi,

Tot præmit ordinibus, tot adhuc compagibus altum

Ædificat caput. Andromachen à fronte videbit:

Pòst minor est, aliam credas.

Hinc ergo Papinius ait, Procul aspice honores celsæ frontis : & suggestum, id est globum, comæ. Nam quod sequitur, pèdet ex historia: *-quantumque egomet Nereidas exto.* siquidem Venus emergens e mari, circumfusus vndique Nereidibus stipabatur. Hac specie stabat efficta in æde Neptuni ad Isthmon. Lege Pausaniæ Corinthiaca. Quod vltima epistolæ parte quæris, eiusdem generis est cum primo. Domitius enim intelligit, *ipsi erraret in amores*, id est ad ipsius iussa: ad hanc sententiam, non mea faceretis imperata, sed Violantillæ. *Erraret in* autem dixit alludens ad mobilitatem Cupidinum, qui militiæ signa accipiunt à Venere. Papinius,

Fulcra torosque dea tenerum præmit agmen Amorum.

Signa petunt, quas ferre faces, que pectora figi

Imperet in terris scire, an malis in Vnda,

An miscere deos, an adhuc vexare Tonantem.

Vagantur ergo Cupidines ad arbitrium Veneris, à qua ad inflammandos aut hominum aut deorum animos huc & illuc destinantur. A nonnullis ingenio suus exponitur, vt dicat Venus, Tanta similitudine formæ Violantilla mecum conuenit, vt si cæli sedes vnà nobiscum coleret, agrè dignoscere possëtis vtra, id est ego an ipsa, vestra mater esset: vt sit, *erraret in*, id est putaretis Violantillam, non me, Venerem. nam pronomen Ipsi, numero multitudinis & recto casu habet emphasin, eòq; valet ac diceret, Quamquam dii, quamquam filii, quamquam sensatissimi, tamen erraretis, id est falleremini, præ similitudine.

• v r d 8 quid agat pertinax opera. natus ecce iam sine cortice qui rarenter ad me refers de Papinio: cuius omnis fuisse te studium non credo, quum, tamedì minus frequenter, aliquando tamen ex me quæras, vt in præsen-

vis, de modestia vacui lecti. *Supporum* (inquit Cicero) soleo equidem cum temperantiam, tum moderationem appellare, nonnunquam etiam modestiam. Periphrasticus ergo Papinius viduæ castitatem, modestiam vacui lecti dixit. *Exerce formam, & fugientibus stare domui.* Dona fugientia per exornationem, quæ nominatur interpretatio, formam declaravit: quippe quam Socrates (quia labilis est & fluxa) dixit esse tyrannidem parui temporis: Theophrastus, taci- tam deceptionem: Theocritus, eburneum detrimentum.

-dat Iuno Verenda

Vincula, & insigni geminas Cœcordia tæda. Non vis (arbitror) à me doceri quod Iuno pronuba coleretur & in vico Iugario Romæ, Iuga, quæ matrimonia curaret: sed aut luxatum carmen emaculari: vel, si vitii nihil habeat, enucleari. Faciam. Sunt qui publicam lætiti- nem tueantur, & exponant, Dea Concordia geminat, id est firmat connubium Stellæ insigni face quam gestat. Quoniam robusta firmæque, gemina atque duplicia dicuntur, ut à Vergil. *duplici dentalia ferra.* Quidam plus audent, illudque verbum in Geminat in confine gemellumque transmutant, id est geniat: quod esse verbum sacerdotale volunt, idemque significare quod est apud Claudianum *genialia fœdera sancit.* Ego, quâ- quam geniatum legisse videor, & ingeniatum, castigandum tamen existimo,

-dat Iuno Verenda

Vincula, & insigni gemina Concordia tæda: ut sit ordo, Iuno verenda dat vincula, vel, Iuno dat verenda vincula, & dea Concordia insignis gemina tæda, id est Cœciliant & stabili nexu iungunt hoc Violantillæ Stellæque matrimonium Iuno & dea Concordia, quæ est insignis, id est insigne gestat, geminas, id est duas ac- celsas facies: argumento, cœcordes esse non posse nisi mu- tua benevolentia sit, ac utrinque respondeatur in amo- re, qui symbolicus in face designatur.

h.iii.

Scribis offendi tuas aures insolentia syllabæ quæ natura longa corripitur à Papinio hoc versu, *-tunc ipse Coos plaudente Philetas*. Atqui non ita est. nam poeta non Consulatum sed ciues intelligit, alioqui primam produxisse, quum Cos insula per *o* notetur vocalem semper intentam. Quanquam enim poetæ solent aliqua locorum vocabula per eam figuram quæ porrectio dicitur, arctiora proferre, vel eorum gentilia possessiuâque pro suis primigenius usurpare, (ut ipse Papinius Dicæarchum pro Dicæarcho) tamen hoc in Co factum nec obseruavi, nec ab aliis grammaticis obseruatum legi; præsertim Stephano, qui diligentissimè de tota hac ratione disseruit. Itaque satius est ut Papinium sentire dicamus, epithalamium Stellæ canenti Philetæ Coos, id est suos ciues, animis & ore fuisse fautores. Etenim gentile nomen ab insula Co per *o* Coos est intentum prima, Coûsque per *o* quod Græci *κοῖν* vocant, eadem syllaba contracta. auctor Stephanus. Et figuratè Coos non Cois, ex illa numerorum libertate quam Fab. Quintilianus oratoribus etiam permissam docet. ut Liuius sæpe scribit, Romanus prælio victor. Philetas enim Coos Telephi filius Alexandri Magni ætate criticus & poetarum censor acerrimus fuit, & Ptolemæi secundi præceptor. Epigrammata scripsit ac elegias, in quibus Fabii sententia secundas tulit, dum non inuenit orationis anxietatem quæsitam falsitatem. Perit ex animi dolore. Tam tenui corpusculo fuisse dicitur, ut pedum plantis ex plumbo pondus adiceret, ne venti vi deturbaretur. Hæc ex Strabone, AEliaño, Athenæo, Suidæque collectaneis.

A. IANVS PARRH. N. S. P. D.

QUAE R I S ex me iurēne Ciceronem Donatus, & ante se Terentii reprehendat interpretes: hos, quod ab obstetrice existimēt imperatum vt puerpera à partu statim lauet: illum, quod obsequium primò dictum putet à Terētio, quem & Plautus & Neuius eo priores dixerint. Vt grāmaticorum vice non mouear, (quippe qui in alios liberiorē censura aditum ad veniam sibi praeludunt) in Ciceronem Donato subscribere (quod à multis factum dolo) piaculum duxerim. Quare, quod te velle sentio, primū quā pro Cicerone dici possunt, afferā: deinde siquid in mentem veniet, indefensos alios non relinquam. C. Lælius ille sapiens apud Ciceronem de amicitia differens, ait, Nescio quomodo verum est quod in Andria familiaris meus Terentius, dicit, *Obsequium amicos, Veritas odium parit*. Molesta veritas est enim, si quidē ex ea nascatur odium, quod est venenum amicitiae. Sed obsequiū est multo molestius, quod peccatis indulgens, praecepitem amicum ferri sinit. Sic paulo mox, In obsequio autem (quoniam Terentiano verbo libenter vīmur) comitas adsit, assentatio vitiōrū adiutrix procul amoueatur. Hinc Inst. orat. lib. viii. Fabius Quintilianus suspicatus est, Ciceronem putare obsequium à Terentio primo dictum: anīmque AEllo Donato dedit infimulandi Ciceronem, quasi opinionis errore crediderit, obsequium ante aetate Terentii in vsu nō fuisse: quod, eius pace, Cicero nunquam sensit. Verū quando personarū decorum seruare (vt aliis semper) studeret, obseruantissimum Latini sermonis & elegantiae Lælium, quem loqui inducebat, vt noluit insolentiori tum verbo, quin praeuolliret: quod *αυτομαλίστω* Græci dicunt, ac in verbis nouatis curiisque translatis, fieri Fabius ipse praecepit. Præuollendi verò ratio fuit, obiicere Terentium, à quo obsequium, nondum recepta vox, accepisse videretur au-

auctoritatem. Nam Terentium propter solam proprietatem omnibus comicis esse præpositum, qui Seruio grammatico non credit, credat oportet Ciceroni: cuius ad Atticum lib. vii, verba sunt hæc, Sequutusque sum, non dico Cæcilium, *Mane ut ex portu in Piræum*: (malus enim auctor Latinitatis est) sed Terentium, cuius fabellæ propter elegantiæ sermonis putabantur à C. Lælio scribi. Quod si Cæcilus, qui primas in comœdia Vulcatii iudicio obtinuit, in Latini sermonis elegantiæ Terentio cedit, quis de Nevio Plautoque dubitabit? Quam obrem quum sit in confesso, assertione Ciceronis ad Brutum de perfecto oratore, itemque Fab. Quintilian, non modò C. Lælium sed eius etiam filiam purè & emendatè (quod est Latine) loquutos esse: & obsequiū (quod in vno alteroque tantum legebatur, id est, Nevio Plautoque) Lælii ætate nondum fuisse vsu tersum: cui non appareret, apud Ciceronem (qui semper in varietate personarum quid quenque deceret, aptissimè vidit) à Lælio, quum dicat se Terentiano verbo libenter uti, illud intelligi, se non fuisse vsurum, etiamsi Nevius & Plautus vterentur, nisi ante se Terentius vsus esset. Quid autem si per hæc insinuet Cicero C. Lælium à Terentio personam mutuatum, quæ domi luserat, illius nomine in scenam detulisse, (quod Corn. Nepos affirmavit) idèoque dicere cum generis quasi ridentem faciat, se libenter uti verbo Terentiano, id est suo? Quid si Terentii scriptis, ex eius persona ad quem vulgò referebantur, auctoritatem dare voluit? Alia denique potius omnia mihi fingam quàm, quæ Donatus scierit, ignorasse Ciceronem, vel (quod à se animaduersum Gellius & Politianus ineptè gloriantur) esse lapsum memoria concedam. Neque verò per calumniam grammaticos accusari patiar, optimè de re litteraria meritis homines, eruditionisque non vulgaris, AEnylium scilicet Asprum, Valerium Probum, Martium Salutare, Flaviūque Caprum, & Helenium Acronem: à quibus editos in Terentium commentarios ante Donatum scimus omnes. Ex iis nescio quos imperitiæ damnat ipse Donatus, si modò eius est expositio in illud ex Andria, *Nunc pri-*

nam fac ista ut laues. id est, quæ ex puerperio sordabant. quidam *ista* ipsam puerperam dicunt. sic enim Menander. Sed imperitiæ accusantur, quia non continuò solent post puerperium lauare, sed diebus omissis. Ecce, dum vult alios imperitos ostendere, imperitiâ suâ prodidit. Vt enim missa faciam quòd (eius confessione) Menandri puerpera statim lauat, ut hoc ipsum liceat in Terentio Menandrum sequuto opinari: quòdque obstetricis curatio non est, ut quæ sordent ex puerperio, depurentur: apparet ex Plauto non aliud ab Archilide Terentiana, quàm puerperam lauari, iussum. Nam Dinarchus adulescens in Truculento, *Peperisse eam* (inquit) *audini*. Cui ancilla Astaphium, *Ab obsecro tace Dinarche*. quo rogante. *Quidnam?* respondet Astaphiù, *Horresco misera, mentio quoties sit parturiri: ita penè tibi fuit Phronesium. I intro, amabo, uide illam: atque opperire ibi iam exibat: nam lauabat.* Ad hæc adulescens, *Quid ais? quæ nunquam fuit pregnantis, qui parere potuit?* Apud Polyænum, qui strategemata Græcè collegit, Alexandri pater Philippus ab ordine, quem ducebat in eius castris, amouit Docimum Tarentinum quòd calida laueretur, cum hac exprobratione, Macedonum mores ignorare mihi videris, apud quos ne puerperæ quidem calida lauantur. Aristoteles inter auditu miranda refert in Liguria puerperas aqua recenti frigidâque, præter aliarum morem, lauari. Hic aliquis, Probant hæc quidem in more fuisse puerperas lauare, sed non à partu statim: nec ipse Donatus ostendit à Terentio hoc intelligi, multòque minus ab interpretibus. *Fac ista ut laues*: cras forsitan aut perendie. Quid ergo tunc imperabat emixa recens Glycerio? Quia res ita ferebat ut obstetrix in scenam semel inducta mādaret omnia quæ factò opus essent, ne frigide sæpius induceretur: itaque debemus accipere imperatum ut puerpera legitimo tēpore laueret, aut statim, (si ita cōsuetum erat) aut omissis diebus: dummodo non exponas, A puerperio quæ sordabant, ut Donatus: quoniam hæc (ut dixi) obstetricis curatio non erat.

A. IANVS PARRH. N. S. P. D.

SCRIBIS temirari quodd epistola superiore commentarios in Terentium Donati in dubium reuocem, per hæc, Si modò eius est expositio in illud ex Andria. Nam cuius (inquis) alterius est, si Donati non est? Ego, vt à Donato compositas editasque expositiones in Terentium & inscriptioni credo & eius auditori Hieronymo, sic ex his quæ confusè circumferuntur, affirmare non ausim quodd Donati sint proptiæ. Nam plures aut minimùm duas in vnam collatas, argumento sunt quodd vno eodémque loco diuersa produntur: vt hac ipsa fabula, Quiescas pro quiesce, imperatiui modi, ne iniuriosum videretur. Et paulo mox, Quiescas pro quiesce: aut deest volo vel facio. Et inferius, Verbenæ, quasi herbenæ, ridinacula sunt ararum. Continuòque prope modum sequitur, Verbenæ sunt omnes herbæ frondèsque festæ ad aras coronandas, vel omnes herbæ frondèsque ex aliquo loco puro decerpit. Verbenæ autè diætæ veluti herbenæ. Item, *Andrium ego Critonem*. cõpendii causâ non laborat de agnitione personæ Critonis, vt ab eo facilè doceri possit. Et statim, Ne labore ad persuadendum, miro compendio poetæ, iam notus est Crito Chremi. Ad hæc in Eunuchi prologum, *Defunctus iā sum*, id est, omni labore liberatus sum, auctoritate iam cõfirmata & inuiolabili. *Defunctus iam sum*, id est, iā egi fabulas meas, id est, omni labore iā liberatus sum, auctoritate iā confirmata & inuiolabili. *Defunctus iā sum*, iam egi fabulas meas, iā destiti periclitari in edendis comœdiis: aut certè, iam edidi quàm tu reprehendis fabulam. Nec multùm diuerso loco, *Iam calefces plus satis*, nouè, sed intelligitur quo, id est, de quo plus satis. *Iam calefces plus satis*. nouè, sed intelligitur plus satis quàm horrueras. Hoc quidam putant, &c. Præterea, *Cupedinarij omnes*. Varro humanarum rerum, Numerius Equitius Cuppes (inquit) & Romanus

Macellus singulari latrocinio multa loca habuerat infecta. Iis in exilium actis, bona publicata sunt: ædes ubi habitabant, dirutæ: æque ea pecunia scalæ deum penarium ædificatæ sunt: ubi habitabant, locus ubi venderentur ea quæ vescendi causa in urbem erant allata. Itaque ab altero Macellum, ab altero forū Cupedinis appellatum. Deinde pergit, *Cupedinarij omnes*, qui esculentia & poculentia vendunt, à rebus cupedinis ob alimentum cupedinarii appellantur. Sic & Macellum à mactandis pecoribus dictum. Et alibi, *Succi plenum*. Saccus propriè est quasi sugus: quæ sibi ex alimentis membra sugunt ut se repleant. Et statim subiicit, *Succus est interior pinguedo membrorum*. Item super illo, *Hanc tu mihi vel vi vel clam vel precario*. Hæc tria sunt quibus non ritè res agitur, vel vi, vel clam, vel precario. Postea adiicit, *Hanc tu mihi vel vi vel clam vel precario fac tradas*. Secundum ius loquutus est. nam iis tribus mala fide aliquid possidetur, vi, clam, precario. Vidèrne tadem vel eadem sæpius inculcari, vel vno eodemque loco diuersa tradi: quod nemo sanæ mentis interpretes ex sua persona fecit vnquam, nisi quum recitat opiniones. id quod hic esse factum non arbitramur: alioqui Donatus, ut oratoris perspicuitatis erat diligens, aliorum sententias à sua distinxisset, hunc in modum. Ita quidam sentiunt: ego verò sic. Et hæc ex multis pauca. nam reliqua tu ipse nunc obseruabis, vtròque non inaccurate Donati commentarios exequenti se offerent, efficiëntque ne posthac admireris siquid in nostris scriptis inuenies noui.

Scrupuli restant adhuc (inquis) duo. Si Donati solius expositiones in Terentium non sunt, expediri mihi velim, quæ suæ quæque aliorum titulo restituenda: deinde cur esse Donati non possint omnia, quem constat alias aliisque multorum sententias esse complexum. quod equidem nolim mihi, sed Hieronymo credas eius auditori: cuius ex epistola ad Pammachium Marcelinamque verba subiici: Commentarii quicquid operis habeant, aliter dicta edisserunt: quæ obscure scripta sunt, pleno

sermone manifestant: multorum sententias replicant; & dicunt, Quidam locum sic edisserunt, alii sic interpretantur: alii sensum suum aut intelligentiam iis testimoniis & ea nituntur ratione firmare, ut prudens lector, quum diuersas explanationes legerit, & multorum vel probanda vel improbanda didicerit, iudicet quid verius sit, & quasi bonus trapezita adulterinæ monetæ pecuniam reprobet. Nô diuersæ interpretationis & contrariorum inter se sensuum tenebitur reus, qui in vno opere quod edisserit, expositiones posuerit plurimorum. Puto quodd puer legeris Asperi in Vergilium & Sallustium commentarios, Volcatii in orationes Ciceronis, Victorini in dialogos eius, & in Terentii comœdias præceptoris mei Donati atque in Vergilium, & aliorum in alios, Plautum videlicet, Lucretiû, Flaccum, Persium, atque Lucanum. Argue interpretes eorû quare non vnâ explanationem sequuti sunt, & in eadem re quid sibi vel aliis videatur, enumeret. In iis ab Hieronymo duo tibi dari intelligo, officium interpretis esse varias opiniones asserre, & à Donato hoc esse factû. Sed qua (rogo te) leges ut adhibita distributione dicat, Quidam locum sic edisserunt, alii sic interpretantur, & quid deniq; sibi, quid aliis videatur enumeret. Hoc in iis quæ recitauimus ex Donato, si factum monstraueris, herbam dabo. Commentaria verò quæ circumscribuntur in Terentium, suis auctoribus reddere, nemo posset nisi vetera nactus exemplaria: quum vulgata ex vno corrupto confusôque manauerint omnia.

Quando semel in Donati commentarios incidimus, age dic (inquis) an illud eius ex Andria aures impleat, iocularium malum dici græpe & molestum & nimium, *ut ait loquor*. Mihi verò minimè. nam licet apud Horatium Ioculare sit serio & grauitati contrarium, quoddq; risum moueat, ut, *iocularia ridens Percutram parricium*, tamen in Terentio sycophantias & calumniarû laqueos accipio. M. Tullius ad Att. lib. 11 11, Et erat primi libri sermo non alienus à Scæuolæ studiis: reliqui libri *mixti* habent, ut scis. huic ioculariæ disputa-

boni senem illum (ut nosti) interesse uolui. Martianus ad Turpilianum, &c. Præuaticorem esse ostendimus qui colludit cū reo, & trāslatione munere accusandi defungitur. Ut ergo colludere, sic & iocari significat aliquē cauillando p̄rque calumniam frustrari. nam qui ioculariam putant artem à Cicerone leuem dici, leuissimi sunt, & Ciceronis stomachum non norunt, qui in qua versabatur, artem nunquam dehonestasset.

Videri subobscurum quandoque Donatum, nō minor. Eruditus enim scribebat, & quædam satis habet indicare: ut hoc, licet semper in fine rei transactæ ponitur. Hoc quale sit, exponit in Vergiliū Struuius. Cæterum Martius Salutaris apud Fl. Sospitrem, negat aduerbium loci esse, vel Statim continuū significare, sed esse interiectionem grauius ingemiscētis, pro eo quod est Hem: ut sit, Hem peristi. Sic & illud AEnēid. *licet obuiatur numero*. Quod autem proximum quæstisti, non auctoris opera sed librarii vitio notitiam fugit, estque emaculandum sic, Menādri illud ἐστὶν γαλιώτης χιμα vel γαλιωτοφρόνησι, ait autem γαλιώτης stellionem, &c. Et statim, Hic autē errauit ideo quia γαλιώτης stellio, γαλιώτης autem mustela dicitur. Ego autem Heleniū sequor, etenim Galeotoscrona nihili vox est, & totum sensum peruertit: Heleniūque Acron in Terentium commentarios edidit, non Adhætionus.

Varietas auctorum diuersa tradentium me quoque reddidit ambiguum. Quamobrem de rhisco vix equidem discerno quæ sit verior diffinitio. Nonius Marcellus ad Eliū, Rhiscus (inquit) est locus in parietibus angustus: Aelius Donatus autumat esse cistam pelle contextam, nomēque Phrygium. Iulius autē Pollux de verbis idoneis ad Commodum Cæs. rhiscum inter vestimenta receptacula commemorans, ad hanc sententiam scribit, Apud recentiores autem comicos inueniuntur. & rhisci Antiphanes ἐν Κυβυλῶν. id est in Alconibus (fabulæ nomen id est.) Πίσκος ἢ ἐν αἴτῃ, Rhiscus erat quæ dixit. Ego, &c. meo iudicio fraudem, Iulium Pollucem sequitur.

tus existimo, cuius hæc anxie conquirere proprium mundus fuit.

In damno sunt adhuc exemplaria, multosque parum peniculate legētes in fraudem trahūt: ut hoc AElīi Donati in Eunuchum Terentii, (quod etiam tu puer in alienum locum migrasse deprehendisti.) *Nunc repperit*, proverbium in eos qui ipsi se prodant, quia forex non facile caperetur nisi emitteret vocem noctu. Transposita sunt hæc à librario verba ex ultima sequenti scenæ in superiorem. Nam sic à Donato, vel alio quovis expositore, scriptum fuit, *Ego me comet iudicio miser quasi forex perire* proverbium in eos qui ipsi se produnt: quia forex non facile caperetur nisi emitteret vocem noctu. *Sorex*. Proprium soricū est vel stridere clarius quàm murres, vel strepere magis quàm obrodunt friuola. ad quā vocem multi se intendentes, quanvis per tenebras noctis, transigunt eos. Plautus, *Confusorem te faciam soricem meum*. Quod ideo non inuitus admonui, quòd quidam librariorum sequutus errorem, retulit inter proverbia, Is se reperit: quum Parmeno dicat, Nā iamdiu aliquam causam quærebat senex quam obrem infigne faceret aliquid: is nunc repperit, scilicet causam: ut Donatus exponet, antequam librarii vel sinistra diligentie grammatici corrupissent.

Non malè quidam præcipiūt, omne scriptorum genus excutiendum grammaticis, ut intrepidè possint historias originēque verborum reddere. quod si fecisset Donatus, ego nunc abs te non efflagitarer quid sibi velit & unde tractum sit *Istos scilicet*. in quo satisfacere tibi pro viribus emitar. Mitio Terentianus in Adelphis, ab semapiano misso Syro, *Processisti* (inquit) *hodie pulchrè*. Tum Demea, *Si quidē porro Mitio tu tuum officium facies, acque hunc paululum præ manu de dero* Unde *Simon* *reddet tibi* & c. ad hæc Mitio, *Istos scilicet*. quod AElīus Donatus exponit, Nihil minus: ut sit negatio flocum ostendentis, aut quid tale, cum eclipsi, qua subaudiatur Quicquam, & non dabo. Peritè quidem Donatus,

natus, (vt multa) sed ad intimam dicti medullam non penetravit, vt Fl. Sospiter: apud quem sic inuenio, Rex qui vocabat ad cœnam, si sibi ea res exhibenda indicetur quam exhibere non posset, respondebat (vt Tranquillus refert) Isto vilius hominis erit cœna. Ex hac igitur negâdi cōsuetudine regis & patroni propria, Mitio aegæ Syro iam liberto peculiû quod Demea petebat.

A. IANVS PARRH. CAMILLO LVPI-
CIPITI Mantuano S. P. D.

IVAE fuerit armatura Samnitium, de qua vii nat. hist. C. Plinius, in litteris diu multumque versati compertum non habent, nedum tu puer, eius ætatis in qua solemus esse contenti docilitate. Quod igitur vnâ cum multis ignoras, ego tibi paucis enodabo. Clemens Alexandrinus in Stromatis ait, *Ιταῖος* (*Ιταῖος αὐτός τις*) ὁπλίστην ἔκλεινον ἀσπίδα, id est, Itanû (Samnis is erat) post hominum memoriam primum, fabricasse scutû, quod & Eusebius Euâg. præpar. x recitat. Non est ergo quod dubites aut apud Clementem legi oportere Tritanum, aut in Plinio Itanum. Quanquam de Latini gladiatoris nomine plus equidem Plinii vetustis exemplaribus eiusque metaphrastæ Solino, quàm Græco librario, si distribuendum cêseo. Plinii verba subiici, quò facilius ex hac historia cognoscantur: Quibus natu concreta sunt ossa (qui sunt rari admodum) corneï ypcâtur: corpore vescos esse, sed eximiiis viribus. Tritanum in gladiatorio ludo, Samnitium armatura celebrem, filiûmq; eius militem magni Pompeii, & rectos & transversos cancellatim toto corpore habuisse nervos in brachijs etiam manibûsq;, auctor est Varro, prodigiosa virium relatione. Nunc audi Solinû. Varro in relatione prodigiosæ fortitudinis adnotauit Tritanum gladiatorem armatura Samnitum fuisse: qui & rectis & transversis nervis, nō modò crate pectoris, sed & manibus cancel

latis, & brachiis omnes aduersarios leui tactu ac penè securis congressionibus vicerit. Improbè sanè fecerunt apud Solinum qui quod erat, Armatura Samnitè, in Natura Samnitè mutauerūt. Armatura nanq; Samnitium parma vel scutum vocabatur, à Tritano vel Itano gladiatore primo repertum, si Clementi credimus: vt intelligamus Itanum vel Tritanum fuisse mirmillonem vel parmularium, à quo deinceps omnes eius armaturæ gladiatores appellari Samnites cœperint. M. Varro de lingua Latina ad M. T. C. Muri (inquit) summa, pinnæ, ab iis quas insigniti milites in galeis habere solent & in gladiatoribus Samnites. Quod gentis designatur à M. Tullio ad Qu. Fratrem De oratore lib. tertio., Magister hic Samnitium summa iam senectute est, & cotidie commentatur. nihil enim curat aliud, atque ea quæ velocius puer addidicerat, sed quod erat aptus ad illud, totumque cognorat: *-fuit (vt ait Lucilius) quamuis bonus ipse Samnus in ludo ac rudibus cuius satù asper.* Adducit & Nonius Marcellus ad filium Lucilii versus hos,

(¹) *ÆfERNINUS fuit Flaccorum munere quidam
Samnus, spurcus homo, Vita illa dignus locoque:
Cum Pacidiano componitur, optimus multo
Post homines natos gladiator qui fuit Vnus:*

vt inepti sint qui magistrum Samnitium, de quo Cicero, sophistam somniant, & verbum Commētatur, ad rhetorum commentaria, non ad exercitationem gladiatoriam referētes, exponunt rudibus, id est, declamatoriis causis quas vel pueri facillè intelligant. Quæ quum dicunt ipsi, minus habent intelligentiæ quàm pueri, quorum nemo tam rudis est qui rudibus exerceri gladiatores, ex historia saltem Suetonii non didicerit. ÆfERNINI mentio fit à Cicerone De optimo genere oratorum per hæc, A me, quo maximis minima conferam, gladiatorum par nobilissimum inducitur, Æschines tanquam ÆfERNINUS, non (vt ait Lucilius) spurcus homo, sed acer & doctus, cum Pacidiano, hoc est Demosthene, componitur: *-optimus longè Post homines natos gladiator qui fuit Vnus.* Vbi M. Tullius ait ita à se

Æschinem Demostheni comparatum quemadmodum Samnis Æserninus componitur cum Pacidiano optimo gladiatorum. Neque verò duo illa verba Acer & Doctus, à Lucilio sumpta sunt, sed addita à Cicero heper colasini, ne nimis contempnim fastidiosèque de Æschine loquèretur: ut sit sensus, Æschines Æsernini personam sustinet, Demosthenes Pacidiani: ita tamè ut Æschines non sit (ut de Æsernino canit Lucilius) spurcus homo, sed acer & doctus. Hæc si vidissent alii, Lucilianos ex Nonio versus emendatè protulissent, & Æserninum gladiatorem fuisse, non oratorem qui cum Æschine componatur, asseruissent.

Quod Alexandrini Clementis testimonium citavimus, in Eusebii Latinis commentariis haud extare factor. Ergo tabulas falso signasti: Nō equidem, sed is qui Latine vertit Eusebium. nam quum festinat ad præmiū quod à Nicolao V. Pōt. max. propositū suo labori cedere kiebat, Eusebii maximam partem nobis invidit. Eæ tunc Politianus, & Trapezuntium Theodoro Gazæ comparet, homini qui totus à Varrone, Columella, Plinio, Cicerone & Apuleio, aliisque receptissimis auctoribus pendet, quibus copia, proprietas, & elegantia tribuitur: ut etiam Latinis omnibus ætatis nostræ laudem præcipuisse videatur: quum interim Trapezuntius, quasi pœnes eum ius & arbitrium novandarum dictionum foret, nihil non sibi arroget, ac in pletisque somniculosus desidiosèque deprehendatur. Vix enim nostræ literaturæ rationem primotibus (ut aiunt) labiis attingit, ut hospiti sæpe solœcophanes, non ornatus græcæ, sed inscitia Latini sermonis, excidant; illis potissimū locis ubi rhetorum clausulas affectat. Extat adhuc Venetis cias innectitur particula; agentis iniuriarum cum Theodoro quoddam Græcos libros in Latinū sermonē vertisset quos iam Latinos ipse fecisset: ibique (si diis placeat) insectatur ut portentosa verborum, quibus optimique scriptores utuntur. Et audet Politianus asserere, Trapezuntium multa secisse rerum vocabula ex imita-

tionem veterū? Quos hic appellet veteres, equidem nescio, nisi recentissimos quosdam sandi rudes, qui plus Græcorum quàm Latinarum dictionum in Aristotelicam translationem congesserunt: quasi magnum fecerint quod Græcis Latina miscerint. hos enim sectatus est Trapezuntinus: ab his vaguè latius nō discedit. vtinàmque saltem in iis quæ suscepit interpretanda, non fecisset imposturam cum summo studiosorum detrimento: quod non negabit quisquis Eusebii Græca Latinaque scripta sumet in manus. Illud autem Lucilii, *Flaccorum una equidem*, syllabatim rimantes, in has dictiones redegitur, *Flaccorum munere quidam*. Nam quod à munerariis, aut iis quorum honori dati sunt, appellationem ludi sortiantur, & alia declarant, & hæc ex M. Tullio De claris oratoribus, Doctissime autē fabulā annis post x i, C. Cornelio, Qu. Minutio Coss. ludis Luctaviis, quos Salinator Senensi prælio voverat. Sic (ut mea fert opinio) longè melius quàm sunt ab aliis emendati, *Flacco ore, aqueque Samni*, & numeris & sensu vitiato.

² Lege Cic. epistolæ ad Qu. Fratrem. 49. & Thesaur. cum Be-soal-comm. 41. & Minutiani 78.

A. IANVS PARRH. HADRIANO
CARDINALI.

HAVRIRE etiā de facere iubet. an adeo vacuum putas ut. A. Elii quoque Spartiani historias emaculem? Tibi certè non ausim quicquam negare, sed huius ingrati laboris illud præmium postulo, nè me rursus à potioribus ad hec auoces. In Hadriano principe iure miraris venandi studium vsque ad prentionem: quod ob periculi magnitudinem ne in priuatis quidem verisimile. Sed antiqua lectio commodior, Venandi vsque ad repre-

hensionem studiosus. Nam quod statim ferè sequitur, Traiano à Neruo adoptato, ad gratulationem exercitus missus in Germaniam superiorem translatus est: ex qua festinus ad Traianum, ut prius nunciaret excessum Nerui, à Seruiano sororis viro (qui & sumptibus & re alieno eius proditor, Traiani odium in eum movit) diu detentus, fractoque còsultò vehiculo tandem, pedibus iter faciens, eiusdem Seruiani beneficia ad Traianum antevenit: hoc est inquam castigandum, Eiusdem Seruiani beneficiarium antevenit. Ut est enim præter omnem fidem, beneficio Seruiani moras de industria nectentis, ad Traianum maturius opinione pervenisse: ita consentaneum beneficiarium militem cum litteris ad Traianum à Seruiano missum, esse ab Hadriano magnis itineribus contendente præventum. Beneficiarius autè miles est, &c. Simillimos versus in responsis qui sunt equidem non inveni. Itaque corrige, Alii ex Sybillinis verbis ei provenisse dixerunt. Ut infra statim, Ex phano quodam Nicephori Iouis, emendatis in vetustis exemplaribus, Ex fano quoque Nicephori Iouis. nam de exemplo oraculis illustri contemptim non ita loquutus esset. Iam perperam quoque scriptum Plonia pro Phosina: quo nomine fuit Augusta Traiani vxor. Item, Rex Alatorum: & proximo versu, Rex Alatorum pro Roxolanorum. Roxolanos enim, &c. Neque verò monendus es Sarmatòsyrin coniunctim proferendum, quum sit regis nomen. Est Tertacinis pro Tracenis. Ut illud, In foro D. Hadriani syngraphis incensis, apparet etiam cæco mutandum, In foro Divi Traiani. Nec multum diuturno loco, Fulmen decidens hostiam victimarum sacrificanti afflauxit: suo auctori restituendum sic, Hostiam & victimarium, &c. De Cæcilianis libris (quoniam nonnulli codices habent Cæcilianos) ita còicio, Hadrianum diras in Cæcilianorum, (tutorem olim præfectumque suum, cònsensorem dedit, quemque mox hostis habuit locum) in dictione Callimachi: à quo obscurissimè verbis Iam esse deorum còstat. ex Iudicio Suidæ Callistaneis, & aliis: ut emendes. *Ant. v. li.*

broſ obſcuriſſimos Callimachum imitando ſcripſit. In illis item verbis , Fuit etiam Tyberis inundatio per Latium: multis ciuitatibus dedit tributa, multis remiſit: vna menda totum ſenſum peruertit. nam quid ineptius quàm dicere Tyberim inundaffe per Latium: dediffe tributa ciuitatibus, quæ non dari ſed remitti ſolent? Itaq; ſic in ſuam lectionem reſtitues, Fuit etiam Tyberis inundatio: ius Latii multis ciuitatibus dedit, &c. Nec minus illud eſt præter hiftoriam, iudicum ſumptus conſtituit. Quum ſcriptum reliquerit AElus Spartianus, Iudices ſumptus conſtituit, & ad antiquum modum redegit. Id eſt, præfecit aliquos epularum ſumptibus, vt ad certam ſummam continerent ſumptuarius legibus perſcriptam. Pudet addere quod ſequitur, In morbum incidit leſtualem. vltimum quidem verbum quis non videat eſſe ſordidiſſimum? nihilominus à Spartiano uſurpatum, ſicut alia pleraque. Clinicos Græci dicunt qui morbis impliciti decumbunt: & morbum clinicum, cuius vi feſſi decumbunt homines. Intelligentiam tuam iure fugiunt & illa, quoniam deprauata, Statim Pannoniis impoſuit decreto conſulatus coſumptibus: integritati ſuæ reſtitues & apertiffima reddes hunc in modum, Decreto conſulatu cum ſumptibus. Cætera quiſque per ſe facile deprehendet.

A. IANVS PARRH. HADR. CARD.

Malè ceſſit (vt video) mea facilitas. nam ſi prius aliquid eſſe mihi cum Spartiano negaſſent, quæ tua modestia eſt, non contendiſſes à me quod nescirem. Sed ego, quum ſperarem ſi voluntati tuæ ſemel ſatiſfeciſſem, reliqua deprecaturum, deſiderium tuum magis accendi, qui principum res excutiendas ei qui temp. gerat, arbitraris, non orationis elegantiam. Sed hæc quum meæ profeſſionis propria ſit, effugere maledicta non potero quaſi dicendi genus in Spartiano per inſcientiam probem. Verum ſi tantum conſert AElus Spartiano lectio principibus & iis quorum conſilio principes vtuntur, quod eſt in me, vincat vtilitas publica. Accipe igitur & hæc in AElis. Vero obſeruata: Ob hoc tantum adoptaſſe vt ſuæ ſatiſfaceret voluptati: & (vt qui-

dam dicunt) iurando quod intercessisse inter ipsum & Verum secretis cōditionibus ferebatur. absentia vnus verbi confundit omnem sensum. nam Iuriurando corrigi debet vt exponatur, ideo Verum adoptasse vt etiam satisfaceret iuriurando. Hadrianus enim remotis arbitris AElia Vero sanctē promiserat imperii successiōem, si sibi morigerus esset. Quod autem proximo loco legitur, Hos versus vita non caput Veri, castigandam Capit, id est, non faciunt ad Veri vitam. In trapharmaco quod AElia Verus inuenit, inter pauonem & crustulatam, adde Pernam, suffragantibus antiquis exemplaribus & ipso Spartiano superius in Hadriano. De duobus primis (vt ipse dicit) Augustis, integer elici sensus non poterit nisi quis ita corrigat, Verus certē cum Marco, & cum eodem Marcus, æquale gessit imperium.

A. IANI PARRH. DISSERTATIO DE
SEPTENARIO DIERVM NUMERO.

NON Cōccianus historiarum xxxvii scribit, inuentum fuisse AEgyptiorum septenario numero dies includere, eorūque singulos singulis sideribus assignare: duāsque eius rei causas affert, argutas illas quidem, sed aliorum commentariis inuulgatas, ideōque minimē repetendas, ne relictis cadaueribus pasci videamur vt vultures. Ab externis igitur & nos etiam mutuari debemus, & in primis à Max. Plancke, qui de tota hac ratione diligentissime disputauit. Constat AEgyptios, iisque priores Chaldaeos, ex institutione Zoroastris & Hystaspis magorum, dies hebdomadum partitos esse ab errantium siderum numero, primamque diem vocasse *phar*, id est vnam, à monade quam Græci dicunt, nos unitatem: quod ea sola sit ab omnibus aliis secreta rebus. Estimatur enim monas sectionis expers per se moueri, in eodēque statu permanere: vt non immetitō mensuram contineat, & ad Apollinem solēque referatur. Etenim sol (vt M. Tullio placet) inde dicitur quod

i. iii.

solus sua luce luceat. Secundum verò diem Lunæ tribuerunt (quæ pariter humectat & calfacit) ut materiæ totius auctoris quam materiem cur Pythagoras & cum sequenti *sexta* binariumque vocauerint, & Plutarchus & Macrobius explicant. Tercium Pyrocenti, qui Martis sidus est, assignauerunt igni scilicet aërio, cui gignendi vis inest ac accedendi quicquid ad sensum cadit, idque per ignauiam cessare non finit. Hinc ex Iunone natum fabulantur, quasi ignis ab aere splendorem suscipiat. Et Venerem modò Marti, modò Vultano coniunxerunt, aërio scilicet ignique terreno, per quos animantur omnia sensilia. Sed *quarta*, id est ternarii, maxima vis est ad sensum: puta in eis quæ gignuntur, est generatio, incrementum, abnormia. Nec ab re proverbio dicitur, *quarta est mensura*, id est, tripartita sunt omnia, quæ distinctius in Ausonii græphum ternarium recensuimus. Quarto diei Mercurium præfecerunt. hunc Aegyptii Stilbontem, Græci vocant *Εμψυρ*, ex æquo nunc humectantem, nunc exiccantem, quum spiritum capiat à celeri solis rotatione. Huic sideri *quinta*, id est quaternarium, meritò assignauerunt, ut animarum custodi. Quatuor enim sunt animæ veluti fundamenta, mens, scientia, opinio, sensus, id quod in tetragono Pythagoras intelligi voluit. Quinto Phaethontem maximè validum sidus adiunxerunt, id est Iouem: cui (quoniam benignus est) Creten affingunt patriam, innoxiam certe insulam, quæque lethiterum nullum producat animal, ut ab Antigono proditum legimus. Ipse porro quinariarius cælestis appellatur, ut à quo mundum sentit Aristoteles absolutum. Quinariarius enim assumpto quaternario genuit omnia. Quin & sensus opificem tradunt Iouem, quinariûsque sensui cognatus est ut quinquepartito. Lucifer autem stella Veneris sextum sibi diem vindicat, eiusdem cum luna naturæ: nam simul humectat & calfacit. Omnium verò quæ sensu percipiuntur, natura Venus est, & hinc alma perpetuò dicta. Numerus autem senarius ad procreationem præ cæteris accommodatus est, veluti par impar. Quorum hic efficax ad agendum quasi mas est, ille materiæ vicem præstat,

ut femina, cui generandi maxima potestas est. Itaque perfici nuptias & harmoniam senarium dixere numerū. Septimus idēque nouissimus ab Aegyptiis & Chalcēis Phaznonti (qui Saturni sidus est) asseritur ut euidētiū deorum patri: nec ab re errantium siderum supremus altissimūque supremum sortitus est diem: quum præsertim Græcè *ἑξήμερος* quasi *ἑξήμερος*, id est tempus, appelleretur, & Latine Saturnus (ut est apud Cicero- nem) quod saturaretur annis: vnde ei Pythagorici, tanquam rerum omnium auctori, consecrarunt hebdomada.

Dies, ut annus & mensis, partim naturalis partim ciuilis est. Naturalis dies, est tempus ab exoriente sole ad solis occasum: cuius contrarium tempus est nox ab occasu solis ad ortum. Ciuilis autem dies vocatur tempus quod sit vno cæli circumactu, quo dies vnus & nox continetur: ut quum dicimus aliquem dies x x x tantum vixisse. relinquitur enim etiam noctes intelligere. Huiusmodi dies ab aliis aliisque genibus aliter observatur. Babylonii inter duos solis exortus, id est à solis exortu ad exortum eiusdem astri, diem statuerunt, omīssa noctis mentione: quippe quam per se negant esse: (non enim natura sed ab euentu est) Aegyptii verò ab occasu solis ad occasum, quoniam priusquam mundus hanc elementorum dispositionem sortiretur & ordinem quē videmus, inuoluta tenebris omnia fuerint: ex eoque noctem rerum matrem nuncupatam, Latonæque (id est noctis) liberos Apollinem Dianamque, id est solem & lunam, fingi. Quos Athenienses imitati diem & ipsi inchoant à solis occasu. in quo malui auctoribus uti Græcis, quàm Plinio, tradente Aegyptios in die ciuili cum Romanis sacerdotibus cōuenire, qui diem diffiniūt à media nocte in mediam noctem, quod multis argumentis A. Gellius, eoque prior Varro, probat. Quod autem singulos dies singulæque noctes in xii partirentur horas, ostendit apertissime Censorinus ad Qu. Cerellium, per hæc, In horas duodecim diuisum esse diem, noctemq. in totidem, vulgo notam est Alconius, item Pædianus in actionem Ciceronis

in Verrem primam, Dies (inquit) ſceminino genere tempus dicitur, & ideo diecula breue tempus & mora: dies horarum XII, masculini generis eſt: vnde Hodie aduerbium, quaſi Hoc die. Hæc Aſconius. Ex quibus apparet à Romanis aſtologica ratione ſingulis quibusque diebus & noctibus horas XII inæquales attributas, id eſt longiores breuiorẽsque, pro tempeſtatibus: vt exempli gratiã, menſe Ianuario dies eſt horarum nouem, nox autem, quindecim.

A. IANI PARRH. PROLEGOMENA IN
PLAUTI AMPHITRYONEM.

M. PLAVTVS ex Vmbria Farſinas, nõ (vt indoctum vulgus appellat) Sarſinas, iſs temporibus in ſcena Romæ floruit quibus in rep. P. Scipio, M. Cato, Fuluiũsq; Nobiliores excellabant. Ingenio perurbano fuit & maxime feſtiuos quod non abſque ſuſpicionẽ liuoris eleuatur ab Horatio. M. Varro refert, Plautum, quum erogãſſet omnem pecuniam in ſcenicis ornãmẽtis, ad egeſtatem redactũ, in vrbem rediſſe, operãque ſuam piſtori locaſſe ad circumagendas molas quas A. Gellius truſatiles, Hieronymus in Euſebium, manuales appellat. Id quod ab Aſclepiade & Menedemo philoſophis antea factum memorat Athenæus dipnoſophiſtes lib. IIII. nam de Stoico Cleanthe, quod oleribus irrigãdis mercede auctoratus aquã noctu traheret, hiſtoria notiſſima eſt apud Lærtium. Ferebantur ſub Plauti nomine comædiæ circiter c & xxx: ſed homo erudiſſimus L. Aelius xv duntaxat illius eſſe cenſuit. Neque M. Varro dubitat quin illæ etiam quæ à Plauto ſcriptæ non ſunt, veterum poetarũ fuerint, vt M. Accii, C. Plautii: à quo dictæ ſunt Plautianæ fabulæ, non Plautinæ. Plauti nomen deductum Verrius autumat à planitie pedum. nam quum M. Actius antea diceretur, ab eo plantarum vitio Pl-

tus, deinde Plautus est appellatus, ut plostrum plaustru. Diem clausit Olympiade xlv, paucis annis post Enni mortem: suoque tumulo carmen hoc inscribi mandavit, *Postquam est morte captus Plautus, Comœdia luge: scena est deserta: Desiderisus, ludus, iocisque & numeri Innumeri simul omnes collacrymarunt.*

Comœdiam (si credimus Aristoteli) Megaris in Sicilia Phormis & Epicharmus inuenerunt. Astipulatur huic opinioni Solinus in descriptione Siciliæ per hæc, Hic primum inuenta comœdia, hic cauillatio inimica in scena stetit. Origo nominis aliter ab aliis asseritur. aliqui dictam volunt *ἀπὸ τῶν παγῶν*, id est à pagis rusticorumque conciliabulis. Attica nanque iuuentus (ut auctor est M. Varro) circum *πάγους*, id est vicos ire solita fuit, & quæstus sui causa hoc genus carminis pronuntiabat. A quibusdam Comœdiæ vocabulum deducitur ab argumento, scilicet quo *ἐν πάγῳ*, id est viculorum humiliūmque domuum fortunæ, non (ut tragœdia) publicarum regiarūmq; comprehendantur. Sunt qui derivatam malint *ἀπὸ τῆς κομῆς*, id est à comessatione amantium iuuentum, quæ in huiusmodi fabulis induci solet. Nonnulli tradunt Epicharmum in insula Co exulantem carmen hoc frequenter, & sic à Co comœdiam nominatam. Aristophanis interpret auctor est initium comœdiæ sic introductum. Qui *ἐν τῷ πάγῳ* (inquit) id est Atticæ pagos, habitabant, iniuria à diuitibus affecti, noctu peragrantes urbem querebantur. Ea res quum multū prodesset moribus ciuitatis, quum unusquisq; cauere à culpa, Atheniensium magistratus ultro rusticos impulerunt ut quæ perpeffi fuissent à malis ciuibus, interdium propalâ in theatro cum eorū qui gesserant, nomine, decantarent. Deinde plebiscito facta potestas acris ingenii viris est ut his de rebus carmina componerent, impuneq; probro notarēt malos indifferēter omnes. Itaq; primus Sufarion in scenâ prodiit. Sed quū potius abuti licentius stylo, passimq; lædere ex libidine cupissent plures bonos, ne quisquam in alterū carmen inuicem componeret, lata lege sanxerūt. Et hinc deinde ad genus fabulæ, id est satyra, sup̄sit exordiū: de qua

dicturi sumus in Iuvenalem. Quod item genus quoniam multis obfuit poetis, omiſſa ſatyra nouam comœdiam reppererunt, quam Græci ita diffiniunt, *ιδιωτικὴ καὶ πολιτικὴ ἀνέμειται αἰσθύνει πρὸς ἄνθρωπον*, id eſt, priuataz ciuiliſque fortunæ ſine periculo vitæ comprehenſionem: quippe quæ generaliter ad omnes homines qui mediocribus fortunis agunt, pertinet, & minus amaritudinis ſpectatoribus, & eadem opera multum delectationis affert. In qua maximè claruerunt apud Græcos Menander & Philemon, alique deinceps innumeri. quos Plautus eſt imitatus, vt ſuo loco demonſtrabimus. Et de comœdia hætenus ex AElío Donato, Diomedæ, cæteris.

Argumentum verò fabulæ quam ſumus interpreta-
turi, ſic habet. Perſeus ex Andromeda filios genuit
quatuor, Alcæum, Sthenelum, Meſtorem, & Electryonem. Ex Alcæo natus eſt Amphitryon: ex Sthenelo, Euryſtheus: ex Meſtore, Hippothoe: ex Electryone, Alcmena, Stratobates, Gorgophonus, Philonomus, Celenepheus, alique: & in iis Lycimnius ex Medea Phrygia concubina. Filia verò Meſtoris Hippothoe à Neptuno compreſſa, peperit Taphium: qui τὰς βάρ, id eſt longè proficiſcens à patria, potitus Echinadum, quæ ſunt inſulæ in ora Acarnaniæ, earum incolæ à ſuo nomine Taphios, ab eueni: & Teleboas appellauit. Is Taphius habuit filiū Pterelā, cui Neptunus auus conceſſit inuiſtū fore donec incolumis in eius capite fatalis quidam ſtaret crinis. Huius Pterelæ F. fuit Cymætho: mares autem liberi, Chromius, Tyrannus, Ampelus, Cherſidamas, Meſtor, Eueres. Hi quum veniſſent Argos ad Electryonem qui tum regnabat, ab eoque re-
petiſſent Hippothoæ proauis bona, repulſumque tul-
ſent, ad vim conuerſi, quum boues abigerent, propugnans Electryonis F. conſecta manu omnes vtrinque ceciderunt, excepto Lycimnio: Teleboæ nihilominus abactos ab ſe boues apud Polyxenum Elidis in Arcadia regem depoſuerunt: quos Amphitryon à Polyxeno receptos, Electryoni patroo reſtituit. Is auidus vltionis, Amphitryoni deſpondet Alcmenam in ſpem ſucceſſio-

sis in regnum, si per eum Teleboas in deditionem redigeret. Igitur Amphitryon quum boues ab Electryone ex sponso reciperet, ac vnam ab armento deerrantem misso telo cogere voluisset, frustrato ictu percussit interfecitque Electryonem. Quamobrè Argis ab Schedo pulsus, ad Creontem Thebarum regem confugit: à quo à corde expiatus, impetrauit auxilia: ascitisque in societatem militiæ, Cephalo Deionei, Panopeoq; Phoci filius, exercitum duxit in Teleboas, quos proditione Cymæthûs expugnauit: quippe quæ Cephalî amore capea, Pterelæ patri fatalem capillum succidit: vt Ouidius etiam meminit in Ibin. Iuppiter interea quum staret terrarum cælique vindicem producere, desiliit in Thebarum montem nomine Phicium, sumptique Amphitryonis humana forma, comite Mercurio, qui Sotæ speciem gerebat, ad Alcmenam penetrat: tribusque noctibus in vnam collatis, ampliore voluptate fruitur: vnde mox editus est Hercules. Amphitryon autem quum parua victoria reuersus, in Eubææ freto staret in anchoris, Sotiam seruum præmisit qui certiore faceret Alcmenam de rebus ab se prosperè gestis, aduentique suo. Sed is exclusus ab altero Sotia, id est Mercurio, qui pro soribus excubabat, ad herum rediēs, omnia quæ passus erat indicauit. Amphitryon mentitus, domum properat: ab Alcmenaque conuiciis exceptus, abiit ad naves. Interea Iuppiter sub Amphitryonis imagine placat Alcmenam. Sed ecce tibi verus Amphitryon cum Blepharone arbitro superuenit: qui quum discernere nequiret vter esset Amphitryon, alter alteram pro mæcho prehendere contendit. Interim misso tonitru quum attonitus Amphitryon procidisset, Alcmena ex Ioue enixa est Herculem, ex Amphitryone Iphidum. Hæc ex Aspide Hesiodi, Lycophrone, Apollonio, eorumque interpretibus, Diodoro Siculo, & alijs.

A. IANI PARRH. ORATIO ANTE PRÆLECTIONEM EPIST. CIC. AD ATT.

I q u i s in hoc ornatissimo cōfessu solēnia prælectionis expectat, elaboratāque domi præfationē, is aut acceptas à me clades ignorat, aut quātū monear amissione eorū quos amo, certē nescit: vel habet ille quidē maiorem professionis quā meorū tēporū rationē. Quis enim tā patiēs, quis adeo lentus, quis ita durus, immo crudelis esset, ut intra paucissimīs dies elapsis duobus vsu vitæ, similitudine voluntatū, mutuis officiis, affinitate cōiunctissimis, ab exequiis, ab acerbissimo statim luctu cogitationē trāsferat ad exornationes & pigmenta verborū, protinūsque profiliat ad flosculos & orationis artificia? Certē nemo. nā quicumque in hoc æstuātis adhuc animi tumore Puluillos, AEmilios, Martios, Anaxagoras, Pericles, Xenophontas in mentē venire mihi debere cōtēdunt, ii vel indulgētia fortunæ perpetua rebusque prosperè fluentibus, humanitatis obliiti, nō tenent ingenitā cunctis ad vnum mortalibus esse suorum caritatē, quæ nō patitur eos à nobis auelli citra contractionē tristē, que animi quendā sensum: vel nō intelligunt, eos quorum proponunt exempla, tantæ celebritatis in orēque omnium non fuisse futuros nisi supra imitationē locati crederentur. Itaque non dubito, omnes qui nō penitus hominem, ut illi, exuerunt, æquos se mihi præbituros, potiūsque imitāturos quod hæc studia tātis casibus abrupta non sint quā quod retardata, quodque eructis etiā nū vulneribus quā quod opinione sua sepius huc accesserim. Nam potior eadēque præuertenda cura reliquas omnes excussit. Aduersus enim potētissimā dominam (Fortunam dico, quæ me nunquā cessat exagitare) querenda auxilia fuerunt, & arma quibus eius impetum propulsarem. Continenter enim (si nescitis) assiduūque mecum Fortuna bellum gerit, obnixque contendit oppresso mihi victoriæ confessionē extorquere:

Rursus ego, tametsi cumularis stragibus obrutus, extrema tamen experiri malo quàm tantulum de iure meo remittere, nedum manus dare. Forsitan operæpretium fuerit audire quoties aperta vi, quoties insidiis illa me preterit, intenta semper occasione si qua pars animi pateat ad nouum vulnus: utque sexcentis irritis conatibus in eos demum dentes acuit quorum præsidio tutum me sentiebat. Hoc enim pacto cautiore ad eius præstigijs alieno periculo reddemini. Neq; verò commemorabo quòd, ut hunc quantulumcunque litterarum profectum moraretur, indulgentis alioqui in me patris animum deprauarit, ne sumptus ad ocia Musarum suppeditaret; tanquam relicta à maioribus tria semita degeneri, quòd, ut illi, leges ediscere neglexissem. Nec etiam querar instructissima librorum suppellectili quinque ab ea me spoliatarum, partim prædonibus immixtis qui mare Siculum redderent infestum, partim qui patriam diriperent meam, partim qui pluris vtilitatem quàm depositi religionem facerent. Iam verò piget meminisse quòd ab ingenuis artibus ad aginatorem calamum militiamque me traduxit: honoratioris gradus ostentata spe maiorumque commodorum, quòd me fraudaret hac (ut mea fert opinio) magna gloria, qua nunc aurium vestrarum benignitate perfrui-mur. O calliditatis inauditum genus: ut inuado noceret, ad opes me euexit & dignationem. Verum simulac animaduertit eius aura simulatoque fauore de pristina vitæ ratione nihil in me mutatum, passimque meas omnes accessiones industriæ magis & probitati quàm sibi acceptas referri, vehementer offensa, confestim passis alis euolauit, ne virtutis comes esse cogeretur. Ego nihilominus, ut meum nunquam rursus in quod inconstantia Fortunæ ius haberet, quod alieni foret arbitrii, quod auferri, quod eripi, quod amitti posset, in eodem vultu propositoque permansi. Quumque vicem meam dolerent omnes (quod indicat, incolumi statu qualem me gessissem) solus ego fugienti Fortunæ laqueum mandabam. Bello demum Gallico domo profugus, extorris, egenus, procul à meis, in malis ridebam: quod argumentum sapientis aut insipientis

existimatur. Vter ego sim, Deus ipse viderit. hoc vnū scio verēque licet affirmare, me non antea fortunæ suc-
cubuisse quā mors in societatem belli tracta, comi-
nus eminusque omnia vastans, auxilio meorum me nu-
dauit. Quis autem de gradu non pelleretur? quis locum
non desereret? quis arma scutumque nō abiiceret? quis
terga non verteret? quis animo non concideret hor-
rendo mortis aspectu, singulis ictibus obuium quenq;
sternentis? In optimam matrem meam primò defrauit
integra adhuc at: te, nec multo pōst in patrem, duosq;
amantissimos nostri fratres: de quibus in præsētia ni-
hil dicam, ne videar ambitiose mentiri. Quūque me
cerneret ingenti spiritu fortunæ cōiuciantem, nudum
furori suo pectus offerre, capiti quidem meo pepercit
in pœniam, liberos autem melioris omnes sexus & in-
dolis (qualem sortiuntur infelices & citò morituri) de
sinu meo raptos, auro patruisque continuatis propè fu-
neribus adiecit: ne nunc essent in quibus ægritudine
confecta mea senectus acquiesceret. Elicere tamen mi-
hi vocem non potuit indecoram personæ quam semel
indueram. Quin vt orbitatem solatus fortunæ minas
eleuarem, Demetrii soceri filios pro meis educabam,
nec alio prosequerbar affectu quā si ipse genuissem: cre-
brò concinens illud Appii, Sux quisque fortunæ faber
est. Offendit hoc (vt apparet) immitem deam: initaque
denuo nocendi via (pro facinus) in medio studiorum
cursu Theophilo manus iniecit, eorum quos asciueram
natu maximo, philosophiæ iam candidato, quodque
difficulter aliqui credent, ipsi Demetrio patri iam tum
ferè æquando. In quo tantum probitatis, eruditionis,
ingenui, industriæ, studii, memoriæ denique fuit, vt bre-
uissimo spatio omnia vitæ munera peregrisse videretur.
Arbitrabar inuidiæ satis superque litatum, nec vltius
ad nouam plagam fore locum, quum ecce tibi quā mi-
nus improba mors expectabatur (utinam me prius) oc-
cupat T. Phædrum: quo sospite nec iniuria factorū nec
vlla fortunæ procella me quatiebat. Me miserum, quū
recordor vt erat obuius, facilis, expeditus, plenus huma-
nitatis quam præcipiebat: vt erat in omnes bonos &
qui

qui significationem virtutis aliquam dedissent, officio-
sus: ut me, quo primum die Romæ vidit, artissimè cõ-
plexus est: ut auctoritate, gratia, testimonio suo prolixè
iuit: ut in omni fortuna semper idem fuit: quàm solli-
cité curauit Alexandri vix pontificatu, ne me Bernar-
dini Caietani, neu Silii Sabelli (quorum vtrunque fa-
miliariter & studiosè colebam) tempestas inuolueret:
quàm non libenter ex vrbe dimisit, quum metu pericu-
li retinendum non censeret: ut ex animo gauisus est vbi
certior à me factus audiuit, in Gallia citeriore portum
iam me tenere, Mediolaniquè publicè conductum pro-
fiteri. Quid? quum sequutus vberiora stipendia, Veice-
tiam commigrassem: Germanis, Gallis, Hispanis, cæte-
risque barbaris nationibus, infestis signis irrumpenti-
bus in Venetiam, dii boni, quàm de nobis erat anxius!
quàm non aliter saluti nostræ timebat quàm si ipse
vocaretur in partem discriminis! Extant ab eo ad me
tam datæ epistolæ, testes inquietis animi, quousque
restitit elapsum me per medios hostes in patriam se-
cessisse. Nec ita quidem de nobis cogitandi finem fe-
cit, auctorque Iulio secundo fuit ut nos huc euocaret.
Sed eo maturè defuncto, Leoni decimo per Ianum
Lascarum, virum ad promerendum homines natum,
mihi iam conciliato, calcaria sponte currenti (quod
amix) admouit. In urbem reuerso quàm præsto mihi
fuit? quàm nullo deesse loco voluit? ut quacûque potuit
ope subleuauit? Dies me deficiet si Phædri in me bene-
ficia numerare perrexero. O vanas hominum cogita-
tiones. Cur mihi non contigit ea sibi præsentibus offi-
ciis reddere iucundiora? O fallaces spes meas. Ideone
ego, quum solito grauius articulari morbo torquerer
anno superiori, tuo hortatu T. Phædre, incredibiles o-
mnium membrorum cruciatus animi vigore superauit:
quàmque mea magis interesset ex hoc ergastulo tetrò-
que carcere primo quoque tempore emitti, in tuam
gratiam penè reuixi, ut fructu iucundissimæ consuetu-
dinis tæ priuatus, in squallore luctûque ex tui deside-
rio contabescerem, publicique mœoris quasi designa-
tus transirem? Nam quis est in hoc orbis terrarum do-
lus.

micilio (cuius antiquum scēnz decus instaurauit) quis in hac excultissima academia, (quæ Phædro rhetore cælum vertice contingebat) quis adeo barbarus à Musis abest & Gratiis, qui ad extincti Phædri nomē vberim non fleat? O detestandam fati importunitatem. Silet, heu, T. Phædre, vox illa tua iucundè sonora: illa argutz linguæ suadela, quæ mentes hominum in omnes affectus impellebat, quæ Romanam facundiam à Gothicis vsque temporibus amissam restituit. Vbi nunc est ille gestus cum sententiis congruens? vbi illa incorrupti Latini sermonis integritas? Quis vltimam manum tot inchoatis operibus imponet? quæ (non secus ac Appellis illa decantatissima Venus) interrupta pendent: luculentissimæ scilicet orationes, Apologia Ciceronis in obrectatores, quam mihi paucis ante diebus quàm cœpisset æstare, domi suæ per summam voluptatem legit: Annaliū breuiarium, quo res omnes à pop. Rom. gestas complexus est: in Horatii poeticam vigilantissimā commentaria: in Plauti comœdias scrupulosissimæ quæstiones. O malè viuacem senectutem meam. Quo me nunc vertam miser? ad quem confugiam? cuius iudicio posthac vtar? cui pectoris intima committam? quando non modò T. Phædrum, cuius humanitate, prudentia, amore, fide recreabar: sed etiam (quod scelus) vxoris meæ fratrem Basilium mors fortunæ satelles eripuit, illius quoque calamitatis solatio suffecturū, mihi quæ non minus ob alia carissimū quàm quoddam affinis: quippe quæ corporis & animi præclarissimæ dotes, emendatissimi mores, ingenium præcox, acre, varium, flexibile, multiplex, etiā vobis omnibus commēdabat: à quo sic vtriusque linguæ proprietates exprimebatur, ut vtramcunque attingeret, ad eam demum natus appareret. O fragilem cōditionis humanæ sortem. Decessit in primo flore ætatis egregius adolescens, posteritati plurimū profuturus si virtutes eius ematuruissent, si, quæ prius à Demetrio patre, quem nulla homine libero digna latuit disciplina, si quæ mox apud Ianum Lasca- rim, humanarum diuinarumque rerum scientia nemini secundū, plenius faucibus hauserat, aliquando promere

potuisset: ut non iniuria Theophrastus moriens accusasse naturam dicatur, quod ceruis & cornicibus vitam diuturnam, quorum nihil interesset: hominibus, quorum maximè interfuisset, exiguam vitam dedisset. Nam si Basilio paulo longinquior ætas accessisset, & quot ingenii fœtus edidisset: quum vix à ferula subducta manu, præter assiduas auctorum Græcorum solertisque expositiones, Annibalis Romanorumque res in Hispania ac Italia gestas, ab Appiano secretis operibus illustratas, Latii iure nondum donatas, adeo luculenter atque sententiarum fide verborumque splendore transtulit, ut vndecunque doctissimum Leonem X admiratio legentem subierit. Et audet aliquis in tâta propinqui iactura, qui me diligebat ut fratrem, colebat ut patrem, lacrymis modum præscribere? Et est qui succenseat, nihil à nobis allatum festiui, quod animos exhilaret, quod aures impleat, quod expectationi respondeat? Quanto verius illud obiiceretur, quod post ictum tanti fulminis hæc infelicissima mihi meisque studia retentarem, nec oderim, nec damnarimi, nec abiecerim? Quod equidem iam secissem nisi intercessisset Antonius Seripandus in illa doctissima nostra Neapoli summo loco natus, alumnusque Musarum, de nobis optimè meritis. Is, ut est disertissimus, exemplis ab historia repetitis agere mecum cœpit ut dolori resisterem: quumque rogando parum proficeret, afflictumque frustra tentaret erigere, alia adortus est via, auresque vellit hunc in modum: cogitarem quis hominum de me sermo post illa contra Fortuham magnifica verba turpiter abiectus, futurus esset: quod amplissimi patris & utriusque nostrum communis herois Aragoniæ Lyfiz iudicium, qui tot amissis antea regibus, & nuper Alphonso patrueli, quem sacrosanctus Gallorum rex in auitam paternamque dignitatem reducturus erat, eundem vultum frontemque seruauit: quam Leo decimus in partem sit accepturus hanc animi molliem penè muliebrem, qui censor omnium maximus, in suis æquabilitatē desiderat quā ipse

lz.ii.

præstat in omni vita: qui nec aduersis vnquam fractus, nec secundis elatus esse traditur. Illud etiam monuit, ne maleuolis ansam darem, qui sinistris me sermonibus apud ipsum quoque pontificem carpere non erubescerent. Denique turpe esse in id ætatis & professionis homine remedium doloris lassitudinem morendi. Quibus grauissimi viri vocibus expugnatus, in potestate me tandem fore promisi, intermissamque Ciceronis interpretationem resumpturum. Tum ille, qua mecum solet ingenua libertate, Vide quid agas Parrhasi, qui in vno alteroue libello tam lentè sedeas. Non ea sunt secula quum iuuenes, quod imitari vellent, diutius audiebant. Nunc omnes ad vota festinant, nec expectandum habent quod pro re differere tibi libeat: annique superioris discipuli, tanquam Philostrati leones, ex eadem præda bis impleri dedignantur, auditorésque nouitii inchoatos auctores, vt semefas dapes delicati conuulæ, fastidiunt. Itaque nisi seruato quodam temperamento quid afferes quod ipsa quoque nouitate detineat, periculum est ne solus in aliquo garrias angulo. Quæ quum prudentissimè dicta arbitrarer, vsurus rectè monentis amici consilio, statui idem facere quod T. Quintii Chalcidensis hospes apud Luium. vt enim ille concinnatis ex vno tantum sue aliis aliisque condimentis, epularum varietatem mentitus est: sic ego Tullium Ciceroni, librisque Oratoriis epistolas ad Atticum substituens, gratiam nouitatis adeprus, ab equis ad asinos non desiliam: vnique opera fastidio medebor, & rationibus auditorum consulam. Cur hæc autem potissimum surrogare placuerit, spero me vobis exinde probaturum.

Epistolarum fuit antiquissimus vsus. nam Solomonis ad Vaaphren Aegypti regem litteras Eupolemus ex historia recitat, & Prætus ante Troiana tempora rex Argiuorum Bellerophontem cum codicillis ad Iobaten socerum misit, vt est apud Homerum: rudibusque etiam tum seculis, in Italia vetustissimi, quos Ennius appellat cæscos, in dolatis ex aliqua materia tabulis ar-

borumque corticibus inter se litteras misistabant: ex quo tabellarii librarii que nomen hodie manet.

Epistolæ proprium est, ut absens aliquis ad quem scribitur, de iis rebus quas ignorat, certior fiat: unde & epistola nuncupata, à Græco verbo ἐπιστολή. Nam moris antiqui fuisse tradit Hammonius nautis aut vectoribus perferendas eas dare. A Euo deinde bonis artibus expolito, quum placere cepisset hoc scribendi genus, à pluribus exterarum gentium nostrisque excultum est: quippe Philippos Amyntæ F. Alexandri magni pater, hinc etiam nomen suum fecit illustris. Nec inde laudem Plato respuit, aut Sinopenfis Diogenes auctor sectæ Cynicæ: nec oratorum maximus Atheniensis Demosthenes, Apolloniûsque Tyaneus ille cognomento Magus: nec Lucianus ille Syrus. eius enim creduntur esse quæ Phalaridis inscriptione circumferuntur. Inter hos utraque lingua, Plutarchi iudicio, M. Brutus excelluit, Laconicæ breuitatis amator vnicus. In eodem præterea studio multi cum sua quisque hæde versati sunt: Plinius Secundus, Bebius Aphricanus, Titianus & Symmachus. Apollinaris enim Sidonius indignus est hoc albo, quum tantum se suique mireretur, homo Gallus, ut etiam (si diis placet) in ordinem redigat ipsum Ciceronem, nec in epistolis nominandum ceseat. Honestas omnes disciplinas in epistolas cõtulerunt M. Ter. Varro, cuius epistolice quæstiones à grammaticis aduocantur, itemque Valgius qui de rebus per epistolâ quæsiis aliquot libros edidit: Anneûsque Seneca, qui per epistolas ad philosophiam beatique vitam mortales inuitat. Epistolarû Ciceronis extant adhuc vnus & x x x libri: quorum x v i sunt earum quibus familiarium titulus accessit, vnus ad M. Brutum, tres ad Qu. Fratrem, x i ad Atticum: omnes à communi stylo nihil abhorrentes, ut ipse verissimè prædicat his verbis ad Pætum, Quid tibi ego in epistolis esse videor? nõnne plebei sermone agitur tecum? quæ præcipua virtus est. Demetrius enim Phalereus & Artemon, itemque Dionysius Halicarnassicus, & è nostris

lz.iii.

Quintilianus, epistolas cottidianis vsitatísque verbis & pressa faciliq[ue] compositione texendas arbitrantur. Atossa regina Persarum post hominum memoriam prima (si credimus Hellanico, Clementique, Sidonio & Eusebio) missas & acceptas epistolas in volumen rededit. Eius exemplum deinceps alii sequenti sunt. Ex epistolis M. Tullii familiares eius voluntate collectas esse, testatur ipse per hæc ad Atticum verba, Epistolarum nulla ~~evale~~ ^{evale} sed habet Tiro instar 1 x x quidem: sunt à te quædam sumendæ. Eas ego oportet perspiciam, corrigam: tum denique edentur. Has ad Atticum post interitum Ciceronis ab eodem publicatas autumo: de quibus in Attici vita Corn. Nepos hæc, Eum præcipuè dilexit Cicero, ut ne frater quidem ei Quintus carior fuerit aut familiarior. Ei rei sunt indicio, præter eos libros in quibus de eo facit mentionem, qui in vulgus sunt editi, x i volumina epistolarum ab consulatu eius vsque ad extremum tempus ad Atticum missarum. Quæ qui legit, non multum desiderat historiam contextam eorum temporum. Sic enim omnia de studiis principum, vitiis ducum, æmulationibus reipubl. perscripta sunt, ut nihil in iis non appareat, & facile existimari possit prudentiam quodammodo esse divinationem. Non enim Cicero ea solum quæ vivo se acciderunt, futura prædixit, sed etiam quæ nunc usu veniunt, cecinit ut vates. Habetis iam quantum Corn. Nepos his tribuat epistolis: ego, quod est in me, non recusabo quin ex iis quæ sumus ad eas enodandas alaturus, de tota nostra facultate iudicetis.

EX ANNOTAT. A. IANI PARRH. IN
orationem Cic. pro Milone.

NA M illa præsidia quæ pro templis omnibus cernitis, etsi contra vim collata sunt, non afferunt tamen oratori aliquid, ut in foro & in iudicio: quanquam præsidiis salutaribus & necessariis septi sumus, tamen ne nō timere quidem sine aliquo timore possimus. Corrige sic, Nā illa præsidia quæ pro templis omnibus cernitis, etsi contra vim collocata sunt, tamen afferunt terroris aliquid, ut in foro & in iudicio: & quanquam præsidiis salutaribus & necessariis septi sumus, tamē non timere nō possumus.

Recreat & reficit. A corpore transfertur ad animū. nam recreari corporis est quum accessione nouæ carnis instauratur. Plinius, Sic enim defecta longis ægritudinibus corpora recreantur. In eadem significatione verbum Recresco ponitur, nisi quod Recreo generis est actiui, Recresco neutri. Plinius, Cartilago rupta non solidescit, nec præcisa ossa recrescunt.

Recreat & reficit. Exornatio quam vocant interpretationem. nam Reficit idem valet quod recreat. Plinius, Quum reficiendi animi gratia id fecisset. Est autē Reficere, instaurare, & quod est corruptum in pristinum reducere. Vlpianus, Verbo reficiendi, tegere, substituere, sarcire, ædificare, item aduehere apportareque ea quæ ad eandem rem opus erit, continentur.

Cui Pompeij sapientissimi & illustrissimi, &c. Moribus ingenioque Pompeij accommodata assentatio, qui nomen optimi imperatoris affectabat, & Alexandri Magni gloriam. Sallustius hist. 111, Sed Pompeius à prima adulescentia sermone fautorū similem se fore credens Alexandro regi, &c. *Sapientissimi*, humanarum diuinarumq; rerum peritissimi, vel omnibus imperatoriis artibus instructissimi. *Illustrissimi*, claritate rerum gestarum, &c.

Quem reum. Milonem. Cicero de Orat. lib. 31, Reos
lz. iiii.

(inquit) appello nō modò eos qui arguuntur, id est cōvincuntur, sed omnes de quorum re disceptatur. Reum fieri vel agi, nihil aliud est nisi apud prætore legibus interrogari, si credimus Asconio: reum verò peragi, condemnari significat.

Multitudinis temeritatem. Fæcis populi incōsideratam præcipitemque audaciam: quam nō iniuria Verg. AEn. 1 fluctibus comparat.

Auctoritate publica. S. C. patrūmq; decreto, vel eorū permissu qui cum imperio sunt. Liuius ab v. c. lib. 111, Multique erant qui mollius consultū dicerent, quodd legum ab eis latarum patres auctores fuissent. Et alibi, Deceuerunt ut quum populus regem iussisset, id sic ratum esset si patres auctores fierent. id est decreto suo sanxissent & approbassent.

Verumetiam silentium pollucuntur. per eos enim consequar ut operæ Clodianæ dicenti mihi non obstrepant, orationemque meam non interpellent.

De fortunæ opibus, diuitiis, quas ex affectu vulgi reip. præposuit. mortales enim plerique omnes auro patriā posthabent.

Aduersum infestumque nobis. inimicū. Sed plus est infestum esse quàm inimicū. nam P. Nigidius infestū dici putat à festinādo. Qui enim instat alicui, eūmq; pperās vrget & opprimere studet ac festinat, vel cōtrā de alicuius periculo & exitio festinatur, is vterq; infestus dicitur ab instātia fraudis quā vel facturus alicui vel passur⁹ est.

Adeste. faucte: vt, *Adsis o placidusq; iuues, & sidera collo Dextra feras.* vel *Adeste,* colligite & sumite animū. M. Tull. De rep. l. v 1, *Adsis animo & omitte timorē Scipio.*

Salutem. Incolumitatē status hic & alibi Cicero salutem vocat, & rursum Capitis diminutionē, exitium.

In qua Urbe? Locus ad inuidiam valet. Nam & Ajax apud Ouidium. — *agimur pro Iuppiter, inquit, Ante rates causam, & mecum confertur Vlysses?*

M. Horatii, &c. Idē fecerat apud Græcos Critolaus Tegeates Rheximachi F, q cōtrā tergeminos Pheneatas eadem fortuna conditionēque pugnauerat qua M. Horatius. interfecit enim Demodicam sororem, quodd

Impossum cæsum lugeret. Auctor Demaratus in Arcadiciis *Instituta*, disciplinæ est: *imbuti*, educationis & consuetudinis. Imbui dicuntur animi dum sensim mores & instituta vitæ ex iis quibuscum versantur hauriunt. Horatius, *Quo semel est imbuta recens, &c.*

Ambusti Tr. pleb. T. Munacii Planci, vel Qu. Pópcii Rusi, Syllæ ex filia nepotis, vel C. Sallustii. *Ambusti*, quia non antè concionari destitit quàm incendio curiæ fugatus sit.

Intermortuus, contemptim. intermortuus est plusquàm mortuus. Is enim dicitur intermortuus, cuius etiã memoria penitus extincta est. M. Tullius ad Att. lib. 1, De intermortuis reliquiis coniurationis. Et ita legendũ videtur, etsi illic extat Immortuis.

De illo successu supra. Clodius inter publicas ceremonias muliebri veste ad Calpurniam Cæs. uxorem (vt Appianus) vel ad Pompeiam (vt Suetonius) vel ad coniugẽ Metelli pont. (vt Liuius) penetrauit.

Notatus, improbaui, damnaui. Infrà Cicero, Ita & separatus rem non hominem, notauit.

Per furiosum illũ Tribunũ. Qu. Fusiũ, de quo statim.

Postulante nescio quo. Cum Romacho contemptimque dicit, Nescio quo. Sed is Qu. Fusius fuit, per quem illo quoque tempore quo de incestu P. Clodii actũ est, factum Cicero scribit ad Att. ne quid asperius à Senatu decerneretur. Auctor Asconius.

Tam salubrem hanc, &c. A literam designat: ea absoluedi nota erat, vt K condemnãdi. L enim ampliatiõis. Id autem significabat non liquere & amplius esse querendum.

Parricida. Non is tantũ qui patrem sed qualẽcunque hominem occidisset, parricida appellabatur. ex quo Parici quæstores rerum capitalium.

Confessa senio. dolore & vitæ tædio. Accius in Epinarchumache, *Mors amici subegit: quod mihi est senium amicus acerrimam.*

Sed homo sapiens. Hoc usu venire Quintilianus obseruat, vt qui iudicio præest, aduersariis inimicus, nobis amicus sit, aut contrã. Magis itaque laborandum putat

ei in quem sit propensior, ut causam suam probet. est enim nonnunquam prauus hic ambitus aduersus amicos, aut pro iis quibuscum similitates gerunt pronunciandi, faciendique, iniuste ne fecisse videantur.

Alia quadam mente praesidium. Alia (non alta) id est, non ea qua ceteri, id est, non vulgari sed acri diuinoque vir ingenio.

Ne videretur infirmior fides, &c. Veritus est (inquit) Pompeius ne mala fide rediisse cum Clodio in gratiam videretur, id quod antiqui turpissimum iudicabant: adeo quod Liuius Salinator in censura Cl. Neronem collegam notauit, adiecta causa quod non sincera fide secum in gratiam rediisset. Auctor Valerius.

Mea gratia, beneuolentia. Ouid. *fratrum quoque gratia rara est.*

Sed ut L. Paulum. Paulum significat AEmylium, cui C. Caesar in consulatu milles quingentes sesterrium largitus est, ut ei faueret: ex qua pecunia AEmyliam basilicam condidit.

Non religione, scilicet impeditus. Veteres enim certos obseruabant dies & signa. Scribit etiam Polybius ipsos milites excusare solitos auspicia si non occurrissent ad praestitutum diem.

Miscebat, perturbabat. Verg. *nam caelum terramque meo sine numine genti Miscere, &c.*

Quibus syluas publicas. Hae syluae consulibus interdum prouinciae decernebantur, si deesset occasio rei foris gerendae, vel suspectae. Coss. opes essent, ut apud Suetonium legimus. Hinc illud ex Bucol. Maronis ad Pollionem, *Si capimus syluas, syluae sunt Consule dignae.*

Fanoniis. Hic est ille qui Catonis libertatem constantiamque simulabat: ex quo Pseudocato vocabatur.

Mutauit calceos. deposuit calceos patritios, id est senatorios, & induit aliud aptum genus itineri. Calceorum varia genera. nam mulleos apud Verrium calceos legimus, & Vopiscum. cuius verba sunt haec, Calceos mulleos, & cereos & albos & hederaceos viris omnibus sustulit, mulieribus reliquit. Apuleius, Pedes (inquit)

calceis induci luteis. Affert Appianus & Pollux, ac utroque prior Seneca, phœcasios Alexandrinorum sacerdotum, qui inde Phœcasiani dicti. Patētes calceos Hieronymus in quodam Cæsare notauit: & Philostratus in sophistis meminit calceorum patritiorum: in quibus C. Marius triumphasse quidam prodiderunt. Etsi non defunt qui non patritios sed patitios enunciet, ut idem significant quod patentes apud Hieronymum, vel ingenuos: quoniam Cincius patitios appellari solitos ait qui nunc ingenui vocentur.

Superatus. non tantum victum sed etiam occisum significat apud Sallustium, Verg. *Clam ferro incautum superat*, id est interimit.

Itaque illud Cassianum. L. Cassius summæ severitatis, quoties alicuius indicii quæsitior esset, in quo quæretur de homine occiso, suadebat atque etiam præibat iudicibus ut quæreretur Cui bono fuisset eum perire de cuius morte quæreretur. Sic enim vitam hominum esse dicebat ut ad maleficium nemo conetur sine spe atque emolumento accedere.

In fraudem, in noxam, ad maleficium. Vlpianus De verb. sign. Fraus (inquit) aliud est, aliud pœna. Fraus enim sine pœna esse potest: pœna sine fraude non potest. Pœna est fraudis, id est noxæ vindicta.

Vos hostes in hac urbe versamini, proverbio dicitur in eos qui vulgatissima nesciunt, aut scire dissimulant. Hinc illud ex Euang. Tu solus peregrinus in Hierusalem? &c.

Mouet me lumen Curia. Locus ex ambiguo, nam quum ad laudem referre videatur, ut supra, Sext. Clodiu vituperat ac in odium trahit. nam populus, eo duce, corpus P. Clodii in Curiam intulit cremavitque: quo igne ipsa quoque Curia flagrauit. unde lumen Curia vocauit.

Punitus es. Deponentali forma protulit in actiua significatione, pro punisti.

Rem enim Miloni lege Plotia fuit Clodius. Accusatus est à Milone de stupro incesto: quod lege Plotia cohercebatur, ab illo Plotio promulgata qui diu Crasso dixit quod nimis exstrictè Liciniam vestalem coleret.

Potuisse L. Cælii. Emenda L. Cælii, ex ipso Cicero ne, & argumentis historiarum T. Liuii. Prætor is fuit P. Lentulo Spintere, Qu. Metello Nepote Coss. quo anno Cicero restitutus est. is quum faceret ludos Apollinæ, ita infima multitudo coacta annonæ caritate tumultuata est, ut omnes qui in theatro spectandi causa confederant, pellerentur. Asconius ait de oppugnata Cælii domo nusquam legisse, & Cn. Pompeius hoc tantum obiecit, quum Milonem defenderet apud populū accusante Clodio. Tiro quoque Tullius Ciceronis libertus de vita prom. lib. III. L. Cælium prætorem à Clodio duntaxat oppressum refert.

Arris amicum meum. Inversio, quam Græci ironiam dicunt, quæ multum valet ad eleuandā testis auctoritatem. nam nemo Ciceronis erat inimicus quin idē perditissimus esset & hostis reipublicæ. quod ipse gloriatur in Philippicis, & alibi.

Testimonia testium & eorum. Testimonia testium dicta sunt. Callistratus iuris civilis auctor lib. x x x i, de probationibus, Diuus (inquit) Hadrianus L. Rufino Procos. Macedoniæ rescriptit, testibus se, non testimoniis, crediturum.

C. Cassinus cognomine Schola. Inter attributa personæ nomen est: quod in argumentum rarò quidem sed tamen aliquando cadit. nam Eteocles apud Euripidem nomen Polynicis ut argumentum morum incescit: & ipse Cicero Verrē interdum appellari ait quod omnia verrat: & nunc addidit, *Cognomine Schola* nō citra amaritudinem. Nam Scholæ non tantum ludi litterarii dicti sunt *ἀπὸ τοῦ σχολάζειν*, quod est vacare, (quia cæteris rebus omissis vacare liberalibus studiis pueri debent) sed est quando significant ad animi relaxationem constructa loca, quæ *λύχας* Græci vocant, nostri Scholas *ἀπὸ τῆς σχολῆς*, id est à vacatione: vnde & ludo litterario nomen inditum putat Ausonius, -*Græci schola nomine dicta est, Iusta laboriferis tribuantur et ocia Musis.* Itaque crebra scholarum mentio apud P. Victorem qui de regionibus Urbis scripsit: & Vitruuius balineo scholam nominat, & Plinius in Octauie porticu.

Familiaris meus. & hoc ironicòs.

Sicut confecta, probatz. Quintilianus, eoque prior Cicero, sæpissime scribit, Hoc conficere debet orator, &c.

Ille latronum occultator & receptor locus. Via Appia est prope urbem monumentum Basilii: qui locus latrocinis fuit perquam infamis, ut ait Pædianus.

Sut sedis. Subsistere significat insidiari. Verg. — *subsedis adulter.* inde subseffor alieni matrimonii dictus à Valerio, & subseffæ Vegetio insidiæ.

Martemque communem. Homeri sententia, cuius Iliad. & carmè est, hoc, *Ἄνδρες Ἑλλὰδες καὶ ἰσχυροὶ Λατοῖναι καὶ Ἰλίοιοι.* *Communem belli Mars est, Victorque repente*

Sæpe cadis. Ovidius in Amoribus, *Mars dubius, nec certa Venus: Vixitque resurgunt: Quosque neq; iniqua posse iacere, cadunt.* Cicero in Philipp. Concedo incertos exitus esse belli, Martemque communem. Cæsar in commentariis, Errant qui in bello omnes secundos rerum euentus expectant. Idem, Multum cum in cæteris rebus, tum in re militari potest fortuna.

Vicum. Vici dicuntur humiles domus. nam quæ incedimus, non vici sed viæ sunt vicorum: unde vicinia dicitur loci demonstratio: vicinitas verò, vicinorum conditio. Hæc Fl. Sosipater.

Nullum angiportum. dubii generis est. Angiportus enim dicitur & Angiportum: quod Verrius ait esse iter compendiarium in oppido, quasi angustum ad portum aditum. M. Varro, Quod exitum non habet ac peruium non est, Angiportum, & id angustum, ab agèdo & portu. Vlpianus, Angiportum à portu dictum est: portus verò, conclusus & munitus locus est, quemadmodum & Statio, ab importandis exportandisque mercibus nomen habens.

Cliu. Clius, ascensus est molliter arduus: ex quo veteres omnia difficilia cliuia dicebāt, & auspicia cliuia quæ aliquid fieri prohiberent. Verrius.

Malleorum. Hoc alii diminutiue protulerūt, Malleolori. Sunt autem malleoli, non solum parui mallei, sed ab eorum similitudine quæ aptantur (ut inquit Ver-

rius) ad incendium faciendum : quod teli genus hæc specie figuratur, vt legimus apud Ammianū. Sagitta est cannea inter spiculum & harundinem multifido ferro coagmentata: quæ in muliebris coli formam, qua nēt linea stamina, concavatur; ventre subtiliter & plurifariam patente: atque in aluo ipso ignem suscipit cum aliquo alimento: & si emissa lentius iactu arcus inualido (iactu enim rapidiore extinguitur) hæserit vsquā tenaciter, acriores excitat æstus incendiorum, nec remedio ullo quàm superiecto pulvere consopitur. T. Livius ab v. c. lib. duodequadragesimo, Alii cum ardentibus facibus, alii stuppam picemque & malleolos ferentes, tota collucente flammis acie aduenerunt.

Popa Victimarius. Popa victimarius appellabatur, id est is qui venales habebat hostias, & qui ligabat ad altare feriebátque. Propertius, *Succinctique calent ad nona sacra popa.* inde Persius popam vëtre dixit helluonem, quique multum voraret, non (vt quidam rentur) obesum & pinguem.

In circo max. Hæc omnia per contemptum. Nam sortilegos quique quæstus gratia hariolabantur, in circo maximo morari solitos, Ennii versus indicant, *Non habeo denique naui Marsum augurem, Nō Vicinos harnspices, non de circo astrologos, Nō Isiacos coniectores, non interpretes somnium.* Non enim sunt hi aut scientia aut arte diuini, Sed superstitosi vates impudentesque harioli, Aut inertes aut insani, aut quibus egestas imperat. Quis sibi semetipsum non sapientem, alijs monstrans viam. Quibus de iustis pollicentur, ab his drachmā ipsi petunt. De his divitijs sibi deducant drachmā, reddant cetera. Hinc Iuvenalis Sat. vi, *Plebeium in circo positum est & in aggere fatum.*

Conquisitores, qui in delectu milites scribunt, eorumque certum numerum ab vnaquaque ciuitate postulant. Cicero ad Att. lib. vii, Nullum vsquā delectum. nec enim conquiritores quædamponunt audent.

Erit, & erit, &c. Verū sanè est quod ait Nepos Cornelius, prudentiam esse diuinationem. Nā Cicero prædixit vt vates, quæ non ita multo post acciderunt.

Conscientia miseretur. qua nullam maius virtuti præ-

mium proponi potest. Catullus,

Sæ qua recordanti benefacta priora voluptas

Est hominis, quum se cogitas esse piwm,

Nec sanctam violasse fidem, nec fœdere in illo

Danum ad fallendos numine absum homines. AENEAS
ad Didonem apud Verg.

Dj tibi si qua pios respectant numina, siquid

Uquam sustulsa est? Et mens sibi conscia recti,

Premia digna ferant. Cicero in Catone Maiore, con-

scientia benefactæ vitæ multorumque benefactorum recordatio, iucundissima est. Et Menander quasi deâ Cōscientiam statuit, *Ἐπειὸς ἀνθρώπων ἐν οὐρανῷ νοῦς θεός*, id est, Cunctis mortalibus conscientia dea est.

Est profectò illa &c. Dignitas orationis à sententia rerum diuinarum. Ferunt enim theologi, in lucem edictis hominibus cunctis, salua firmitate fatali, huiusmodi quædam velut actus rectura numina sociari quâ paucissimis visa, quos multiplices auxere virtutes. Idque & oracula & auctores præclari docuerunt: inter quos & Menander poeta comicus, cuius ille senarius est, *Ἐάν τις αἰὶ πὶ οὐρανῷ πάλαι* *ἔστι δὲ γένιον*, Genius adest homini statim edito. Plotinus ausus quædam super hac re differere mystica altaque, monstrauit quibus primordiis hi genii animis cōnexi mortalium, castos (quoad licitum est) tueretur, docentq; maiora, si senserint puros & à contagione corporis immaculatos. Alii mentem cum genio confundunt, eundem genium mentemque existimantes: ut idem Menander, *νοῦς γὰρ ἡμῶν ἐστὶν ἡ γένιον θεός*, id est, Mens enim sua nostrum cuique deus est. Hinc illud AENEID. 9. *dis me hunc ardorem mentibus adducet?*

Euryale? an sua cuique deus sit dira cupido? Geniorum adminiculis præcipuè enituisse dicuntur Hermes ille terræ, Pythagoras, Socrates, Numa Pōpilius, superiorque Scipio, & Apollonius Tyaneus. Nam quod de C. MARCO quidam suspicatur & OCTAUIO Cæsare, equidem mihi non temere persuaserim: quum qualis uterque fuit in reip. cogito. Genius est *ἡ δὲ φύξις*, id est, sua cuiusque fors, ut ait Solipater.

Latialis Iuppiter. Templū Iouis in Albano fuit ab vniuerso Latio conditum, ideóq; Latialis appellabatur. Eius meminit Liuius, Italicus, Lucanus, & alibi Cicero.

Quid restat? Et hoc ad miserationem pertinet. ostendit enim consumptam iam esse omnem fortunam, vt Sino Verg. — *quid iam misero mihi denique restat?*

Huius lacrymæ. hoc meo fletu. hinc illud Maronis, *Huius lacrymæ vitam damus*, &c.

O me miserum. Ploratum sono verbi expressum ante oculos ponit, vt apud Homerum sapissime factum legimus. Nam Me & Mi particulæ sunt flebiles, vt indicat Aristophanes in Equitibus.

Quodnam concepsit scelus? Artificiofa percontatio, quæ respondendi locum non relinquit, vt illud ad Iouem Veneris,

Quid meum Aeneas in te committere tantum,

Quid Troes potueret?

Quid me reducem esse voluisti? Hunc etiam locū tractat illo versu Verg. *Hoc erat alma parens quid me per tela, per hostes*, &c.

Vitam dñj immortales. In excitandis affectibus ea venior oratio creditur quæ ab ipso incipit quod volumus: vt Hector apud Vergilium, *Hec fuge nate dea*, &c. Cicero etiam hic ab affectu sumpsit initium: & quod interposuit, incredibilis grauitatis est.

EX A. IANI PARRHASII
COMM. IN CLAUDIANVM EX-
cerptæ carminum diuetsorum expositiones.

EX LVCRETIO.

LVCRETII locus ex lib. VI, emendatus.

LAUD. De raptu Proserp. lib. III,

*Adnatat Umbra fretis, extremaque lucis
imago*

Italiam Libyamque ferit, clarescit Etruscum

Vbi Parrhasius,

Lotus.

Tyrrheni maris ora. Nam Thuscia, velut *Ἰσπὸς ὄρος*, He-
truria dicta est. Quippe quæ Romanos fines alluit Ty-
beris, Hetruiria terminus olim fuit: eiusdémque alteram
ripam Romani, alteram tenebant Hetrusci. Iuuenalis,
Imperij fines Tyberinum Virgo natumit. Alii dictos He-
truscos autumant ab eiusdem regionis oppido Atria,
quam Diomedes condidit, & AEthriam primò nomi-
natam scribit Stephanus: vel *Ἰὼν τῷ τῶν αἰθρῶν ἀρκέειν*, pro-
pter auguriorum peritiam, quia de cælo seruantes exet-
cent æthera. Quod si verum sit, oporteret eius nominis
primam produci, quam corripit tamen frequentius ob-
seruabis. Thusci præterea, seu (quod est idem) Tyr-
rheni, Campaniam tenuerunt, vt refert Plinius & in
Vergilium Donatus. quorum coloniam fuisse Capuâ,
tradit Mella Pomponius, & Puteolos Pausanias in *Ἀττικῇ*
ἱστορίᾳ *Τυρρηνῶν*, id est, apud Dicæarchiam Tyrrhenio-
rum. Tibullus de balneis Puteolanis,

Me tenet AEthruscum manat que fontibus Unda,

Vnda sub æstuum non adueniunt canem. Lucretii
carmen De rerum natura lib. VI, sic emaculandum fuit,

His locus est Cumas apud, AEthruscos per montes,

Oppleti calidis vbi fumant fontibus ancti. nam de
Aetna loquitur.

Li,

EX VERGILIO.

EX BUCOLICO CARMINE, *tardi Genere
bubulci, non subulci legendum.*

LA V D. De raptu Proserp. lib. II,

-Vestito se proleuit arctos

AEquore, precipitat pigrum formido Bo-
tem. Vbi Parrhasius,

Pigrum. Iuuenalis, Frigida circumment pigris sarrata
Boote. Boes tardi sunt. Ouid. ad auroram,

Prima vocat tardos sub iuga panda boes. Tibullus,
Aus stimulo tardos increpuisse boes. Inde Tardus
epitheton bubulci proprium est. Vergil. *-tardi Gene-*
re bubulci. Nam legendum sic est, non (vt Seruus &

alii) subulci: quos in bucolico carmine nunquam Theo-
critus introducit: & Donatus tria tantum pastorum ge-
nera, quæ dignitatem in bucolicis habent, enumerat:
bubulcos, opiliones, & omnium minimos *ἀπόλους*, id est
caprarios: quod nomen cautè cōsulteq; in iis quæ sum-
psit à Theocrito, Vergilius omisit, vt obseruauit & do-
cuit Gellius. Sed ipse Theocriti versus quem noster
æmulatur, vbi subulci mentio nulla fit, à nobis est,

Ἦδον τοὶ βῦται, τοὶ ποιμένες ὀπίλοι ἴθων.

Ductores ouium & qui pascunt rure capellas,
Et Genere bonum custodes.

EX PRIMO GEORG. *-tūque o cui prima fre-*
mentem Fudit equum magno tellus per-
cussa tridenti: quænam sit illic prima
tellus, & cur.

Claud. De raptu Proserp. lib. I, *-iam magnus ab imis*
Andisui fremitus, templūque remugit. Vbi Parrh.
Fremitus.) Multæ voces in vnum confusæ, fremitus
proprie dicitur, vt indicat Seneca. Vergil.

-cuncti simul ore fremebant. Est & fremitus

hinnitus equorum. Maro per initia Georgic.

-rūque ò cui prima frementem

Eadist equum magno tellus percussa tridenti. Vbi prima tellus, si tamen Attica designatur, ἀττική; ora maris littusque non est accipiendum. Athenienses enim primam omnium suam terram scēque primos homines prædicabant, de generis antiquitate cum Argiuis certantes, ut est apud Pausaniam. Nam primæ civitatis auctores videri utrique volebant. quorum Athenienses suam urbem per excellentiam αἰὲν nominabant, ut veteris comœdiæ poeta testis est Aristophanes, & Attichos primo Philochorus, quique gentes exponit Stephanus. Quod eo magis à Servio prætermisum miror, quo minus eum latuit historia, sicut hæc eius verba demonstrant, Antiqua, nobilis: (inquit) neque enim nova esse potest: licet primam terram suam esse dicant Athenienses. Extant & rei rusticæ collectanea ab auctore Græco nequaquam negligendo, imperatori Constantino nuncupata. In iis scriptum est, per orbis initia quomodo omnia aquis essent obruta: Atticam terram primam emeruisse: exortique contentione inter Palladem & Neptunum uter eius nomen imponderet, olea producta superiorem fuisse Palladem: quomodo Ioui cæterisque diis eius donum præstantius esset visum quàm portus & naualia quibus Atticam Neptunus ornauerat. Hinc in Thebaide Papinius lib. xii,

Fama minor factis. ipsos nam credere dignum

Calicolas, tellus quibus hospita semper Athene,

Cen leges, hominēque novum, ritusque sacrorum,

Seminaque in vacuas hinc descendens a terras,

Sic sacrassē loco commune animantibus agris

Confugium.

Nam quod indigenas se iactarent & in ipso natos solo quod colunt, Iosephus Trogusque memorant & Thucydides. Is ait Athenienses ex auro cicadas in capite gestare solitos, ut eo argumēto se terræ gentios indicarent. Hunc sanè morem Vergil. in Ciria (quod poematis nomen est) expressit his verbis,

Aurea solennis comptum quem fibula ritu

Mopsopo, rereri vestebas dente cicade.

Quippe

Lii.

Nisus de cuius capillo poeta loquitur (ut tragœdiarum scriptor Sophocles auctor est) Pandionis filius fuit ex Attica. Malè qui deprauatum sequenti codicem pro Mopsopio Corpselez legunt: & à loco qui nihilo magis quàm respublica Platonis extat, eburneam suspicantur. Athenienses verò Mopsopios appellatos non à vate, sed ab alio quodam Mopso, docet Strabo. Sunt qui malint ab Oceani filia Mopsopia, de qua Suidas.

EX GEORG. III, -Troia Cynthius auctor,
quis intelligendus.

Claud. De raptu Proserp. lib. III,

-longumque immota moratur

Auctore dubiū certūq; expromere funus. Vbi Parrh. Auctorem dubium.) Nam compertum non habebat quisnam Proserpinam rapuisset. Auctor non est qui tantum facit, sed princeps & qui primus iubet ut aliquid fiat. Multaque fieri possunt ab aliquo, alio tamen auctore, qui nihil agit. Inde illud apud Liuium frequenter, Ut patres fiant auctores, id est ut perinde accipiat ac si ipsi iussissent. In hoc significato Vergil. Georg. lib. III. posuit,

Assaraci proles, demissaque ab Ione genti

Nomina, Trósq; parens & Troia Cynthius auctor.

Ilus enim quum pecus in Mysia custodiret, in certamine quodam victor quinquaginta pueros ac totidem puellas accepit in præmium: quos Apollinis oraculo monitus in coloniam deduxit, vbi præuiam bouem probuuisse animaduertit, angustasque pro suis tunc opibus sedes in summo colle positas Ilium nominauit: quod bellica virtute & opibus amplissimum postea fuit. Historiam percurrit Lycophrò: eiusque narrat interpretes, ex Lessis Lampfaci filii monumentis, (de cuius nomine cum iis non contendam qui Blæsum quàm Lessin dici maluerunt) quòd eo nomine coloniz dux in Lampfacum deductus fuerit, ut in claris mulieribus à Plutarcho traditur. Phoui illius frater qui post hominū memoriam primus Leucadiū saltum tentauit, ut Cha-

ron Lampfacenus in historias retulit. Illud autem te
 nolim fugiat, in omnibus Lycophronis exemplaribus
 eadem non legi, librariorum negligentia: qui dum com-
 pendia sectantur, historias, si quæ paulo altius repe-
 rantur, aut mutilant aut omittunt. Quod autem res ut
 nos scripsimus sese habeat, nouit vir utraque lingua do-
 ctissimus & à secretis pontificis, Laurentius Venetus,
 penes quæ mediæ vetustatis codex Lycophronis noster
 est, unde superiora mutuati sumus. Nouit & Patauinus
 Augustus, qui litteras in Vrbe Græcas magna cû laude
 proficitur: Hieronymus item Massurius, in omnibus bo-
 nis artibus & in primis philosophiæ studiis eminentis-
 simus, qui (ut ingenuus est) quum nobis indicantibus
 illa eadem legisset, omissa Seruii sententia, faciliè nobis
 accessit. Nam cui placere docto potest, Apollinem dici
 auctorem Troiæ quod eius muros (ut fabulæ canunt)
 extruxerit? Hæc profectò ratione munitor Troiæ non
 auctor, dici debuit, ut est apud Ouidium,

Me fide confiscentis Troia munitor amant. Quod si
 auctor inde diceretur, esset hoc illi nomē cum Neptu-
 no & AEaco commune, quos operis habuit socios, ut
 Pindari scribit interpres. Neutrum tamen eorum au-
 ctorem Troiæ apud quempiam dici legimus. Equidē
 ad Apollinis responsum refero, cuius fidem sequutus
 Hes, Iliam condidit, ut Status x i. Theb. accepit,

gemit auctor Apollo

Quas dedit ipse domos. Dolet Apollo Thebas à Capa-
 neo dirui, quæ eius oraculū sequutus Cadmus ædifica-
 uit. Cynthium verò Troiæ regē (si modò is vnquam
 lectus est apud Maronem) Apollinē vocatum suspicor,
 Homeri imitatione, cuius carmē etiam qui Græcè ne-
 sciunt, habent in ore,

Εὐνείῃσιν πρᾶκλᾶν Τενέδι δαίμων Ἀπόλλων.

Orphens,

Ὀφείδῃσιν ἰσθμῶν ἐκείνων μῦθος. Id est,

Delphæ regnator longè qui spicula tendis,

Præse venturi. ut Troiæ regem Cynthium Ma-
 ro dixerit quod illic impendiò coleretur. Ac ut Troiæ
 regem fuisse condonem, conditorem certè Troiæ nul-

lii.

la vel etiam ficta fabula perfradebit. Sospiter ait, Auctor ab augeo verbale, forminum facit auctrix: quum verò ad auctoritatem refertur, pro communi accipiendum. Ex his Charisii verbis est scire, etiam quum testimonium cuiusquam citamus, & dicimus, Auctor est (verbi gratia) Cicero, per e contra quorundam sententiam scribi oportere.

EX CIRI, *Docta Palepaphia testatur Vocc Pachymus: Palephatta papyrus* emendandum videri: cum aliis in Ciri emendatis versibus.

Claud. De raptu Proserp. lib. III, *Antra procul Scyllæa petit.* Vbi Parrhas. Ita sanè legendum, non, Scylla petit, ut vitiatii codices habent. Tædarum splendor (inquit) Scyllæ specus euerberat in freto Siculo. Scylla saxum est appulsis noxium, quod hætenus nomen retinet, etiam si scillum neutro genere vulgus efferat. Palæphatus inter ea quæ fidem non capiunt, meretricem fuisse Scyllam tradit: quæ quum degluberet amatores, indignatione deorum in maris monstrum cōuersa sit ex puella, quale describitur Odyssæa, corporis ingenti vastitate, senis cervicibus, bis totidem pedibus, ordine dentium triplici, quæ fauces ad prædam proferat ex altissima specu, ut Dionysius interpretatur. Palæphati testimonio Vergilius ad Messalam scribens utitur,

Docta Palephatus testatur Vocc papyrus. & ita nostra castigatione Minutianus impressit. in aliis omnibus exemplaribus cicatricosum carmen inuenies,

Nostra Palepaphia testatur Vocc Pachymus. idque nescioquis (nam Domitii glossulas illas esse non arbitror) ad Venerem Pachynumque Siciliæ promontorium perridiculè refert. Acusilaus Scyllam Phorco patre natam tradit, Hesiodus in magnis codicibus ex Phorbanter: nec inter omnes in matre conuenit. Homerus Crætin, Stesichorus Lamiam vocat: quæ & ipsa ex formosa puella in monstrum versa necat infantes, efferata quod inuidia Iunonis, omni sobole quam ex Ioue pe-

pererat, orbata sit, vt Libycorum 11 scribit Duris. Ex Græcis quidam prodiderūt, Hecates esse filiam: sed Hecaten & Crataein eandem accipit Apollonius. Ex hac historia Vergilii versus ex Ciri mendosos & syllabis olim vacillatibus, in hos redeimus numeros, ipsiq; Minuciano dedimus imprimendos,

Ipsi seu Lamie mater sit, sine Crataei,

Sine illam monstro genuit Persæa biformi,

Sine est neutra parens. Hecaten intelligit in Persæa, sicut in monstro biformi Phorcum, nequis hæreat in salebra. Scylla præterea Nisi filia fuit, quæ succiso fatali parentis crine, Nisæam arcem Minoi prodidit. Sed is puellæ scelus auersatus, ab eius navis clauo pendentem per æquor raptruit, quoad in auem Cirin Amphitrites ope migravit. Fabulam Græco carmine Pæthenius memorat. Inde Saronicus sinus dictus est, vt placet Eustathio. Nostri nominis affinitate abutuntur. nam maris etiam monstrum Niseidem vocat Ovidius.

ÆNEID. I. *spumas salis ære ruebant*, non de remis intelligendum.

Claud. De raptu Proserp. lib. 1,

Et in celsas surgunt electæ columnas. Vbi Parrh. *Surgunt*) attolluntur. Vergil.

manali surgentes ære columnas. Hic versus est, ex quo Maronis aliud carmen Æneid. 1,

Vela dabant lesi Et spumas salis ære ruebant, nauticum rostris interpretati sumus, quæ ex ære fiebant, vt discimus ex Vitruuio Ruffo, Plinioque. Suidas, *Ἐμὲν* (inquit) vocant ex ære rostrum quod extat è prora nauticum. Verg. Æneid. 111,

-tremist istibus ærea puppis. Idem x,

Masiceus arata princeps fecat aquora tigris. Navis id nomen est ab insigni. Stat. Thebaid. v,

Ecce autem arata dispellens æquora prora

Pelias intactis longè subit ostia pontis

Primus. Cæsar belli ciuilis 11, Cum classe navium
liiii.

x x r, in quibus paucæ erāt æratæ. Maronis illud à nobis antea recitatum, C. Balbus (vt nos) expressit hunc in modum,

-Solat immisisti cana pinnæ habenæ,

Infundis que solum Et spumas vorat ære tridenti. Flaccus igitur Horatius, quum vellet longam nauem significare & rostratam firmamque, Cypriam dixit, vt ærea accipiat: quod oppidum Cypri Temese, æris olim metalla habuit, vt Strabo tradit: ex quo Cypros (vt Verrius ait) xrosa dicta est.

ITEM, *Nunc quales Diomedis equi, nunc quantum Achilles*, quo sensu dicatur.

Claud. in præf. lib. 11, De raptu Proserp.

Draque sanguines veris præsepia regi,

Et Diomedeos gramine panis equos. Vbi Parrhas.

Equos habuit Diomedes admodum feros, & qui corporibus humanis pascebantur. Hos abegit Hercules, & simul Argos abduxi, cum malis Hesperidum baltheoq; Hippolytes. Obiter expugnauit & populatus est Pylon, quum Neleus ei portas clausisset. Auctor Telefarchus. Equos Iunoni consecrauit Eurystheus: eorum genus prorogatum vsque ad Alexandrum Philippi F. tradit Diodorus. Alii etiam vltcrius, vsque ad Antonii tempora, qui triumuir constituendæ reip. fuit. vnde manauit equus ille Seianus, calamitatis adagio nobilis. Auctor Gellius. Ab iis præterea genus ducebant Argiui Diomedis equi, de quibus AEncid. 1, Vergil.

Nunc quales Diomedis equi: id est, num ita feroces vt illi Thraces ad quos originē referebant? Nec omit tam sequens hemistichium, quod ex iis nemo quorum sententia edita sit, assequutus mihi videtur. Non enim illic Dido interrogat qua virtute quōve corporis & animi robore, sed quantus, id est quā magnus Achilles fuerit. Nam ex fabulosa Lycophronis historia nouenis cubitis adoleuisse dicitur.

AE NE I D. II, *Vos aeterni ignes Et non violabi-*
le Vestrum Testor nomen, astrad Argiuos
 penates referri debere.

Claud. De raptu Proserp. lib. I,

-ad Phrygios tendit secura penates. Vbi Parrh.
Penates.) Sedes, quarum tutelares dii penates existi-
 mantur, Eosdem, Lares etiam vocabant, ut antè est di-
 ctum. Penatum verò mentio facta commodissimè hic
 est. nam Cassius Hemina Romanorum penates inter-
 pretatur quos alio verbo *μεγάλους θεούς*, id est magnos
 deos, indigitabant. Et Cybelen de numero penatum
 esse nō dubitabit qui vel primum Varronis librum de
 lingua Latina legit, vel eam dici Magnam matrem nō
 ignorat. Longa Dionysii Halicarnasii, Nigidii, Varro-
 nis, & Macrobij, de diis penatibus disceptatio. Sunt au-
 tem per quos penitus spiramus, per quos habemus cor-
 pus & animi rationem. Deos penates testatur apud
 Verg. Sino quum ait,

Vos aeterni ignes, &c. Nam se penatum offensam ve-
 reri simulat si patriæ secreta hostibus prodatur, cuius diis
 penatibus credita cura est. Vnde dii patrii quoque dicti
 sunt, ut tradit Higynus, & Maro,

Dij patrj servate domum, servate nepotem. Porro
 penates æternum ignem etiam alibi Vergil. appellavit,

Æternūque adytū effert penetralibus ignē. quan-
 quam sunt qui velint præsentis Vestis focos à Sinone
 testari.

ITEM ILLUD, *Sanguine placasti Ventos,*
 ex qua hystoria.

Claud. De raptu Proserp. lib. III.

O templū Scythiæ atque hominem sitientibus aræ
Vitæque digna colū. Vbi Parrhas. Probra ducun-
 tur à gentibus: Aegyptiis, quia fallaces Aegyptii sunt.
 & semper alia cogitant, alia simulant, ut inquit Hircius:
 Cilicis, improbè perditæque vini: Lesbis, tribas est
 & alias subagitat, ut ex Pherecrate discimus. A populis,
 ut Azonas imitatur, id est corruptè loquitur. Azones

enim crassilingues inter Atticos, & semibarbari: sicut Sphærii rusticis moribus habentur. Qui Tauricam colunt Scythæ, quoscunque capiebant aduenas, immolabant Dianæ: quæ sacrificia tragicè decantauit Euripides. Narrat Herodotus & Ammianus, & Clemens Sidonius exprobrat. Expetebat imprimis & summo quidem studio Græci generis homines, in gratiam sacerdotis Iphigeniæ, quam Iphianassam vocat Lucretius. Agamemnonis ea filia fuit & Clytæmnestræ, vel (ut Duridi Samio placet) Helenæ, Thesei stupro cōcepta: Clytæmnestræ tamen dici, quoniam Menelao nubens Helena, sorori adoptandam dederit. Eandem quum Græci classem remorantibus vêtis in Aulide essent immolaturi, Diana supposita cerua surripuit, & in Scythiâ translata suo templo præfecit. Quidam mutatam dicunt in ceruam, nonnulli in anum, Phanodicus rerum scriptor in vrsam, Nicander in taurû. Hesiodus in mulierum catalogo ait Hecaten Dianæ numine atque voluntate effectam. Inde Vergil. *Æneid.* 11 composuit oraculum,

Sanguine placasti Ventos & Virgine cesa. ventos inquam, quia βούλας hoc est procellis, Iphigeniam matrem constituerant, ut est apud Lycophronem: quod Seruius & alii non viderunt. Quin & Phocæses Græcos etiam Dianæ pro victimis iugulabant, ut tradit Pythocles: inque Syriæ Laodicea virgo Mineræ credeba-
sur, ut Pallas refert, qui Mithræ mysteria Græcè scripsit.

ITEM ILLO, *Nec mihi iam patriam antiquam
spes ulla videndi, Argiur vrbis vetusta-
tem designari.*

Claud. De raptu Proserpinæ lib. 11,

-Iuachys Alcides missus ab Argu. Vbi Parrhas. *Argu.*) Oppido Peloponnesi, quod omnium primum Phoroneus regiam sibi condidit, ut quorundam sententia scribit Plinius. Laudat & Argos à vetustate Sophocles in *Electra*. Hinc Argiurus apud Vergilium Sinon ita suspirat,

Nec mihi iam patriam antiquam spes ulla videndi.
 Nam Sinon Argivus inquam fuit, ut ipse de se fatetur
 apud Thryphiodorum, Ἀργος μοι πατρίς ἐστί. *Argos mi pa-*
tria est. Liuius, Argos (inquit) ipsos non vetere fama ma-
 gis quam morte Pyrrhi nobilitatos. Papin. Theb. III,
~~Quisquis~~ *Asopon veteresque interiaces Argos.*
 Ergo qui Caram Seruius intelligit, nemini docto pla-
 cere potest aut debet.

CORÆBUS, unde Mygdonides.

~~De~~ De raptu Proserp. lib. II,
 -tu natus Amyclæ.

Vbi Parrhaf.

Amyclæ.) Oppido Laconiz, de quo diximus. Neque
 nos decipiat Ovidius,

Te quoque Amyclæ posuisset in æthere Phæbus. Il-
 lic enim non gentile nomen est, ut plærique arbitran-
 tur, sed patronymicum. Nam filius Amyclæ fuit Hy-
 acinthus, ut proposuimus. Similiter apud Vergilium
 Mygdonides, non à loco, sed à Mygdone patre, Coræ-
 bus est: quem fuisse tradit Zenobius adeo vecordem ut
 maris vndas enumeraret. Quintus, Κορῆβος Μόγδωνος υἱά,
Coræbum Mygdone natum Diomedes (inquit) hasta
 transfadigit. Pausanias in halosi Troiz ex tabula Po-
 lygnoti, Super Eioncum & Admetum Coræbus est,
 Mygdonis F.

ÆNEID. III. de Pyrrho, -patriasque ob-
 struncat ad aras.

Claud. De raptu Proserp.

Delphica quin etiam fratris delubra tacebunt. Vbi Pat.
 Callisthenes De rebus Græcis lib. III, clara Græciæ
 oracula cōmemorat hæc, Ismenium in agro Thebano,
 Trophonium in Lebadea, & quod Phocense vocat ad
 Abas: omniumque præstātissimum Delphis in Bœotia
 iuxta Parnassum: de quo Trogus & Strabo plura. Del-
 phus nomē à se dedit Neptuni filius Delphus, ex Melā-
 tho suscept' filia Ducalionis, ut scribit interpres Lycophr.

phronis:quam Neptunus in delphinem mutatus compressit, vnde nato puero nomen. Fabulâ percurrit Ovidius in eiusdem dei mentione,

-re sensu equum crinista colubru

Mater equi Volucru, sensu delphina Melantho. Ex eadem Neptunus etiam Pythin puellam sustulit, quæ Pythoni nomen vrbi dedit, vt Myclus Neapolitanus autumat. Equidem non sum nescius hanc historiam mutatis nominibus aliter à Pausania tradi: sed nos opinatissimos habemus autores. Quæritur & à nonnullis etiam bene doctis, cur Neoptolemi cædenti scribens Vergilius, Delphicas Apollinis aras, patrias appellarit. Equidem sicut affirmare non ausim vanâne sit historia quam Seruius affert, ánonn, ita omiſſis ambagibus, ~~aras~~ patrias illic aras accipio. quoniâ Pyrrhus ad aras eiusdem dei obtruncatus est, cuius antea pater eius Achilles. Quod etiam Pausanias notauit, qui ad hâc sententiam Græcè loquitur, Subit admiratio cogitantem, omnibus qui AEacidarum cognomine censebantur, vnam necis sortem diuinitus obtigisse. siquidem Achillem à Paride Priami F. & Apolline interfectum Homerus auctor est: Pyrrhi Achillis F. cædem oraculum Delphis imperauit: postremò Pyrrh⁹, AEacidæ filius Argis diem obiit, necis auctore Cerere, vt Argiuorum fides assueuerat, & Leucias carmine cõplexus est. Hæc in Atticis. In rebus item Messeniorû, Neoptolemo (inquit) Achillis filio qui Priamû iugulauit ad aram Iouis Hercæi, accidit vt & ipse Delphis ad Apollinis aram trucidaretur. Inde pœna talionis Neoptolemi pœna dicitur. Maronis ergo Andromache patrias aras dixit quasi Achilli Pyrrhòque fatales.

I B I D E M, Tarentum cur Herculeum dicatur.

Claud. De raptu Proserp. lib. II,

-non Stygiæ terris ira canit.

Vbi inter alia Parrh. Heraclea Tarenti præterea nomen fuit, ab Hercule, qui Tarentinos bello domitos in potestatem redegit. Auctor in naturæ miraculis Aristoteles. Hoc alieno dixisse

loco fraudi non sit, in Maronis gratiam, qui Tarento dedit epitheton ex hac historia,

Hanc finem Hercules (si vera est fama) Tarenti. Non interponit iudicium suum poeta, non nescius hoc, ut fabulosum, inter ea quæ fidem non capiunt, Aristotelem coniecisse. Siquibus autem commentitia nec vlla ex parte accommodata Seruii sententia placuerit, iis equidem placeat necne nostra, non satis laboro.

DE DODONÆIS apud Maronem
lebetibus.

Claud. De raptu Proserp. lib. I,

Cesseris inuentis Dodonæa quercus aristi. Vbi Parrhasius inter alia,

Hinc & Dodonæus lebes in eos adagio dicitur qui perditæ verborum colluione scatent, & inaniter obloquuntur. Nam pelues circum Iouis fani parietes ita locatas scribit Demon, ut si quis vnâ leni tactu contingeret, protinus omnes continuata perpetuâque complosione longum tinnirent. Ausonius cottidiano solis ortu contactas radiis crepare dicit id quod de Memnonis apud Aegyptias Thebas statua Philostratus & alii tradiderunt. Ausonius,

Nec Dodonææ cessat tinnitus æbeni,

In numerum quoties radijs ferientibus ista

Respondent dociles moderato verberare pelues. Eadem tamen abluendorum corporum gratia illic haberi, discimus ex Asconio. Meminit & inter Heleni dona Vergilius.

-stipatque carinis

Ingeni argentum, Dodonæis que lebetes: & Clemens Sidonius, ubi cortinas oraculorum pluribus infertur.

ALP I N V S Boreas Maroni cur dictus.

Claud. De raptu Proserp. lib. III,

Non Rhæni glacies, non me Rhiphæa tenebunt

Frigora.

Vbi Parrhasius,

Rhiphæa frigora) Posidonius & Protarchus (ut dictum

est) Rhiphæos & Alpes eisdem mōtes accipiunt, quos teneant Hyperborei: quibus accedit Tibullus, ut illic indicabimus. Damastes, qui populos Græc^o auctor exponit, Scythas (inquit) excipiunt Essedones, hos Ari-maspi cōtingunt: vltcrius Rhiphæi sunt, vnde fiat aquilo, continuis obsessi niuib: deinceps externi maris oras habitant Hyperborei. Hic est ille Sigeus Damastes vnde testimonium citat Auienus hoc versu,

Quem & Damastes nobili natum Sige. Sic enim legendum, non (ut vulgati codices habent) Sige. Est autem Sige Troadis vrbs, ut in Asia scribit Hecateus: vnde gentile nomen Græcè Σιγῆν, Latine Sigeus. auctor Stephanus. Vergilius AEn. 1.111, Alpinum boream dixit, quod is è Rhiphæis montibus spirat qui cum Alpibus iudem sunt, ex sententia Posidonii.

BACCHATAM Q. *ingū Naxon* Maro
cur dixerit.

Claud. De raptu Proserp. lib. 1,

-Gululabim Ida Bacchatur.

Vbi Parrhasius,

Bacchatur.) A fanaticis per furorem quatitur. Et passim uè dixit, ut Maro, *Bacchatamque ingū Naxon*: vbi per epithetō nominis rationem poeta expressit, ex Euphronis sententiā, qui Naxon dictam tradit à verbo *βάλλω*, quod est bacchari atque rem diuinam facere: quanuis alii nomen insulæ datum velint ab Endymionis filio Naxo, vel ab eiusdē nominis altero duce Carum. Sunt qui bacchatam Vergilio Naxon *ἀπ' Ἰδα* dictam putent eo quod in ea Liberi patris orgia celebraretur, eadem ratione qua Cithæron à Papinio 1.111 Thebaidos,

-& te bacchate Cithæron.

AE NEID. 1.111, *Tercentum tomāt ore deos.*

Claud. De raptu Proserp. lib. 1,

Ecce procul terminū Hecate variata figurā. Vbi Par.

Persei fratris AE etæ Colchorum regis Hecate filia fuit, ut Dionysius Milesius in Argonautico refert. Ea

dum vaga per saltus venaretur, aconitivum prima de-
prendit: & ita necato parente regnum occupavit, à suis
in cælum post mortem relata, vt apud Diodorum legi-
mus. Eiusdem nominis altera, ex Asteria Latonæ sorore
& Perseo Titane nata: cui Iuppiter elemēta subiecit,
& czlo ercboque potentem fecit, vt canit Maro: vnde
& Hecate dicta est, vt discimus ex Hesiodo. Vergilius
Æneid. 1111,

Ter centum tonas ore Deos. Sic enim nos interpre-
tati sumus, vt dicat Hecaten à saga ter inuocatam: quā
per centum deos obscurè quidem, verū peritissimè,
designauit, ad amplissimam deæ potestatem & nomi-
nis rationem simul alludens. Id ab *ἑκατόν* trahitur, quod
apud Græcos idem valet quod centū. Ternarius por-
ro numerus in huiusmodi sacris adhibebatur ex ritu, vt
ex Homero, Nasone, Tibullo, Papinio colligitur, &
Porphyrius ille philosophus in responsis abundè disse-
rit. Nec obest quod à poeta statim subiicitur,

Ter geminamque Hecaten, trisa Virginis ora Diane.

Nam sui moris est (vt etiam Macrobius obseruauit) in
quibus non conuenit inter doctos, vtrunque sententiā
complecti. Quo fit vt sibi plerunque non cōstet, vt Ser-
uius & alii post eum grammatici notauerunt. Norat di-
uersas in Hecate opiniones, & eam quam superius at-
tulimus, & illorum qui cum Iunone coniungunt: vt sit
eadem, Iuno, Diana, & Proserpina: ex quibus Hecate, vt
est apud Lucianum, commune numen efficiatur. Id-
circo ne alterutrum poeta damnaret, vtrunque dixit. In
hæc diuertere libuit propter eos qui anicularum deli-
ramenta sectati, à Seruio discesserunt.

ÆNEID. VI, *Et consanguineum leshi sopor,*
quo sensu dicatur.

Clud. De raptu Proserp. lib. 1,

Te consanguineo recipis post fulmina fessum

Iuno suum. Vbi Parrhasius,

Consanguineo.) sororio. Nam consanguinei fratres e-
tam dicuntur. Verg.

176 EX A. IANI PARRH. COMM.

Et consanguineum lethi sopor. quippe Somni soror
Mors est, ut canit Hesiodus. Et Seneca ad Somnum *Fra-*
ter dura lingua de mortui. Sophocles in Aiace *ἔβρανον*,
id est consanguineum, dixit Aiacis fratrem Teucrum.
Papinius.

Et consanguineo gliscui regnare superbum
Exule, id est cieccto fratre.

ÆGÆON cur in orci vestibulo.

Claud. De raptu Proserp. lib. III,

-nostros an forte penates

Appetit centum Briareia turba lasertū. Vbi Parrh.
Alludit ad multiplices gigantis artus. de quo Vergilius
Æneid. x,

Ægeon qualis, centum cui brachia dicunt

Centenasque manus, quinquaginta oribus ignem

Pectoribusque arsisse, Iovis quam fulmina contra

Tot paribus streperet clypeū, tot stringeret enses. Idem

Gyge Cottōque sociis (ut canit Hesiodus) orci vestibulo
custos additus est ne vincula Titanes frustrentur. quod
Æneid. vi designat Maro, quanvis alii non obserua-
rint. Orpheus Amacliden Protocleāq; & Protocleonta,
tritopatoras (ut ipse vocat) ventorum custodes es-
se canit & ianitores. Addit interpretes, eos Cæli Terræq;
fuisse filios, & aliis appellari nominibus, Cottum, Bria-
reum, Gygem. ex quo scire est in Titanibus antiquos
sensisse ventos.

ÆNEID. VII, *Hunc Fauno & nymphe go-*
-nitum Laurente Marica, intelligen-
dam esse Circen.

Claud. De raptu Proserp. lib. I,

Cæperat & vitreū summo iam margine texti

Oceanum sinuare vadū. Vbi Parrhasius,

Vitreū vadū.) Aquarum epitheton vitreus est: & in
aquis habitantes nymphas, vitreas appellamus. Papin.

-Vitreā iuga perfida Circes. Nam Lactantius
autor est Circen, postquā ab humanis excessit, Maricā
Minturnā;

Minturnensium numé effectam. Inde Latinum quem Circes apud Hesiodum, Maricæ filium legimus, apud Vergilium

Hanc Fanno & nympha genitum Laurente Marica accipimus. quod si Seruius obseruasset, tot ambagibus in re aperta non vteretur. Maricæ præterea meminit Horatius & Martialis. Ab eadem Campaniæ mons in Sueffano Maricus: cuius meminit Agenius Urbicus in controuersis agrorum.

IN ILLVD, *Odis & ipse pater Pluton, odere*
re sorores Tartarea.

Claud. De raptu Proserp. lib. I,

-tornos inuisa iugales Alesto temone ligas.

Vbi Parrhasius,

Inuisa. Maronis epitheton, qui de hac ipsa furia sic ait,

Odis & ipse pater Pluton, odere sorores
Tartarea. & alibi,

Inuisum terræ numen calamque lenabat. Sed in priore Maronis versu non venerationis sed naturæ nomen est Pater, ut cum sequenti verbo conueniat, *-odere sorores Tartarea.* Nam suo more Vergilius duas & quidem diuersas sententias percurrit: hic Orphei, qui furias Plutonis & Proserpinæ filias in hymnis canit, ut infra demonstrabimus: alteram paulo post AEschylus, quem ait,

Hanc mihi da proprium Virgo fata Noctæ Laborem.

Quippe AEschylus (ut proposuimus) easdem Noctæ genitricas existimauit.

ABNEID. XI. ex qua historia Diomedes

dicat, Et socij amissu petierunt
athera pennu.

Claud. De raptu Proserp. in præfat. lib. II,

Et Diomedæos gramine pauid equos. Vbi Parrh.

Diomedes Tindam urbem Thraciæ tenuit, ut Plinius & Capella refert. Aduersus hunc tanto discrimine pugnaux Hercules, ut Abderitum suas delicias amiserit,

III.

equorum morfu discerptum: à cuius illic humati nominis Abderam oppidum condidit, vt Hellanicus auctor est. Diomedes autem Tydei filius, excisa Troia Argo profugus, nouas sedes in Apulia captauit, amisitque socios in sui nominis aues conuersos, vt queritur apud Vergilium. Nec historiarum fidem mutauit, vt Seruius aumat. Nam & hoc à nonnullis traditur. Lycophron de Diomede,

Πικρὰν ἴτ' ἄρα τ' ἐπ' ἱεραιμένον ἰδὼν

Οἰωνόμενον μοῖραν. id est, Triste suorum comitum qui vidit fatum, quos sumptis tulit aura pennis. Ecce Diomedes suorum cladem spectasse dicitur. Nec inficior ab aliis postquam Diomedes ab humanis excessit, rem gestam scribi: sed & antè facto ad insulas naufragio, vt inter naturæ miracula retulit Aristoteles.

AERIPES cerua quo sensu dicatur à Marone.

Claud. De raptu Proserp. in præfat. lib. 11,

Non cernam volucres eripere pedes. Vbi Parrh. *Volucres pedes.* plantæ pernices. Ouid.

Crua nec ablati profunt velocia cernui. Eandem Vergilius appellauit æripedem, quasi cursu cum ventis certaret: quanquam complexionem non agnouit Apromianus qui legit æripidem, habentem pedes ex ære solidos & indefatigabiles.

IDA venatrix quo sensu dicta.

Claud. De raptu Proserp. lib. 1,

Sic ait, O fului serpentibus attigit Idam. Vbi Parrh.

Homerus Idam πολυπίδα & μυρία θηρῶν in hymnis appellat, irriguam scilicet & ferarum parietem. Inde Vergilius ait Ida venatrix: etiam si Seruius aliter.

EX STATIO PAPINIO.

SYLV. I, -huc & sub nocte silenti, Quum su-
perni terrena placent, sua turba relicto
Labetur calo.

LAUD. Deraptu Proserp. lib. II,

-rursusque Verendum

In chaos obliquo pugnant temone reueriti.

Vbi Parrhasius,

In chaos Verendum, ad horrendas inferni sedes. Et hoc
ait quoniam manes solis aspectum non ferunt. Inde
Anchisæ umbra apud Vergilium queritur,

Et me secus equis oriens afflavit anhelis. Sed ipsi
quoque dii superi interdum non vagantur. Papinius,
-huc & sub nocte silenti

Quum superna terrena placent, sua turba relicto

Labetur calo miscetque oscula iuxta. Vbi (parcât
Domitii manes) quid ineptius quàm excidium Roma-
ni imperii intelligere, quod propter rerum gestarum
magnitudinem perpetuum fore vaticinati sunt omnes?
quum suo Cæsari blandiens poeta dicat, Flauiae genitis
deos quos Domitianus consecrauerat, eiusdem colos-
sum cælitus inessuros, Quum superna terrena placent,
id est noctu, quo tempore dii tetras inuisunt.

SYLV. IIII, votiuam lampada cur dixerit.

Claud. De raptu Proserp. lib. II,

-& claram despergere lumina lucem. Vbi Parrhasi.

Si Phœbi radios intelligas, perspicuus sensus erit. Alii
tædas accipiunt. Nam facibus in Aethra succensis filiâ
vestigauit, ut tragœdiarum poeta scribit Carcinus. Pa-
pin. in IIII. Sylu.

Tuque Aethra Ceres cursu cui semper anhelis

Votiuam sacris lassamque lampada mysta. Qui ver-
sus ab interprete dissimulatus, habet historiam. Nam
m. ii.

quum Diotimus Atheniensium classem præter oram Campaniæ duceret, ex oraculo Parthenopæ rem diuinâ fecit, institutis ludis Cerealibus, quos ætate Timæi, Neapolitani solennes obseruabant. Inde votiuiam lampadem Statius appellauit. quippe votiui ludi faculis illustrantur, vt AEneid. v, docet Seruius.

SYLV. v, *-fugere meos Parnassia crines Vellera,*
quo sensu dixerit.

Claud. De raptu Proserp. lib. ii,

Grata coronati peragunt conuiuia manes. Vbi Par. Coronati, veteri more, qui fertis ornati conuiuia agitant, vt discimus ex Plutarchi symposiis & Athenæo. Tibullus,

Iamdudum Syrio perfusus tempora nardo,

Debueram fertis implicuisse comas. Antiquissimū præterea coronarum genus ex lana fuit, autore Verrio. Inde Papinius in patris epicedio,

-fugere meos Parnassia crines

Vellera, id est ferta. quanquam nihil impedit infulas illic exponere. nam iiii Thebaidos ait, *-vatem culis Parnassia monstrant Vellera.* & infra,

Nunc humeros nunc ille manus & Vellera prestat

Anxius. & viii de Thyodamante,

Atque si Vbi intorto signauit Vellere crimem. nisi forsitan alludit ad flaminum floccos.

THEBAID. ii Diomedem his verbis *-scuto*

Libyco Tristone repexas Lota comas, qua te

bijugo temone fementem Intemeratarum
Volucer rapit axi equarum:

ad Palladis Hippitæ nomen alluisse.

Claud. De raptu Proserp. lib. ii,

-Tristonia casside fulua

Celatum Typhona geris. Vbi Parrhas.

Tristonia. Pallas, vt placet Callistheni, quod hæc dea *typhymenis* id est tertia mensis die, nata: qui festus Athe-

mis trāfigebatur vt Romæ quinquatria. An ideo potius appellata sic est quòd è patris vertice profluiffe dicitur, & caput ~~trāfigebatur~~ Bæoti vocant? Forſitan inde dicta magis ſit quòd eadem luna creditur, quæ tertio poſt coitū die apparere incipit. Neque non illud conuenit quòd animos ipſa noſtros moderatur: quorum vis triplex, iracſci, cupere, & rationi obtemperare. Quid ſi propterea nomen accepit quòd aeri præſit? Aeris porrò mutatio triplex eſt: vere, æſtate, hyeme. quippe vetuſtas autumnum non numerabat: quia proprium non eſſe tempus exiſtimabant, ſed ex vtriuſque confinio conſtare. Democritus Græcè quidem ſed ad hanc ſententiam, Mineruæ mens eſt (inquit) cuius munere bene conſulimus, rectè iudicamus, nihil quicquam per iniuriam facimus. Triton præterea Bæotiz Theſſaliz Libyæque fluuius eſt, & ibidem palus ex qua Pallas orta traditur ab Herodoto, patre Neptuno quem Græci vocant Hippion (vt Ariſtophanes indicat) ex cauſa quā pluribus indicat Verrius: à noſtris equeſter & cōſus appellatur, vt diſcimus ex Dionyſio, Plutarcho, Seruióque. Sed is quum filix neſcio cur aliquando ſuccèſuiſſet, adoptandam ſe Ioui dedit. Superioribus cōſentanea Mnæſcas & Harpocrætion tradiderunt, niſi quòd eius matrem non (vt ille) Tritonem ſed Polyphen Oceani filiam producit: ipſamque deam bigas vel (vt interpretari Cicero maluit) quadrigas inueniſſe dicunt, indèque Hippian Græcè nominatam: quod in Suidæ monumentis etiam legimus. eſtque frequens Hippiz Palladis apud Pauſaniam mentione. Ad hanc hitoriā Papinius & deæ cognomē, alluſit apud quem Thebaid. 11 Tydeus Palladem ſic adorat,

ſen tu Libyco Tritone repexas

Lota comas, quæ te biyugo tepone ſcipientem

Intemeratarum Voluer rapit æxi equarum. Tritonem (quod ſcribit Aceſander) Neptuno patre genitus eſt ex Atlantis filia Celæno.

THEB. 1111, in illud, *-tu ſepare cætu*

Elyſios Perſæ pius.

Claud. De raptu Proſerp. lib. 1.

rp. iii.

Ecce procul ternis Hecate Variata figuris. Vbi Parrh. Hecaten nocte genitam canit Bacchylides: Ioue & Asterie Musæus: eodem & Cerere Orpheus: Pherecydes Aristæi Pæonis filiam tradit. Eadem Perseis appellatur à patre. Apollonius Argonaut. III,

Πόντις διὰ Περσῆς, & in IIII,

Ἰσὺν πυλιντόλῃ Περσίδος ὄργια κούρος, idest,

Noctimaga testor Perseidos orgia diuæ. Nec aliud in Cassandra quum Persei virginem dicit, Lycophron intellexit, & Papinius in euocatione manium ex persona Tirefix,

-tu sepere cætu

Elysios Persæa pios Virgaque potentis

Nubilus Arcas agat. In quo Persei quoq; legi potest, vt Inachi, Phylli, Amarylli. Hinc apparet eos falli qui Persæe legendum putant, & inprudētē Bacchum v. l. Mercurium bis inculcant.

IN EODEM *-templumque Alex memorale Minervæ*
legendum esse, non altæ.

Claud. De raptu Proserp. lib. I,

Atlanti Tegeæ nepos. Vbi Parrhaf.

Tegeæ) Arcas. Nam Tegea Arcadiæ oppidum est, vt scribit Pausanias. Eius meminit Homerus. Vnde muliebri genere Tegeatis, masculino Tegeates, & Tegezus apud Propertium: quin & Tegeaticus. Papinius,

Et de Menalia voluer Tegeaticum Umbra. Tegez (quod idem scribit Pausanias) Alex Minervæ templum fuit, ab Aleo Aphidantis filio conditum: de quo Statius,

-templumque Alex memorale Minervæ. quanuis in peruulgatis codicibus *altæ* librarii vitio scriptum sit.

IBIDEM, *Venit & Idæi Glutibus emulus Azan:*
quid Azan & quomodo Idæos vlulatus æmuletur.

Claud. De raptu Proserp. lib. II,

Candida Parrhasi post hanc regina Lycei. Vbi Parrh.

Azaniz verò, quæ pars est Arcadiæ, Parrhasii & Trapezuntii contribuuntur, vt legimus apud Stephanum: quæ de causâ Papinius Azanas & Parrhasios coniunxit,

Venit & Idem vlulatibus æmulus Azan,

Parrhasique duces. Sed illud apud eum quæritur cur Azanas Idæis vlulatibus æmulos dicat. Id nos ex Callimachi scriptis assequuti videmur. Ait enim in Arcadia Iouem natum quâ maximè quercubus densaretur & aquarum penuria laboraret, Azaniam designâs, quam *σιὰ τὴν ἀζαν*, id est à siccitate, nominatam scribit Eustathius. Hinc Azania prouerbio mala dicuntur assidua diuturnaque, quodd ea regio ob inopiam aquarum labores agricolarum frustratur. Etsi Pausanias ab Azane dictam mauult, quem ex Erato nymphea genuit Arcas: & Arcades apud se natum Iouem audacter cum Cretensibus contendebant, vt testatur idem Callimachus in hymno Iouis,

Ζεῦ, οὐ μὲν Ἰδᾶ ποιεῖς ἱερῶν φασὶ γαίῳδαι,

Ζεῦ οὐδ' ἐν Ἀργεῖ δὲ πόντος: πόντος ἰφύλακτος; id est,

Iuppiter æquum quam te sibi vendisset Idæ

Montibus, Arcadiæque, & viri mendacia iactant. Nam quidquid de partu Iouis à Cretensibus fingitur, illud eadem Cybeles sacerdotes apud Azanas vlulatibus & fanatico discursu repræsentabant, ostenso etiam apud se loco, quod Rheæ puerperium dicebant, vt est apud Callimachum. Redditur & à Philone Massiliæ ciuitas Azan, & alia ab Hierodiano Phrygiæ: sed vtraque huic loco minus accommodata. Quin & Ouidius in 11 Metamorph. Arcadiam Iouis ex hac historia nominauit, quum ait,

-Arcadia tamen est impensor illi

Cura sua. quanuis nihil alii suspicantur.

I B I D E M in illud, *Plaudentiq; brachia*

Caryæ resonare Diana.

Claud. De raptu Proserp. lib. 11,

Crispatur gemmo Vestis. Gorgonia cinctu.

Vbi Par.

m. iiii.

Memorat & eiusdem nominis [Gortyn] alteram Pausanias in Arcadia, cui proximum statuit Plinius Caryum oppidum Laconia, vbi Lacedæmonii Dianam præcipuo cultu prosequerantur, virginum choro & præmio musici certaminis instituto, quod Execestides (vt scribit Polemon) citharæ cantu victor aliquando cōsequutus est. Inde saltandi quoddam genus *Καρυαὶζεν* Lacones dicebant, eiusque inuentores Castorem Pollucemque profitebantur, vt ait Lucianus. Quin & ipsa Diana Caryatis indidem memoratur: cuius honori bucolicum carmen primò datum est, vt docet interpret Theocriti & è nostris Diomedes: etiam si Curetis apud eum mēdōse scribitur. Ex hac historia Papinii carmen ex 1111 Thebaid. interpretati sumus,

Plaudensque habiles Caryæ resonare Dianæ, quum nescioquis ad Heleā Dianā referret, eiúsque nominis rationē per carices vluásque palustres rimaretur: vnde luto cœnóque turpis vix à nobis extrudi potuit. Exiis collige Claudianum posuisse Gortyniam vestem pro Caryatide. Nam Gortyn Arcadiæ, propinqua Caryo est, quam Caryam scemimino genere Vitruuius enuntiauit, Liuus numero multitudinis, Parthenio mōte superato præter Tegeam tertio die ad Caryas posuit castra. Inde sunt Caryatides columnæ, in antiquis substructionibus celebratæ. mihi prior sententia magis adulatur, & hoc totum Papinio condonamus.

THEB. V. fraternam Chion cur dixerit.

Claud. De raptu Proserp. lib. 11,

-fraternum cupiens exire sub orbem. Vbi Parrh. Sub orbem fraternum.) sub auras, vbi Iuppiter Plutonis frater habet imperium. Atque ita dixit vt Stat. in Theb.

Fama subit portus Vellum trans alta Thoantæ

Fraterna regnare Chio, scilicet quā Thoantis germanus OEnopion regiam sibi condidit, vt domesticus testis est Ion, qui de sua patria Græcè ita cecinit,

Hanc olim OEnopion Thesides condidit Urbē. Thoas verò & OEnopion ex Ariadna, patre Baccho Thoas,

OEnopion Theseo, nati sunt. Historiam habes apud Plutarchum: meminit & Ovidius in Heroidibus. Ex utroque parēte fratres esse affirmat Diodorus. Nam qui fraternam Chion vicinam legunt, indigni sunt de quibus sermo habeatur.

THEB. X. in illas Thyodamantis ad Apollinem preces, *Nunc tibi crudus homo, cruda arma, cruorque virorum.*

Claud. De raptu Proserp. lib. II,

Cādidā Parrhasi post hanc regina Lycei. Vbi Parrhasi Lycei.) Colebatur & Argis Apollo cognomento Lycius, hac ex causa: Danaus AEgypto profugus Argos appulit, ibique contra Gelanorem pugnaturus, in littore taurum casu conspiciatus est cum lupo certantē. Omen arripuit, atque lupi personam sibi induit, qui peregrē delatus veteres incolas exturbarit. Itaque pugnae euentu expectato, quum superior lupo extitisset, aduersus Gelanorem qui tum rerum potiebatur inito praelio, victor ex voto Apollini Lycio ædem erexit, ac lupi contra taurum praeliantis expressam ære effigiem in foro statuit. Historiam narrat in Pyrrho Plutarchus. & Pausanias adiecta victimæ ratione. Nam taurus ex rura religionis immolabatur. Inde vates Argiurus apud Statium Thyodamas ita Apollinem precatur,

*Nunc tibi crudus homo, cruda arma, cruorque virorum;
At patrias si quando domos optataque Paan
Templa Lyce dabis, tot dista dona sacrati
Possum, et totidem voti memor exige tauros.*

THEB. XII in illud, *Quæque rudes thyrsos hederæ vestitu Achæna.*

Claud. De raptu Proserp. lib. I,

Cruæli florens hedera. Vbi Parrhasi. Ferunt omnium primum Liberum patrem imposuisse capiti suo coronam ex hedera. Alexandérque eius exēplo, hedera coronato exercitu ex India victor rediit. auctor Plin. Mirū quod Plutarchus in quæstionibus re-

fert: Inest (inquit) hederæ spiritus quæ mētes in furorē concitat & loco mouet, & ebrietatē absq; temeto inducit. Eustathius in Bacchanalibus hederam argumētum libidinis arbitratur, ad quam mortales à vino propensiores redduntur: interpretatione Græci nominis *μωδ*, quod hederam notat, & ab infinito *μωδῶν* verbi trahitur, quod est in venerem pronum ferri. Eustathii sententia Nasonis carmine confirmatur,

Et Venus in Vinis, ignis in igne fuit. Eandem Pausanias apud Acharnas in Attica primū visam tradit, & poeta Græcus Antipater in Sophoclem tragicædiarū scriptorem noto epigrammate *Ἀχαρνῶν*, hoc est Acharnensem, per epitheton hederam nominauit. Hinc in Thebaidos calce Papinius,

Queque rudes thyrsos hederæ vestisti Acharnæ. Inde Acharnan gentile nomen apud Senecam trahitur in Hippolyto, non (vt ridiculè quidam tradiderunt) ab Arcarnania. Texebant præterea sibi Bacchæ coronas ex alba populo, quod ea arbor inferna credebatur, & (vt ait Harpocratio) iuxta ripas Acherontis enata: eoque ab Homero Acheroida appellari putant. Porro Liber Proserpinæ filius & inferni numen est, vt demonstrauimus.

ACHILL. II. de sponsa tyranni Elyfii.

Claud. de raptu Proserp. lib. II.

Vtraque Virgo riuum.

Vbi Parrh.

Vtraque.) Pallas & Diana: quas, dum Proserpina raperetur, interfuisse Euripides in Helena canit, & Papin. Achill. II.

*-quales Sicula sub rupibus AETNAE
Naiades AETNEAE inter Diana feròxque
Pallas, & Elyfii fulgebat sponsa tyranni.*

EX VALERIO FLACCO.

L A V D. De raptu Proserp. lib. III,
Exulans Zancle spolys. Vbi Parrh.
 Zancle.) Melius ita quàm Caci. nam Cacus
 inter gigâtes haudquaquam nominatur. at
 Zancleus vrbi Siciliæ, cui suppositus est, absce nomen de-
 dit, vt tradit Stephanus. Ea Messana nunc dicitur à co-
 lonis. Aliam prioris appellationis causam Nicander as-
 serit ab historia. Illic enim ferunt absceôsam falcem qua
 Cælum patrem Saturnus execut: quippe falcem Siculi
 Zancleam vocâr. Alij codices habent Cæi, qui Titan &
 ipse fuit, Latonæ pater, vt Apollonius canit & Ovi-
 dius. Propert.

*Te duce vel Iouis arma canam, caloque minantem
 Cæum, & Phlegreæ Oromedontæ ingru.* C. Balbus
 Argonaut. III. *fundo velut quum Cæus in imo
 Vincla Iouis fractoque trahens adamante catenas
 Saturnum Tisiumque vocat, spemque ætheris amens
 Concipit.* & ita nos emendauimus, quum vulgati
 codices haberent omnes, *-quum cessit in imo
 Vnda Iouis.*

EX OVIDIO.

IN ARTE amandi de Apollinis in A-
 dmetum amore,

L A V D. De raptu Proserp. lib. I,
*-quod non cyclopea tela
 Stringimus.* Vbi Parrh.
 Cyclopea tela.) fulmina quæ Ioui cyclopes
 fabricant. Hesiodus tris memorat, Asteropem, Brotæ, &
 Argæ: & cyclopas appellatos ait quod vnus singulis ocu-
 lis & is in media fronte circinaræ rotunditatis esset. I-
 dem sensus & Hellanicus. Eosdem cæli circulares verti-

gines repræsentare Zeno disputat. Nos ex ipsis nominibus, aeris tempestates interpretamur, ut in nostris originibus demonstrabimus: & inde cælo ac terra parentibus natos fingi, quod ex igni cælesti terræque vaporibus excitentur. Hos suis telis Apollo sustulit, quod opifices fulminis extitissent quo Iuppiter AEsculapium necavit, ut ex fabula refert Higynus. ob quam eadem deposito numine Phœbus Admeto famulari coactus est, ut in Alceſtide scribit Euripides. Callimachus verò canit Apollinem pauisse Admeti pecus, eius adulescentis forma inductum. Callimachi versus (ne Græca videar ostentare) Latinos à nobis factos adiecimus.

Te simul ex illo pastorem Phœbe vocamus

Tempore quo Amphrysi ducti sub prata iugales,

Pubescenti adhuc Admeti captus amore. Meminit

& Plutarchus in Numa & in Artibus Naso,

Cynthia Admeti vacca pauisse Phœbea

Fertur, & in parva delituisse casa. quæ versum repetit in Heroidibus. De hoc & longum Tibulli carmen extat, quod ex hac historia intelligendum illic disceptabimus, iis etiam confutatis qui ad Issen Macarei filiam perridiculè referebant.

IN ILLO, *Ennius emeruit Calabri in montibus*
hortos Contiguos penè, legendum -or-
tus, Contiguus poni.

Claud. De raptu Proserp. lib. 1,

Penè reluctanti iterum pugnantia rebus

Rupissent elementa fidem. Vbi Parrhas.

Penè,) paulominus, aduerbium remittendi, cuius ultima syllaba brevis est, Papin.

-& qui tibi Pythie Ladon

Penè focer. Neque te decipiat Ovidius in Artibus,

Ennius emeruit Calabri in montibus hortos

Contiguos penè Scipio magne tibi. Nam corruptum carmen est ita emendandum,

Ennius emeruit Calabri in montibus ortus,

Contiguus poni Scipio magne tibi. Quippe Ennius

ex oppido Calabriz Rudis fuit, vt Strabo testatur & Aufonius in monosyllabis,

Vnde Rudemus ait diuim domum alrissonum cel. Liuius, Romæ extra portâ Capenam in Scipionum monumento tres statuz sunt: duæ P. & L. Scipionum dicuntur esse, tertia poetæ Qu. Ennii. Solinus ex Plinio, Aphricanus prior Qu. Ennii statuam imponi sepulcro suo iussit. Ouidius vt Aphricanū priorem designaret, Magnum dixit. Id enim cognomentum Scipionis fuit vt discimus ex Macedone Polyano, qui ad hanc sententiam Græcè scribit, Fabius maximus, Scipio magnus appellabatur. Itaque Scipio Fabii gloriæ inuidebat, adeo vt aliquando in hæc erumperet, Quid ita Fabi, vt tu qui duntaxat exercitum seruaris, maximus: ego qui de uictio Hannibale bellum confeci, magnus appeller? ad quem Fabius, Atqui nisi ego milites seruassem, tu non habuisses vnde vinceret.

IN ILLVD, *Porrige Cy ancilla, pennis que luce
ce pendet Lusa maritalis Gallica
Gesse manus.*

Claud. De raptu Proserp. lib. II,
*Sen tu sanguinem ululantia Dindyma Galli,
Incolæ.* Vbi Parthas.

Gallus & Attis adulescentes officii formæque gratia deum matri dilecti, quum fortè numinis offensam contraxissent, a tris furore pudenda sibi absciderunt: quorū Gallus ad Terian Phrygiæ fluuium confedit, qui postea Gallus ab eo dictus est, vt polyhistor Alexander De Phrygibus scribens lib. III refert. Ab hoc amne Berecynthiæ sacerdotes Galli memorantur: cuius aqua epota, mentem mouet, vt Callimachus auctor est, & Ouidius in Fastis,

*Inter, ait, Viridem Cybelem altâsque Celas
Annua it insana nomine Gallus aqua.
Qui bibit inde, furit.* Ad hoc Ouidii carmē ex Arte mandī nonnulli referunt,
Porrige Cy ancilla, pennis que luce pendet,

Lusa maritali Gallica veste manus. Nos autem *qualuce* legimus ex Aristide Mileſio, qui de rebus Italicis ſcribens, lib. v. ſic ait, Gallorum dux Atepomorus, quum Romanos longa ſeſſos obſidione videret, poſtulauit vt ſi ſaluos ſe vellent, matresfamilias & virgines ad ſtuprum dederent. Senatus Retanæ ancillæ conſilio, ad hoſtes habitu dominarum, ſubmiſit ancillas. datoque ab eis ſigno, eruptione facta Romani ſomno meroque depoſitos Gallos omnes obruncant. Parta victoria, ancillariorum diem ſolennem perpetuo ſanxerunt. Hiſtoriam repetit Plutarchus Polyænusque Macedo ſtrategematon v. i. i. Macrobius alios ſequutus annales, ab Ariſtide paulo deſlexit. Ouidius amati præcipit vt nonis Caprotinis (quo die Galli caſi ſunt) aliquid ancillæ largiatur, vt alacrius operam nauas, iter affectet ad dominā. Galli Cybelæ miniſtrāt, argumēto, ſiqui indigent ſemine, eos oportere terram ſequi. Quod apud eam Galli ſe iactant, præcipitur (inquit Varro) qui terram colunt, ne ſedeant. ſemper enim eſſe quod agant.

IN ILLUD, *Pallidus in lyncem ſyluæ errabat Orion.*

Claud. De raptu Proſerp. lib. ii,

Horrui Orion. Vbi Parrhaſ.

Orion ex decorum vrina natus eſt, vt ait Nigidius & in Faſtis canit Ouidius & apud Græcos Pindarus & Ariſtonicus. Eundem Diana ſubdolo fratris ſuaſu, ſagittis extinxit, vt ſcribit Iſter. Nam quum dea viri conſuetudine delectaretur vſq; ad infamiam, idque Apollo grauiffimè ferret, nec obiurgationibus quicquam proficeret, quod ſolum caput natantis Orionis extrabat, ſorori procul indicauit, cum ſponſione contendens eam non poſſe telū mittere ad id quod in mari nigrū appareret. Quæ quum vellet in eo ſe ſtudio artiſicæ maximè probare, miſſo telo caput Orionis traiecit, defunctūq; deſcendit acerbè & inter ſidera ſtatuit. Hæc eſt Orionis amafia, cuius deſiderio Oriō pallebat, vt eſt apud Ouid.

Pallidus in lyncem ſyluæ errabat Orion. id eſt, quū

Dianæ comes Orion venaretur, ipſius deæ curâ carpebatur. Nam qui vel auroram ſuſpiciantur Orionis amicam vel lincem puellæ nomen exiſtimant, non minus quàm ſequentis verſus hiftoriam non percipiunt,

Pallidus in lenta Naide Daphnæ erat. Nâ Daphnis (cuius a Marone prætermiſſa mentio nō eſt) Mercurii filius fuit. Eum nympħa quædâ dilexit quam Soſitheus Thaliâ vocat: quæ ſuſpicionem pellicis offenſa, Daphnidis congreſſus auerſata eſt. At ille amoris deſiderio contabuit: cuius mortem longo carmine deſlet Theocritus. Naidem verò lentam dixit Ovidius, quæ moriente Daphnide ceſſauit nec opem tulit. Alibi tamen Naſo Daphnin in lapidem obduruiffe refert.

Vulgateſ taceo (dixit) paſtoris amoris

Daphnidis Idæi, quem nympħa pellicis ira

Contulit in ſaxum. Tantiuſ dolor vrit amantes. Heſioduſ ait Neptunum, compreſſa non (vt inuerſuſ Higyni codex habet) Euryale, ſed (vt Nicandri ſcribit interpres) Hyelo Minois filia Orionem procreaſſe, qui patris beneficio ſuper fluctuſ ſuſpēſis veſtigiiſ, vt in terra, curreret, ſicut Iphiclo datū dicitur vt incederet per ariſtas, nec eaſ infringeret. Caſtiganduſ obiter eſt apud Higynum locuſ, in quo dempta priore vocali perperâ Phycluſ legitur: quum Iphicluſ ſcribenduſ ſit ex interprete Apollonii qui de Iphiclo Phylaci filio idem quod Higynuſ recitat, ex Heſiodo.

A L C A T H O R vrbs quæ ſit.

Claud. De raptu Proſerp. lib. 111,

-Cadmſ ſeu mania poſcat.

Vbi Parrh.

Cadmſ mania.) Thebaſ, quaſ è Phœnicia proſectuſ Cadmuſ, in Bœotia condidit, ex oraculo præuiam boſem ſequutuſ, vt narrat Ovidiuſ eoque prior in 111 de bello Titanum Muſæuſ. Ab hoc animâte Bœotix nomen inditum Caſtor autumat: aliunde Nicocrateſ & Euphorion, vt commodiuſ exponemuſ. Porro Thebaſ ab Aegyptiſ Thebiſ Cadmuſ appellauit, vt in nomenclaturis oppidorum ſcribit Archemachuſ: quod Leon, Coſmuſ, Xenagoraſ & Nicanor affirmant. Illinc enim

migrasse Cadmum Diodorus & alii prodiderunt. Is (vt alii) Phœnicis, (vt Pherecydes quem sequimur) Agenoris filius fuit, ex Argiope Nili filia susceptus. Lycus vero qui Thebanam scripsit historiam, Post Deucalionis (inquit) diluviū Iuppiter Eodamā Tithoni filiam compressit, eius cui pater fuit Amphictyon: eadēque maturo partu Theben genuit: quæ mox Ogygi nupsit, unde Thebas Ogygias dictas aiunt: Ogyges autem Neptuno patre & nympha cui nomen Alibtra, natus est. Itaque Thebas Cadmi mœnia Claudianus, vt urbem Alcathoi Megaram dixit Ouidius. Nam Pelopis filius Alcathous exdis in Chrysippum fratrem suspectus, Megaram confugit: occisōque leone qui Cithæronius à saltu quem frequentabat, appellatur, multōsque, & prius Megarei regis filium Enippū, necarat, ascitus Megareo gener, in regno successit. auctor Dirrhechidas. Hic ille Alcathous est in cuius Apollo gratiā Megaræ construxit arcem: quūque sub quadam muri parte lyram deposuisset, neruorum sonum lapis attraxit, vt Palæphatus & Pausanias prodiderunt, ac in Ciri Vergilius, & Theognis,

Θεὸς αἶψά, αὐτὸς μὴ ἐκτρέψας πόλιν ἄκρην
 Ἀλκαθίῳ Πέλοπος πατρὶ χαρίζεσθαι. Id est,
*Phæbe pater summam munisti turribus urbem,
 Effes Tantals de gratia vt Alcathoo.*

DE REMED. amor. in illud, *Vixisset Phyllis si
 me foret & sa magistro, Et, per quod nonies,
 sapius esset iter.*

Claud. De raptu Proserp. lib. 1,

Mars donat Rhodopen.

Vbi Parrh.

Rhodope Thraciæ mons dictus à Rhodope Strymonis amnis filia, ex qua Neptunus Atho gigantem genuit, qui & ipse moti nomē dedit. Ouidius ipsam Rhodopen in montem conuersam tradit, quoniam deos aspernaretur. Est & Ionæ ciuitas Rhodope, vt scribit Stephanus. Ab utroque Rhodopæus, & resolutione diaphthongi, Rhodopeius enuntiatur. Ouid. in epistolis,

Hæstina

Hoffita Demophoon tua te Rhodopeia Phyllis. Cuius mentio nos admonet ut aliud eiusdem poetæ carmen explicemus. Id est in Remed.

Vixisset Phyllis si me foret & sa magistro,

Es, per quod nonies, sepius esset iter. Nonies enim non finitus est numerus pro infinito, (quod grammaticorum vulgus existimat) sed ab historia quam refert interpres Lycophronis in Alexandra. Quippe Phyllis Demophoontem vel (ut ipse nuncupat) Acamantem adusque Nouem vias sequuta est, ad amnem Strymonem, quæ ciuitas Amphipolis appellata mox est ab Agnone duce Atheniensium. auctores Antiphon & Androtion Atticorum XII, Macedonæque Polyænus VIII Strategematon, Pausanias, Harpocratio, & Suidas meminit, & Thucydides aliiq; præterea nonnulli. Quumque illic (ut pergit) Acamantem diu expectasset, impar amoris Phyllis, mortem sibi consciuit. ad quod alluisse Nasonem coniecere licet ex his eius versibus in Arte,

Nona terebatur misera via, & i deris, inquit,

Es spectat lonam pallida facta suam. & alibi

Quare nonem cur isse vias dicatur, & audi

Depositi sylvas Phyllida flectere comi. Sic enim superius hexametrum scribendum est ex antiquis codicibus, non (ut nunc passim legitur) *Quare nonem & i deris cur isse feratur.* etiam si suos & hoc habet assertores, sed eos negligendos.

IN ILLVD, *Cessit ab Idea coninge & i ta prior.*

Claud. De raptu Proserp. lib. I,

Sic ait, & fului serpentes attigit Idam. Vbi Parrh. inter alia. Idæa verò Dardan Scytharum regis filia fuit, quam destituta Cleopatra Boreæ & Orithyæ Phineus superduxit, ut Dionysius in Argonautico canit. In eius gratiam Oritho & Carambi, quos ex Cleopatra sustulerat, oculos effodit, ut trægædiarum poeta Sophocles auctor est. Inde vicissitudinis in amore sumpsit exemplum Naso in Remediis,

Cessit ab Idea coninge & i ta prior. id est Cleopatra quæ prior in matrimonio Phineæ fuit, cui post exatæ

B. I.

noua coniunx Idæa successit.

IN HEROID. Theutrantia turba Thespiades vnde dicitur.

Claud. De raptu Proserp. lib. II,

Et Pandionias que cuspide protegit arces. Vbi Parrh. *Pandionias arces.*) Athenienses a rege Pandione poetarum carminibus & Græcis annalibus inclyto: cuius quatuor tantum filios Sophocles memorat, Aegæum, Lycum, Nisum & Pallantem. Srephanus addit Theutrantem Thespîi patrem: à quo Theutrâtia turba Thespiades apud Nasonē. puellas duas sustulit, in quibus infelix fuit, vt refert Pausanias. Successit huic Erechtheus, cuius ex Procride Cephalus gener, vt canit Ouidius in VI Metamorph. Anceps apud Strabonem locus est, & qui non incuriose legentibus iniiciat scrupulum. Nam quum de prærupta illa petra ad Actium promotorium in sinu Ambracio verba fecisset, Menandriq; testimonio docuisset illinc Sappho sese deieccisse, ἀρχαῖος καὶ πρῶτος, inquit, id est qui cōquisitius antiqua scrutati sunt (id enim Græca vox propriè significat, non autē antiquiores, vt ab aliis conuersa est) non Sappho primâ sed Cephalum falsasse prodiderunt, amore captum Ptarolæ Deionei filiz. Hæc ille. Equidem primùm omniū Pterelam Taphiorum regem tradi scio, quem Neptunus ex Hippothoe Mestoris & Lysidices filia suscepit, Andromedes & Persei nepte, vt Herodoti testimonio refert interpretes Apollonii, vel (vt alii) Neptuni ex Taphio patre nepotem. Aiunt enim Neptuno patre Taphium genitum, vnde sit Pterelas: eundemque ab Amphitryone expugnatum & ab eo (quod vnus apud nos tradit Plautus) obtruncatum noui. Et Pterelam puellam vel (vt mea quidem sententia apud Strabonem perperam scriptum est) Ptarolam nusquâ legi. quæ si profectò fuisset, ab illo præsertim Cephalo vtriusq; linguæ theatris decantato tam perditæ (vt isti volunt) amata, Græcorū aut nostrorū monumentis aliquo pacto innotuisset. Ad hæc accedit quòd paulo pòst idem Strabo Cephalum Deionei filium fuisse scribit, quo patre Ptarolam iam

natam dixerat: vt verear ne Strabonis exemplaria mendosa sint, & librariorū vitio factum vt apud eum præposterè legamus historiam. Suffragatur huic opinioni Demetrius Chalcocondyles, vt Atheniensis & Græcus homo doctissimus, & quem Gazæ discipulum studiorumq; successorem possis agnoscere: quippe qui Græcos etiam Strabonis codices inuersos quotidie deprehendit, & hoc in primis loco vbi Græca ipsa Strabonis verba perplexa confusaque adeo leguntur, vt nullus integer sensus extet, & faciliè appareat esse erratum: quod (si liberæ coniecturæ locus detur) ita tollendum censerim, vt dicat ab aliis tradi illinc nō Sappho primam se deieciſſe, sed Cephali Deionei captam amore Pterelæ filiam. Nam vir plurimæ lectionis interpres Lycophronis quum res inter Teleboas Electryonémque gestas diffusè narrasset, adiicit, Cymatho Pterelæ filiam Cephali qui in castris Amphitryonis tunc erat, amorè inductam, hostibus patriam prodidiſſe, cæteraque iis familia quæ de Nisi filia traduntur. Inde illa Nasonis in Ibsin execratio,

Filia nēue magis capiti sit fida parenti

Quam tua vel Pterela vel tua Nise fuit. Vbi noster Domitius maluit historiam confingere quàm veram laboriosius apud auctores perquirere. Nā nec Pterela Thebarum rex vnquam fuit, nec à Creonte sed ab Amphitryone non Polydices (vt ipse dicit) sed Cymathonis filiz proditione necatus est.

IN EPIST. OEnones, *Depressa est humilis cana
pruina casa:* legendum *Defensa.*

Claud. De raptu Proserp. lib. 1,

Arcano defensa gelu.

Vbi Parth.

Defensa, seruata. Defend te tectis frigus, arcere. Papp. Theb. 1, *-haud passus socijs defendere noctem*

Calminibus.

Et in Syluis,

Fronditibus & pasula defendimus arbore soles. Inde Nasonis OEnone, *Defensa est humilis cana pruina casa.* Et ita nos quidem emēdauius, quum prius nullo vel ineptissimo sensu *Depressa* legeretur.

N. N.

Claud. De raptu Proserp. lib. II,

Nō aqua Tātaleis subducitur snuda Labris. Vbi Parr. Tantalus (vt Xāthus Lydius in IIII scribit) Hymenæi filius & Ascali frater, alter Iouis & Plutus, vt Asclepiades. vt alii, Smyrnam Phrygiæ quæ tum Naulochos dicebatur: vt alii, Sipylum tenuit. Is apud inferos (vt canit Homerus) aquis ori allabentibus perpetua siti laborat. Supplicii causam non omnes eandem tradunt. Nam quidam dicunt eum pœnas luere quòd Pelopem filium diis hospitibus epulandum apposperit. Nonnulli referunt canem templi Iouis in Creta custodem à Pandareo Milesio surreptum, ad Tantalum peruenisse. quem quum repetenti Mercurio abiurasset, hac affectum pœna. Canis aureus erat & spirans, vt Asclepiades ex fabula refert. Ouidius, quoniam deorum secreta mortalibus reuelarit.

Querit aquas in aqua, & poma fugacia captus

Tantalum. hoc illi garrula lingua dedit. Euripides ait in aere suspensum impendenti saxo torqueri. Sunt qui subiectum Sipylō monti tradant in Lydia. Petronius in Tantalo representari auaros autumat, quibus opes vsui non sunt, & siccis faucibus conditis pecuniis incubant. Huius filius Pelops acceptis equis pennatis ab amatore Nepruno, Pisam delatus est, vt scribit Pindarus: atque OEnomao curuli certamine superato, Hippodamiam victoriæ præmium duxit. Incuntibus enim certamen procis eam concedebat OEnomaus vt eodem curru sedentem veherent, ac intra currendi spatium à carceribus ad metas secum raperent. quod Lycophronis & Pindari narrat interpretes, & Apollonii carmen indicat.

Εν δὲ δῶν δ' ὅππῃ πρὸς τὴν ἀντιπρόθετον

Καὶ τὴν μὴ ἀποδοῦναι Πέλοϊ. Ἰδὲ τὴν ἀντιπρόθετον

Ἡλιά. οὐδὲ δὲ οἱ ἴσῃ παραστήσει. Ἰδὲ τὴν ἀντιπρόθετον. Id est,

Stans genuis curru, pendetque in verbera pronus,

Hinc facit, inde Pelops: fugit hic, premit ille *

Das fratrem Pelopi comes asidet Hippodamia.

Pasanius in Eliacis, Effictus(inquit) est & OEnomaus insequens Pelopem habentem Hippodamiam: vtrinq; duo adstant equi. quorum qui Pel opis est, pennas habet. Ouid. ad Augustum,

Quis Bona Tantulides, agitate Cupidine curru,

Pisam Phrygijs vexis eburneo equis? Inde poetæ conspirant ut alienis quadrigis Hippodamiam per epitheton vestam dicant, quodd non suo neque paterno sed procorum curru rapiebatur. Ouid. in Heroid.

Qua duo porrectus longe freta detinet isthmus,

Vesta peregrinâ Hippodamia rotâ. Eundem verum repetit in artibus: & Propertius,

Nec Phrygiâ falso traxit candore maritum

Augeta externâ Hippodamia rotâ. Ad hoc & Nasonis illud referri debet,

O quam penè Pelops Pisao concidit axe,

Dum spectat vultus Hippodamia tuos! Spectabat Hippodamiam Pelops quam secum vehibat eburneo curru, quem Neptunus ei largitus est, ut in Tusculanis refert Cicero. Meminit & Papinius in Thebæide,

-Neptunia tendit

Lora Pelops. Ex Hippodamia liberos quidem suscepit multos: ex Danaide nympha Chrylippum furto concubitu, quem Laius Thebanus amavit & rapuit. Is postea captus à Thyeste & Atreo, benignè à Pelope tractatus est quodd amoris causa puerum asportasset, ut Græcus auctor Dositheus de Pelopidis scribens ait. Sed grammaticus Aristophanes in periocha Phœnissarum fabulæ Euripidis, ex oraculo refert ab OEdipo filio Laium iugulatum propter diras quas in eum Pelops ob raptum Chrylippum effudit. Praxilla tamen Sicyonia Chrylippum à Ioue raptum canit, ut de Ganymede fabulantur. Hunc ipsum mox Hippodamia noverca Atreo Thyestéque non audentibus, dormientem iugulavit, insimulato cædis ipso Laio cui tum puer accubabat, ut legimus apud Plutarchum. Hoc argumē-

n.iii.

IANI PARRH. C.

De raptu Proserp. lib. II,
 & aqua (ut Xachus Lydius in IIII sc
 & Ascali frater, alter Iouis & Plu
 Homerus) Sipylum tenuit. Is apu
 Supplicii causam non omnes
 Nam quidam dicunt eum poenas luc
 filium diis hospitibus epulandum ap
 Pandareo Milelio surreptum, ad
 se quem poena. Canis aureus erat &
 quem repetenti Mercurio
 des ex fabula reuelarit.
 mortalibus reuelarit.

des ait in aquis, & p
 Sunt qui subiectum Sipyl
 Petronius in Tantalos re
 quibus opes vsui non su
 pecuniis incubant. H
 ab amatore
 ndarus: atq
 ppodamiz
 in certam
 eodem
 in spatiu
 mod Lyc
 onii car
 se dicit
 & dicit
 & dicit

to Euripides tragiœdiam dedit, & apud nos Accius: unde testimonium citat Verrius in verbo Rhodus. Ex hac historia M. Tullius ait in Tuscul. Quis aut de Ganymedis raptu dubitat quid poetæ velint: aut non intelligit apud Euripidem quid & loquatur & cupiat Laius? Hæc vberius ideo perscripsimus, quoniam Ciceronis, Ovidii, Propertii & Papinii, quos dixi, locos alii non attigerunt.

DE PONTO, in illo, *Nec tantum Clario Ly-*
de dilecta poeta, non Apollinem sed An-
timachum significari.

Claud. De raptu Proserp. lib. 1,

Et Delon Clariosque lares. Vbi Parrhas.

Thebis à Thersandro Polynicis filio captis, ex voto captiuorum pars Apollini missa est, & vnâ Manto cum patre Tiresia, qui iuneris labore contracta siti quâ ex Thelphusia fonte bibisset, in Haliartia vita excessit. Apollo iussit ipsam Manto cum cæteris in coloniam transcribi. Itaque in altum progressi nō procul ab Ionia inciderunt in classem Cretensium, cui præerat Rhacius: ad quem deducta Manto, apud eum vxoris loco fuit, & Mopsium peperit. Historiam refert Pausanias in Achaicis, & Philostephanus de ciuitatibus Asiæ 1, qui Lacium per L appellat eum quem cæteri Rhacium: deque eius patria quærit, aliis Argium fuisse tradentibus, aliis Mycenæum, nonnullis ex Rhodo Lindium Antiphemi fratrem, eius qui Gelam condidit in Sicilia. Nearchus autumat inditū Claro nomen ex eo quòd Apollo Neptunus & Mars inter se de loco sortiti sunt. alii quòd Apollini obtigerit per sortem, quæ Græcè κλῆρος est. Alii fabulantur ipsam Manto quum patriæ cladem lugeret, vbertim manante fletu fontem effecisse, & κλῆρος τῆς δακρύων, id est à lacrymis eius, immutatione litterarum loco nomen mansisse. Nam Colophonem constat à Manto conditam quum Thebanorū victores Epigonos eò fugisset, vt Mella refert. Apollo Clarius inde dictus est, ibique sanum habuit, in quo

responsa epota aqua reddebantur, vt auctor est Arist. qui Theologumena Græcè composuit. Quin & Clanimimallon à Lycophrone vocatur Cassandra, quoniam vates & Apollinis sacerdos erat. Clarius apud Ouid. poeta, non Apollo (vt quidam suspicantur) sed Antimachus intelligitur. Is Platonis ætate Colophonius fuit, vt discimus ex Suida. Clearchus in Eroticis ait fuisse Lydas: alteram quam Lamynthus Milesius amauit, alteram Antimachi amicam: vtranque ad famā peruenisse: priorem carmine cui Lyde titulus, posteriorem elegiis celebratam. Ex Lydæ poemate testimoniū citant interpretes Apollonii.

METAMOR. II. in illo, *-gratamque Minerva
Despiciebat humum, cultique arbuta Lycei,*
non de monte Arcadiæ sed de Acti-
cæ loco intelligendum.

Claud. De raptu Proserp. lib. II,

Cædida Parrhasij post hanc regina Lycei. Vbi Parrh. Parrhasij Lyceæ.) Nam Lycæus Atticæ locus etiam erat à Lyco Pandionis, vt auctor est Pausanias. Vbi Pistratus (vt Theopompo) vel (vt Philochoro placet) Athenienses operis præfecto Pericle, gymnasium condiderunt: quod inde Lycæum dicebatur. Hic inambulans Aristoteles disputabat: vnde peripateticum nomen manauit, vt in Academicis refert Cicero. Meminit huius Lycæi Lucianus in eo dialogo cui titulum fecit Anacharsis, & Gellius in Noctibus Atticis, & Metamor. II de Mercurio loquens Ouidius, *-gratamq; Minervæ
Despiciebat humum,* magna eorum hallucinatione qui Arcadiæ montem exposuerunt.

IN ILLO, *Mnemosynen pastor, Varus Deotida
serpens Elusit,* reponendum *Deotida,* &
quid id nomen significet.

Claud. De raptu Proserp. lib. II,

n. iiii.

-lenisque simul procedit Iacchus. Vbi Parrh.

Iacchus apud Herodotum numen est, Eleusinis deabus ita familiare, ut Dianæ Virbius, Adonis Veneri, Attis Opi. Coruilius ait Proserpinam Baccho Mercurium peperisse, sed alter hic est in mysteriis Atheniensium celebratus, ut discimus ex Arrhiano, Polyz nōque Macedone: quem Iuppiter ex Proserpina sustulit, eius filia quam mutatus in anguem vitiauit, auctor Clemens & Tertullianus in Apologetico, Ioui incestum hunc exprobrans amatorem squammis. Hinc in orgiis Sabaziorum draco in spiram conuolutus, argumentum nefandi concubitus adhibebatur. Et Græci quidem poetæ quum draconem tauri patrem laudant, Iouem subobscurè significant. Fingunt enim Proserpinam ex eo patris stupro Liberum tauri specie enixam esse. & Lycophrō ipsum Dionysium taurum nuncupat. Quin & Eleorum mulieres in eius dei sacris, ut taurino pede ad se veniret, comprecabantur, & Digne taurē sæpius indigitabant, ut refert Plutarchus. Is præterea Liber Zagreus terrestrisque cognominabatur & Sabazius, ut scribit Diodorus: à titanibus puerilibus donis illectus, membratimque laceratus, ut canit Orpheus. In Parnasso conditum iuxta tripodem tradit Euphorion. Ex quo loco in Nubibus Aristophanis inuocatur. Id ipsum Iouis & Proserpinæ furtum designat Ovidius in v 1 Metamorph. his verbis, Fecit (inquit) ut Iuppiter,

Mnemofyten pastor, Varium Deoïda serpens

Elusit. nimirum Deoïda Proserpinam Naso vocauit, ab Eleusina Cerere quæ *Δω* Græcè dicitur, ut est apud Orpheum *Δω παμμήτωρ*, id est, *Magna parens Deo.* vnde recta forma Deois, ut à *Δω* *Δω* *Δω* patronymicum derinatur. Sed hoc ambiguum non relinquet Ausonius, cuius ad Theonem carmen est hoc,

*Qualis floriscens quondam populator in Aëna
Virgineas inter choreas Deoïda raptum
Instituit, emersum Stygijs formacibus Orcum.*

IN ILLVD *Et te flana comas frugum mitissima
mater Sensit equum.*

Claud. De raptu Proserp. lib. 1,
*Ætneæ Cereri proles optata viresbat
Vinea. Vbi Parrhasius.*

Vinea) Vsurpauit Orphei verbum qui Persephonen ~~persephonen~~ dixit in hymnis. Nullos enim præterea partus ex Ioue enixa est: ex Iasio Dardani fratre Philomelum & Plutum numen diuitiarum. de cuius nomine prisca comœdiæ scriptor Aristophanes fabulam Græcè dedit. Eius meminit & Theocritus, & Ouidius in Ibin quum dicit,

Filium & Cereræ frustra tibi semper ametur. Imprecatur vt ad opes nunquam perueniat. Ob eum cœcubitum fulmine extinctum Iasium, multi prius Homero scripserunt. Hermippus (vt refert Higynus) ait à Philomelo iunctos in Creta boues, & primum plaustrum fabricatum: quod & Petellides Cnosius affirmavit. Cohæsit & Erinnydis species Neptuno in equi formam mutato, vnde natus Arion est, vt legimus apud Lycophronem. Historiam percurrit Ouidius in vi Metamorph. ad Neptunum conuerso sermone,

*Et te flana comas frugum mitissima mater
Sensit equum.*

METAM. VII. quis pater Corysi parua tremulatus arena.

Claud. De raptu Proserp.

Sic ait, Et fuluæ serpentibus attingit Idam.

Idam.) Phrygiæ montem in Troadæ qui nomen sortitus est ab Ida loci regina, vt De reb. Græcorum li. scribit Charax, vel (vt Virgilius) ab Ida Cretensi, vnde profectus Teucer Scamandri & Idææ nymphæ filius, eam Phrygiæ regionem cultoribus vacuam occupauit, & à se Teucriam dixit. Eodem paulo post Dardanus ex Samothracia delatus, Arisben Teucris filiam vxorem duxit (vt Cephalo Gergythius) aut Barzan, vt Hellanicus & Mnasæas vocant: vt mirer Seruiû scribere Teucrum

de Creta venisse post Dardanum. Sunt qui Dardani sepulcrum innui suspicetur ab Ouidio *VI* Metamorph. eo carmine,

Quaque pater Coryti parua tumultus arena, &c.

Quod is (ut quidam prodiderunt) ex oppido Tusciae Corytotin Phrygiam migrarit. Nos autem tumultum Paridis intelligimus qui in Cebrina Troadis vrbe visebatur, ut scribit Scephius & Strabo. Nam Paris ex Oenone suscepit Corytū, quē mater à Paride repudiata, eūtibus in Troiā Græcis itineris ducem dedit: quod apud Lycophronē fore Cassandra vaticinatur. Ex Græcis etiam nonnulli Corytum Paridis & Helenæ filium fuisse tradūt, Buniti ac Idææ puellæ, & quidem ex utroque parente, fratrem. Sed & hoc illo modo pater Coryti Paris accipiendus est, itaque sensus Ouidiani versus absoluitur, qui cæteris ante nos inexplicabilior Gorgiano nodo visus est.

M E T A M. VII I. Iamben pro Combe malè à quibusdam substitutum.

Claud. De raptu Proserp. lib. I,

-si forte aduersus ahenos

AEolus obsecit postes.

Vbi Parrhas.

Ahenos, ferreos. AEs enim pro ferro plerunque ponitur, quod eius vsus antiquior quàm ferri fuit. Hesiodus,

AEre laborabant nondum noscensia ferrum

Sacula Quin & arma & tela ex ære vetustas habuit, ut est apud Homerum: quæ Combe puella in Eubœa primùm inuenit. vnde cognominata Chalcis est. Eandem numerosæ prolis exemplum nonnulli ex Græcis adducunt. Nam centies peperit, ut Aristus Salaminus in litterarum monumenta retulit, & Zenobius in collectaneis adagiorū meminit & Ouid. *VIII*. Metamorph. ut eorū vitā sit audacia qui veterē probūq; lectionem deprauantes, Iamben pro Combe substituerunt.

P R O Dryopeius Erifichthon legendum Triopeius.

Claud. De raptu Proserp. lib. *III*.

Faunorum Dryadumque dolor. Vbi Parrh.

Dryades & Faunos communibus penè sacris antiquitas venerabatur, eosdè que res agrestes curare existimabatur, ideò que pariter inuocantur à Marone,

Et vos agrestum presentia numina Fauni,

Ferte simul Satyrique pedem, Dryadè que puella.

Cupressum Fauni gestabant, ut idem Maro testatur,

Et teneram ab radice ferens Sylvane cupressum. Cau-

lùm refert Seruius, nescio tamen an veram, quum cyparissum Naso delicias Apollinis, non Syluani, fuisse tradat: ut inde cupressorum causa doluerint. Dryades autem, quoniam (quum sint arboribus æquæ, ut canit Pindarus) vnà cum iis cadebant. Quin ex iis quædam acceptam salutem Rhæco tulit, quòd eius arboriam ruenti pedamentum supposuisset. Historiam scribit Charon Lampiscenus. Magna Cereris indignatio, quæ ne sacrorum quidem consortibus nymphis pepercerit. quippe nullus huic deæ cultus absque nymphis exhibebatur, ex causa quam Mnæxas Patreus memorat. Vetusiores enim quum carnibus etiam sui generis vescerentur, nympharum monitu ad mitiorem victum reuocati, terræ foetus ac mel in cibis habere cœperunt. quippe Melissa quædam nymphea fortè suum nata, gustauit, quumque placuisset, alijs ut ederent exemplo suis: ostenditque quo pacto in poculis aquam melle diluerent. Res (inquit) in Peloponneso gesta traditur. Inde Græcorum lingua apis melissa dicta est, institutumque ut rem diuinam propemodum nemo faceret sine grata nympharum mentione: matrimonia præsertim, quæ vocant ab eis nymphæ: quoniam mortalibus nymphæ pietatis & religionis autores extiterant. Nunc autem nymphas irata Ceres offendit: quarum prius iniurias acerbissimè persequeretur. quippe quæ fame confecerit Erisichthonem, quòd eisdem sacras arbores excidisset, ut in hymnis Callimachus innuit. Fabulam narrat Ouidius VIII Metamorphoseos. vbi non Dryopeius Erisichthon à populis (ut quidam putant) sed Triopeus appellatur

à patre Triopa, sine potius Triope: quod Hellanico fore placuit, à quo Triops non Triopa declinatur. Higinus alios (arbitror) sequutus auctores, historiam variavit. Ad hæc Aristides De rebus Italicis 111 ex incesto Valerii Tusculani qui cū filia concubuit, editum Faunum tradit.

ΜΕΤΑΜ. X. in illud, *Non aliter stupuit gemina necesse
coniugii Orpheus Quàm tria qui timidus
medio portante cathenas Col-
la canis vidit.*

Cland. De raptu Proserpinæ in præfat. lib. 11,
-non Stygij tenuit in a canis. Vbi Parrhasius inter alia
Condonetur & hæc appendix Ouidio, cuius carmini
tenebris (ut aiunt) Cimmeriis obuoluto lucē dare tenta-
uimus. Scribunt ex Græcis nonnulli, fuisse quendam
admodum meticulosum ut ad Herculis nomen expauidus
perhorresceret, ut qui se satis tutum vix crederet etiam
quum profundissimam specum subiisset. vnde prolato
interdum capite quum Herculem fortē conspicatus es-
set, obduruit in saxum: quod *παράσιππρον* vetustas ap-
pellauit, atque in prouerbum formidinis & quidem ni-
miz concessit, ut in Suidæ monumentis legimus, & a-
pud Zenobium. Huc admodum spectant Nasonis versus ex
x. Metamorph.

Non aliter stupuit gemina necesse coniugii Orpheus

Quàm tria qui timidus medio portante cathenas

Colla canis vidit, quem non pauidus ante reliquit

Quàm natura prior, saxo per corpus oborto. Nam

quod hoc Ouidius designet, satis indicat verbum timi-
dus ex adagio loco nominis positum, quod apud Græ-
cos etiam non extabat. Id autem sic in orationis ordi-
nem venit, Non aliter stupuit Orpheus quàm timidus
qui vidit, &c. Nec illud te moueat, à Suida Zenobiōque
mentionem Cerberi prætermittam quam, facit Oui-
dius. Nam potuit Ouidius apud alios auctores hoc le-
gere, vel ipse comminisci ut historię colorem daret.

Nam portentosum mendacium videbatur hominem hominis aspectu obriguiffe. Idèò Græcam fabellam Romana grauitate temperauit.

IN ILLUD, *Festa pia Cereri celebrabant
annua matres.*

Claud. De raptu Proserp. lib. 1,

Lenisque simul procedit Iacchus. Vbi Parrhas.

Abiqui malunt sensisse Claudianum de Libero quem Ceres ex Ioue peperit, vt Diodorus in IIII Bibliothecæ scribit. Huic & matri primitias anni statò die libabant, quem festo transigentes, *ἐλάα* vocabant, ab arcis, vt grammaticus Pausanias exponit. Huc Ouidiū carmina pertinent ex x. Metamorph.

Festa pia Cereri celebrabant annua matres,

illa quibus nunc velata corpora veste,

Primitias frugum dant spica ferta comarum. Sed

Hippolyti quoque vestis ex ritu sacrorum cādidā apud eandem poetam accipiendā, quod erat Eleusine. Nam quòd is in veste color exigeretur initiorum die, Valerius indicat. Vestius etiam Prætextatus, humanarum diuinarumque rerum peritissimus (vt est apud Macrobiū) Fabiæ Aconix vxori defunctæ posuit hoc epitaphium, SACRATAS APVD ELEVSINAM IACCHO CERERI ET CORAE. sic enim Proserpina dicta est Molossorum lingua, præstanti forma puellam significante vocabulo. Licet inde suspicari Lium belli Macedonici lib. 1. Coros sacerdotes appellasse Proserpinæ. Sed ne fabulosa diutius confectemur, est & naturæ ratio cur Cereri Proserpinæque Liber comes accedat: quippe quam vim in semente Proserpina, eandem in segetibus Ceres, & in plantis Dionysius repræsentat, vt Porphyrius ille philosophus interpretatur.

CIRCOPS qui & vnde: item de Pinhecusis.

Claud. De raptu Proserp. lib. 11,

-rupit ne Typhæia ceruix

Inarimen.

Vbi Parrhasius,

Typhæum Pindarus & Ovidius Aetnæ supponunt, Homerus & Lucanus Inarimæ: qui locus ab aliis alibi redditur, eaque diuersitas effecit vt Typhonis cubile in Bœotia, Cilicia, Phrygiâque, & ab Herodoto in Aegypto statuatur. Huius inconstantia naturalem causam tradit Artemon, Quicumque mons (inquit) incendia profert, iniectus Typhoni non ab re dicitur. Nam repentini flatus & procellæ nomen Typhon est, quæ semper conflagrationes eiusmodi comitatur. Inarimen cõposita dictione nostri accipiunt insulam in ora Campaniæ, de qua longa Strabonis disceptatio est. Eadem Pithecuse memoratur ab historia quâ Xenagoras Harpocraton & Suidas referunt, Fratres duo, Candulus & Atlas (vt AEschines Sardonius in Iambis appellat) omnium scelerum quibus hominû vita deprauata est, inuentores & caput extiterunt. Iis peruersi mores Cer copum nomen pepererunt: appulsosque & aduenas vndecunque circumuenire studium erat. idque aliquando quum in Iouem tentassent, in simias quas pithecos Græci vocant, ex hominibus mutati sunt. Inde Pithecusis insulæ quam tenebant, nomen inditum. Xenagoram x l l l l Metamorph. Ovidius sequutus est, manifesto Hermolai Barbari errore qui putat Ouidii carmen ad doliariorum figlinas, vnde Plinius insulæ vocabulum trahit, etiam referri posse. Eius verba ex l l l. castigationum libro subieci. Dicta (inquit) Inarime ab Arimis siue populis siue beluis, ita Aethruscorum lingua dicente simias quas Græci pithecos vocant. vnde nomen insulis Pithecusæ, vt Straboni placet & ferè Ouidio,

sterilisque locata.

Colle Pitheensæ habitantium nomine dictas. Plinius à figlinis doliariorum. Proinde per i non per y scribendum. dolia enim Græci pithos, simias pithecos vocat. Potest & Ouidianum illud cum Plinii sententia congruere, vt *habitantum* hoc est doliariorû subaudias. Huc aliquis Hermolai diligentiam non iniuria deside-

rauer, qui non omnes Ouidii versus quibus ille fabulosum nominis rationem complexus est, perlegisse videatur, quum Plinium non credat ab Ouidio dissentire. Nasonis carmina (nequis ambigat) hæc sunt,

Imarimen Prochysenque legit, sterisque locatas

Colle Pishecusas habitantium nomine dictas.

Quippe de ium genitor fraudem Et perisuria quondam

Cercopum exosus, gentisque admissa dolosa,

In deforme viros animal mutauit, Et ijdem

Disumiles homini possent similesque videri. Dioti-

mus in Herculis certaminibus ex OEchalia quæ littoralis Eubœæ ciuitas est, Olum & Eurybatum Cercopas impostores ac planos fuisse tradit, qui per Bœotiz triuia summisso supercilio concursarent, mortalesque dolis exciperent, vt Muscam Mediolani videmus Apulam. Inde nomen in alienarum rerum plus nimio satagentem transtulit Martialis, identidem repetens, *Ole quid ad te?* Zenobius autem Cercopas in Lydia statuit, vbi cum Hercule qui per id tempus Omphalæ famulabatur, congressos ait, ac ob nimiam captandi caliditatem in lapides obduruisse: quod eorum mater Memnonis multo antè fore prædixerat, subinde monens ne melampygon, id est nigris Herculem natibus, iniuria prouocarent. Alii Thiz filios & Oceani fuisse malunt: Homerus Cercopum titulo poema dedit, vt discimus ex Plutarcho: quod olim periit præter admodum paucos versus quos apud alios auctores legimus. In iis poeta testatur Cercopas quosdam fuisse qui nusquam consisterent, sed ferè cotidie sedes mutarent, atque quoscunque nanciscerentur, velut ob oculos iacto puluere, sermonis officiis deciperent, vt quos Aegyptios vulgò dicunt. Inde natum prouerbum Κερκοπιζον: quanquam Chrysippo non à quibus dixi Cercopibus, sed ab animalibus quæ *κέρπος* id est caudæ motu, blandiuntur, id tractum placet. Sunt & qui Cercopas eosdem cum cyclopibus accipiant à matre Cercopæ nominatos. sed eruditioribus non persuadent.

FLEXIPEDES hederæ cur dicantur.

Claud. De raptu Proserp. lib. II,

Hic hedera serpunt. Vbi Parrhasius,
Serpunt. Hoc ait quoniam lentè semper humi repunt,
 nec absque amminiculo solæ stant, præter eam quæ in-
 de appellata *serpens* est. Ouid.

Vos quoque flexipedes hedera venistis. Aut serpunt
 quoniam tenaciter admotis hærent & se spargendo di-
 latant. Inde Persius sequaces appellavit: quorum ima-
 gines lambunt hederæ sequaces. Et in Maronis Iuue-
 nibus,

Serpentes hedera vix habuere locum. Comitatur &
 hanc etiam fabella non illepidam quam sumpsimus ex
 Græcis rei rusticæ collectaneis. Cissos (inquit) adole-
 scēs olim fuit histrio saltatorque Liberi patris: qui dum
 tyasos exerceret, in profundum terræ hiatum casu la-
 psus interiit. Tellus in gratiam Bacchi pro iuvene remi-
 sit hederæ fruticem, quæ nunc etiā flexipes est & saltā-
 tis speciem repræsentat, atque per admota scripit, quasi
 implicitos staculorum nexus imitetur.

EX TIBULLO.

IN ILLO D, *At mihi seruandam credas, non sena
 recuso Verbera: detrecto non ego Vincula pedum.*

L A V D. De raptu Proserp. lib. III,

Vt domus excubijs inestodita remotis.

Vbi Parrhasius,

Inestodita, absque ianitoribus qui veteri
 Romanorum more in cathena pro foribus excubabāt,
 ut de grammaticis scribens Tranquillus refert, & O-
 uidius,

Ianitor indignè dura religate cathena. Atque ita nos
 Tibulli carmen interpretati sumus,

At mihi

At mihi seruandam credas, non sana recuso

Verbera, detrecto non ego vincula pedum. Ait enim poeta se libenter in compedibus fore, dummodo ianitor constitutus obseruet quominus sua Delia quicquā peccet: Nam quod alii suspicantur eum compedes & verbera puellæ minari, rusticum est.

AD MESSAIAM, quare *Testis Inalpinus*, & non *Arupinus* scribendum sit.

Claud. De raptu Proserp. lib. II,

Et siquæ glacies Alpina cohercet. Vbi Parrh.

Eleganter ambigendo dixit. Nam quis vnquam crederet in illa orbis plaga homines habitare? tamen habitant, & Inalpini coniuncto verbo vocantur, vt legimus apud Plinium. Impudenter mehercle nimis qui Tibulli carnē quod in antiquis omnibus exemplaribus, *Testis Inalpinus* legitur, *Arupinus* inuerterunt. Nam quod in Inalpinos intelligat, insequentia declarant,

Quem siquæ videat Vetus si non fegerit ætas,

Terna mirum Pylia miretur secula fama. Quippe Posidonius & Protarchus Alpes & Rhipzoz montes eodem putant, & Hyperboreos illie statuunt, quos humani seculi modum præterite Græcorum nostrorumque historia notum est.

IN GENETHLIAC O Messalæ alluisse ad Aegyptiorum religionem, his verbis, *Te propter multos tellus tua postulat imbres, Arida nec pluuio supplicans herba Ioni.*

Claud. De raptu Proserp. lib. II,

rubris Busride Nilus.

Vbi Parrhas.

Nilus in Libya caput tollit, vt Duris autumat. Alii constitutum non habent. Pausanias ex quorundam sententia refert ex Buphrate manare, qui cuniculo conditus supra Aethiopiā rursus exeat & Nili nomē accipiat. Certo anni tempore Aegypti campos inundat, & imbrium vicem exhibet. quapropter a priscis Aegyptiis sub Iouis appellatione & numine colebatur. Parmeno

Byzantius, Αἰγυπῖος Ζῶν Νῆμα, id est, Iuppiter, Aegypti Nile. Ex quo Tibullus in genethliaco Messalæ,

Te propter nullos tellus tua postulat imbres,

Arida nec pluuio supplicat herba Iouis. quod hemistichium sumpsit Ouidius & ab eo Seneca Quæst. Natural. iiii. Nemo aratorum aspicit cælum, nec pluuio supplicat herba Ioui, vt Ouidius ait. Ex eadem religione Pindarus epitheton Nilo dedit, & Saturnium dixit vt Iouem designaret.

Delphica Pytho, non serpentis apud eundem, sed oppidi nomen esse.

Claud. De raptu Proserp.

Celatum Pythone gerit. Vbi Parrhasius, Pytho Phocidis ad Parnassum ciuitas, Apollinis oraculo clara cuius in Argonaut. meminit Orpheus & Theognis; appellata quod illic extinctus Apollinis arcu serpens extabuit id quod *πύθων* Græci dicunt: Ozolisq; nomen dedit ad quos eiectus traditur, vt refert Plutarchus: et in Miclus Neapolitanus vrbi nomē inditum putat à Pythi puella quam Melantho peperit ex Neptuno. Serpētem Callimachus & Aelius Græcus auctor, & è nostris oratione quadam Tertullianus, Delphinem vocant à Delphis: quum Latini propemodum omnes quibus eius nominis vsus venit, atque ex Græcis nonnulli, vno eodēque vocabulo serpentem urbēque, sed alteram muliebri, alteram masculino genere dicāt: quod Ammonius etiā præcipit: vt explodendi sint ii qui *Delphica Pytho* serpentis apud Tibullum nomē interpretantur. Plura de Pythone leges apud Strabonem.

D V C I T E R ensem quo sensu dixerit.

Claud. De raptu Proserp. lib. i,

Omnia quæ feriem fasorū pollice ducunt. Vbi Parrh. *Ducunt pollice*) digitis subacta trahunt & nent. Est & quandoque ducere ferrum, procudere, hoc est in longum cudendo porrigere. Tibullus,

neq; ensem

Immetri sanus duxerat arte faber. Inde ductor fer-
reus in carmine obscæno Vulcanus, qui faber est & fer-
rum ducit, id est extendit: & est ductile quod malleis
obsequitur apud Plinium.

B X P R O P E R T I O.

IN ILLVD, *Sunt Agamemnonias testantia littora curas*
Qua notat Argynni pena natantia aquas.

L A V D. De raptu Proserp. lib. II,

hunc fracta Cephisus harundine lugens

Vbi Parrhasius,

Cephisus ad Lilzam fontem concipit, Edy-
lium Parnassumque montes intersecat, & ipsam Bero-
tiam priusquam mari misceatur, cuniculo demersus,
occulto meatu labitur. Hæc ex Homero, Strabone, Po-
lyznóque Macedone: & Statius,

-propellensque Lilaam

Cephisi glaciæ caput. In eius vadis Argynnus Leu-
conis ex Pisidice filia nepos, dum nataret, extinctus est,
ut tradit Stephanus. Athenæus ait Agamemnonem
in Argynni amorem lapsum, quæ sorte natantem spe-
ctasset in vadis Cephisi, eiusque mortem acerbissimè
deplorasset, utque pueri memoriam propagaret, iuxta
ripas amnis erexisse Veneris Argynnidis ædem. Sed
Alcymnius Chius in Dithyrambis ait Argynnum for-
maz gratia Hymenæo carum fuisse. Propertius hunc in-
telligit Argynnum quum scribit,

Sunt Agamemnonias testantia littora curas

Qua notat Argynni pena natantia aquas. Et hanc
est veram Propertii lectionem, Nicolaus Picenus y-
næque linguæ diligentissimus, arbitratur, & mecum
sentit.

EX CATULLO.

IN ILLVD, *Quam mater prope Deliam
Deposuit Oliuam.*

LA V D. De raptu Proserp. lib. II,

-te fronte reclusa

Deliam, hinc fracta Cepheum harundine luget.

Vbi Parrhasius,

Delius,) Apollo ab insula cuius antè meminimus. De-
lo: vel ab eiusdè nominis monte prope Tegyram Bœo-
tiz ciuitatem, quæ natales Apollinis & Dianæ sibi ven-
dicat, vt refert Semus, & Plutarchus in vita Pelopidæ:
cuius verba nobis in Latinū versā libuit apponere quò
parum diligentis interpretis error appareat & erube-
scant siqui cæcè sequuti sunt eum. Non procul hinc A-
pollinis Tegyraei templum surgit adusque Medica bel-
la sub Encherato vaticiniis & oraculorum fide, posses
vbi deum ferunt editum. Proximus enim mons Delos
appellatur: ad cuius radices Melonis fluuii franguntur
vndæ. Post ipsum templum duo mirifici copia aqua-
rumque frigiditate & suauī gustu fontes, quorum alter-
rum Palmum, alterum Oliuam hodièque vocitamus,
non quòd inter eius nominis arbores, sed quòd in me-
dio vtriusque fontis interuallo dea partu leuata sit.
Nam propè esse memorant locum ex eo dictum Proû;
quòd inde repentè obiecta apri specie, *αιαντιούρας*, id
est exhorruisse metūque perculsam esse Latonam,
quæque de Pythone Tityòque & ipsius dei statuitate
traduntur, hinc gesta volunt. Hæc ille. Quis ergo non
videat interpretem quique eius vtuntur testimonio,
puériliter hallucinatos, qui *Πρό*, proprium loci no-
men ex causa quam dixit, inani suspitione Præcipitem
translulerūt? Ad hūc Oliuā fontē Catulli carmen esse
referendum; decimo abhinc anno omnium primi in-
dicauimus: quum cæteri Strabonem cum poeta com-
mitetrēt. Neque mentiri me sinet Tydeus Actianus,

vir & doctus & integerrimus, quo tum præceptore in litteris utebamur: non Aelius Gorgonius aut Putius Florentinus, in studiis nostris eminentissimus, qui nostri tam nascentis ingenii dexteritatem complexus, in margine sui Catulliani codicis adnotauit. Quid tamen refert, quum nonnulli inuenti sint qui nostrum qualecunque hoc inuentum pro suo recitent ac ostendent? Sed quò pudorem plagiaris istis imponamus, ecce mutata sententia ad ipsam etiam arborem referri possent tendimus, ex Ouidio, qui vi Metamorph. ita Latonam circuitione designat,

Ille suam vocat hanc cui quondam regia coninxit

Orbe inserdixit, quam vix erratica Delos

Errantem accepit tum quum leuis insula natabat.

Ille incumbens cum Palladi arbore palma

Edidit inusta geminos Latona natiua. Pausanias.

In omnibus ferè certaminibus (inquit) victori palma datur ex instituto Thesei. Is enim ex Creta Delum uersus, ludos Apollini celebrauit, ipsosque victores Delicæ palmæ foliis ornauit: cuius Homerus in Odyssæa meminit, ubi Nausicæ supplicat Ulysses. Strabo tamen oliuæ arborem & Latonæ partum in Ortygiam Ioniz locum transfert: quod mirum videri non debet. Nam quum hominum opinione receptum esset, Latonam in nuxu palmæ & oliuæ incubuisse, ut meminit etiam Theognis: vel palmæ lauræque, ut Euripides in Polydoro. Quicunque Apollinis & Dianæ incunabula sibi vendicabant, ad confirmandam vetustatis fidem easdem arbores apud se quisque demonstrabant. In Ioniz loco quem Strabo vocat Ortygiam, natam esse Dianam canit Orpheus & Homerus in Hymnis: Apollinem verò Delicæ.

EX HORATIO.

IN EPIST. *Vilpa Vendentem tunicato
scruta popello.*

L A V D. lib. III, De raptu Proserp.

*Cunctaq; Virgineo sparsa oblectamina ludo,
Vbi Parrhasius,*

Ea, scruta Sidonius appellauit. Quid autem scruta propriè dicantur, nemo ex iis quorum edita sententia sit, hactenus assequutus est. Et Politianus quidem quum scruta singulare verbum non esse docuisset, quid ea tamen vox significaret, quod quisque maxime cupiebat, silentio prateriit. Nos scruta esse arbitramur attritas vsu vestes, dimidiatas strigiles, & iumentorum soleas, refixos clauos, idque genus alia friuola quæ vilissimi proxenetæ venalia habent, quos antiqui scrutarios appellabant. Lucilius,

Quid nū scrutum quidem vs vendat scrutarium, laudat.
Ita enim legendum est, non (vt perperam scribitur apud Gellium) scuta & scutarius: vt conueniat cum sequentibus,

Perfractam strigilem, soleam improbus dimidiatam:
quæ scruta quidem sunt & scrutarii laudant vt vendant: scrutarii verò nequaquam. Suffragatur Apollinaris, qui quasi cognatas res, friuola & scruta coniunxit, Nunc quædam friuola, nunc ludo apta virgineo scruta donabat. Quippe friuola vasa fictilia quassa dicuntur. Iuuenalis,

-iam friuola transfert

Vcalegon. Apuleius Afelli sui lib. IIII, Enimvero vos (inquit) bonæ frugis latrones inter furta parua atque seruilis timidiculæ per balneas & aniles cellulas reptantes scrutariam facitis, id est, res inuolatis viles & quales scrutarii vendunt. Nam qui scrutariam deducunt à scrutando, scrutantur illi quidem multa, sed ab-

que solertia. Nec equidem sum nescius à scuto scutarium dici, & scutale: quod in VI dubii sermonis ait Plinius, & Charisius repetit: sed nihil ad rem. De scrutis Horatius, apud quem multa multi, nemo bene,

Vilæ vendentem tunicato scruta papello. Nam Syponcinus qui scutulas idem putat quod scruta, pueriliter (vt in multis) lapsus est.

EX MARTIALI

IN ILLO, Torquebat Phæbum Daphne fugi-
tina: sed illas OEbalsus flammæ insit
abire puer.

LAUD. De raptu Proserp. lib. I,
- Phæbus largitur Amyclas. Vbi Parrh.
Amyclas.) Ea Peloponnesi ciuitas vna fuit
ex iis quas olim Lacedæmonii centum te-
nuerunt, institutis etiam communibus sacris pro singu-
larum salute quæ hecatombas ab earum numero me-
morabant. auctor Eustathius. Nomen Amyclas Lacedæ-
monis filius indidit Hyacinthi pater & Daphnes
puellæ: quorum matrem, Diomedem interpres Ni-
candri nominat. Hyacinthum verò Phœbus in deli-
ciis habuit, vt in eius sororem Daphnen conceptos i-
gnes quoquo modo leniret. Hinc illud apud Mar-
tiale.

*Torquebat Phæbum Daphne fugitiua: sed illas
OEbalsus flammæ insit abire puer.* Amyclis (vt in
tota ferè Laconia) summa veneratione Apollo co-
lebatur.

SI VSDEN iocus suo nitore restitutus, Dracon
mata sui vocat bipennem, Collatus cui
Gallus est Priapus.

O.iiii.

Claud. lib. 1, De raptu Proserp.

-Vesanaque mixto

Concentus delubra gement.

Vbi Parrh.

Vesana, fanaticorum clamore frementia. Ve particula quum intentionem significat vt vetus, vehemens, ve- grande, veious, & vesanus, qui constituta mente non est: Inde vepenis apud Martialem parua mentula.

Draceni nata sus vocat Vepennem,

Collatus cui Gallus est Priapus. Nam iocatur in nam poetâ quoddam subactoris sui membrum virile & quidem vastum diminutiuo. nomine vepennem blandiens appellabat. Qui verò bipennem aut bipinam ante nos legerunt, ad sales poetæ non aspirant. Superiora Gellius & Macrobius.

EXPLICATVS in Cottam iocus, *Bellus homo &c magnus vñ idem Cotta videri: Sed qui bellus homo Cotta, pusillus homo est.*

Claud. De raptu Proserp. lib. 11,

Qualis Amazonidum peltæ exultat ademptæ

Pulchra cohors.

Vbi Parrhasius,

Amazones (vt Ephorus in 1x tradit) reuerfos à bello viros à quibus despiciiebantur, intra mœnia non receperunt, obtruncatis etiam iis qui domi substiterant. Narrat Dionysius easdem Libyam tenuisse, domitâsq; bello finitimis, arma tulisse in Europam, multasque illic vrbes monumentum victoriæ ab eisdem conditas extare. Quin & ipsos Atlantas bellica virtute clarissimos prælio superatos in potestatem redegit. Zenothemis in Aethiopia statuit Amazonas quæ stato quodam anni tempore vicinorum concubitus appeterent, necatôque virili partu, tantum virgines educarent, non otio aut lanificio, sed armis atque venationibus exercentes, infantum dexteriores mamillas inurebant ne sagittarum iactus impediretur. vnde nomen, vt Diodoro placet & Trogo. Alii dictas aiunt ab Amazone puella Samornæ filia: cuius mater Samorna, Dianæ sacerdos

Ephesi fuit & regina. Neque diminutiva forma hic est Amazonidum, sed porrectio qua Rhodius Apollonius, Aphérque Dionysius apud Græcos, & è nostris Vergilius vsus est, & cum sequutus Auienus.

Gentis Amazonidum lambit sata. Sed in pedestri quoque ratione Diodorus Amazonidum scripsit, τῶν Ἀμαζονίδων ὑπαυλοῦντων, Amazonidibus (inquit) regressis. Enim quæ viribus aded præstiterunt, diminutio non conuenit, vt ingeniosè scribit Eustathius. Hoc argumento Martialis in Cottam iocatus est,

Bellus homo est magnus & idem Cottam videtur

Sed quis bellus homo est Cottam, pusillus homo est

ÆTIA CALLIMACHI quænam sint & quo argumento.

Claud. de raptu Proserp. lib. 11.

-atque Trinacria longè

(*Effet ne vobis oneri*) *deserta colebat.* Vbi Parrh. *Deserta Trinacria,*) Sicilicet secessus: & adiectiuè Trinacrium dixit, vt Maro

Antè est Trinacria lentandus remus in vnda. quod Callimachus Ætiam primo multo antè vsurpauit, vt scribit Stephanus. Hoc illud opus est quod Martialis ad Mamurræ carmen omnium primi spectare deprehendimus,

Sed non vis Mamurra tuos cognoscere mores,

Nec se sestre legas Ætia Callimachi. Nam præter alia, Callimachus Ætia quoque scripsit: quo poemate sacrorum ritus & causas complexus est: vnde nomen Seruius A Æneid. 1. Maronis verba declarans,

-enr dextram iungere dextra

Non datur? Maiorum (inquit) hæc fuerat salutatio: cuius rei τὸ αἴτιον, id est causam, Varro Callimachum sequutus exposuit, & alibi carmen illud enarrans in 111,

Vnde etiam templo Trinacrisque sacra

Cornipedes arcentur equi, Seruius ait, Exponit τὸ αἴτιον. Nam Callimachus scripsit Ætia: in quibus hoc

etiam commemorat. Nec ingrati Prisciano sumus quæ Callimachi versum citat ex AETiis lib. I, nobisque adhuc pueris aurem quodammodo vellit ut hoc in Martialem suspicaremur. Improbè profectò faciūt qui tanquam fuci alienis laboribus insidiantur, & quæcunque præripere possunt, pro suis ostendant. An si nostrā hanc observatiunculam per ætatem prodere tum non licuit, & editione, non inuento, præuerti sumus, iccirco nostra nos laude fraudari patiemur? *Non adeo tolerāda quæst.* Marius AEquicolus, iuuenis apprimè doctus, ut eius ingenii monumentis notum est, sanctissimè testari potest me pluribus annis antequam in cuiuspiam cōmentariis ebulliret, Neapoli super hoc Martialis loco secū communicasse. Sed & Tydeus Actianus ille Picēs præceptor olim meus, vir in omni vitæ colore terribissimus, & quem nulla remotior disciplina latet, meo nomine multum gloriatus quòd eius ætatis puer eruditionis nō exiguum specimen sub se dedissem, in suas quisquilias hoc etiam retulit, opus sanè varium, quod abs se magna cura compositum iam tum videbatur editurus, ac nescio cur ad hāc diē publicū nō acceperit. Non essemus in iis vindicandis adeo diligentes, nisi nonnullos in alienis & quibus ipsi non insudarunt, idem molestissimè facere videremus. Ex AETiis præterea Callimachi vetustus & innominatus interpretes Homeri, qui in publica Vaticana bibliotheca Romæ legitur, sæpissimè testimonium petit. Dionysius item Corinthius eadem inscriptione opus emisit. Allasit ad hoc etiam Naso quum dixit,

*Tempora cum causis Latium digesta per annum
Lapsæque sub terras ortæque signa canam.* Quippe ætion causam significat, & AETia eodem penè argumento quo nostri Fasti constabant.

EX CLAUDIANO.

IN ILLVD PANEGYR. *Arbore prasaga tabu-
las animasse loquaces.*

EX eodē CLAVD. De rapto Proserp. lib. 1;
*Cesserit inuentū Dodonia quercus arstū.
Vbi Parrhas.*
Dodonia quercus) AEmulatio Maronis
qui glandem vocauit Chaoniam. Quippe Dodonem
duarum urbium nomen affert Philoxenus. quarum al-
teram Thessaliae contribuit, alteram Thesprotis in E-
piro: sed utranque vnā putat Stephanus Oceani nym-
phæ vel anni propinquo cognominem: siue (quod pla-
cet Eustathio) Iouis & Europæ filiz Dodonæ. Nam
Dodon & Dodone indifferenter enuntiantur, Homeri
carminibus & Iouis oraculo clara, columbis (vt ferunt
fabulæ) responsa reddentibus. Sed aliter historiz fidem
tradit Herodotus. Nonnulli quercus ipsas per se voca-
les fuisse contendunt: quod innuere videtur Starius,

-Moloss

Quercus anthela Ionis: & Maro,

-atque habita quercus oracula Graijs. Aper-
tius in Trachiniis Sophocles qui Dodonæam quercū
seu fagum *πάλυλλωρον* appellauit. Ex hac materia cōstru-
ctam Argo nauis carinam, quæ dubiis in rebus Minyas
admoneret, canit Apollonius, & AEschyli testimonio
refert Higynus. Claudianus in Panegyricis,

-licet omnia Gates

In manus celebrata ferant, ipsamque secundi

Argo trabibus iactent sudasse Minernam

Nec memorem tantum vixisse carentia sensu

Robora, sed caso teneri Ionis augure luco

Arbore prasaga tabulas animasse loquaces. Inde Ly-
cophron Argo nauem garrulam dixit ab auis similitu-
dine, & C. Balbus per operis initia *Fatidicam*, potius
quā quod in cælum relata sit, vt alii suspicantur. Ex

etiam commemorat. Nec ingrati Prisciano sumus qui Callimachi versum citat ex AETiis lib. I, nobisque adhuc pueris aurem quodammodo vellit ut hoc in Martialem suspicaremur. Improbè profectò faciūt qui tanquam fuci alienis laboribus insidiantur, & quæcunque præripere possunt, pro suis ostentant. An si nostrā hanc obseruationunculam per ætatem prodere tum non licuit, & editione, non inuento, præuerti sumus, iccirco nostra nos laude fraudari patiemur? *Non adeo tolerāda quæst.* Marius AEquiculus, iuuenis apprimè doctus, ut eius ingenii monumentis notum est, sanctissimè testari potest me pluribus annis antequam in cuiuspiam cōmentariis ebulliret, Neapoli super hoc Martialis loco secū communicasse. Sed & Tydeus Actianus ille Picēs præceptor olim meus, vir in omni vitæ colore terribissimus, & quem nulla remotior disciplina latet, meo nomine multū gloriatus quòd eius ætatis puer eruditionis nō exiguum specimen sub se dedissem, in suas quisquiliis hoc etiam retulit, opus sanè varium, quod abs se magna cura compositum iam tum videbatur editurus, ac nescio cur ad hāc diē publicū nō acceperit. Non essemus in iis vindicandis adeo diligentes, nisi nonnullos in alienis & quibus ipsi non insudarunt, idem molestissimè facere videremus. Ex AETiis præterea Callimachi vetustus & innominatus interpres Homeri, qui in publica Vaticana bibliotheca Romæ legitur, sæpissimè testimonium petit. Dionysius item Corinthius eadem inscriptione opus emisit. Allasit ad hoc etiam Naso quum dixit,

Tempora cum causis Latium digesta per annum

Lapsæque sub terras ortaque signa canam. Quippe ætion causam significat, & AETia eodem penè argumento quo nostri Fasti constabant.

EX CLAUDIANO.

IN ILLVD PANEGYR. *Arbore prasaga tabu-
las animasse loquaces.*

EX eodē c. 2 A V D. De rapto Proserp. lib. 1,
Cesserit inuentis Dodonia quercus aristi.
Vbi Parrhas.
Dodonia quercus.) AEmulatio Maronis
qui glandem vocauit Chaoniam. Quippe Dodonem
duarum urbium nomen affert Philoxenus. quarum al-
teram Thessaliae contribuit, alteram Thesprotis in E-
piro: sed utranque vnam putat Stephanus Oceani nym-
phae vel amni propinquo cognominem: siue (quod pla-
cet Eustathio) Iouis & Europae filiae Dodonae. Nam
Dodon & Dodone indifferenter enuntiantur, Homeri
carminibus & Iouis oraculo clara, columbis (ut ferunt
fabulae) responsa reddentibus. Sed aliter historiae fidem
tradit Herodotus. Nonnulli quercus ipsas per se voca-
les fuisse contendunt: quod innuere videtur Statius,

-Molossis

Quercus umbrae Iouis: & Maro,

-atque habita quercus oracula Graijs. Aper-
tius in Trachiniis Sophocles qui Dodonaeam quercum
seu fagum *πύλλωρον* appellauit. Ex hac materia costru-
am Argo naui carinam, quae dubiis in rebus Minyas
admoneret, canit Apollonius, & Aeschyli testimonio
refert Higynus. Claudianus in Panegyricis,

-licet omnia Gates

In manus celebrata ferant, ipsamque secundi

Argon trabibus iactent sudasse Minervam

Nec memori tantum vixisse carentia sensu

Robora, sed caso teneri Iouis augure loco

Arbore prasaga tabulas animasse loquaces. Inde Ly-
cophron Argo nauem garrulam dixit ab avis similitu-
dine, & C. Balbus per operis initia *Fatidicam*, potius
quam quod in caelum relata sit, ut alii suspicantur. Ex

hac historia Senecæ in Medea carmen interpretati sumus, *Ipsaque Vocem perdidit Argo*: quum alii ad Orphei cantum ineptissimè retulissent. In iis autè Claudiani quos paulo antè citauimus, tertius à primo versus in omnibus exemplaribus *teneri Ioni* legitur: quum Tomuri scribendum sit, à Tomuro Dodonæ monte circa radices centum fontibus nobili: de quo Strabo, Plinius & Solinus ex Theopompo.

IN ILLVD, *Et quos nascentes explorat gurgite Rhemus.*

Claud. De raptu Proserp. lib. i. i. t,

*Non Rhemus glacies, non mo Rhiphaa tenebunt
Frigora.* Vbi Parrh.

Rhenus notissimus Gallia fluuius ab Alpibus descendens, vt inquit Mella: cuius accolae antiqui Celtas vocabant, posterior ætas cognomines omni Rhenos. auctor Stephanus. Hi coniugum fidem sic probant: A partu recentes filios ad Rhenum deferunt, scutoque impositos, quà rapidior est, alueo committunt. quibus vnda pepercit, vt suos agnoscunt: extinctos, adulterio conceptos existimant. Extat inter Græca epigrammata carmen incerti auctoris, quod hunc ipsum morem pluribus verbis exequitur, idque adulescens perhumanus & nō ineruditus, Antonius Calcaterra paucioribus his numeris amplecti tentauit,

*Andaces rapido dubios in gurgite partus
Explorant Celte, donec diiudicat vnda.*

*Hæc nunquam capiunt gentes nona pignora matrum
Quam primum imponant clypeo: tum flumina monstrant
An genus obliquum fuerit. post mater ad vnda
Egersam tendit matos visura recentes,
Et suspensa timet censura flumina Rhemi.*

Hinc alibi Claudianus.

Et quos nascentes explorat gurgite Rhemus.

EX OBSCŒNI CARMINIS
auctore.

IN ILLO, *Ductor ferreus insulari aequè Later-
na Videor fricare cornu.*

LAVD. De raptu Proserp. lib. III,
*Cōpresso mōs igne tonat, claususque laborat
Mulciber.* Vbi Parrhas.

Mulciber.) Vulcanus, quod ignis existit
natur qui mulcet ac domat omnia. Egnatius de rerum
natura lib. I, *Denique Mulciber Et ipse ferens altissimū
celi Contigit.* Eundem Iunonis abque viri accubitus,
cum Hesiodo, nonnulli filium sentiūt. Homerus Iuno-
nis ex Ione: cuius officinā verustas in AEolii insulis sta-
ruit: vbi (si Pythæ credimus) siquis eius opera vti vole-
bat, deposito vesperi pretio quodcūq; petierat, ibidē ma-
ne reperiebat. Fingitur & Aetnā colere. Verg. in Aetna,
*Principio, ne quem capiat fallacia Vatni,
Sedes esse dei, tumidisque ē sancibū ignem
Vulcani suere Et clausis resonare cavernis,
Festinantis opus.* Eadem de Lipare, Strongyle, Le-
mnōque fama est, vt canit Balbus. Ob id insularis ap-
pellatur apud Obscœni carminis auctorem,

Ductor ferreus insulari aequè

Laterne Videor fricare cornu. Nam facetè Vulcanū
cornu fricare dixit, sumpto ioci colore ex illo Plauti,
Quo ambulas tu qui Vulcanum conclusum in cornu geris?
Ignis enim dū clausus intra laternā sursum versus sua-
pte natura nititur, flāmas subinde vibrans, corpus inter
se miscentiū speciē repræsentat, ipsūq; laternæ cornū
fricare quodāmodo videtur. Ergo iocose de puellæ ma-
cie præquestus, Videor (inquit) mihi cū laternæ cornū
miscere corpus, æquè proac ductor ferreus insularis, id
est Vulcanus qui faber est & insulas colit. Nec inele-
ganter *ductor ferreus* faber appellatur, qui ferrū ducit,
id est exdendo porrigit, vt demonstrauimus. Hæc etiā
nostræ verecundix non conueniunt, explicasse tamen
pisculum nō fuerit, quum viri non indocti & graues in
his interpretandis frustra se torqueant.

EX SEDVLIO.

IN ILLVD, *-tragicône boatu* *Ridiculône Gete.*

Pdem CLAVD. De raptu Proserp. lib. ii,
Sen flauos stranere Getas. Vbi Parrh.
Getas. Hos Apher Dionysius ad aquilonē
 statuit in Scythia, nō procul ab Istro fluuio.
 Thraciæ contribuit Herodotus: vtraque Danubii ripa
 prætedi Strabo dicit, vt Mysos & item Thracas. Geta
 seruale nomen est apud comicos. nam inde venales ser-
 ui mittebātur. Propterea Sedulius quū scenicas insecta-
 retur fabulas, comicas actiones ex ea persona quæ fre-
 quens inducebatur, designauit, *-tragicône boatu*

Ridiculône Gete. Quis non multo magis ipso Geta
 ridiculos ducat eos qui *Vegete* legēdum putant integra
 dictione? Veges quidem pro vini cado (quod equidem
 sciam) ponitur à Palladio: sed hic ita conuenit vt nihil
 minus. Condonemus hoc tamen istis qui non possunt
 à mero discedere cui semel addicti sunt.

LOCI EX ALIIS AVCTORIBVS, IN
 iisdem commentariis explicati vel emendati.

EX CICERONE.

DE natura decorum, restitutum nomen Cerce-
 pis Pythagorici.

Pde CLAVD. De raptu Prof. in præf. lib. ii,
Otia sopitis ageret quum cantibus Orpheum.
 Vbi Parrhas.
 Orpheus ex Apollonii carmine Diodorôq;
 OEagri filius fuit, eius quē Pierus Lino patre genitus
 procreauit, vt inquit Charax. Asclepiades scribēs de tra-
 gœdia lib. vi, Calliopes ex Apolline treis enumerat li-
 beros, Hymenæum, Hyalemum, Orpheaq;. Idē sentit
 Pindarus & Ouidius in Amoribus, qui Linū canit ex
 iisdē parētibus natum. Afferit & antiquū Charis elogiū

quo filius Apollinis Orpheus approbatur, & à Thracibus, qui Pieres appellantur, extinctus. Ammonius ab iis potius est qui Orpheo patrē Apollinē tribuerūt, quā qui OEagrū: quippe quum Musicæ studiū, quæ claruit Orpheus, Apollini maximè cōueniat. Vade cū seculis ante bellū Troianum fuit, vt in *Suida* monumentis legimus. Multa quæ scripsisse dicitur, ad alios auctores referuntur. Nā Orpheum poetā nūquam extitisse, *Dionysius* & *Aristoteles* pluribus argumētis ostēduat. Ode, ad Ionē tragicum: sermones, ab aliis ad Theognetū Thesfalum, ab aliis ad Cercopē Pythagoricū, cuius in deorū natura meminit *Cicero*: tametsi quorundā stultitia qui *Ciceronis* opera nuper impresserunt, aliis apud eū syllabis inuersa dictio legatur. Oracula feruntur *Onomacriti*, itē *Iniia*: *Soteria* *Timoclei* *Syracusani*, aut *Milesi* certē *Pergini*. *Crateras* *Zopyrus* scripsisse creditur: *Descēs* ad inferos, *Herodicus* *Perinthius*, aut *Orpheus* *Camarinzus*. Nā plures eodē nomine recēsentur, & in iis (vt ait *Asclepiades*) *Orpheus* *Crotoniates*, *Argonauici* scriptor, qui cum *Pisistrato* congressus *Athenis* est.

EX PLINIO.

HIST. NATURAL. lib. II. de insulis Calaminis.

Pud eundē CLAUD. De raptu Proci lib. II,
Mygdonio baxus circumsonat horrida cāna.
 Vbi *Parrhas*.

Mygdonio.) *Lydio*. nam *Lydia*, *Mygdonia* dicta est à *Mygdone* *Cororbi* patrē, vt refert *Pausanias*. *Carius* edim *Ionis* & *Torrebiæ* nymphæ filius, quā fortē vagus erraret, insidit in paludē: cui quū nomen nomē esset, ab eius matre *Torrebia* vocitauit. ibi *Nympharū*, quas *Musæ* *Lydi* appellāt, auditos cantus edidit, auctōr q; *Lydiæ* modulationis extitit, vt *Nicolas Damascenus* in 1122 refert. *Xāthus* verò *Lydius* in patria historia narrat, *Aryos* extitisse filios *Lydū* *Torrebumq;*, qui de suo nomine *Lydios* & *Torrebios* in *Asia* vocarint, vt inde *Torrebia* quoq; palus esse potuerit. *Martianus Capella* ita scribit in 19, In *Lydia* Nym-

pharū insulas dicūt, quas etiā recētiōr asserentiū Varro se vidisse testatur, quæ in mediū stagnū à cōtinenti procedētes, cātu tibiārū primo in circulū motæ, dehinc ad littora reuertūtur. Eundē sanē locū designat Plinius libro Natur. Hist. 11, In Lydia quæ vocantur Calaminæ; nō ventis solūm sed etiā cōtis quò liceat impulsæ, multorū ciuium bello Mithridatico salus. Sunt & in Nymphæo parua saltares diētæ, quoniā in symphoniz cātu ad ictus modulantiū pedū mouētur. Fugerūt hæc Hermolaū, qui Calaminas castigat Stephani testimonio: quū tamen is nō Calbin sed Calbiō in Lycia fontē memorat, quē alii Calenō, nōnulli per in Calemō (vt ait) vsurpēt: & illic de fluctuātibus insulis, nō de fontibus aut aquis, agat Plinius. Quæ verò tāta nominis esse potest afinitas, vt tota prouincia diligētissimus locorū perscrutator aberraret? Nos in Lydia cōtendim⁹ esse, non in Lycia, neq; fontem, sed insulas Calaminas appellatas à calamis, ad quorū cantū numerosius mouebātur. nā *καλῆμος αὐλὸς* id est calamina tibia, est ea quæ Tityrina dicitur ab iis qui sunt in Italia Doriēsis, vt lingux Doridos 111 scribit Artemidorus. Inde pastor apud Vergiliū Tityrus à fistulæ cātu cui vacabat, appellatus est. Aristophanes enim *καλαμίνον σόρυλα* dixit, id est harundineā fistulā, quā Doriēses Tityrinō. Exdē saltares etiā nominātur, quippe Nymphæus à nymphis illic habitantibus, & Torrebis, duo lacus vnius nomina sunt, insulasq; Calaminas nō diuersas accipimus. Quin ipsa Plinii verba sic emendāda cēsemus, Sūt in Nymphæo parua, Saltares etiā diētæ: vt verbū Sunt, cū superiore simul ac sequēte clausula cōiūgatur, & quas antea nomine Calaminas in Lydia cōstituerat, easdē in Nymphæo lacu reddat, quæ Saltares alio verbo memorētur, ex causa quam refert. Eius stagni meminit Natur. Hist. x x r, Hoc idē & in Lydia in stagno Nympharū tradūt. Cōfer verba Nicolai, Stephani, Varronis, & Capellæ cū Plinianis, & nihil ambiges. Multorū verò ciuiū Mithridatico bello salus fuerūt, quoniā regis iussu, quū quidquid ciuiū Romanorū in Asia fuit, trucidatū esset (vt narrat Linius) in has insulas cōpures elapsi sunt à eadē.

FRANCISCI CAMPANI

QVÆSTIO VIRGILIANA,

per quam diligentissimus poeta, negligentiz quam Tucca & Varus ac cæteri hætenus obiecerunt, absolvitur: & sine qua multa in diuina *Æneide* ad hanc diem obscurissima loca, sed in secundo præsertim & sexto, intelligi nō possunt; ideoque lectores iure torquebant, quòd ex iis essent quæ insolubilia dicuntur: non pauca item apprimè erudita adiiciuntur.

p.i.

227

HERCVLI GONZAGAE

electo Mantuano, maximè teuetendo atque illustri, Franciscus Campanus s. D.

MO MAERI virtutes Hercules Gonzaga, quod tu minimè ignoras, tam cognitz apud Græcos sunt quàm nota apud omnes gentes gloria: quod criticorum, qui postea grammatici dicti sunt, labore potissimum atque opera factum est, qui non mediocrem in eruendis illis curâ cogitationemque posuerunt. Hos enumerare quidem magnum esset, ita fuerunt multi. Celeberrimi verò (sicut accepimus) Aristarchus, Crates atque Zenodotus. non parum tamen (mitto antiquiores illos de quibus Plato meminit in Ione) & ipse, atque Aristoteles, aliique philosophi non parum multi, & hi quidem magni atque nobiles, insignes illas manifestasque scriptis suis fecerunt. Homero autem tuo, imò nostro potius, Mantuano, lōgè aliter accidisse videtur. licet enim commentariorum in eum scriptores, ex antiquioribus memorare satis multos possumus, non improbatos sanè plerosque, vel Gellio ipso teste, neque ignobiles, nec numero tamen nec eruditione atque ingenii acumine fortasse cum Græcis illis conferendos: plures verò meliùs, Aristotele teste, iudicant & musices & poetarum opera, ἄλλοι γὰρ ἀνὰ πρὸς ἑαυτὸν, (inquit) πάντα τὸ πάρος. Poetarumque virtutes ingeniis quidem eruuntur ad eas eliciendas acutis atque acribus, vt quamuerissimè dici posse videatur P. Virgilii notam esse gloriam, virtutes in multis lucem interpretis desiderare. Est enim diuina Æneis profectò, tanquam M. Tullii illa de Oratore libro primo locuples ac referta domus, non explicata veste, neque proposito argēto;

p. ii.

neque tabulis ac signis propalam collocatis, sed his omnibus multis magnificisque rebus constructis ac reconditis : quandoquidem & Flaccum poetam dixisse ferunt , non eas se diuitias putare quarum recondita atque abdita non plura essent iis quæ palam posita sub aspectum subiicerentur . Quare proferendæ in lucem atque explicandæ illius diuitiæ sunt, copiæque ornamentorum huiusmodi, nō per quædam inuolucra atque integumenta strictim aspicienda, sed contemplanda diligenter, planèque noscenda ac videnda est. Ego verò, etsi tantum non communium literarum & politioris humanitatis expers, ita parum & eruditione & ingenio valeo, nihil ut in medium afferre præter bonam voluntatem possim : adeoque & occupata opera & impedito animo sum, ut minimum adhibere quoque diligentia valeam : quū subcisiva tamen quædam tempora incurrant, quæ perire non patior, (eripitur autem è summis etiam occupatio nibus aliquid) de Virgilianis quæstionibus nonnihil nuper scribere aggressus sum : cuiusmodi ferè titulo in Homerum ipsum Aristotelem plures scripsisse libros, Diogeni Laertio credimus. Porphyrium autem philosophum videmus, ut tametsi nequaquam parem illius ingenio, (mutuabor M. Tullii verba) at pro nostro tamen studio meritam gratiam debitamque referrem, excitaremque ætatis nostræ iuvenes saltem ad poetarum principis virtutes studiosè exquirendas, quas magni viri sit (quod de Homero Fabius inquit) non æmulatione (id enim fieri non potest) sed intellectu sequi. Quæstionem tamē vnā interim emittere quum statuissem, & quòd habet bene planè longam & satis litigiosam disputationem, & ut aliquod studiosis darem (qualecunque est) consilii ac instituti

mei testimonium, dicendam tibi illam putavi, & ut tui me ac P. Virgilii ciuis tui, amantissimum ac studiosissimum esse cognosceres, & quod te huius etiam rei profectò non prudentem modò, (quippe qui nunquam intermittis studia doctrinæ, in omnibusque ingenuis artibus ita versaris ut excellas) verum etiam sincerum atque æquissimum æstimatorem ac iudicem habiturum me esse confido. Tota igitur disputatio super duobus illis & viginti versibus est, qui iam inde ab ipsius poetæ decessu sublatis à Tuca (ut aiunt) Varoque ex libro secundo fuerunt, quoniam longè aliter eadem de re Deiphobi ore tradidisse libro sexto videatur: quos nō tantum nullo pacto deesse nos, sed omnino adesse posse ac debere, contrà non correctorum ipsorum modò, sed criticorum grammaticorumque omnium qui fuerunt pòst, doctiorumque multorum qui solent interdum hæc animaduvertere, opinionem ac iudicium probare tentauimus. Luisse verò (ut inquit Cicero) putemur, si nihil sit. Vale. Data x Kal. Martias. M. D. xxxvi. Bononiæ.

p.iii.

DVO ET VIGINTI VERSVS,
 qui à Tucca Varoque sublatis ex libro Æneidos
 secundo fuisse creduntur, hi sunt. Æneas loquitur,

*Iamque adeo super unus eratq, quum limina Vesta
 Servantem Et, tacitam secreta in sede latensem
 Tyndarida aspicio, dant clara incendia lucem
 Erranti, passimque oculos per cuncta ferenti.
 Illæ sibi infestos enersa ob Pergama Tenctas,
 Et penas Danaum, Et deserti coningui iras
 Permetuens, Troia Et patriæ communis erynni,
 Abdiderat sese, atque aris inuisa sedebat.
 Exarsere ignes animo, subit ira cadentem
 Vlscisci patriam Et sceleratas sumere penas.
 Scilicet hac Spartam incolumis, patriasque Mycenæ
 Aspiciet: partoque ibit regina triumpho?
 Coniugiumque domumque patres natosque videbis
 Iliadam turba Et Phrygiæ comitata ministris?
 Occideris ferro Priami? Troia arseris igni?
 Dardanum toties sudaris sanguine litus?
 Non ita: namque cessi nullum memorabile nomen
 Famine, in pena est, nec habet Victoria laudem,
 Extinxisse nefas tamen Et sumpsisse merenti
 Laudabor penas, animumque explessc iunabis
 Ultricæ fama, Et cineres satiassc meorum.
 Talia iactabam, Et furiata mente ferebar.*

LIBRI SEXTI VERSVS QUI
 cum iis quos dēptos ex libro secundo fuisse credunt, pugnare videntur. Deiphobus loquitur,

-nihil ò tibi amice relictum.

*Omnia Despholo soluiſti & funeri ſubmis.
 Sed me fata mea & ſcelus exitiale Lacena
 His merſere malis, illa hac monſmenta reliquit.
 Nanque, & ſupremam falſa inter gaudia noctem
 Egerimus, noſti, & nimium meminiffe neceſſe eſt,
 Quum fatalis equus ſaltu ſuper ardua venit
 Pergama, & armatum peditem graui attulit aluo.
 Illa chorum ſimulans enantei orgia circum
 Ducebat Phrygiæ, flammam media ipſa tenebat
 Ingentem, & ſumma Danaos ex arce vocabat.
 Tum me conſectum curi ſomnòque grauiatum
 Infelix habuit thalamus, preſiſque ſacentem
 Dulcis & alta quies, placidaque ſimillima mortis.
 Egregia interea conuulſa arma omnia teſtu
 Emonet, & fidum capiti ſubduxerat enſem.
 Intra teſta vocat Menelaum, & limina pandit
 Scilicet ſed magnum ſperans fore munus amanti,
 Et famam extingui veterum ſic poſſe malorum.
 Quid moror? irrumpunt thalamo, comes additur & nã
 Hortator ſcelerum AEolides. diſſiſſa Graijs
 Inſtaurate, pio ſi pœnæ ore repoſco,*

p.iiii.

Collensis Quæstio Virgiliana.

QUAPTO ab Achiuis Ilio, lignei (vt Poëtarū consensus est) equi dolo, nocte illa quæ æternas vrbi tenebras attulit, vbi visa atque inuenta fuerit Helena, cuius recuperandæ causa tantum concitatum est bellum, P. Virgilius diuersis in locis adeo non diuersa modò, sed contraria sibi ipsi tradidisse visus est, vt à Plotio Tucca L. Varoque, quos Æneidos libros emendasse cōstans fama est, multos ex libro secundo versus ea de causâ fuisse sublatos, nonnulli veterum grammaticorum scriptum nobis reliquerint, in quib⁹ scilicet Æneas, Helenâ in Priami regia à se inuentam dicere videatur, posteaquam à Græcis capta, direpta incensûque fuisset, regêque ipso etiam hostili iam manu interempto, vbi ad Vestæ limina, & Menelai & aliorum Græcorum pariter ac Troianorum iras permetuens, confugisset. Huius autem rei & in poetæ vita, quam commentariis suis præposuit, & in iis quæ super hoc ipso secundi libri loco scripsit, Seruius grammaticus auctor est. Quo factum arbitror vt nonnulli nostræ ac superioris ætatis viri literati, ac studiis doctrinisque dediti, cæterique omnes isti qui in veterum auctorum libris emendandis annotandisque studium, operam, curam suam collocarunt, duos & viginti versus ex libro secundo illos expungendos penitus eliminandósque censuerint, quasi & poëta, si vita suppetiisset, exempturus ipse fuerit. Mihi verò totum locum quammaximè intentis (vt aiunt) oculis, atq; acerrimè consideranti, sublati illis versibus, nescio quid in contextum, inconfertum, imperfectumque relinqui videtur, & omnino aliquid desiderari. Veneris enim verba, quibus Æneam placat, monet atque obiurgat, sunt,

Nate, qui indomitus tantus dolor excitat iras?

Quid furui? & cætera: totus enim locus notus est. Ad quid igitur referendum illud esse dici potest?

-qui indomitus tantus dolor excitat iras: si amoueat

Exarsere ignes animo, si: bis ira cadentem

*Vlisci patriam & sceleras sumere penas. Ad quid
item & illud,*

Non tibi Tyndaridæ facies inuisa Lacanæ;

Hæc enervitopes, si hoc non acciderit,

-tacitam secreta in sede latentem

*Tyndarida afficiot? Cur & illi, à quo iam vix audi-
vimus,*

-subijt chari genitoris imago

Vt regem aquarum crudels vulnere vidi

Vitam exhalantem subijt deserta Crensa,

*Et disrepta domus & parvi casus Iulus, statim à Ve-
nere dicitur,*

-quoniam nostri tibi cura recessit?

Non prius aspicias ubi fessum aetate parentem

Liquerit Anchisen? superet coniunx ne Crensa

*Afcansusque puer? Et reliqua plena gravitatis, plena
autoritatis, plena denique salutis. Sed cur ante omnia
Æneam Venus,*

-dextraque prehensum

Continuit? si non ob id quod præcedit,

-& furiosa mēte ferebar. sic illum enim qui nō irer,
sed ferretur, oportuit. tamen si quid T. Donatus dicat
non ignoramus, solus ipse enim sic locum interpreta-
tur, quasi versus illi abesse & possint & debeant: ceteri
verò omnes, ut eximi debere fateantur quidem, vix pos-
se tamen ostendant, de quo posterius dicemus. Non
fit autē (ut Aristot. testis est) sine morfu doloris, ira. Vnde
& Rhetoricæ artis libro secundo, ὁ μὴ γὰρ ὀλέσθαι, (inquit)
ἀποκτείνῃ ὀργή, μετὰ λύπης. & alibi, quid ira odio intersit
ostendens, ait, ὁ μὴ γὰρ ὀργιζόμενος, λυπώταρ ὁ δὲ μισῶν, ὃ.
quod sæpe etiam in Ethicis. Sic verò & ab eodem in
Rhetoricis definitur, ὀργὴ μετὰ λύπης τιμωρίας φαρμάκους
διὰ φαρμάκων ὀλεσθῆναι τῶν εἰς αὐτὸν ἢ εἰς αὐτὴν τινα μετὰ προσ-
τάξεως. Vnde & Tyrrenus Tarchon lib. x r, lētitudinis
(eius vacuitas est) atque inertiz milites accusans,

-ὅτι πανταπῶς (inquit) dolaturi & semper inertes

Tyrreni. Iracūdiam enim ipsam Peripatetici forti-
tudinis cōtem esse dicunt. Quinetiā videri virū negant
(inquit Cicero) qui irasci nesciat. Bene se igitur habet,

-*tantum dolor excitat iras*: sicuti & in primo,

-*causae irarum sanique dolores*. & libro nono,

Igneſcunt ira, & duri dolor ossibus ardet. ea verò si exarsit acrius, furor appellatur (inquit Seneca.) ex quo sequitur, *Quid furor?* Quemadmodum & ad Neptunum Venus libro quinto quum dixisset,

Inmonni gravi ira, addidit post,

-*causas tanti scias illa furoris*. vnde & Furēter irasci, & Iracūdia furere, apud M. Tullium legimus. Quoniam igitur non iratum Æneam modò (quod Veneris castigatio demonstrat) sed furenter etiam iratum tunc tēporis fuisse concedimus, iracundiæ seu furoris huius originem, hoc est efficientem causam, profectò ut vestigemus ante omnia necesse est: si verò duos illos & viginti tolli versus patimur, vnde hæc Æneæ ira subito? vnde hic furor extiterit? verba enim illa quæ præcedunt,

At me, tumprimum senus circumſectis horror,

Ob stupor, &c. longè aliter (ni fallor) innuere videntur, Æneam scilicet, (nec nulla de causa profectò) in illo ipso acerbissimo miserrimòq; spectaculo, metu vehementer exhorruisse. Itaque dubitās, circumspectans, hæsitans, stuporè atque horrore perfusus, socios ipsos requirebat: à quibus quū derelictum sese vidisset, augeri meritò etiam timor potuit. Illud ergo quod sequitur,

Deservere omnes, &c. nequaquam tantum illū Æneæ dolorè obieciſſe dici potest, ut furere magis quàm irasci videatur: quin timorem terrorèmq; potius auxiſſe, ut Venus ipsa profectò, *Quid perterritus es nate?* quid times? cur exhorruisti? potius dicere, quàm, *Quid tantū doles*, irasceris, furisq; debuerit, quò non ab iracundia illum & dolore, ad lenitatem misericordiæque revocaret, sed deduceret perterritum à timore: cum verò qui in huiusmodi perturbatione constitutus esset, tam subito tempore nulla de causa, in vehementè illam iracundiam furorèmq; prorupiſſe, omni prorsus ratione caret. Quum ira enim atque exandescencia, timiditati contrarii affectus sint, ut Aristot. probl. sect. octava docet, vix fieri posse videtur ut eodem tēpore quis & iracundia efferatur, & in timore sit, algeat atque æstuet,

palleat ac rubeat, quæ timentibus accidunt atque iratis, quin potius *αἰδούμενος* (inquit ille) *ἀμὲν φοβούμεθα καὶ ἐργίζομεθα*. Quare & in eos quos timemus, placatos nos esse dicit: quoniam scilicet, quandiu sic affecti sumus, non irascamur, & iracundiam comprimi facili ac restingui, non aqua modò frigida largè, quæ calorem extinguat, offusa, verumetiam oblato metu posse: cui & Plut. assentitur in dialogo *Περὶ ἀσχημονίας*. Iram verò ipsam non appropinquans aliquod, vel potius ià impendens ac præsens malum aut periculum quidem gignit, sed contempcio, despiciatio, illusio, contumelia, & cætera quæ in simili genere versantur: quemadmodum in Ethicis ac Rhetoricis ab Aristot. scriptum legimus: quorum, sublati illis versibus, ne vestigiū quidem hac parte inuenias. In huiusmodi motu animi Æneas igitur, in horrore videlicet & stupore, insidentēque ipsius in mente cogitatione illa quam dicit,

-*subitis cluari genitorum imago*, &c. irasci nullo modo poterat, nisi aliquid aliud accidisset postea, quod diffusio metus frigore stuporisque torpore, in iram, atque adeo furorem istum potius, illum repente prorumpere atque exardescere compulerit: quod quidē sublati illis versibus extare nusquam iam diximus. Præterea quum semper ira *πρὶ τὰ καὶ βίαια* (ut ex definitione patet) sit, cuiusnam, si non Helena illi in oculos incurrisset, iratum Æneam tunc temporis fuisse dicemus? nisi fortè simile veri videatur, solum illum ibi eo loco ac tempore relictum, quum obtruncatum iam Priamum, hinc verò igni se, hinc cateruis hostium circumfusum videret, nullis suffultum copiis, priuatum omni auxilio, contra ipsos Græcorum principes incensum inflammatumque fuisse, quod Donatus fortasse putarit inquiring, Vt ionem quam reperire non potes, ingrato labore sectaris, dumque vana & non profutura prosequeris, curam nostri è tuis sensibus reiecit. At audire Aristotelis vocem tamen videor, qui Rhetoricæ artis libro primo, *Οὐδὲ γὰρ* (inquit) *ἐργίζεται τῷ ἀδυνάτῳ φανερόν τε τιμωρίας τυχεῖν, οὐδὲ πῶς πάλιν ἐπὶ αὐτοὺς τῇ δυνάμει, ἀλλὰ οὐκ ἐργίζονται ἡ ἑστῶν.*

vnde & nusquam non doctissimus atque intelligentissimus poeta lib. x de Troianis, qui vallo inclusi, vi, ferro, metu obsessi à Rutulis tenerentur, viso iam Ænea atque eius classe, dixit,

- spes addita suscitatur ira. Quò verò quæ facultatem efficiendi non habere videantur, cupiat nemo, & iratum ipsum quoque quæ à se fieri tantum possint concupiscere, philosophus idem secundo scriptum libro reliquit: vnde & cuius iræ voluptatem quandam comitari, ab ultionis spe manantem, asserit. Iucundum enim (inquit) est si quis ea quæ desideraverit adepturum se confidit. Hinc & ab Homero rectè de ira, Iliados 3 dictum esse,

Ὀφει πολὺ γλυκίων μάλιστα κραταεφόμοισι

Ἀνδρῶν ἐν στήθεσιν αἰέεται. tamen neque sanationis eius ratio quam hoc tempore Venus adhibet, admittere id posse videtur, quæ dicit,

Non tibi Tyndarida facies inuisa Lacana, & cætera. Ipsos enim illos principes metuendos ei potius (ut certè erant) ostendere, quàm ad Helenam adeo intempestivè, adeò suspiciosè transeundo, in causa illam non fuisse dicere debuisset, iuxta nō Aristot. eiusdem magis quàm naturæ ipsius vocem atque præceptum. Nō modò non talis igitur (ut iam diximus) in horrore videlicet & stupore, quæ timoris seu partes seu signa sunt, Æneas, nec misera illa ac flebili specie cogitationeq; perturbatus, sed nec talibus, Græcis ducibus atque principibus, quorum quanto potentia maior, tanto minor illi spes ultionis apparebat: quippe quam neque ipse per se, nec suorum auxilio consequi posset, nec tali fortasse de causa, sine vlla profectò ducum ac principum ipsorum in ipsum illum aut suorum aliquem despicatione ac contemptu, quo ad iracundiam animus allici deberet, omnino irasci potuit. Quare ut in Helenam tunc temporis incensum illum inflammatumque fuisse dicamus, prorsus necesse est. Quod & Æneæ ipsa satis & Venæris verba demonstrant, quam quidem ut filii morus atque imper' quò pertineret, intellexisse simile veri videtur, ita de Helena dicturam eo quicquam tempore

fuisse, nequaquam, nisi momento illo tēporis in ipsam crudelius Æneas quid atque acerbius consulisset. Nō petita enim quzdam (vt dicitur) excusatio illa futura erat, de qua Donatus ait, ea propter Helenā excusasse, vt se ipsam etiam eodem tempore excusaret, cui talia quoque dici possent, Vt hæc pateremur, tu fecisti. quam quidem Terentianum etiā illud sequitur, Nescio quid peccati portet hæc purgatio. quemadmodū neque tantas Æneam super illa concepturum iras, nisi sic latens tunc ei in manus improuiso incidisset, quum inopinato faciei illius (ex qua tot lacrymarum origo fluxisset) aspectu cōmotus est, cuncta statim cogitatione illi suggerente, quz dicit,

*Scilicet hæc Spartam incolamus, patriaſque Mycenæ
Aspiciet? paròque ibit regina triumpho?
Coniugiumque domumque patres natòſque Videbis
Iliadum turba & Phrygiæ comitata ministris?
Occideris ferro Priamus? Troia arserit ignis?*

Dardanium toties sudarit sanguine litus? & cætera. Quibus & contemptio & despicientia ostenditur, aliæque seminis eius generisque nonnulla, quæ iræ (vt iam diximus) efficientia sunt. Sic enim odium quod in absentem necdum visam Helenam, inclusum prius sensibus habere Æneas potuit, quemadmodum & cæteri Troiani, quin etiam & Græci, (vnde illud,

-Tyndaridis facies inuisa Lacena. Neque enim Tibi inuisa accipiendum, vni scilicet, quæ omnibus esset, sed Tibi has opes euertit, iuxta id quod Æneas dixerat anrè,

Es quorum pars magna fui) in iracundiam statim conceptis huiusmodi animo visis, quas *quartilius* vocat, ad eò cōuersum est vt stupiditatem omnem timoremque, & (quod irati proprium, sed magis furentis est) parentis, vxoris, nati, propriæ denique salutis curam posthabuerit atque abiecerit. Quemadmodum enim timēs non irascitur, quod abundè suprà probatum iam est, ita nec timet iratus: vnde & philosophus, οὐτε γὰρ ὀπίσθιον (inquit) ὠδὸς πορεύεται. causa autem, (vt opinor) quòd quum de futuro timor sit, illos qui in fortitudinis

affectū, puta in ira vel fiducia sunt, de futuro non habere rationem dicit in iis quæ de misericordia tractat. His igitur de causis iratus, huiusmodi iracundia commotus atque inflammatus Æneas, effrenatius in Helenam inuasurus rapiebatur, nisi tempestivè Venus apparuisset, quæ non alia de causa manu ipsumprehendit ac tenuit. hinc illud eius est,

- *quò nostri tibi cura recessit* quasi dicat, Quæ tibi modò pectus tetigerat, nò autem, Quæ tibi esse aut debebat aut solebat. illo enim ipsomet tēpore, post Priami casum, atque ante visam Helenam, statim cogitatio illi *διὰ μνήμης* (vt Aristotelis verbis utar) orta, mētem eius domum reuocarat: Helenæ postea aspectus, conceptaque ex eo iracundia, abstraxerat atque reflexerat. Hinc conatui iracundiæ filii sedando certa illa nimirum ac propria sanatio adhibita, quum non Helenæ, licet cunctis inuisam, formam ac speciem tanti imperii, tantarū opum atque vrbis deletricem, sed superūm crudelitatem dixit. nec dixit modò illa, verumetiā, vt in re præter auditoris sensum penitus atque opinionem, sublati impedimētis omnibus, Æneæ ipsius oculis subiecit. ex quo non modò non tantopere in eam sæuiendum atque irascendum, sed nec diuinæ etiam voluntati repugnandum esse, significatione illum occultiore submonet: & nedum Helenam, in quam necopinatò repertam, tam irato tunc ferebatur animo, sed ne Paridem ipsum quidem, quantumvis communi vituperatione culparum, cuius profectò aut omnis aut maior omnino culpa quàm mulieris erat. Hic enim ille mihi ex argumentis locus, quo minora ex maioribus colliguntur, *ὡς τὸ μέλλον καὶ τὸ πῶλον*, (Aristoteles inquit) atque ad hoc nominatus Paris esse videtur, qui non modò inter Æneæ manus tunc vt Helena, sed ne inter viuos iam amplius quidem esset, Philoctetis (vt est apud Lycophronem) sagitta interfectus, longèque validiora iis quæ ab Ænea, versante huc & illuc cogitatione rationem, adducta prius fuerant, opponens: quæ quum ad id loci venerimus, etiam commodò excutientur. Sic demum omnia cohærent atque inter se concinunt,

nihil quod desiderari possit amplius superest, nihil non eruditionis, nihil non virtutum omnium plenum est atque refertum: ut quemadmodum nihil magis hoc loco necessarium, ita politius atque absolutius his versibus aut inueniri aut excogitari nihil possit. de quorum tamē virtutibus nobis iterū adhuc & tertio sese offeret dicēdi locus. Quibus quidem rationibus aptissimē colligi posse mihi videtur, etiamsi aliquo errore poetæ repugnantia hæc contingere videri posset (cui ne ipse quidem rei assentior) eam tamen plagam potius accipiendam, quā versibus huiusmodi refecatis, totum locum inquinandum esse. contradictio enim ipsa aliquid disputationis habet, hoc verò tolerabile non est. Quantum autem ad Tuccam ipsum spectat Varumque, haudquaquam hosce equidem versus sustulisse eos puto, sed id pro commodo commentos veteres sibi esse grammaticos: quippe qui quæstionis huius solutionem omnem desperassent, quum & in quibusdam aliis huiusmodi satis constet illos esse mentitos: ut auctor vitæ Virgilii, quæ Ælii Donati nomine circūfertur, quum librorum inquit ordinem ab iisdē correctoribus fuisse mutatum, quo quid est quod minus verisimile credibilēque dici aut excogitari potuerit? Sed occurrit illud quoque, versus ipsos in aliquot editionibus non inueniri, quæ tamen si grammaticis iis qui hoc tradidere, posteriores fuerunt, contemno earū fidem, quippe quæ ab isto fonte profluxerint omnes atque dimanauerint. Si verò antiquiores, & nihil moueor, quia multò pauciores eæ, nec meliores erunt. Et alioqui nihil miror, quoniam id nō in Virgilii solū, sed in aliorum magnæ auctoritatis veterum poetarum libris, interdum contingere consuevit: quum tamen satis cōstet plerosque, in quibus illi minimē reperiuntur, codices, qui nunc pro antiquissimis, & quasi archetypis habentur, iis fuisse qui hoc tradidere, grammaticis posteriores. Concedamus tamen hoc poetarum Tuccæ Varique præiudicium extitisse, in quorum sententiam non grammatici modò possent, sed librarioli quoque ipsi transierint: non tam auctoritas in hoc iam quā rationis

momenta quærenda sunt: neque id quod correctores huiusmodi voluerunt aut opinati sunt, ita fixum esse debet ut nulla conuelli ratione liceat. Dicant igitur isti mihi, cur non potius illos ex sexto quàm hos ex secundo versus Tuca & Varus exeinerint. Atqui non magis librum illum poeta quàm secundum emendauit, quin eorum potius quæ à criticis culpantur interdum, maior ferè pars in eo notata libro reperiuntur, ut vel hoc argumento videri possit errorem (qui cuiusmodi sit, iã videro) in sexto potius quàm in secundo fuisse suspicandum, præsertim quòd de hac Helenæ proditione, quæ Deiphobus dicit in sexto, cæteri poetæ minimè tradiderunt. Quæ vero lib. 11 Æneas ait, (ut suo loco videbimus) cum iis quæ tradita sunt ab aliis, planè consentiunt. Quid quòd si decem & octo inde versus eximas, & aliquanto minor erit versuum iactura, & oratio cohærebit, & nihil prorsus deficiet aut desiderabitur: quod hac parte nequaquam accidere, luce clarius est: hoc modo scilicet,

At me fata mea & scelus exitiale Læna

Hic mersere malis, illa hac monumenta reliquit. ut sequatur statim,

Sed re qui vinam casus? &c. tanquàm multa sint quæ in hanc rem de Helena dici possint, referre tamen ea pigeat pudeatque, præcisa videlicet, velut ante legitimum finem, oratione: non autem reticentia illa quæ sit imperfecti sermonis, (ut Fabius ait) sicuti & Sinon in libro secundo,

Sed quid ego hac autem nequicquam ingrata remoueo?
Quibus quidem & Æneæ ad omnia responsum erit, & in hoc quid factum sit Deiphobus dicet, non autem quemadmodum factum fuerit enarrabit, quod illius etiam pudori fortasse conuenire magis videatur, quòdque in his etiam fecisse eum constat. Quum dixisset enim infra,

-irrupimus thalamo, comes additur Vna

Hortator scelerrum Aëolides, infert statim,

-dij talia Graijs

Instaurate, pio si penat ore reposco. totam enim casus sui

sui calamitatem præterit, præ pudore nimirum rem, licet iam cuius perspectu haud difficilem, dicere reformidans atque refugiens, Vlyssis consilio, Menelai manu factam. Et hoc enim quæsiuerat Æneas prius quum dixit,

Qui tam crudeles optavit sumere penam? & quæ sequitur. Versus autem tam ex secundo hos quàm sexti illos poetæ esse, licet negarunt nonnulli, Aristarchum forsân imitati, qui Homeri (vt Cicero inquit) versum negat quem non probat: doctiores tamen consentient, & conuincerentur si negarent. Sed propterea hos potius eximendos dicet fuisse quàm illos, Quoniam rurpe (ait Sernius) viro forti, qualem Æneam profectò poeta vbiæque introducit, cõtra fœminam irasci. validissima profectò ratio, qua non pulcherrimum locum modò, sed totum librum iis demptis versibus commaculemus, tamen si duplex in vna re poetæ nec contemnendû quidem illud peccatum esset, si & parum decentem morẽ, & sibi non constantem atque inæquabilem induxisset. Vt mittam autem quòd si furens Æneæ hæc in mulierem iracundia, contra dignitatis atque existimationis eius rationem accidisset, quem poeta ad omnem virtutem, dignitatẽ, gloriam, finxit atque formauit, in Græcos ipsos duces ac principes illa, non ex acriore dolore, sed ignorantia sui, temeritate atque amentia, furor quidam potius extitisset: & quum non modò nullam prorsus haberet vlciscendi vim, sed ne sibiipsi quidem opem in extremo discrimine ac dimicatione vitæ ferre valeret, (quare & diuinum poetæ auxilium introducendum fuit) ridiculi potius quàm terribilis appellacionem, iuxta Platonis diuisionem illam ex Philebo, subiisset, contra quam in x i i, quum

-furijs accensus est ira

Terribilis, (ait) Tunc hinc spolijs indute meorum

Eripere mihi? vt totam istam rationem, inquam, omittamus, aut taxandus poeta non est, si Æneam paulò etiã longiùs quàm sortis ac sapientis viri cogitata ratio postulasset, progressum induxit, & ferocem animo
q. i.

iuuenem, & pio dolore ac iustissima iracundia, ad expetendas crudelissimi ac luctuosissimi patriæ excidii pœnas, excitatum atque inflammatum. Principiū enim, vt Plutarchus ait, ad iram animum impellens atque incendens, culpa magis eum liberat qui maiore causa, veluti vulnere grauiore accepto, à virtute desciverit. & de foemina quidem illum, sed de ea tamen foemina quæ Troianis causa belli, causa pestis, atque exitii fuit, & quæ ita se obtulisset vt in eam non inuasisset sed incurrisse illum constet, solum etiam tale cogitantem ac meditantem facinus, remotoque ab arbitris loco: si hoc aliquid quoque ad rem pertinet, quod apud Platonem eundem Socrates asserere videtur De repub. lib. x: & qui negociū quod amens consiliarius iracundia dolorque dictabat, postea tamen non transegerit, sed castigatione adhibita, officii finibus se continuit: aut totus quartus liber ille delendus, in quo non ira eum iā, sed cupiditatum eius seminis generisque intemperatiorem facit, quæ longè turpiora iracundiæ incontinentia esse, multis validissimisque rationibus conuincit Aristoteles Ethicorum lib. iiii. Imitatrix autem poetice est quædam morum vitæ ac hominum, vt Plato atq; Aristoteles docent: non tam perfectæ tamen cumulataq; virtutis, vt ne vel tantulum de recta regione deflectant, sicuti Plutarchus in eo lib. scriptum reliquit, cui titulus *Πῶς δὲ τοὶ πόητες ἀνθρώπων ἀνέχωνται*: nec semper mores poetæ ad disciplinæ præcepta perpendunt, verum ad communis humanitatis sæpe etiam rationem dirigunt: nec quales tantum esse homines oporteat, sicuti Sophocles, verum etiam interdum quales sunt, quod de Euripide dicunt, effingere solent. quod quidem tantum abest vt vitii culpam subeat, quod tanquam & ad persuadendum, & ad commouendum, & ad perturbandum, atque irritandos animos prorsus necessarium; ab ipsomet Aristotele in poetica præcipi mihi videatur, necnon & ab Horatio in Arte, quum ait,

Respicere exemplar vitæ morumque iulæ

Doctum imitatore, & Veras hinc ducere Voces.

Veras enim, inquit, non ad exactam illam sapiētiae Stoi-

ex rationem fictas, quam mortalis adhuc consequutus est nemo, cuiusque solidam & expressam effigiem nullam tenemus, sed ex ipsis naturæ ac veritatis exemplis ductas, atque ex iis quæ sunt in usu vitæque communi. In hominibus verò, licet quantum homines possunt, naturam optimam viuendi ducem assequantur, non semper ratio præest, appetitui verò iræque obtemperat, in iunioribus præsertim, quos quidem quoniam cōtemni se ac despici, honoris cupiditate, qua laborant maximè, non sustinent, sed agrè ferunt quum iniuria se affici putant, iracundiam nec regere, nec continere posse. Aristot. testis est. Sed quis obsecro Ænea ipso melius (nam quid poetam hoc loco ipsum dicam?) id quod obiectū est intelligit? non modò restinctis iam animorum incendiis, vbi rem transactam & præterita multo pōst Dido-
ni enarrans ait,

Talia iactabam & furiosa mente ferebar. Sed tum, quum in media hæretet iracundia atq; furore, inquires,
- *etsi nullam memorabile nomen*

Fumina impena est, nec habet Victoria laudem, in eo tamen poeta nimirum & doloris illo tempore magnitudinem, quo Æneæ animus ardebat, ostendere, & qualis iracundia vis ac natura sit, in illius persona exprimere voluit. Videtur autem audire quidem rationem iræ, vt Aristot. Ethicorum VII lib. docet, non plenè tamen perfectèque audire perinde ac ministri qui velociores sunt: qui priusquam id quod dicitur totum audierint, præcurrentes, aberrant in re agenda pōst. Similiter & canes qui priusquam amicum internoscant, modò obstreperit, latrant: sic propter caliditatem ira velocitatēque naturæ, audiens illa quidem, mandatum tamen non intelligens, rapitur in vitiōnem. Ratio enim seu phantasia, contumeliam esse contemptūque significat: hæc autem quum quasi ratiocinatione collegerit eundem obuiam esse, statim insurgit, acciditq; tunc quod Demosthenes scriptū reliquit, Siquis repētē considerationē præcurrens efferatur, eū *ὀργισμένον* agere necesse esse, quod δὲ ὁ πλάτων (vt Gale-
nus testis est) dixit: hinc & incōtinentiā iræ minus esse
q. ii.

iuuenem, & pio dolore ac iustissima iracundia, ad expetendas crudelissimi ac luctuosissimi patriæ excidii pœnas, excitatum atque inflammatum. Principiū enim, vt Plutarchus ait, ad iram animum impellens atque incendens, culpa magis eum liberat quā maiore causa, veluti vulnere grauiore accepto, a virtute desciverit. & de femina quidem illum, sed de ea tamen femina quæ Troianis causa belli, causa pestis, atque exitii fuit, & quæ ita se obtulisset vt in eam non inualisse sed incurrisse illum constet, solum etiam tale cogitantem ac meditantem facinus, remotoque ab arbitris locis: si hoc aliquid quoque ad rem pertinet, quod apud Platonem eundem Socrates asserere videtur De repub. lib. x: & qui negociū quod amens consiliarius iracundia dolorque dictabat, postea tamen non transegerit, sed castigatione adhibita, officii finibus se continuerit: aut totus quartus liber ille delendus, in quo non ira eum iā, sed cupiditatum eius seminis generisque intemperatiorem facit, quæ longè turpiora iracundiæ incontinentia esse, multis validissimisque rationibus conuincit Aristoteles Ethicorum lib. iii. Imitatrix autem poetice est quædam morum vitæ ac hominum, vt Plato atq; Aristoteles docent: non tam perfectæ tamen cumulataq; virtutis, vt ne vel tantulum de recta regione deflectant, sicuti Plutarchus in eo lib. scriptum reliquit, cui titulus Πῶς δὲ τὸν νότον ποιητῶν ἀκούειν: nec semper mores poetæ ad disciplinæ præcepta perpendunt, verum ad communis humanitatis sæpe etiam rationem dirigunt: nec quales tantum esse homines oporteat, sicuti Sophocles, verum etiam interdum quales sunt, quod de Euripide dicunt, effingere solent. quod quidem tantum abest vt vitii culpam subeat, quod tanquam & ad persuadendum, & ad commouendum, & ad perturbandum, atque irritandos animos prorsus necessarium; ab ipsomet Aristotele in poetica præcipi mihi videatur, necnon & ab Horatio in Arte, quum ait,

Respicere exemplar vitæ morumque sulcto

Doctum imitatore, & veras hinc ducere Voces.

Veras enim, inquit, non ad exactam illam sapiētiam Stoi-

ex rationem fictas, quam mortalis adhuc consequutus est nemo, cuiusque solidam & expressam effigiem nullam tenemus, sed ex ipsis naturæ ac veritatis exemplis ductas, atque ex iis quæ sunt in usu vitæque communi. In hominibus verò, licet quantum homines possunt, naturam optimam vivendi ducem assequantur, non semper ratio præest, appetitui verò iræque obtemperat, in junioribus præsertim, quos quidem quoniam cōtemni se ac despici, honoris cupiditate, qua laborant maximè, non sustinent, sed ægrè ferunt quum iniuria se affici putant, iracundiam nec regere, nec continere posse. Aristot. testis est. Sed quis obsecro Ænea ipso melius (nam quid poetam hoc loco ipsum dicam?) id quod obiectū est intelligit? non modò restinctis iam animorum incendiis, ubi rem transactam & præterita multo post Dido enarrans ait,

Talia iactabam & furcata mente ferebar. Sed tum, quum in media hæreret iracundia atq; furore, inquires,
- etsi nullum memorabile nomen

Fumina in pena est, nec habet victoria laudem, in eo tamen poeta nimirum & doloris illo tempore magnitudinem, quo Æneæ animus ardebat, ostendere, & qualis iracundiæ vis ac natura sit, in illius persona exprimere voluit. Videtur autem audire quidem rationem ira, ut Aristot. Ethicorum VII lib. docet, non plenè tamen perfectèque audire perinde ac ministri qui velociores sunt: qui priusquam id quod dicitur totum audiuerint, præcurrentes, aberrant in re agenda post. Similiter & canes qui priusquam amicum internoscant, modò obstreperit, latrant: sic propter caliditatem ira velocitatēque naturæ, audiens illa quidem, mandatum tamen non intelligens, rapitur in ultionem. Ratio enim seu phantasia, contumeliam esse contemptūque significat: hæc autem quum quasi ratiocinatione collegerit eundem obuiam esse, statim insurgit, acciditq; tunc quod Demosthenes scriptū reliquit, Siquis repētē considerationē præcurrens efferatur, cū obsequiū agere necesse esse, quod dicitur Plato (ut Galeus testis est) dixit: hinc & incōtinentiā iræ minus esse
q.ii.

quàm aliarum cupiditatum turpem, Aristoteles idem (ut diximus) existimat: sūt enim cupiditates ferè omnes contra rationem, ira verò cum ratione: non ira cum ratione tamen, ut ratio imperet, sed inuectam contumeliam causamue significet, sicuti Problem. etiam segmento xxviii scriptum reliquit. Ira verò quatenus & quo modo rationem ipsam audiat, mirè his versibus poeta demonstrat: illorum enim omnium speciem obiecis-
ei phantasia videbatur, quæ suprà recitata sunt à nobis.

*Scilicet hæc Spartam incolum, patriasque Mycenæ
Affricet? &c.* Quibus illa quidem vixdum auditis, commota statim insurgit, inquiens,

Non ita. Quoniam autem obiicere eidem rursus ratio potuisset, ut scēminam manūque aut superare ac vincere, aut vlcisci & punire, nec virile nec laudabile: (Eniti enim aduersus, id quod longè infirmius sit, stolidum atque iniquissimum potius est, inquit Aristoteles) audita quasi voce rationis, ira, quæ quum semel antegressa illam est, postea non faciliè subsequitur, nihilominus vlciscendum esse, rationes opponens, nec probabiles fortasse nec satis idoneas colligit atque constituit,

*Extinxisse nephas tamen, & sumpsisse merentis
Laudabor pœna, animūque explessc iuuabit
Vltricis fama, & cineres satiassse meorum.* Huiusmodi enim rationibus, ἀντιπαλλὰ τῆς ὀργῆς ἀδικοῦντα videtur, qui locus apud Aristotelem, per quandam (ut ita dicam) permutationem compensationemque, diluendæ est dissoluendæque calumniæ. Si non laudabor enim (inquit) in illo quòd scēminam, at laudabor tamen quòd merentem vltus sim, & quòd non nephariam scēminam quidem, sed infestum quoddam ac immane nephas scelus ac facem extinxerim atque deleuerim: & si decus inde mihi ac nomen non comparabo, (neque enim fortitudinis opus id vel indicium est) ac voluptatem consequar tamen, quòd meorum cineri satiasscerim. Et quum duo diuersa iam dixisset in illis,

-subit et a cadentem

Vlcisci patriam & scelerasas sumere pœnas. Differunt enim vltio & pœna, ut Aristoteles docet Rhetor-

ricæ artis libro primo, ἡ μὲν γὰρ κόλασις, τοῦ πείχοντος ἵνα κα-
 (inquit) ἴσῃ τῇ τιμῇ τοῦ ποιούντος, ἵνα πληρωθῇ. Vtrum-
 que hoc loco Æneas attingit, huiusmodi (ut opinor) ini-
 ta subductaque ratione, Sceleratam ac merentem puni-
 re iustum est: iustum autem omne laudabile. Vnde &
 laudabilem iracundiam, pro iusta dixit in Sestiana M.
 Cic. Et quemadmodum iustitia fortitudini præferenda
 est, ita id quod iuste, eo quod fortiter fit, magis (ut phi-
 losophus ait in Topicis) eligendum. Vindicare verò &
 patriæ & ciuium meorum cineres, non laudabile mo-
 dō (si & perferre contumelias & suos negligere, seruire
 est) verum dulce atque iucundum. id enim adipisci iu-
 cundum, cuius frustratio est tristis: irati verò nisi dolo-
 rem suum ulciscantur, magnopere anguntur: sperantes
 autem, iucunditate quadam (ut diximus) perfunduntur,
 ut si quando consequuti sint id quod eis fuerit concupi-
 tum, maiorem alacritatem ferant: vnde & Ethicorum
 lib. iiii. ἡ γὰρ τιμωρία (inquit) πᾶσι τὸ ὄργη, ἡ δὲ οὐκ αἰτὴ τῆς
 τιμωρίας. Rapiante igitur ad se iracundia rationem,
 ad deum profectō confugiendum poetæ fuit: quam ob
 rem recte illum apparere ex improviso hoc tempore
 Venerem fecisse dicendum est, nec Spartanæ tamē vir-
 gini aut venatrici simulatam; sicuti post Troianum ex-
 cidium quidem, ante hunc sermonem verò Carthagi-
 ni habitum in Libyæ desertis fecerat, sed quæ se deam
 planè confiteretur, talēque, *-qualis videri*

Calicula, quæ quanta solet, ostenderet, ut Æneam ab
 eo quo ferebatur impetu, iræque furore, à factōque
 crudeli & turbulento, damnum ac dolorem allaturo,
 ad rectam rationem, nec ad iucundum modō, verum
 iustum atque debitum, vtile, nec minus necessarium,
 officium reuocaret: atque inde illum (quod nulla quidē
 aliter fieri ratione poterat) tutum educeret, non modō
 non esse in Helenam adeo iniquè sœuiendum, vel cum
 diis ipsi potius pugnandum, ostendentem illi: verum
 validiores etiam rationes suis ipsius rationibus oppo-
 nentem, quum ait,

Non prius aspicias vbi fessum etate parentem

Liquera Anchisem & quæ sequuntur. quandoqui-
 q. iii.

dem incensam iam patriam, extinctum iam Priamum, amissos ciues ac socios vindicare, parentem verò senio confectum, coniugem ac natum adhuc puerum, trucidandos hosti relinquere, Helenam quantumuis sceleratam ac merentem punire, immerètes verò ac pios, diis etiam gratos atque coniunctos (vnde illud,

Quoniam nostri tibi cura recessit?) non tutari, sed desertos potius esse pati, sceminæ cui nocere viro forti indecorum ac turpe est, vim ac necem inferre: ab illis autem quibus non succurrere turpissimum, parente, filio, ac vxore, non repellere breuem vltionis dulcedinem, cum perpetuo dolore ac incomparabili iactura commutare, id stolidi quidem certè ac verè furentis erat. Argumentum verò Æneæ illud *ἢ τῶν ἀπὸς ἄλλα* falsæ ratiocinationis deceptionem *παρὰ τὰν ἁλότην* habet: sceleratam enim ac merentem pati iustum quidem est, et non Helenam ab Ænea, mulierem à viro non animo solum & virtute, verumetiam pietate præcellenti, non tali loco, inter aras & focos, atque adeo in deorum ipsorum conspectu: at non in illo temporis articulo, quum Helenæ mors nihil iam esset amplius profutura, mora autem omnis vel minima, & suis omnibus obfutura, de quibus Venus dixit,

- quos omnes vndique Graia

Circumerrant acter. Et ni mea cura resistat, (quum tua scilicet aliò tam repentè traducta sit)

Iam flamma tulerint, inimicus Et hauserit ensis. inter quos Ascanius puer erat,

- cui regnum Italia Romanaque tellus (vt poet a inquit) deberetur, & sibi etiam maximè, cui propria salus prodenda non erat. Qui enim aliorum custos sit, cum sapientes sui primùm capitis aiunt custodem esse oportere, inquit Cicero. Satis igitur persuasum esse debet, pulcherrimos sanè, ac verè Virgilii versus deesse iis quæ illos exemplaria non habent, nec ab huiusmodi alienorū librorum correctoribus atque emendatoribus adeo temere delendos fuisse, tametsi Iliados 1, & Aristarchum ipsum grammaticum tali quopiâ quo & nostri metu perculsum, versus aliquot expunxisse, apud Plutarchum in-

uenio, in quibus Phœnix de parente interficiendo, iratum olim ac iuuenem se, ob furiales eius execrationes, cogitasse fatebatur, quum pellicem tamen senis ipse prius, impellente atque urgente matre, cōstuprasset. Quos, quum si pereant quidem, nullum prorsus loco illi relinqui desiderium sui sint, & aliquid inter mulierem profectō parentemque, atque ipsas etiam causas, interficit, non adeo intempestiuos tamen esse Plutarchus censet, ut ab Aristarcho fuerint propterea iugulandi: si modo Achillem cuius Phœnice olim præceptore usum consideret, qui iisdem solitus sit ignibus exardescere: nam ad persuadendum placandumque Achillem illos tunc temporis prudentissimè adhibitos, satis ostendit in libro Πῶς αἱ εἰς διαπύρην τὸν πόλεμον τοῦ φέλου. Sed missa nos Homericæ faciamus, ad Virgilium redeamus. Restituantur, inquires, suo loco versus, quando ira necesse est: ignoscatur Æneæ, quoniā facilius quàm Phœnici posse videtur, poetæ verò, qui non secum minus ipse pugnet quàm cum correctoribus atque emendatoribus istis, ut quomodo ignoscas? Atqui iam pridem huc nos fremius (ut ille inquit) vocabat. Quid autem si quis nullam fortè in his contradictionem esse dicat? aut si minàs tueri possit id quum esse confiteatur quidem, non imprudenter tamen esse, sed consultò à diligentissimo poetâ factum ostendat? ut rectè etiam inquires, atque ex arte defendat. deterius enim quid esse videtur, facere aliquid, quod scias non licere, quàm omnino nescire quid liceat. Aut nullam igitur in his repugnantiam esse, ut si sit, tamen consultò id à poeta, ac secundum artem factum probandum nobis est. Et grammaticorum profectò, commentariorumque officium illud est, si quando poeta loqui pugnantia videatur, ea non emendandis versibus, sed exponendis rationibus concordare & linum (ut dicitur) lino connectere. Nec sunt enim nulla plerunque, quæ videntur esse contraria, nec indecens interdum, aut contra artem est, à poeta contrariū audire, quod infra planissimè ostendemus. Prius ergo ut videamus an aliqua in his sit repugnantia necesse est, deinde utrū ex eo genere videatur quæ

poetico iure defenditur. Vrbe igitur iam, atque vrbis & Priami regis arce nō modò capta atque oppressa, sed excisa atque euerfa, Æneas Helenam in eodemmet loco repertam, in quo iam inde à principio & mariti & reliquorum Græcorum ac Troianorum metu affecta, sese occultauerat, vidisse dicitur nec vidisse modò, sed ira incensum ac dolore animi incitatum, interficere eam voluisse, necaturum etiam fortasse, nisi Venus ita animatum cum prorsus continuisset. sed de singulis versuum ipsorum sententiis breuiter disputandum est. ait autem,

Itaque adeo super omni eram. solus, inquit, supereram, etiam Priamo ipso videlicet ferro, nedum iis quibus in periculum capitis atque in vitæ discrimen sese inferre opus fuit, extincto, vt si è manibus meis Helena ac ferro esset elapsa, à Troianis prorsus iam tuta esset:

-quum limina Veste

Servantem, hoc est solam eo loco inclusam atque abditam (ea enim in verbo vis esse videtur) &

Secreta in sede. in qua & incolumis seruata ac extremum propè iam & excidii & noctis erat, & scuari in breuissimum illud quod supererat facilè tempus poterat. Latentem autem & tacitam, quippe quæ ion tam muliebre quendam ac necessarium metum sibi quàm diligens quidem atque anxium conseruandæ vitæ studium ac desiderium, sic delitescendo præ se fere videretur.

Tyndarida afficio, præter expectationem meam, omnino viuam atque incolumem, viuere etiam cupentem ac sperantem, vnde & doloris illi atque iracundiæ causa omnis atque origo, cui indignissimum facinus videretur si, quæ sola deliquerat, cui omne supplicium atque omnis iure optimo pœna deberetur, immunis: sola ab omni vexatione fuisset, atque ex communi incendio, quod sola confluera, sola incolumis euasisset: nec euasisset in horam vsque eam modò, quod fieri vix potuisse in tanto omnium odio ac vrbis naufragio videbatur, sed euasura in posterum, ac planè iam è vrbis

emeruisse & portum tenere videretur: ut tamen non Trojanorum magis quàm mariti ac Græcorum metu affectus, initio se abdidisset, & conscientia peccati, iustum omnium odium pariter pertinuisset: à Trojanis tamè, fortunæ quodam beneficio iam secuta, quum concitata Græcorum multitudinis impetum effugisset, eorum iam cogitationes amplius, mariti verò multo minus, pertimescere non debere videbatur, quorum profusa omnium atque eiecta in Deiphobum iam esset, atque alios innumeros iracundia: quòdque illam quam ad mortem propter vitæ turpitudinem, ac illatum maius omnino quàm quanti ipsa esset, damnum, confugisse, diffidentem iam penitus ac desperantem rebus suis, crediderat, vitam non modò non deseruisse, sed omni studio ac diligentia, tanquam ad certam aliquam spem, seruare conantem reperisset. quam verò incolumem euasuram non temerè suspicaretur (quod ipso fuit post exitu comprobatum) ex Ilii flammis atque cineribus tanquam phœnicem alteram euolaturam, & quasi facinus præclarissimū fecisset, maximis exultantem ac triumphantem gaudiis, cum viro demum in patriam, ad parentes, fratres, natos, necessarios, amicos redituram nò dubitabat: vnde & illa omnia sunt, de quibus sat superque suprà iam diximus,

Scilicet hac Spartam incolumē, & quæ sequuntur. totus enim locus notus est, quasi futura illa omnia cerneret, quæ & sequuta sunt post, nisi Helenam ipse eo tempore (quod non fecit) vita priuasset: & occultiora quædam alia contemptus ac despiciationis semina colliguntur, nam quum dolorem intulisset Helena, in suo illo conseruandæ vitæ studio, pro eo ac deberet ipsa nò curare, nec contraria his quæ fecerat velle, cuius suspicionem iniicere potuisset: irato verò ac iam furenti, in vrbis etiam quam ipsa extinxisset, funere, exultare sola ac tripudiare, atque in Trojanorum infortuniis lætari omnino atque alacrem se esse, vel facillimè persuadere. Quædam verò & iis ingratitude etiam atque impudentiæ mulieris illius cogitatio suboriebatur, quæ (ut Aristoteles inquit) contemptus ac despiciatio est.

quod cōtraria prorsus Æneas demum (vt iam diximus) iis quæ circa Helenam acciderant, atque offenderat, expectabat ac sperabat, acriore omnino iracundia incensus est: lōgè maiorem enim quæ sic præter opinionem accidunt (vt idem inquit) dolorem afferunt, quem admodum delectant etiam multò magis, si præter expectationem quæ voluissimus, euenerint. Ne cui verò mirum à quoquam, aut Troianorum aut Græcorū, visam illam prius atque inuentam non fuisse videretur, propterea etiam & latentem, inquit, & secreta in sede, vt ne illud contrā quēquam moueret, quod sic abditè (vt ait) latens, à seipso reperta sit, addidit,

*Errantē, passimque oculos per cuncta ferentē: quæ-
rebat enim socios vt infra dicemus. Et quia noctis tempus esse memor erat, nec minus obscuræ illius quidē quàm luctuosæ ac funestæ, quod dixerat,*

-tacita per amica silentia luna, cuius beneficio suos quoque ipsius oculos subterfugere, ac latere potuit,

-dant (inquit) clara incendia lucem. Deiphobus verò, & Æneæ quidem ipsi enarrat, Helenam suprema illa nocte simulatione chori igne Græcis ex arce signum dedisse, Menelaum in domum seipso arctius dormiente vocasse, sublatiis armis omnium generum, atque ense etiam suo ipsius capiti subducto: hunc verò comiæ Vlyssæ ingressam, sic laceratum eum interfecisse quæ quidem nemini dubium pluribus rationibus inter sese vehementer repugnare: constat enim secundum poetā ipsum, quod Deiphobi domus expugnata prius, incensique à Græcis est quàm Æneas domo exiret, dolosq; eorum agnosceret: quod apertè ostendit in illo,

-iam Deiphobi dedisti ampla ruinas

Vulcano superante domum. In quo consona & Homero ipsi dicit, apud quem Odyssææ & vbi & de durateo illo equo atque vrbs captiuitate canens in Phæacum epulis Demodocus paucis narrat versibus, fortissimos quosque Græcorum simulatque ex equi ipsius lateribus atque vtero erupissent, diuersos, alium aliud abiūsc se urbem diripientes legimus, Vlyssæm verò vnā cum Menelao ad Deiphobi ipsius domum impetum fecisse,

Ex quo inter primum tumultum illa & capta & incensa est. Si in ea igitur Helena iam tum inuenta in potestatem Menelai peruenerat, vtróque se illi obrulerat, quomodo multo pòst ab Ænea ipso alibi videri, celans se, & virum adhuc ipsum metuens, atque aspectum & presentiam eius vitans, potuit? Quomodo in arcem ipsam aufugisset? cur Menelaum reliquisset? cur de eo quocum conuenerat, diffideret? cur eum fugeret cui se obrulerat vtrò? aut quid ab eo metueret amplius, cuius mentem initio audiuiſſet, pòst eſſet experta? Illa enim vehementer inter se conſigunt, vocaſſe ac fugere, timere ac confiſſe, dubitare ac conueniſſe. Sic Æneas igitur & Deiphobi dicta pugnare inter ſe videntur: duorum autem contrariorum alterum proſectò fieri poceſt, vt neutrum (inquit Cicero) alterum certè non poceſt vt plus vno, verum ſit. Considerandum tamen eſt ante omnia, quòd rem Æneas quam ſcire faciliè poterat, atque in loco enarrat vbi cauſa cur mentiretur nò erat. vt mittam enim quòd non opinione aut auditione dubia, ſed viſu exploratiſſima ſibi atque compertiſſima & inde ab initio apud Didonem verò expoſiturum ſeſe promiſerat, quum dixit,

-queque ipſe miſerrima Vidi: in hac quidem parte non ſuſpicari ſe, ſed ſcire: non audiuiſſe, ſed viduiſſe: non interſuiſſe, ſed eguiſſe dicit: nam & non viduiſſe ſe eà modò, ſed & locum in quo viderit indicat,

-limina Veſte

Serventem: quomodo etiam ſe habentem atque aſſectam, quum & ſedentem & tacitam reperiſſe ſe eam dicit: quippe quæ & iam inde ab initio valde, nec ſine magna ratione, timuiſſet: & multo magis proſectò, quum Æneas illi improviſò inciduiſſet. Silent verò qui metunt, vt probl. ſectiõne x xviii Ariſtoteles docet. Timebat autem

*-ſuiſ infectos emerſa ob Pergama Teneros,
Et parui Danaum, & deſerti coningit iras.* in eo igitur falli potuit fortaiſſe quod ait,

-mihi fama ſuprema

Noſte tuos, ſreſſum Vaſta te cade Pelagiũ

Procuravisse super confusa stragum acervum. fama enim & falsa referre potuit: unde alibi,

Nec iam fama mali tanti, sed certior auctor

Admolat Aeneae, quasi incertior auctor ipsa sit fama. in hoc verò ipso. nequaquam quod non ab aliis sibi allatum, sed à seipso compertum dicit, & in quo non auctorem ex sermone rumorem, sed ex visu oculorum suorum sensum (ut iam diximus) habuerit. At Deiphobus ipse profectò, licet non vidisset modò, sed sensitse etiam, optimo veri iudicio dici potest, sciscitanti Aeneae tamen, qui ita crudeliter illum manibus, auribus, naribusque truncasset, toto demum corpore lacerasset, quod tantum turpe sibi ille esse putabat quantum poeta ostendit in eo,

Vix adeo agnovit pavitantem, & dira regentem

Supplicia, ab vxore proditum se fuisse respondit.

Quis igitur non videat ante omnia, cui proclivius faciliusque credatur? est enim verisimilius hunc mentiri cuius interest, quàm illù qui rem, tantùm à se visam enarrat: quemadmodum verò eum qui sic concisus ac contrucidatus esset (quod indecorum sibi valde putabat) aliqua in excusationem sui commentum fortè incredibile non sit, ita & cum qui sic decessisset, multa quæ facta non erant, facta credidisse necesse est: nonnulla verò longè aliter atque gesta fuissent opinatum, ut in hoc aut fallere ipsum, aut certè falli, non absurdè dici posse videatur, aut mentiri, scilicet excusantem se, aut quòd opinetur sic & ipse mendacium dicere, ipsa videlicet rerum fortuitarum còcursione deceptum. suspicari enim hoc potius illum quàm compertum habere, vel ex suspiciosa ipsa gesti negotii explicatione colligitur: quæ quum probationis semina debeat procul omni dubio continere, ut certè continet, & (quod in coniecturali controuersia plerunque solet accidere) non tam rei quàm eorum per quæ res colligenda est, expositionem habeat, tota profectò signis & indiciis, cæterisque locis quibus augetur suspicio, referta est, manifesto satis argumento nihil illum habuisse cogniti, nihil comperti, qui suspicionù omnes latebras peragrauit. Veruntamè

vnde & quando Deiphobus ab Helena proditum se fuisse rescivit? aut antequam necatus est profectò, aut post, aut in re ipsa, dicere necesse est. antè verò, procedere nullo pacto potest: nedum enim se, verumetiam patriâ, parentes, ciues, ac socios ab imminente liberasset extitio. Non modò non intellexit igitur, sed neque suspicatus est etiam. Post mortem verò vtrum ex aliquo qui non modò in æternam illam (vt Cicero inquit) domû, sed bello clarus in eadem etiam secreta proximus decessisset, audiuisse? an diuinâtem potius ipsum per se vidisse dicendum? Quem verò rem ad eum, quæ non fuerat, (vt hoc loco dicamus quod infra magis patebit) apud inferos detulisse dicamus? Atqui ne confingi (vt opinor equidem) tale aliquid vllò pacto potest. Sequitur igitur diuinantem illum, quæ ante obitum prorsus ignorauerit, postea intellexisse, vt quum corpore excesserint, diuinare solent animæ: sed hoc admittere in Deiphobo nullo pacto possumus. Vt enim cætera omittam, illud omnino manifestum est, Virgiliû defunctorum omnes animas nequaquam diuinantes inducere, sed paucas tantûm quæ purgatæ iam essent lætæque tenerent arua, qualis apud illum est Anchises. Hinc & Palinurus enim apud inferos constitutus, mortis suæ ignorat auctorem, quum ait,

-*nec me deus aquare merfis.* malò enim Donatus Seruiûsque distinguunt, legentes,

-*nec te Phæbi cortina fefellit Nec me,* vt sequatur,

-*deus aquare merfis.* insulsa enim & inepta Palinuri responsio fuisset, si Ænez interroganti,

-*quis te Palinure deorum*

Eripuit nobis? respondisset, Deus: vt si dicenti, Quis homo te percussit? ita occurras, Homo, non potius Socrates aut Callias? aut non homo, sed asinus. sic enim & solœcismus fieri posse putatur, quum responsum ab interrogante dissentit. Donatus verò quû dicit, cognovit vim illam esse diuinam, sed quis deus fuerit, ignorat, quia non vidit nisi Phorbantem: quasi id quod alibi legimus, esse velit,

Qui deum incertum est, habitat deus. tametû Palinurû

non diuinare satis ostendit, contrà quàm Seruius opinetur: vix satis mihi tamè illud attendisse videtur, quòd duo quædam sunt, & deus & casus: vnde sæpe apud poetam,

-*casusue deusue*, & M. Cicero 11 De diuinatione libro, Magis enim (inquit) id munere decorum factum est quàm casu, & sæpe alibi. Palinurus igitur de deo interrogatus, non deum sed casum fuisse respondit, quòd ab Ænea videlicet propositum fuerat, negans, & aliud asserens non dictum ab eo. Hoc autem significat illud fortè qua loquutione inopinatus casus denotatur. ait enim,

Namque gubernaculum multa vi fortè renouisum

Præcipitans traxi mecum. Deum enim Palinurus fuisse vt antè non vidit, ita neque illo tempore nouerat: de Phorbante autem nec suspicatus est, nec verò etiam debuit. Deus enim illius, vt amici, fidelis, socii, formam sumpsit, Palinuro persuasurus: dormientem verò cecidisse sese dicere noluit, quo peccasse videri poterat, si & ille, cui vigilandum erat maximè, dormiebat, de quo legimus,

-*ad hunc alij cursum contendere infsi.* & qui expertus esset, placidi (vt poeta nobilis inquit) ponti pellacia deceptus sit: vnde Æneæ illud,

O nimium caelo & pelago confise sereno. Quare quòd nihil tam capax fortuitorum sit quàm mare, (inquit Tacitus) ad casum confugit, fortuito se, non negligentia præcipitasse dicens. In facto igitur tantum superest vt rem Deiphobum nouisse dicamus: sed expositio ipsa negotii id nequaquam videtur ostendere, quæ tota (vt iam diximus) opinabilis est. coniectura enim nititur, cuius ille signum non habet quod necessariò rem arguat. Signa verò hæc potissimum Deiphobus habuisse manifesta videtur, & quòd noctu in cubiculari lecto suo, nec opinatò oppressus, & ab ipso quidem Menelao est atque Vlyssæ, quod ait,

Quid moror? irruunt thalamo, comes additur vno

Hortator scelera Æolides, & quòd ipso in tumultu, quum sic in thalamum hostes irrupissent, vt prius illo-

rum gladios vidisset quàm quæ res esset audiisset, somno excussus ipsum sub capite ensen non inuenit: hoc autem ex eo coniiicimus quod dicitur,

-arma omnia restant

Emonet, & fidum capiti subduxerat ensen: quæ in factotantum (vt iam diximus) cognoscere Deiphobus potuit: demum quòd Helenam ipsam fortasse, postea quâ somno se dedisset, nunquam amplius viderit, quod innuere videtur in illo,

At me confectum curi, somnoque granatum

Infelix habuit thalamus. quasi dicat, Illa chorum adhuc simulante & circumducente Phrygias mulieres: quæ signa coniuncta rei ipsi sunt, & sine vlla quidem approbatione pro perspicuè veris accipienda, quò cum falli omnino sequatur. iis enim negatis fallere dicendum esset, quorum alterum Deiphobi persona magis suscipere videatur, alterum Homeri autoritas cõfirmare, quòd durum illud ait difficilèque fuisse certamen, vt fama etiam vera ad Æneam tulisse ea nocte videri possit, vasta illam Pelasgorum cæde defessum super confusæ stragis acruum procubuisse: quod factum ab inermi credibile non est, ab eòque qui imparatus inuentus, atque adeo oppressus sit. quòd verò de Vlyse non mètietur & Menelao quum ait,

Intra testæ vocat Menelaum. & paulò post,

-comes additur vna

Hortator scelus æolides: quos ambos & Homerus Demodoci persona nominat: quemadmodum si in aliis quidem suspicatur, nimis perspicuè profectò ac verè Deiphobus id cognoscere potuit, ita falsis etiam vera nonnulla permiscens, securius in reliquis fortasse mentitur. Dicamus tamen verè illi omnia sicut ipse enarrat contigisse, vt quòd arguere suspiciosè possit, criminose fingere non videatur, ipsaque controuersia cõsistat. Suspiciari Deiphobus (nec sine magna quidem ratione) potuit, apertam ab aliquo ipsi Menelao domum fuisse, ensenque puluino cui incumberet, subductum. quæ quidem suspicio quum intra parietes, in domestico scdere versetur, ad quem alium domi quàm ad Helenā

ipsam, tam antè actæ illius vitæ existimatione, quàm causa pertinere? nam & persona motus est quum per ironiam dixit,

Egregia interea coniux. neque enim creditu difficile ab Helena Deiphobi salutem proditam, à qua primus ipse vir Menelaus desertus fuisset antè. in hoc enim crimine nò tunc primùm & illa inuēta est, & *Leda à Hermionem Lacedæmonis/que hymenæos*, Andromache ita dixit libro 111, quasi fatale id quoddam etiam esset, domesticumque ac vernaculum. Illius igitur persona credibilia facit, quæ Deiphobus suspicatur, atque etiam causa facti. neque enim & causa prætermissa est ab illo quum ait,

Scilicet id sperans magnam fore munus amanti,

Et famam extinguere veterum sic posse malorum, ut aliquo insigni indicio placare blunderet quem iratum putabat, & suspicionem omnem extingueret quod vltro Paridem sequuta sit, quasi & antè rapta fuerit inuita, quæ libenter redierit, & vltro sese obtulerit. quod adeo quidem & in illius quæ egisset naturam, & in eius qui audiret opinionem quadrare aptè poetæ seu Deiphobo potius (is enim loquitur) visum est, ut in eo commorandum non duxerit, inquit,

Quid moror? Huc & alia signa illa manifesta pariter accedunt, quæ gestum negotium præcesserunt, quod & facem tulerat & chorum duxerat, vnde fraude Helena egisse visa. quum enim ea gessisset antè quæ ipse etiam fieri ab ea viderat, ea verò postea sint cōsequuta, facile hac suspitione perculsus est, Helenam rei consciā, consultò illa, non fortuitò nec temere, vera non falsa gestientem lætitia, & insidiarum causa fecisse. nec ipsa verò absuit occasio, tum priuata, tum publica. priuata autem, somni, quam ostendit in illo,

Tum me confectum curis somnūque granatum

Infelix habuit thalamus, presitque iacentem

Dulcis & alta quies, placidaque simillima morti.

vbi nec somnū modò, verùm solito etiam profundiorē somnum, qui corpore atque animo fessis cōtingere solet, ostendit. publica verò, diei festi atque solennis præ

prælatitia celebrati: unde & illud,

Namque, ut supremam falsa inser gaudia noctem

Egerimus, nostri. qua occasione Helena & flammam tenere, & chorum ducere sine vlla prorsus fraudis aut doli suspitione potuit. Licet igitur in hac Deiphobi narratione nihil prorsus omissum sit ex iis quæ ad probandum necessaria sunt, (quod tamen ipsum vel eo manifestum est, quod nō criticos grammaticosque omnes modò, verumetiam poetas aliquot fefellit, coniecta ipsa suspitionum proditiōis multitudo: quemadmodum etiam adeo aperta atque dilucida expositio est & brevis, expletæque omnibus suis numeris & partibus, ut eā Virgilii possis agnoscere) pro credibili tamen pleraque (ut iam diximus) à Deiphobo sumpta, non pro necessario sunt. Licet enim improvisò in cubiculo oppressus, & à Menelao quoque ipso, atque etiam dormiens fuisset, hoc illi profectò sine aliqua vxoris fraude potuit accidere: quippe quòd & Troianorum aliis ea nocte non parum multis euenisse satis constat: plerosque illorum enim in cubilibus deprehensos mactatosque fuisse, non poetæ Græci modò, sed Halicarnassens Dionysius quoque τῆς Πρωμεικῆς ἀρχαιολογίας libro primo scriptum reliquit, & Virgilii ex libro secundo illud ostendit,

Inuadunt urbem somno vinoque sepultam. Nam quia ad multam noctem vigilauerant, & propter falsam lætitiā Græcorum discessus, & cibo se & vino onerauerant, & nihil eo minus expectabant, non prius hostium aduentum perceperunt quàm effractis ac reuulsis ianuis, in cubilibus temulento (ut ille inquit) ac securo sopore profligati, totisque præcordiis stertētes à Græcis deprehēsi sunt. Et hoc igitur Deiphobo pariter accidere sine aliqua proditiōe potuisse quis dubitet? Menelaum verò Helena ipsa non imprudētē modò, verum nolentē etiam atque inuita, quid aliud facturum fuisse putandum, quàm Deiphobi, cui illa, Paride iam à Philoctete (ut diximus) interfecto, nupserat, domū ante omnia inuasurū? ulturum scilicet iniurias, puniurūmq; dolores suos? quod (ut suprā dictum iam est) & ipse

finxerat Homerus, licet omnem prorsus infidiarum aut fraudis suspicionem tollere videatur, quum grauissimū ibi aggredi bellum ausum Vlyssēm, inquit Mineræ demum opera peruicisse. Si enim datum signum, si aperta ianua, si non arma modò omnia domo emota, sed ensis ipse etiam capiti illius subductus, si hostile ferrum iugulo ac lateribus eius admotū: hoc non videtur profectò triste illud difficilēque quod dicitur fuisse certamen. Iam igitur de voluntate Helenæ videamus: quæ quidem vt ex signis ipsis factum, ita ex persona & causa inspicere solet. & omnium primū quæ de illius persona suprā dicta sunt, tamen probabiliter dici videntur, (perinde enim vt opinio est de cuiusque moribus, ita quid ab eo factum sit existimari potest, inquit Cicero) perfacilem tamen rationem habent reprehendēdi. Neque enim quia Menelaum deseruerit Helena, propterea statim credibile est Deiphobum illam fuisse prodituram, vel reditum etiam in patriam, & ad primum ipsum virum desideraturam. Verissimè enim (aut ego fallor) grauissimēque à Penelope Vlyssi Odyssææ dictum est,

Οὐδ' ἔτι καὶ Ἀργεῖα Ἑλένη Διὸς ἐκπεφυγυῖα,
 Ἀνδρὶ πᾶρ' ἄλλοδ' ἀπ' ἡμῖν φιλοῖσι καὶ δαΐ,
 Εἰ ἦδ' ὃ μιν αὐτὴς ἀρίστος υἱὸς Ἀχαιῶν
 Δεξιμαντὸς οἰκόνδ' ἐφίλει ἐς πατρίδ' ἡμῶν.

Qualis igitur mentis illius sensus esse illo tempore potuerit, ex hoc facile (vt opinor) intelligi potest. Si enim quando domum reducendam se putasset, alieno nunquam concubitura erat viro, nunc verò non cum vno tantum, sed duobus, & vigesimum quidem annum iam concubuisset: quidni omnia efficere velle deberet vt in Græciam, & ad primum ipsum virum redeundum sibi amplius nullo pacto foret? Quocirca & Paride sublato redire noluit quoq; (vt in Dionis oratione est, *Τρωϊκὲς, ὑπὲρ τοῦ Ἰλίου μὴ ἀλάνει*) sed Deiphobo ipsi potius nubere, viro pulcherrimo (si Homero credimus) atque fortissimo. Nec quenquam mouere debet quod Odyssææ δ, vbi de Vlyssie cum Telemacho loquitur Helena, his vsa verbis reperitur,

Εὐθ' ἄλλῃ Τροαίῳ γ' ἐκόντες αὐτὰρ ἡμῶν κῆρ
 Χερσὶν ἰδὼν μιν κραδίη γέγραπτο γέσθαι
 Ἀψ' ὧν δ' ἄττι δὲ μάλιστα νον, ἦν Ἀφροδίτη
 Δαχ', ὅτε μ' ἔγχευ κείσιν φίλῃς δότῃ πατρίδος ἀνδρῶν,
 Πάρος δ' αὖτ' ἡμῶν νοσφισσάμεντο, θάλαμῳ γέ πόντον γέ,
 Οὐδ' ἴω δούμενον σὺ τ' ἀρ' ὄρνεις, αὐτὰ γέ σῶδες.

Iuuenis illius enim earum rerum omnium ignoratione
 ad emerendam mariti gratiam abutebatur, quo præsente talia dicit, atque in aliquo profectò mendacio illi delitescendum fuit. Iam igitur non tam ex persona Helenæ voluntas in hoc, quam ratio facti & consilii spectanda videtur, quod quidem plerumque (ut Fabius refert) causis, temporibus, occasione, necessitate ad rerum momenta cōuertitur: ac faciliè quidem potuit Helena, quū attritis & propè iam perditis Trojanorum rebus, in eum casum venisset, ut vel inuitæ sibi & in Græciam & ad Menelaum redeundum, aut omnino pereundum esse intelligeret, & voluntatem tempori ac periculo suo accommodatam induisse, & necessitati iam parendum sibi statuisse: quum autem spem salutis in alia ratione non haberet, cum Menelao conuenisse, & licet inuitâ, oblata sibi huiusmodi proditiōis occasione, reditum in illius gratiam aucupatam esse: nec non veterem apud virum & alios calumniam purgare quæsiuisse: ex quo quidem illam in suspiciōnē Deiphobo venisse apparet. Sed si Helenam ego totius consilii Græcorum insciam atque ignaram prorsus fuisse docuero, ac de equi ipsius dolo ne suspicatum quidem esse, obtinebo iam tale eam nihil non modò conficere, sed ne cogitare quidem potuisse. quam enim antea delinitam, & optima aliqua spe confirmatam, aut admonitam saltem oportuit, si nihil quicquam tale factum, quæsitum, pertractatum apparuerit, tam repentiè illam, tam temere atque inconsultò, tam audacter, vel potius impudenter, mentem & voluntatem eam, quam & habuisse simile veri est, & cuius significatio in Homero multis locis extat, emisso, credibile non erit. Signum autem ut daret, fores panderet, arma deferret, ensē subduceret, atque alia omnia gereret quæ facta ab ea Deiphobus suspicatur, fieri nullo pacto potuisse constabit. Quomodo

autem simile veri sit, tanti consilii participem, tantæ rei consciam tunc temporis eam fuisse, ad cuius aures, decimo atque extremo adhuc belli anno, nondum permasset utrûm fratres eius Castor & Pollux defuncti laboribus iam essent, necne, Græcos in expeditione illam sequuti, an domi potius remâsissent, vel ad Troiam nauibus vecti illi quidem essent, præ pudore tamen in pugnam, singularis illo Menelai cum Paride certaminis die non prodissent? Quum enim apud Homerum Iliados 7, à Priamo interrogata de Græcis ducibus atq; principibus regem doceret, fratres autem oculis inter alios è turri frustra diu quæsiuisset, post illa non iâ amplius ex percontatione quæsitâ, sed dolore ab ea expressâ, poeta infert,

ὣς φάτο· τὸς δ' ἴδ' ἐλπίσιν ἔπεισεν ἄλκι' ἄνακτα. & quæ sequuntur. Et quisquam Helenæ tam arcanam rem voti ac religionis specie occultatam, paucis inter ipsosmet (vt verisimile est) Græcos notam, à cæteris ignoratam, aliqua via ac ratione compertam: aut tam absconditas insidias, tam noua ac dolosa consilia extremo illo tempore Menelaum mulieri commisisse existimauerit? cui nullû vnamquam antea toto eo longi belli tempore cum Helena commercium fuisse, vel ex hoc tantû probari facile ac defendi possit, vel quia non crederet autem, vel quia odisset, vel quòd ipsa non admitteret, vel quia satis commodè id fieri non posset: Nihil ad rem: mihi illud tantû satis est ad id quod quærimus, nullum inter eos tale commercium intercessisse, vt huiusmodi dolos aut Helena per se aliqua via ac ratione præsentire, aut à Menelao, aut à quouis alio ex negotii illius conditoribus accipere potuerit. quod tamen non coniecturis iam suspicari, sed apertò ac manifestò perspicere atque intelligere quiuisset ex eodem poeta Homero facillè poterit, apud quem Odysseæ δ, ille idem Telemacho Menelaus enarrat, ad equum Helenam, in quo vnâ cum Vlyssæ ac principibus aliis ipse esset inclusus, ducente numine, insequente Deiphobo accessisse, eundem circumstetisse, sæpius attrectasse, assimulatâque vxorum principum omnium qui intus erant, voce, vt ad respondendû illos

alliceret, tumultumque aliquem ac motum iniectis domesticarum sollicitudinum aculeis ac scrupulis excitaret, nomine quemque vocasse. Nihil demum ut verisimile est, ac totus ille locus indicat, interitum atque expertum reliquisse, quod Græcorum (siqui. fortè laterent) dolos atque insidias cognosceret atque aperiret quippe quæ nihil dum istiusmodi magis quàm Troianorum ipsorum quisquam nouisset, quod quidem officium ab ea aut pro tempore simulatū, aut vi expressum atque coactum fuisse ne maritus eius quidem dicere assus est, quum seipsum, etiam Diomedem ita stimulos atque excitatos fuisse fateatur, ut egredi quàm in equo latere inclusi intus mallerent. Anticlus autem ille Ortygides omnino responsurus, nisi Vlysses ora ipsius manibus compressa diu ac constricta tenuisset: licet campumget quàm potest maximè, in deum qui Troianorum partes foueret, culpam conferens atque reiciens. Neque obstitere quod de Vlysse Dectis habitu (nam hoc, ut opinor, nomine mendicus erat) Ilium ingressio, & ab ea cognito, eodem illa loco inquit,

καὶ τίς δέ τις πάρος ἴδεν ἡγήλασεν Ἀχαιῶν. In quo quum nemo eam posset redarguere, absentis testis occasione mentitur: vitabat enim Helenam astute & callide quidem Vlysses, quod & ipsa ibidem fatetur: à qua quum se cognitum postea sensisset, quod tantum negare ei amplius non poterat, forsitan confessus est, quem tamen illam etiam Hecubæ manifestasse dicunt: sic enim apud Plautum in Bacchidibus,

-Vlysses se prodicant

Cognitum ab Helena esse proditum Hecubæ, cui blanditis ille persuaserit ut se abire permitteret. Atqui tantum abest ut Helenæ fidem Vlysses habuerit, ut ne pudicissimæ quidem uxori credendum sibi putarit, sicut Odysseæ scriptum legimus, inquiens etiam Thelemacho,

-μήτ' αὐτὰ Πηνελόπεια,

-Ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ δὲ γυναικὶ γίνομαι ἰδών. (vnde Virgilius illud,

-notumque furens quid furina possit) nisi fortè existimamus mulieri eum tunc quum expertus nondū esset;

credidisse, postea verò nequaquam, ab Agamemnone præsertim admonitum. Ille enim Vlyssi apud inferos congressus, Clytemnestram accusat quæ oculos morienti non clausurit, monetque ne mulieri fidem habeat, neque omnem animi sui sententiam eloquatur. Quum igitur excogitatum crimen id esse non potuerit, unde tunc fidendum an confidendum sibi fuerit, scire potuit Helena? dubium fuit profectò. At speravit, inquit. quam ob causam? necesse est enim eam & iustam & magnam & perspicuam fuisse, utrum opinione officii tantum, non modò stulta, sed improba. Magna profectò temeritas, ni singularis impudentia potius dicenda est, non modò sine ullo timore, sed etiam tanta cum spe, eo tẽpore, huiusmodi tantum de causa, tanto in periculo fuisset: quæ quanta tamen esse potuerit atque debuerit, vel ex Deiphobi ipsius verbis facilè comprehendi potest, quum ait,

Scilicet id sperans magnum fore munus amanti. hoc enim eò spectat, ut imprudentem illam ac stultam, quæ hoc sibi persuaserit, dicat. Sensus est enim per irrationem atque ironiam hæc significans. Longè verò aliter Helenæ quàm putarat accidisset: nanque & primum illud dedecus, turpitudinem, ignominiam auxisset, novam ad priorem culpam addendo, & scelere scelus cumulando, si mariti veteris reconciliationem novi sanguine sancire, & quod turpiter amiserat, nephariè recuperare voluisset, viròque parum gratam rem fecisset, tunc redire ad eum se spei ac officii simulatione velle ostentans, quum effugere amplius non posset, Deiphobum prodere ipsum volens, quod & quando esset minimè necessarium. Igitur quod non pertractasset antea, sine ulla reconciliatione gratiæ, non nephariè modò cogitasset, sed stultè etiam sperasset. Verum non ego hoc dicam, opinione falli Helenam non potuisse, quod innuere Deiphobus (ut dixi) videtur: sed non verisimile est, istam reconciliationem gratiæ, illam, tum quum faucibus premeretur, excogitasse, & in ipso articulo temporis, tam dubia inanisque spe potius ductam, quàm repentina atq; improvisa formidine tetricam, præsentiq;

mortis metu, ac perspicuo periculo cædis coactâ fuisse. Celare igitur se, non muliebri illi naturæ, atq; illius conscientiæ modò, quæ (vt est apud M. Tullium) timidum suspiciosumque facere solet, in tantòque & tam inopinato casu, periculòque rum proprio tum communi magis conueniens, verum longè etiam tutius fuit, cui nò à Menelao solùm, sed à Græcis adhuc omnibus aliis, nec à Græcis tantùm, sed à Troianis ipsis multo magis metuendum erat. Siquam verò sperare & à Menelao ipso veniam poterat, primus omnino ille impetus vitandus fuit, vbi in iracundia, in victoria, animorum ardore & armorum, inter ferrum ac cædes, nullus clementiæ, nullus precibus locus est, donec mariti ac Græcorum ira, veluti aculeo, in Deiphobum atq; in cæteros Troianorum dimissa ac relictâ, leniores illos postea ipsa experiretur. Ita enim natura comparatum esse Aristoteles in Rhetoricis docet, vt maiorem omnino iracundiâ leniat sumptum de alio supplicium priùs: adducto ibidè Ergophili cuiusdam exemplo, ac Philocratis nescio cuius dicto, qui quum admoneretur ab amicis vt apud iracundia incitatum in eum ipsum populum se purgaret, facturum id omnino se negauit priusquam in quempiam alium animaduersum iam videret: antè enim maturum non esse. Quod quidem & fecisse Helenam non Ænea ipso tantùm teste apud Virgilium credimus, sed Græcis etiam poetis: & non metu præsentis exitii modò, at pudore tantùm ipso facturam ac verecundia fuisse, credere par est. Sed hæc de voluntate dicta sufficiât. Illud verò etiam sequitur, quomodo ignara atque imprudens tantorum impendentium malorum, mentisq; Græcorum ac consilii, ex arce dare illis signum potuerit hoc enim, vt cæteri omnes, abiisse & illa putabat, de quibus legimus,

Nos abiisse rati & Vento petiisse Mycenæ, sicuti fuerant à Sinone persuasi,

Et nunc quòd patrias Vento petiere Mycenæ: nisi post agnitos dolos tale eum aliquid fecisse dicamus, quando orgiis ducendis tempus & choro simulando non erat. addo illud etiam, neq; armis domo efferèdis,

R. III.

subducendo ensi, cæterisque gerendis quæ facta ab illa Deiphobus suspicatur. Quare chorum ducebat, sed nō simulans, flammam tenebat, sed non signum ut daret: sed si tunc signum, quum chorum duceret, dabat, tempore ipso non dabat. Nō solūm enim tota tunc ciuitas vigilabat, sed ne Deiphobus ipse, qui vidit quidem, adhuc cubitum secesserat: quod totum non insidiosè, non præparatò quidem, non maliciosè, sed bona mente factum esse, & illud ostendit, quòd palàm, non autem ex insidiis, vigilante ciuitate, Troianis mulieribus comitantibus, omnia gerebat. Datum autem fuit illud exitii signum ex Illo quoque à Tenedo venientibus Græcis, sed aliquanto pòst, quum scilicet *fusi per mania Tenedori, Continere*, (ut poeta inquit) sed non ab Helena, cui hoc improuisum atque inopinatum accidisset, verūm à Sinone totius negotii ductore, ut Plautus dicit in Bacchidibus his verbis,

Bacchidem habet secum ille olim & habuit ignem qui signum daret. & Calaber Παλαεπομίνων lib. xiii,

Δι' τούτ' ἐρ' ἀβαλόντα Σίωνα αἰὲ πυρρὸν ἄγω,

Δοικὺς Ἀργείοισι πυρὸς σφαιε.

tametsi quomodo inter se dato illi signo conuenerint, poeta ostendit in eo,

-flamma quum regia purpuræ

Extulerat. vtrinque enim datum esse verisimile est. Et non datum igitur ab Helena cōstat, & à quibus datū sit apparet: licet Tryphiodorus Ægyptius grāmaticus, qui versibus Ilia captiuitatē cōscripsit, tale aliquid de ea tradidisse videtur. quum enim de Sinone dixisset quod & Virgil. & Calaber, & Plaut⁹, & ali⁹, de Helena infert,

Πανυχίη δ' ἑτάροισιν ὑπὲρ θαλάμοιο καὶ αὐτῇ

Εὐειδὲς ἑλόντα χρυσὸν ἀποδείκνυτο πύκνῳ.

Post datū tamen signum, (ut Deiphobus suspicatur) domum venit, arma domo omnia effert, capiti ensē viro iam arctè & grauiter, ut sit ex lassitudine, dormiēti subducit. Primò verò hoc non ordine procedit: antè enim hæc gesta, postea datum signum esse oportuit. deinde spes occultandi & perficiendi doli quæ fuerit? utrū ipsa per se ista omnia gessit? atqui vix potuisse videtur. an per alios potius? nam illud

—ARMA OMNIA TESTA

Æmonet, hunc etiam facile sensum admiserit. Cui cō-
misi igitur? quo administro vsa est? cui tantum facinus,
cui suam & Græcorum omnium salutem credidit? in
quem alium enim aut urbis aut familiæ, similis quæ in
illam suspicio consisteret? quem in locum comporta-
bantur quæ domo exportabantur arma? Quare etiam
si voluisse Helenam cōcesserimus, nec potestatem nec
facultatem habuisse illam, vt confiteamur necesse est. At
ensem capiti ipsius subducere, neque etiam fuit neces-
se. Quid enim vnus perterritus, semisomnis, securus, in-
ermis, quàm velit sit strenuus, efficere Deiphobus po-
tuit contra tot alacres, vigilantes, victores, ardentes o-
dio, iratos, paratos atque instructos, etiam si ensen ha-
buisset? Illud igitur non potuit ab ea, hoc fieri etiam nō
oportuit, quod licet suspicari aliquid non sinceri in
Deiphobo fuisse: mentitur in hoc enim fortasse pro-
pter pudorem, quippe qui ita truncatus esset quasi si
ensem habuisset, talia passurus non fuerit. Concluden-
dum igitur profectò, P. Virgilium non esse contrarium
sibi, sed *Ænez* Deiphobum: persona enim cum perso-
na, non poeta secum ipse componitur. Quum poetæ e-
nim ars imitatio quædam sit, & contrarios interdum
hominum affectus exprimat, sæpenumero cogi illum
sibi ipsi contraria dicere, Plato legum libro quarto te-
stis: cuius vbi de poeta loquitur, verba sunt hæc, καὶ τῆς
τίχης ὅσους μιμήσας, αἰσχυρίζεται ἑαυτὸς ἀλλήλους αἰθροῦντες
ποιῶν διαβιμῶντες, ἑαυτὸς λέγει αὐτῷ πάλιν. Quomadmo-
dum igitur multa esse in poetis Homero Virgilioque,
in quibus sibi ipsis illi contraria dixisse videri possint,
non fitemur solum, sed etiam profitemur, ita non te-
merè id, nec sine ratione, sed consultò & ex arte factum
esse contendimus. *Æneam* autem ipsum hac parte ve-
rum, falsum verò Deiphobum dicere: talia tamen illum
qualia sentiret, & loqui, vt constet ea ideo à poeta esse
posita, quia quom tractaretur Deiphobus, personæ ser-
uiendum fuit illius qui veritatem rei ignorās, talia, nec
temere quidem, non suspicari modò, sed credere facilè
poterat, (nisi fortè fallere illum ac mentiri potius volu-

mus, de quo minima mihi hoc tempore quaestio est) nō autem ut pro veris illa nos accipiamus, quibus poeta idem & in ipsamet Deiphobi narratione impressa quaedam vestigia signaque reliquit, & alia locis aliis manifestius posuit, unde rei veritatem non suspicione tantum nos, sed ipsis deprehendere manibus valeamus. Ex iis enim quae post mortē illius sunt consequuta, ut Deiphobus coniicere nihil potuit, quippe qui fuerit trucidatus, ita nobis quibus res tota tradita est, longē aliter evenire quis ambigat? ille enim quid factura esset Helena, dubitavit, nos quid fecerit videmus. Volumus enim ex his quae sequuta sunt potest, facili cognoscere opinione falli Deiphobum, qui ab Helena proditum se fuisse putaret? nullum profectō verius ac manifestius argumentum, quod eo in loco, in ea animi affectione, multo potest ab Aenea ipso visa illa atque inuenta sit, in quo si cum prodidisset, videri nullo pacto, tali praesertim tempore, potuit. Quod Aeneas etiam manifestaturus Deiphobo fuisse videri potest, nisi Sibyllae admonitio intercepisset, ut illud non frustra dictum constet;

Et fors omne datum trahens per talia tempus

Sed comes admonuit brevisque affata Sibylla est.

In eo enim falli Deiphobum Aeneas optimē nouerat, veruntamen superuacanea, huiusmodi illo tempore disputatio erat: unde ait Per talia, hoc est, Nihil iam amplius, quomodocunque sese habuerint, profutura. Mitto autem quod paulo post Deiphobi domus incendium atque ruinam, Aeneas de Menelao & Vlyssē meminit, Cassandra à Minerarū templo trahentibus. meminit de illis ad regiam Priami pugnantibus quoque, & de Helena verbum nullum, quippe quam nondum Menelaus inuenerat: & omnino aptius poetae visum est, quoniam semel de illa certē, non minū quam de Priamo rege, mentionem facere Aeneas debuit, Troiae excidium in conuiuio Didonis enarrans, mulieris, nempe cuius causa tantum illud belli incendium conflatū erat, in extremam noctem Menelao ipsam reseruare, quam tunc quum pugnandum erat maximē, huiusmodi illum sarcina inutiliter onerare: & tamen ad inuentam He-

lenam vsque Æneæ narratio non procedit, quippe cui ipse rei non interfuit, eò iam deduxerat tamen, vt quid postea sequutū sit, quiuvis intelligere faciliè possit. Quid enim quod adderetur, eliquum erat amplius, quàm post Æneæ discessum, Menelaum eum in locum peruenisse, sic latentem illam, circumspectantem omnia, quicquid increpuisset pertimescentem, metu mutam atque exanimatam, ac vix viuam, horrentem ac trementem offendisse, & (quod poetæ Græci prodiderunt) interficere etiam voluisset? sic enim & Q. Calabrum, tamen si non in Priami regia, non in æde Veste, sed in conclauis quodā retrò in vltimis ædibus (vt Terentianus ille inquit) celantem sese inuentam: & Euripidem ipsum in tragœdia finxisse constat, apud quem tamen quum interimere eam decreuisset Menelaus, ac strictum iam gladium intentaret, vbi illam accessit propius, mulieris forma percussus, enssem abiicit, in collum inuasit, postremo etiam deosculatus eam est, seque ipsum quasi captiuum ei dedit. Quod apud Galenum de Hippocratis ac Platonis decretis libro quarto scriptum inuenias. Vnde & talis increpatio in eum fertur, *ὅτι δὲ ἀνὴρ σφιδεῖ μετὸν ἰουάνην, ἐν τῷ αὐτοῦ ξίφει, φιλῶν ἰδέσθαι, ἀφ' οὗ καὶ ἀπαλλοτρίωται*. Hæc ego à criticis ipsis & grammaticis visa non fuisse non miror. acutiùs enim ficta sunt quàm vt quiuvis ea possit agnoscere. Inuentum tamen esse quenquam tanto errore inflatum, qui quoniam contradictionem hanc quum agnosceret ac confiteretur, (sive eam Tucca Varusque, seu veterum grammaticorum quisquam alius, non abdiuissimam rem profectò, viderat antè) quid sequutus in ea poeta esset, coniectura assequi non quirit, idcirco minus illum nihil sine summa ratione atque artificio fecisse sibi persuaserit, id verò demiror. Adhuc vnum tantum discutiendum restat, post finem faciem hac de re plura dicendi: vtrum in domo Priami Æneas amplius, quum Helenam vidit, Venusque irato ac dubitatione æstuantem apparuit, & in qua eius parte, vel aliquo alio in loco potius fuerit. & in hoc enim aliqua difficultas, atque inter veteres grammaticos

2m

diffensio esse videtur. Donatus quidem in domo Priami adhuc, atque in summa eius parte constitutum illū fuisse asserit, quò & antè sese ascendisse dixerat,

Euado ad summi fastigia culmenq;, & vnde se præcipientes dederant socii, aut tradiderant flammis, & iratus postea dicat,

Descendo, ne ducente deo, & quæ sequuntur. Mèque haud sanè pœniteret sententiæ eius esse, nisi quod malè dissimulatis ab eo versibus continetur, non negligendum esset, in quibus legi iam diximus,

- Quum limina Vesta

Servantem & tacitam secreta in sede latentem

Tyndarida aspicio. si in domo enim Priami adhuc illum, atque in summa eius parte fuisse concedimus, quæ Vestæ accipere eo loco limina, in quibus abdere sese potuerit Helena, debeamus, proferre non facile possumus: nisi Vestæ ibidem sacellum fuisse existimamus, *molles vbi reddunt una columbae*: tamen si simile omnino veri videtur esse, verè ac diligenter considerantibus, ut quum primùm Græci effractis postibus, conuulsisque repagulis in regiam irruerunt, Æneas & alii quos iam inde ab initio ad summi tecti fastigia ascendisse poeta dixerat, in inferiorem ædium partem descenderint, ut & armatis qui stabant pro foribus, opem atque auxiliū ferrent, & hostibus occurrerent, qui inferiora domus irruperant, quum eò vel ipsum Priamum paratum atque armatum ea de causa descendisse satis cõstet, ubi & obtruncatus postea ad Hercei Iouis (quem alio nomine Penetralem Romani vocauerunt) aram sis, in quā Hecubam & natas iam confugisse poeta dixerat: sic enim & Ænex contigit, ut ea videret quæ dicit,

- Vidi ipse furentem

Cade Neoptolemmum geminosque in limine Atridae.

Vidi Hecubam centumque nura, Priamumq; per aras sanguine fudentem quos ipse sacrauerat ignes, & illud,

Ut regem æquanum crudeli vulnere vidi

Vitam exhalantem. quæ quidem omnia, si in ipsa summitate arcis adhuc erat, videre vix potuit, tamen si

editiora illius reliquisse iam Æneam, vel ex eo coniici potest quod Venus dicit post,

Iam summæ arces Tritonia (respice) Pallas, &c. neq; enim otiosè dictum est Respice, sed ei propriè qui ià terga vertisset, sicuti de coniuge sua Æneas post,

Nec prius amissam respexi. dixerat enim antè,

Pomè subis cominus. quum tamen illum nequaquâ semper vno & eodem loco tanquam æneum signum erectû fixûmq; stetisse, vel ea verba significant, atque adeo apertè ostendant,

Erranti, passimque oculos per cuncta ferenti, dum socios requirebat, quorum auxilio non suis modò opem ferre posset, sed seipsum multis, quibus vndique cinctus erat periculis, explicaret. Nec obstitit quòd ad terrâ saltu misisse sese socios dicat. hoc enim antè ab eis factû accipimus (licet non priùs animaduersum ab Ænea) quàm à tergo requirens illos non inuenerit, vt qui pugnare inter primos consueuerat. vnde est,

Respicio, & qua sit me circum copia lastra. neque enim eo puncto temporis, & eo quo Æneas erat loco, quum à sociis desertum se fuisse cognouit, sed aliquàto antè factum id ab ipsis intelligi debet: deseruerq; mittere, & dedere, deseruerant, miserant est, & dederant, quæ vis præteritû interdum temporis est, vt Priscianus vlli libro docet. Sciendû enim (inquit) quòd Romani præterito perfecto non solû in re modò completa videntur, (in quovim habet eius qui apud Græcos *παρρησια* vocatur, Què Stoici *τίλαιν* *ἰνσῶτα* nominauerûnt) sed etiam pro *ἀπλῶ* accipitur, quòd tempus apud Græcos tam modò perfectam rem, quàm multo antè significare potest. Vt Æneas igitur utrû horum comites fecissent certò non sciebat, quandoquidem dubitanter illud dictum est,

Ad terram misere, aut ignibus agra dedere: quasi dicat aut hoc fecerant, aut illud: ita etiam neque locum, neque tēpus ipsum alioqui eos sic (vt ait) errans: atque oculis cuncta perlustrans, non quæsiuisset. Vnde & duo quoque mortis genera, non speciosiora modò, quæ de sociis in Tyriorum cœtu referret, mente concepit, sed

quorum alterū ad id respicit, si tunc quū illam deseruerunt, in summis regiz partibus erant; alterū verò, si etiā in imis, quæ flammæ profectò sunt, in quas tā ex æquo se quàm ex superiore loco immittere poterant, quorū tamen ita potest vtrunq; , vt possit neutrum etiani verū esse: quandoquidem & vesese abdidissent & vt ab hostibus cæsi essent, & vt salutem fuga sibi quæsiuissent, fieri facile potuit. Vnum tantū certò sciebat Æneas, desertum ab illis fuisse sese, non quia tamen flagitium rei militaris admisissent, verū quum desperassent, & vani laboris tædio defessi iam omnes essent, in quo Ænez virtus exprimitur, qui fatigatis ac desperatis omnibus, nōdum defecisset aut desperasset, & etiamsi solus relictus erat, non modò deiectus de arcis præsidio nō esset, sed nec cessurus etiam videretur: si & quicquam Priamo præstari amplius potuisset, & nisi propriæ domus, patris, filii, vxoris illum memoria attingisset, casuūque, quæ plurima illis accidere poterant, imago mente concepta subiisset, post verò & matris castigatio accessisset: sic etiam patriæ nunquam defuit vsque in extremum, & quum se cessisse fatetur,

-nec spes (inquit) opem illa dabatur. nec illud etiam fortasse repugnat, quod de se postea visa iam matre dicat,

Descendo: non tam enim de superiore parte domus, quàm de arce ipsa præ excelso atq; edito vrbi loco, dicit, qua domū regis fuisse nouim⁹: vnde & alibi Æneas.

Procedo ad Priami sedes, arcemque reuiso. quod aperte Homerus testatur Iliados 3, vbi de ædibus Alexandri loquens ait,

Εγὼ θὲν τοῖς Πριάμοιο καὶ Ἑκτορος ἐν πόλει ἄστη.

ex quo etiā loco omne Ilium Venus ostendere vndiq; intuenti filio potuerit, tamen si tota vrbs ita in colle sita erat, vt quaque versus descensus esset. quod & sæpe alibi Homerus ostendit, & Iliados 6, hoc versu,

Οἱ δ' ἐν τῇ οὐδὲ πόλει καὶ ἱεῖας, πύλον δ' ἀφύκτων. Vnde & illa Virgillii, opinor,

Sin manibus vestrum vestram ascendisset in urbem, & sceler fatalis machina muros. Illud igitur quod de

Vestæ dictū à nonnullis est æde, probabilius alicui fortasse videbitur, in quā Helena ex Deiphobi aut Priami ipsius domo confugisset. quemadmodum & in tali fieri fortuna solet, & à multis factū nocte illa Halicarnassi. Dionysius scriptum reliquit, & poeta ostendit in eo,

*Plurima p̄erque vias sternuntur inertia passim
Corpora, p̄erque domos, & religioſa decorum*

Limina, hoc est sacras ædes. Et in illa multo verissimilius profectò, cui nullus esset vsquam neque apud Græcos neque apud Troianos consistendi locus, & in ipsa Vestæ æde, tanquam in publico quodam atque vrbis ipsius foco. Sic enim in Legibus lib. 11, M. Cicero eā vocat, quæ tamen in arce eadem fuerit prope ipsius Priami regiam, vt poetam nouimus Romanas res potissimum per figuram aliarum rerū libenter exequi. Et Numma enim Pompilius prope Vestæ ædem regiam Romæ condidit, sicuti Plutarchus auctor est, quæ postea Neronis incendio absumpta sit: & in parte domus fulmine tacta Cæsarem ædem Vestæ construxisse Suetonius scriptum reliquit, vnde & Ouidii illud esse interpretantur,

Vestæque Cæsareos inter sacrata penates,

Es cum Casarea tu Phæbe domestice Vesta. Nisi fortè non ad vrbis focum & publicum, sed priuatum potius regis ipsius, Helenam confugisse, alicui magis probabitur, nec minus sanctum, nec omni minus religione munitum locum, sicuti in oratione pro domo sua ad pontifices M. Cicero latissimè prosequitur, quem quidem audaciam proscriptione. Plutarchus, cum graues alias atque ancipites per noctem illam cogitationes animo curisque versasse, tum Cæsaris ipsius domum adire clamque eam ingredi cogitasse dicit, ac se ipsum in eiusdem foco iugulantem, malum in eum genium cōcitare atque immittere. Græca autem Plutarchi verba sic habet, καὶ οὐδὲν ἑαυτὸν ἐν τῇ Ἐστῇ, ἀλλὰ σὺν ἀποβλήσιν. vt limina Vestæ apud poetam, Vestam ipsam intelligamus, quam larem ac focum esse, nemo (vt ita dixerim) vel mediocriter doctus ignorat, quod sanctissimum quidem supplicibus perfugium veteribus temporibus esse adeo consueuerat, vt communi quadam lege,

guti in hostis etiam foco essent, quod & Coriolani & Themistoclis exempla testantur, ut *ἐν τῷ ἱερὶ ἱστίας* Helenam intelligamus: sic enim Plutarchus vocare id supplicum genus solet. De hac autē lege & Aristot. *Οἰκονομικorum* lib. 1 meminit hoc (ut opinor) modo. Primum inter virum & uxorem statuendæ leges, ut cesset iniuria: ita enim nec ipse iniustus quippiā patietur. id namque communis inducit lex, (quemadmodum Pythagorici dicunt) veluti supplicem & à foco ductam, nullo pacto afficiendam iniuria esse: & Apollonius Argonauticon lib. 1111,

Τὸ δ' αἶψα καὶ αὐτὸς ἐφ' ἱστῆς ἀΐξας

Ἰζανον: ἥτις δὲ *ἱστία* λυτροῖς καὶ ἱεροῖς τίθεται. vbi interpretes legē fuisse refert, ut supplices apud larē sederent taciti: quod quidem & in Coriolano Plutarchus ostēdit, καὶ περὶ τῶν θῶν ἄφωτος τὴν ἱστίαν ἐκδίδωσι σιωπῇ, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐκκαλυψάμενος ἡσυχίαν ἔσται. & Dionysius Halicarnass. de eodem lib. 1111, quū ait, *ἐν τῷ τοῦ αἰδρὸς γένει καὶ ζῆλον ἐπὶ τῇ ἱστίᾳ*. vnde Virgil. & tacitam Helenam (fortasse morem ipsum notans) dixit

- tacitam sacrata in sede latentem

Tyndarida afficio: & sedentem, quum ait,

- atque aru inuisa sedebat. vbi vno verbo *Aeneas* ipsius excusatio quæ sita videri potest de Helena, contra communem legem inter aras & focos quidem, atque quibus tamē inuisa illa esset, interficienda cogitantis. Verum hoc quidem ut quisquis voluerit: (ne modum quæstionis enim excefferim, vereor) verum tamē & in re tam inueterata noua omnia sentienti, tantam opinionem, tam penitus inuitam, tam verustam ex animis hominum euellere conanti, differenda atque excutienda multa fuerunt: & (quod Seneca inquit) pluribus verbis opus est, ut quæstionem soluas quàm ut proponas.

CAPITA QVÆSTIONVM

Virgilianarū numero pag. notata.

Vtrum sublatis duobus illis & viginti ex libro Aeneidos secundo versibus, coniunctū aliquid continuatum aut consentiens locum illū habere, probari ac defendi possit, pag. 232

Qui potissimum ratione *tantus dolor*, non autem *furor excitat iras*, legendum in Veneris castigatione sit, 234

Ira definitio ex Aristotele: nec sine dolore eam esse, 233

Efferuescentē vehemētius iracundiā, furorē dici, 234

Quæ causæ sint ex quibus ira conflat̃ & efficitur, 234-249

In quo timor sit, in eodem iram esse eodem tempore nullo pacto posse, 235

Iram in singulos, vt Calliam, non autem in genera, vt furem, esse, 235

Quinam iratior Aeneas tam subito extitisset, quum illi Venus dixit, *Nate quis indomitas tantus dolor excitat iras* 235

Et iratos ipsos quoque, quemadmodum & cæteros, concupiscere ea tantum quæ à se fieri possint, 236

Quod in eos qui potentia exuperant, aut nullo pacto irascimur, aut certè minus, licet longè aliter Annæus Seneca de Ira lib. 1. sentiat, 236

Qui ratione ab Homero Iliados 3, dictum sit, iram liquenti melle dulciorem in hominum pectoribus gliscere, vt duas inter se prorsus contrarias perturbationes dolorem scilicet ac voluptatem complexa sit atque contineat, 236

Non modò timentem non irasci, sed ne iratum etiam timere: & quæ sit eius rei ratio, 237

Cur in obliuionem suorum omnium venisse Aeneam, tunc quæsta Venus sit quum primum ipse reminiscens sese de illis, recordatum maximè fuisse dixerit, 238

Qui ratione eadem Aeneæ vt diceret, adducta sit, 238

- Helenam & Parisem, Troiani excidii causam non
fuisse, 238
- A quo Paris, Helenæ raptor, tandē & quomodo con-
fectus fuerit, 238
- Virum credibile videatur à Tuca Varoque duos il-
los & viginti versus detractos ex libro secundo fui-
sse, 239
- Veteres grammaticos confictiones interdum quas-
dam potius asserere quàm quæstiones soluere, 239
- Duplex reticentiæ (obtruncationis alii, alii interruptio-
nem vocant) quæ ~~ὑποκρίνεται~~ Græcè dicitur genus
esse, 240
- Quibus rationibus Aeneas culpandus non fuisse vi-
deatur, etiamsi de muliere interficienda cogitave-
rit, 241
- Qui terribiles, qui item ridiculi in iracundiæ affectu
vocentur, 241
- Virum probum, quum solus fuerit, multa dicturum fa-
cturumque interdum quæ præsentibus aliis non i-
tem, 242
- Minus turpem iracundiæ quàm cupiditatum incontri-
nentiam esse, 242 & 244
- Poëtam imitatore esse, & qualia illum imitari con-
tingat, inibique Horatii locus ex Poetica confide-
ratus, 242
- Sophoclem homines quales esse eos oporteret effinxi-
sse, Euripidem vero quales essent. Hoc autem ipsum
dixisse Sophoclem, Aristoteles in Poetica testis est, 242
- Audire rationem itam, non perfectè tamen plenèque
audire, & quæ vis ac natura eius sit, 243
- Versuum illorum qui à Tuca Varoque exempti fuis-
se creduntur, non indiligens interpretatio, 18. 21,
& 22. & sequentibus 244. 246. 247
- In quo differat ab ultione pœna, 245
- Cur nocte excidii Troiani irato Aeneæ Venerem, ap-
parere, nec simulata aliqua, sed sua ipsius forma ac
specie, necesse fuerit, 245
- Veneris eiusdem verba quibus naturæ acerbioris ira-

- cundia incitatum castigat, diligentissimè examina-
ta, 233.236.245 & 246
- Nonnullos ex Iliad. i versus ab Aristarcho fuisse de-
tractos, quibus apud Achillem Phœnix, ob paren-
tis Amyntoris execrationes, de interficiendo olim
illo sese cogitasse fatebatur. Sunt autem apud Plut.
in commentario qui inscriptus est, Quomodo opor-
teat nouitium audire poemata, 247
- Impudentiam atque ingratitudinem contemptio-
nis genera esse, 249
- Deiphobi, quo cum Helena Troiani excidii tempore
nupta esset, dom^o, qua noctis hora, à quibúsve Græ-
corum, & quomodo expugnata atque incensa fue-
rit, 250.251
- Qua ratione Palinurus apud inferos iam constitutus,
mortis adhuc suæ autorem ignorat, quum ait, *-nec
me Deus æquore merisit*, quum constet à somno il-
lum in Phorbantis figuram habitumque formato,
fuisse demersum, 253
- Verborum pondera quibus AEneam libro 6, necis ac
concisionis suæ Deiphobus autorem ac modum do-
cet, diligentissimè examinata, 254.255.256
- Vtrum Helena excidii Troiani nocte Menelao Dei-
phobum Vlyssique prodiderit, 240.253.259
- Fueritne eadem Græcorum doli conscia, ac durateo in
equo Græcos principes inclusos fuisse nouerit, 260
- Quoniam modo sese aduersus Vlystem gesserit, men-
dici forma atque habitu Ilium ingressum, 261
- Non esse mulieribus temerè arcanas occultasque res
credendas, 262
- Maiorem omnino ira cundiam lenire sumptum dea-
lio supplicium prius, celeberrimumque ad id Philo-
cratis dictum, 263
- Qui Helenæ sensus fuerit quum primum Ilium captum
esse sensit, 263.271
- A quibus quomodoque datum è Troia signum fuerit
à Tenedo venientibus Græcis, 264
- Poetas quorum ars in imitatione consistit, sibi ipsis in
terdum contraria dicere necesse sit, 247.265
- f.ii.

Quo Menelaus loco nocte illa Helenā, quomodóque
affectam inuenerit, quáve in illam id temporis mē-
re atque animo fuerit, 267

Quo tunc in loco potissimūm Æneas fuerit, quum ira
iam incenso illi Venus apparuit, 267

Præteritum perfectum apud Lat. vim eius interdū tē-
poris obtinere quod à Græcis ἀόμωε vocatur, 269

Vnde illa Virgilii sint, *Descendo, ac ducente Deo, &c.*
-scandit fatalis machina muros: & -Vestram ascendis
set in Urbem, 270

P. Virgilium Romanas res per figuram aliarum rerum
libenter effingere: & de æde Vestæ nonnulla, 271

Quàm sanctus quámque omni religione munitus lo-
cus priuatarum ædium apud veteres focus fuerit,
271.272

Audax M. Ciceronis audita sua ipsius proscriptione cō-
siliū, 271

Qui vetus supplicum in latem ac focum confugientiū
mos, quæ leges, quæ itē appellationes fuerint, 272

DE QVIBVS IN SINGVLIS

Iani Parrhafii epist.agatur.

- Quid Virg. p Silentia tacitæ lunæ intelligi voluerit, 1
 Valerius Flaccus à Iuvenale taxatus defenditur, 6
 Propertii locus integritati restitutus, vbi videlicet The
 sproti in excusis, Te sproti & Te sproti i manu scri
 ptis codicibus legebatur, pro Te Protei, 9
 Solere poetas locos aliunde sumptos in parodiis im
 mutare, 11
 Helenii Acronis non esse commentaria quæ vulgò le
 guntur in Horatium, 14
 Ouidii in Amor *Inachus in media Bithynide pallidus*
isse, castigatur sic, *Inachus in Melia Bithynide palli*
dus isse, 16
 Cur Ocyrhoe Chironis filia, dicta Euippe: ad quod
 alluserit Ouid. Met. 11 - *motu quoque monstra dede*
runt, 18
 In Ouidii diris in Ibin restituitur ex Eliani hist. *Sisq;*
Phaylla: causa laana necis, pro *Sisq; Paphagæ* 18
 Apud Ouid. quis sit *Non profectura condisor historia*,
 & quis fuerit Brotus, non Broteus, vt mendosè le
 gitur in Ibin, 19
 Lutetiam Parisiorum non fuisse à Cæsare conditâ, vt
 quæ ipso gerente in Gallia bellum, opibus & ciuiû
 frequentia iam floreret, 21
 De Apuleii stilo, & de quibusdam magorum nomi
 nibus, 22
 Iurène redarguatur Aretinus ob quædam à se versum
 Aristot. locum Ethic. 7, 24
 Carminis Colum. antiqua & recepta lectio defensa,
 contra eos qui chamædryes aut corymbe, pro corâ
 ble substituendum contendunt, 25
 Istud prouerbiû, *Μισία παράμυθια συμπτῶν*, nō esse Mar
 tialis, sed ab ipso in vsum reuocatum, 26
 Pōponii Melæ locus, incuria libratorû deprauat°, pri
 stinæ integritati restituitur, 27
 Senecz ex Hippolyto locus, 28
 In Cic. operibus Mediolani excusis, emendati plurimi
 loci, f.iii. 29

Iuuenalis locus, in quo de Iudæa sacerdote stipem pe-	
tente fit mentio,	33
Clipeúmne an clypeum vel clupeum, an denique clipe-	
us scribendum sit,	35
Quid sit Testudinem agere,	36
Locus in Ouidii Sappho explicatus & restitutus,	37
Declaratio huius loci apud Iuuenalem, - <i>residēs in co-</i>	
<i>dice pellex,</i>	38
Scatinia lex, cuius meminit Iuuenalis, vnde nomē tra-	
xerit,	39
Locus ex Iuuenalis Satyra 111, explicatus,	41
Superioris loci explicatio confirmatur,	43
Quid sit Amystis apud Horatium,	44
Producere filiolum quid significet apud Iuuenalem, ex	
plicatur,	45
Aliquot Iuuenalis loci restituti & declarati: quid item	
phalæ sint ex Nonio adnotatur,	47
Primæ Heroidum Nasonis epistolæ vulgata lectio de-	
fenditur contra Politianum, qui <i>Sine quis Antima-</i>	
<i>chum</i> , pro <i>Antilochem</i> legit,	48
Quæ sint - <i>numina Phoca</i> apud Maronem in Culice:	
& quid pro Phocæ reponendum sit,	50
In Moreto Virgilii quid sit Coactum & grumus sal, ex	
ponitur,	51
Argumentum Culicis, & ubi ea res gesta sit,	52
Locus hic Virgilii, <i>Munera letitiamque Dei</i> , secus, ex	
plicatus atque ipsi Gellio visum fuerit,	53
Longæuum AEnëid. 6, pro Perpetuo capi posse con-	
trâ quàm senserit Gellius,	55
Quid sit Virg. AEnëid. 2 - <i>numine nostro</i> , declaratur,	56
Locus Iuuenal. restitutus sic, - <i>si lectum minxit amicus</i> ,	
pro <i>rectū minxit</i> &c. Et quid sit Cottabus, 57. 58 &c.	
Vnde Brutii & Lucani populi nomen acceperint: &	
cur bilingues Bruti sint dicti. quid Amuletum & sa-	
perda,	62. 63 &c.
Versus ex 7 Metam. Ouidii explicati,	66
Duone sint Acrissi quæritur,	67
Quid per - <i>Pygmæ fatum miserabile matris</i> intelligat	
Ovidius Metamorph. explicatur, simul & historia	

- Geranz, 68
 Quomodo intelligendus & scribendus sit hic Ouidii
 versus 8 Metam. *Asteridaque pares, Et missus ab E-*
lide Pileus, 69-70
 Quam, per virginem Æoliā intelligat Ouid. Met. 6, 71
 Ausonii versus aliquot explicati, 72
 Quis per hunc Ouidii in Ibin versum sit intelligen-
 dus, *Vnum qui toto corpore Vultus habet:* & quomo-
 do hic pentameter emendari debeat, 74
 Aliquot Ouidii versus in Ibin explicati, 76
 Ouidiū versum in Ibin, *Aut, Et Atarnides infusus pelle*
iuuenci, emendādū esse ex manu scriptis codicibus,
Aut, Et Atarnides &c. 76
 Hūc Ouidii versum in Ibin sic legendū, *Lydia se scopu-*
lis Et virgo misit ab aliss, non *Lydia se scopulis &c.* 77
 Quæ, per natam Æacidæ intelligenda sit apud Ovi-
 dium in Ibin, 78
 Versum hūc Ouidii in Corinna, *Quum rapuit Vultus*
Xanthe Nerea tuos, sic emendandū esse, *-Xanthe*
Nasa tuos: & quæ per eam sit intelligenda, 80
 Locus Cic. ex Lucilio, 2 de Orat. restitutus & explica-
 tus, Vbi Decius vocatiuus est, quale Latinus Virgi-
 lio: & nucula positum pro macula. & quid sit Afellū
 agere, 82
 Papinii aliquot carmina explicantur, 83
 Quomodo hic Papinii versus sit intelligendus, *Terga*
pater blandoque Vides Concordia Vultu, 84
 Versus ex prima Statii Sylua, *-te signa ferente, Et minor*
in leges sres genor, Et Cato castris, 86
 Vnde Ariō Adrastus hoc epitheton sit nactus, 88
 Statii Theb. 2 explicati versus p. 90. Item hic 4 Theb.
Plaudensque habiles Carye resinare Diana, p. 91.
 - Item alii 93-94-95-96
 Explicatur hoc Statii, *-innuat ora tueri,* &c. 97
 Quæ & in qua vrbis parte sint Iul. Cæsaris ædes: ver-
 sus item Pap. quo eas significarit, explicatus 99, 100
 Quicquid amissa temporis occasione frustra sit, serō
 fieri dicitur, 102
 Argumentum Papinianæ Syluæ quam fecit in equum

maximum Domitiani,	103
Principis gemo olim sacrificatum esse,	104
Latium forum quid sit Statio Sylva prima,	105
Accipiédúmne sit apud Papiniú Cælo peractú opus, p laboratum artificioſe, an pro è cælo delapſum,	105
Nomina equorum Caſtoris, & ſepté vrbis Romæ col- lium,	106
Papinii aliquot verſus expéſi, correcti & explicari,	107
Iurénè Cicer. Donat. & ante ſe Teréntii reprehédar in- terpretes: hos, quód ab obſterrice exiſtimét impera- tú ve puerpera à partu ſtatim lauet. illum, quód ob- ſequium primò dictum putet à Terentio,	123
An còmentarii in Terent. qui Donato adſcribuntur, ipſius ſint,	124
Quæ fuerit armatura Samnitiú, de qua 7 Nat. hiſtor. C. Plinius,	129
Trapezuntii in vertendis in Latinum Græcis autori- bus mala fides & inſcitia taxatur,	131
Ælii Spartiani loci aliquot emaculantur,	133
Diſſertatio de ſeptenario dierum numero,	135
Oratio ante prælectionem epiſt. Cic. ad Att.	142
Ex annot. in orat. Cic. pro Milone,	151

ALIVS INDEX LOCORVM VA- riorum qui à Parrhaſio exponuntur.

Lucretii,	161		
Virgilii	162	Horatii	214
Statii Papinii	179	Martialis	215
Valerii Flacci	187	Claudiani	219
Ovidii	187	Obſcœni carm. aut.	221
Tibulli	208	Sedulii	222
Propertii	211	Ciceronis	222
Catulli	212	Plinii	223